

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושבעים-ושבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, ז' בשבט התשנ"ד (19 בינואר 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות בעל-פה	
אלימות והשפלה במוסד "סלעית" בבאר-שבע	
מעון קשישים ביד-אליהו	
עלייה במספר המובטלים	
תוכנית-אב לכבישי האוטונומיה	
שאלות ותשובות	
שיכון עולים במבנים מסוכנים	
מרכזי טיפוח עסקים וחממות עסקיות	
עתיד רמת-הגולן	
שאלות בעל-פה	
סירוב חברת הביטוח "ציון" לבטח ערבים ישראלים	
ליקויי ביטחון בחניונים	
שאלות ותשובות	
סחר בסמים	
הצעות לסדר-היום	
מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים	
הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון – התיישנות תביעה של חולה נפש), התשנ"ד–1993	
(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)	
הצעות לסדר-היום	
התנהגות מפקדים כלפי חיילים ביחידות שונות בצה"ל	
הצעה לסדר-היום	
פרסומי "אירנגייט" בארצות-הברית	
הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך, התשנ"ד–1993	
(הצעת חבר הכנסת ג' שגיא)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעה לסדר-היום זירוז וקידום של פיתוח תשתיות, תעשייה ותיירות בנגב	
הצעה לסדר-היום	
עליית המדד בשנת 1993 ועליית מחירי הדירות במיוחד	
הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – תקציב תלת-שנתי)	
(הצעת חבר הכנסת ר' איתן)	
הצעה לסדר-היום	
עליית מחירי הדירות	
הצעה לסדר-היום	
הקמת אזורי תעשייה במגזר הלא-יהודי	

הצעות לסדר-היום
ייקור מחירי הקמח והלחם
שאליות ותשובות
ברחת נער חוסה ממעון
קורסים ליזמות אישית
מעון נעול לנוער עבריין ערבי
קורסים של האגף להכשרה מקצועית
גמלת ניידות לילדים נכים
טיפול בנפגעי אלוהול
תקציב האגודה למען הקשיש בקריית-ים
גמילת אלוהוליסטים
פתיחת עסקים בשבת
חומרי בידוד מסרטנים
קצבאות זיקנה
תשלום כספי צבירה לעובדי השטחים באמצעות עורכי-דין
עוני במגזר המיעוטים
מוסדות פרטיים לילדים חוסים
עלייה במספר תאונות העבודה
סגירת דוכן לנכה
קצבאות הביטוח הלאומי לתושבים בגדה המערבית
בני מושבים החיים מתחת לקו העוני
סירוב להעסיק עולה חדשה מחבר העמים
סניף הביטוח הלאומי בעכו
עזרה לאסירה לשעבר, חולה וחסרת דיור
עלייה בצריכת סמים קשים בקרב תלמידים
שירות התעסוקה במחוז-דן
הצעות לסדר-היום התוכנית למיסוי קצבאות הילדים ושיעורי המס לביטוח לאומי לצורך מאבק בעוני
הצעות לסדר-היום המערכת החינוכית ומניעת אלימות בעקבות רצח נהג המונית
הצעה לסדר-היום בנייה מואצת ובלתי חוקית הנעשית בידי ערבים במזרח-ירושלים
הצעה לסדר-היום
בנייה בלתי חוקית במזרח-ירושלים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, ז' בשבט התשנ"ד, 19 בינואר 1994.

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה מטעם חברי הכנסת, הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 10), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דוד מגן.

עוד הונחה החלטת ועדת הכנסת בעניין מסגרת הזמן להצעות חוק של חברי הכנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים, גבירתי ורבותי, לסעיף הראשון – שאלות בעל-פה.

חבר הכנסת שאול יהלום ישאל את שר החינוך והתרבות שאלתא בעל-פה בנושא: אלימות והשפלה במוסד "סלעית" בבאר-שבע. בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

אלימות והשפלה במוסד "סלעית" בבאר-שבע

שאל ילום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך והתרבות, הורים לילדים מוגבלים המטופלים במוסד "סלעית" בבאר-שבע התלוננו על היחס הגרוע במוסד. ילדים מוכים במוסד, מכונים בשמות גנאי ועוד.

כמו כן, בחזרתם הביתה מוצאים ההורים ילדים רעבים, צמאים, ובמקרים שונים עם סימני שריטות ומכות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מה בדעתך לעשות להפסקת תופעות אלה ב"סלעית"?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה. כבוד השר.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לשאלות 1-2. מוסד "סלעית" מטפל ב-21 ילדים מוגבלים הגבלה קשה. ילדים אלה מטופלים על-ידי צוות חינוכי המועסק על-ידי משרד החינוך והתרבות וצוות מטפלות המועסק על-ידי לשכת הרווחה של עיריית באר-שבע.

התלונות הגיעו למשרדנו ביום חמישי בלילה, 13 בינואר 1994, וביום שישי בבוקר ביקר במוסד מנהל המחוז, ד"ר עמרם מליץ, ובדק את תלונות ההורים, שהגיעו אליו באמצעות עיתונאי.

בביקורו במוסד מצא מנהל המחוז את הילדים נקיים ומטופלים כיאות על-ידי הצוות החינוכי וצוות המטפלות. בשיחה שקיים עם הצוות החינוכי נדחו התלונות על הסף, והצוות ציין בגאווה את הטיפול המסור שהם מעניקים לתלמידים.

ביום ראשון, 16 בינואר 1994, התקיימה אספת הורים בהשתתפות הצוות החינוכי ועובדות המוסד. באספה זו התברר, שטענות ההורים הן נגד צוות המטפלות, המועסקות על-ידי לשכת הרווחה של עיריית באר-שבע.

לאור זאת מינה מנהל המחוז צוות לבדיקת הנושא, ובינתיים ננקטו פעולות להרגעת הרוחות.

יש לי כאן גם מכתב מהצוות החינוכי של המוסד, ובו תיאור הפעולות שעושות המטפלות גם מעבר לשעות העבודה, ולא אחת גם מכספים פרטיים שלהן, כדי לדאוג לרווחת הילדים, ותלונה שהסתתרו הורים באה עקב התנהגות של שתי מטפלות, שעזבו את המוסד.

עם זאת, כמובן, המשרד יברר את הנושא של צוות המטפלות, שאינו מועסק על-ידינו, אבל לגבי הצוות החינוכי נחה דעתנו שזהו צוות מסור, נאמן, שעושה מלאכה ראויה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר. שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום, ואחר כך, במסגרת דקה – לחבר הכנסת דוד מגן ולחבר הכנסת אברהם הירשזון.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, אני מודה על תשובתו, אם כי אני מוסיף שאלה: האם ידוע לשר שמנהל המחוז דרש מכל המתלוננים מכתב התנצלות? אני חושב שהדבר נוגע לחופש הביטוי ולזכויות הפרט. והאם ידוע לשר, שלהורים אין אפשרות לבקר במוסד בכל שעות היום, אלא הם חייבים להמתין בשער זמן מסוים, עד שניתנת התרעה לצוות המטפלות שהורים נמצאים? נוכח כל זאת, האם לא היה כדאי שיועדת החקירה או ועדת הבדיקה שימנה השר לא תהיה מחוזית, אלא תהיה בלתי תלויה בעובדי המחוז?

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני שמח שגם שרת העבודה והרווחה משתתפת בקטע הזה של הדיון, משום שהמוסדות המטפלים בילדים מפגרים או תומכים בהם המוסדות משותפים לשני המשרדים, וכאן המקום לבקש הגברת הפיקוח של שני המשרדים על המוסדות הללו, משום שבשנים האחרונות הולכות ומתרבות התלונות על התנכלות מטפלים למטופלים, הן במוסדות השייכים למשרד החינוך והתרבות והן במוסדות השייכים למשרד העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אברהם הירשזון, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, המקרה שלפנינו, שהובא על-ידי חבר הכנסת שאול יהלום, הוא מקרה אחד, ואלי הגיעו תלונות רבות לגבי מוסדות אחרים, שגם בהם היחס הוא קשה מאוד.

האם יש למשרד מדיניות של טיפול ואכיפת החוק על המטפלים במוסדות האלה, כדי שמקרים כאלה לא יישנו, לא רק במוסד "סלעית", אלא בכל רחבי הארץ?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. יש כאן שאלה כללית ושתי משאלות. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, אם אכן מנהל המחוז דרש את ההתנצלות הזאת, אני צריך לברר את פרטי המקרה ובאילו נסיבות זה נעשה, ואהיה מוכן להשיב בנושא זה באורח ישיר לחבר הכנסת הנכבד, שכן אני צריך לברר מה נסיבות המקרה. ד"ר עמרם מליץ הוא אדם שנושא החינוך המיוחד קרוב מאוד מאוד ללבו, ואינני חושב שהוא היה שותף לאיזו פעולה שאינה ראויה ושמקשה את הטיפול בילדים הסובלים מפיגור כל כך עמוק, במוסד הזה בבאר-שבע. אבל, כאמור, אני אברר דבר ואודיעך דבר.

שנית, לגבי שעות הביקור, בהחלט ייתכן שבמוסד מסוג זה, עם פיגור כה עמוק של המטופלים, צריכות להיות שעות ביקור קבועות, אבל אם אכן הדבר ששעות הביקור אינן קבועות, אלא יש צורך בהתרעה לפני ביקור הורים, גם עניין זה אברר ואודיעך דבר.

לגבי ועדה בלתי תלויה, אני אקבל את מסקנות הוועדה הזאת, ולאחר מכן אחליט מה נעשה. אני רק רוצה לומר, מאינפורמציה נוספת שקיבלנו שם, שהצוות החינוכי הוא צוות מעולה, מסור ביותר, והוא צריך לטפל במקרים הקשים והוא גייס גם רופאים מקצועיים מהדרגה הראשונה שיבואו, גיוון את המקצועות, אם אפשר לדבר על מקצועות, על שיטות הריפוי והשיקום המתקיימות שם.

אם יש טענה לגבי מטפלות, אם כי הדבר אינו בתחום סמכותי, ואין הן עובדות המשרד, אני משוכנע שגם שרת העבודה והרווחה תיתן דעתה על הנושא, ואינני חושב, חבר הכנסת הירשזון, שאפשר לעשות כאן הכללה.

היו"ר ש' וייס:

זו שאלה כללית.

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

זה פשוט לא נכון. אני רוצה לומר שהטיפול בנוער חריג, מפגר, במסגרת החינוך המיוחד שלנו, במסגרת המוסדות של משרד העבודה והרווחה, נחשב, גם אצל מומחים בחוץ-לארץ, מהמתקדמים בעולם. אני באורח אישי נותן את דעתי על הנושא הזה, משום שלדעתי חברה נבחנת גם ביחסה לחריג, לחלש ולנרפה, ואולי בעיקר ביחס הזה.

לחבר הכנסת דוד מגן, יש חלוקת עבודה בין שני המשרדים. שרת העבודה והרווחה ואני נפגשנו לתיאום בין שני המשרדים, ואני חושב שכתוצאה מהתיאום הזה גם השתפרו דרכי הטיפול של שני המשרדים בסוגיות הקשות האלה שאתה העלית.

קריאה:

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

אני דיברתי על המפגרים. לא דיברתי על השכבות החלשות.

היו"ר ש' וייס:

תודה, אני מאוד מודה לשר.

גברתי שרת העבודה והרווחה, תואילי להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 258 של חבר הכנסת בניזרי, בנושא: מעון קשישים ביד-אליהו. בבקשה, חבר הכנסת בניזרי.

מעון קשישים ביד-אליהו

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, העיתון "העיר" מיום 7 בינואר 1994 מדווח על תנאים קשים במעון לקשישים ביד-אליהו; לדברי אנשי אגף הרווחה בעירייה, ייתכן שיימצא פתרון בתוך שנתיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. כמה מעונות לקשישים קיימים ברחבי הארץ, מה מצבם ומי אחראי לאחזקתם?

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. גברתי השרה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת שלמה בניזרי.

1. הכתבה עוסקת במועדון חברתי לזקנים, ולא במעון. המועדון שייך לעיריית תל-אביב, וחברים בו כ- 60 זקנים. התנאים הפיסיים במועדון אכן קשים.

2. בארץ פועלים כ-700 מועדונים חברתיים לזקנים. במועדונים האלה מבקרים כ-63,000 קשישים עצמאים. הרשויות המקומיות אחראיות להחזקתם של מועדונים אלה, בסיוע קטן של משרד העבודה והרווחה.

אני רוצה להוסיף כאן, כי מעיריית תל-אביב נמסר לנו, שהיא מודעת למצב המועדון, והצליחה לגייס תרומה באמצעות קרן תל-אביב לבניית מועדון חדש. עתה נשלמות תוכניות הבנייה, ובתוך זמן קצר – ניסינו לבדוק מה סדר הזמן הקצר הזה, וזה לא ברור לנו – יתחילו לבנות את המועדון.

העירייה פנתה למשרד בבקשה לקבל קרוונים להפעלת המועדון, עד להשלמת המועדון החדש. אין ברשותנו קרוונים, ואיננו יכולים לסייע בנושא זה, מה גם שמשרד הבינוי והשיכון מתנגד להצבת קרוונים במקומות שבהם אין היום קרוונים, והמגמה שלו היא להחליף את הקיימים.

תקציב המשרד להשתתפות בהפעלת מועדונים לזקנים עומד בשנת 1994 על 2 מיליונים ו-77,000 שקל. אין למשרד תקציב לשיפוץ מועדונים אלו, ואם הם דורשים שיפוץ ניתן לפנות למפעל הפיס, למוסד לביטוח לאומי ולוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות, קרי: כספי האפטרופוס.

אני רוצה לסיים, חבר הכנסת בניזרי, ולומר לך, שהמעון ברחוב לה-גארדיה לא זוכה לכל סיוע מטעם המשרד, ואין עליו חובת פיקוח על-פי חוק פיקוח על מעונות. 41 בתי-אבות ועמותות מקומיות למען הזקן קיבלו לאחרונה אישור מהאפוטרופוס, על-פי ההמלצות שלנו. 17 מהם, לצערי, נדחו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרה. יש שאלה נוספת לחבר הכנסת בניזרי? אני מבין שלא. חבר הכנסת רענן כהן, דקה. חבר הכנסת חיים דיין, דקה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, באוקטובר האחרון נערך יום הזקן הבין-לאומי, שהזכיר לכולנו את זכויותיהם הבסיסיות של הקשישים, שעיקרן – לחיות בכבוד בתוך הקהילה, אך בסביבה מוגנת.

בצמידות לכך הופעל בארץ חוק ביטוח סיעוד.

שאלתי: האם האוכלוסייה הזאת, שאותה הזכיר כאן חבר הכנסת בניזרי, מוגנת ומקבלת את מה שמעניק לה החוק? ואם כן, האם חוק הסיעוד הזה פותר את בעיות הקשישים ועונה על הצרכים שלהם בתקופה שבה הם נמצאים תחת ההגנה הזאת? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, ידוע לנו כי יש הרבה מקרים של מבוגרים גריאטריים המוחזקים בבתי-אבות פרטיים. לאחרונה ערכתי ביקור פתע בבית-אבות בוורד-הכרמל, ונוכחתי כי יש שם ארבעה מקרים כאלה. הם פנו אל משרד העבודה והרווחה כדי למצוא פתרון, על מנת לא להפקיר את המבוגרים ולהחזיר אותם למשפחות שאינן יכולות ואין להן מקום להחזיקם. מנגד, משרד העבודה והרווחה מעכב מתן רשיונות למקומות אלה, בו בזמן שאין להם פתרונות להחזקת מבוגרים גריאטריים.

אני מבקש לשמוע ממך אם יש תוכניות לפתרון הבעיה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. גברתי השרה, תשובתך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לשאלתו של חבר הכנסת רענן כהן. חוק ביטוח סיעוד לא נועד למימון פעילויות במועדונים. הוא נועד רק למתן סיוע לקשיש בביתו, כאשר הוא נקבע מתאים לקבלת הסיוע על-פי קריטריונים. אנחנו נותנים היום את הסיוע הזה, באמצעות החוק, ל-44,000 קשישים.

קריאה:

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אינני זוכרת ברגע זה. אבל כדי שיהיה לנו מספיק כסף ולא נצטרך לקצץ במספר הזקנים, כי החוק יועד ל-13,000 זקנים, העברנו מיליארד שקל מקרן אחת בביטוח הלאומי לקרן ביטוח סיעוד, כדי שלא נקצץ במספר הזקנים המקבלים ביטוח סיעוד על-פי החלטות הוועדות המקומיות.

לשאלתו של חבר הכנסת דיין, אני מבקשת מראש סליחה, אבל דומני שאתה מערב מין בשאינו מינו. כל הנושא הגריאטרי הוא נושא של סיעוד. הנושאים הסיעודיים לא שייכים למשרד העבודה והרווחה, הם שייכים למשרד הבריאות.

אשר לעניין עיכוב רשיונות, אכן נפוצה לאחרונה תופעה של עשיית עסק, ואני חוזרת על המונח "עשיית עסק", מהקמת מוסדות לקשישים. חלק מהמוסדות הללו רמתם גבוהה מאוד, והם זוכים גם לרשיון מטעמנו וגם לסיוע. חלק מהמוסדות הללו, לצערי, הם בושה וחרפה לחברה. בושה היא שניתן יד להכניס לשם ולהחזיק שם אנשים זקנים. לכן אנחנו מאוד מחמירים ומאוד מקפידים בקריטריונים, וזוהי מדיניות שאני אתמיד בה ואחמיר בה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרה. שרת העבודה והרווחה תשיב על שאילתא בעל-פה מס' 259, של חבר הכנסת אבנר חי שאקי, בנושא: עלייה במספר המובטלים. בבקשה, חבר הכנסת שאקי.

עלייה במספר המובטלים

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי שרת העבודה והרווחה, מהנתונים שפורסמו בימים אלו עולה, כי בשלושת החודשים האחרונים חל גידול מתמיד במספר המובטלים. במיוחד מדאיגה העובדה, ש-10% מתושבי הנגב מובטלים. נתונים אלה אינם תואמים את פרסומי הממשלה על עצירת האבטלה בשנה האחרונה.

ברצוני לשאול:

מה עושה הממשלה למניעת אבטלה נוספת, ובמיוחד לפתרון הבעיה בנגב?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מתכבדת בזאת להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת שאקי.

מדיניות הממשלה מכוונת להגברת התעסוקה על-ידי השקעה בתשתית העתידה ליצור מקומות עבודה. בשנת 1994 תשקיע הממשלה 9.2 מיליארדי שקלים מתקציבה בתשתית תחבורתית, תברואית, תעשייתית ותיירותית. כן תהיינה השקעות, שהן כלולות בסכום הזה, על-ידי "בזק", חברת החשמל, רשות הרכבות והנמלים ורשות שדות התעופה. השקעות אלה תבאנה, אין כל ספק, ליצירת אלפי מקומות עבודה. זאת, לעומת 4.4 מיליארדי שקל בהשקעות ב-1991, ו-5.6 מיליארדי שקל בהשקעות ב-1992. סך הכול, ההשקעות של הממשלה עצמה ב-1993-1996 בתשתיות יגיעו ל-25 מיליארד שקל.

הכלים העומדים לרשות משרד העבודה והרווחה במלחמתו באבטלה מיועדים ברוב המקרים לתת פתרון זמני למובטלים שאין בידי שירות התעסוקה להציע להם עבודה. פתרונות אלה כוללים הכשרה מקצועית, עבודות מיידיות וסבסוד שכר בחקלאות.

במסגרת הקורסים של האגף להכשרה מקצועית, ב-1993 למדו 62,790 איש. במחוז הנגב בלבד הוכשרו 5,700 מובטלים במסגרת הכשרות מקצועיות. ב-1994 נגיע ל-6,400. במסגרת העבודות המיידיות הועסקו ב-1993 3,900 עובדים, 3,000 בקרן הקיימת ו-900 ברשות העתיקות.

אם תרשה לי, אדוני היושב-ראש, התשובה קצת ארוכה, כי אני רוצה להשיב גם לחבר הכנסת שאקי וגם לחברי הכנסת האחרים, כי שאלת במיוחד לגבי הנגב.

בנגב בלבד מועסקים בינואר 1994 189 עובדים ברשות העתיקות ו-331 במסגרת הקרן הקיימת. כמו-כן סבסד משרד העבודה והרווחה את שכרם של 909 עובדים ישראלים בחקלאות, בדצמבר 1993, 811 מהם היו בנגב.

אני שמחה להודיע, ששר האוצר ואנוכי אישרנו לפני שבועיים את המשך הפרויקט של סבסוד עובדים בחקלאות, ובמסגרתו יועסקו ב-1994 1,000 עובדים בממוצע בחודש, לתקופה של שישה חודשים. כולם באזור הנגב.

לצערי, שיעור המובטלים בנגב, מכלל כוח העבודה האזרחי, עומד על 9.8% בנגב המרכזי, 9% בנגב המזרחי ו-8.8% בנגב המערבי.

ועוד פסקה אחת לשאלתנו האחרונה, אם תרשה לי.

היו"ר ש' וייס:

יהיו עוד שלוש שאלות. אחרי כן תשיבי.

שאלה נוספת, קצרה מאוד, של חבר הכנסת אבנר חי שאקי, אחריו – שאלה של חבר הכנסת אסעד אסעד, ואחריו – שאלה של חבר הכנסת יוסף בא-גד.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי השרה, רגישותך החברתית היא מן המפורסמות שאינן צריכות ראייה. אני משוכנע שאת עשית, עושה ותעשי כל שביכולתך כדי לצמצם את האבטלה ולהגדיל תעסוקה. אבל פורסם ממש שלשום, במוסף "ממון" של "ידיעות אחרונות", שבדצמבר לעומת נובמבר גדל שיעור המובטלים ב-2%, דהיינו 2% יותר מובטלים בישראל. בטווח הקרוב, בחודש הקרוב ובאלה שיבואו אחריו, מה הן התוכניות, לא לגבי תשתיות בקנה מידה גדול, אלא באופן מעשי מה הם סוגי העבודות בארץ בכלל ובנגב בפרט, שעומדים לנקוט כדי לצמצם את מספר המובטלים? שכן, כל מובטל נוסף זה סבל נוסף למשפחה שלמה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה; אחריו – נא להיות מוכן, חבר הכנסת יוסף בא-גד.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, ממדי האבטלה במגזר הלא-יהודי הם גבוהים הרבה יותר מהממוצע הארצי. אני אביא ספציפית שמות של כמה מקומות: בכפר מע'אר שיעור המובטלים עולה על 15%, בעספיא – 12%, בבית-ג'ן – 13%. כולם חיילים משוחררי צה"ל. מה עושה משרדך כדי לתקן את המצב ביישובים אלה?

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. חבר הכנסת בא-גד. אגב, זה נושא להצעה לסדר-היום, נושא כבד.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי השרה, הממשלה מדווחת כל הזמן על מאמצים, כנים אפילו, להורדת האבטלה, אבל האבטלה ממשיכה לעלות. אולי אתם לא נוקטים את הפעולות הנכונות.

אני רוצה להציע שתי הצעות.

היו"ר ש' וייס:

לא.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני שואל: אולי הבעיה היא שיש חלוקה בלתי שוויונית של כוח העבודה וההכשרה, כי מצד שני בחלקים רבים בארץ חסר כוח עבודה, לעומת האבטלה.

דבר שני, אולי הגיע הזמן לבטל את דמי האבטלה המשחיתים ולמצוא אלטרנטיבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני חושש, גברתי השרה, שלא תצליחי להשיב על הכול, אבל על עיקרי הדברים – במשך שתי דקות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה להסביר לחבר הכנסת שאקי לגבי הסתירה. מספרם של דורשי העבודה ירד מ-142,500 בממוצע ב-1992 ל-124,000 בממוצע ב-1993. זו ירידה של 18,100, שהיא באחוזים ירידה גדולה – 12.7%.

מה שקרה הוא, שרובה של הירידה חל עד חודש אוגוסט. החל מחודש אוגוסט מתחילה להסתמן עלייה לא גדולה, אבל בהחלט עלייה במספרם הן של הבלתי מועסקים, הן של דורשי העבודה, הן של מקבלי דמי האבטלה ומקבלי הבטחת הכנסה. אני מאוד מוטרדת מהנתון הזה, ואני לא אסתיר מחברי הבית, שבעניין זה יש לי ויכוח קשה גם עם חברי לממשלה, שר האוצר. אני לא מאמינה שבעבודות מיידיות ובהחמרת הקריטריונים יש די כדי להיאבק באבטלה. אני חושבת שחייבת להיות מעורבות הרבה יותר גדולה של הממשלה ביצירת מקומות עבודה בתשתית ובמפעלים, באורח נקודתי במקומות ובאזורים שבהם האבטלה קשה. הדוגמה שלי, תעלת הימים, לפי הערכתי זו יכולה להיות התשובה הרצינית ביותר והטובה ביותר למכת האבטלה בנגב.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת אסעד אסעד, שאכן המצב בקרב האוכלוסייה הדרוזית הוא מהקשים ביותר, גם מבחינה יהודית וההתייחסות שלנו לאוכלוסייה הדרוזית. אני חושבת שנוכח תחילת גידול, או סימנים של תחילת גידול במספרם של דורשי העבודה, נצטרך לחדד ולחדש את הטיפול הנקודתי. התשובות שאני יכולה לתת היום הן רק במסגרת של עבודות מיידיות, או עבודות שקרובות לעבודות מיידיות, עד אשר תהיינה התשובות של השקעות בתשתית.

לשאלתנו של חבר הכנסת בא-גד, אני חסידה גדולה מאוד של חוק דמי אבטלה, בתנאי אחד – שהוא ישולם רק למי שעושה את כל המאמצים לחפש ולמצוא עבודה ואיננו מסוגל, ואנחנו איננו מסוגלים להציע לו עבודה.

מאז כניסתי לעבודה במשרד העבודה והרווחה החמרת, כמדיניות, את הקריטריונים למתן דמי אבטלה. לפי הערכה שלי, ירד מספרם של דורשי העבודה רק בגין החמרת הקריטריונים ב-20,000 במהלך השנה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשרת העבודה והרווחה. גברתי השרה, מכיוון שגם שר הבינוי והשיכון כאן – אלינו יש זרם גדול של הצעות לסדר, רגילות ודחופות, שמבקשות לקבל פרטים על מדיניות הממשלה במאבק נגד העוני.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הצעות לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין שהיום אתם תפרסו את העניין. תודה רבה.

אדוני שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 260, מאת חבר הכנסת פני בדש, בנושא: תוכנית-אב לכבישי האוטונומיה. חבר הכנסת בדש, בבקשה.

תוכנית-אב לכבישי האוטונומיה

פני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ביום ראשון, 9 בינואר 1994, פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" תוכנית-אב לכבישי האוטונומיה, שהוכנה על-ידי מע"צ ומוגדרת "סודית ביותר".

ברצוני לשאול:

1. האם לשר ידוע על כך?

2. מדוע מע"צ מסרבת להציג את המפה לציבור?

3. על-פי אילו קריטריונים הוכנה המפה הנ"ל?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה. אדוני השר, תשובתך.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רק רוצה לתקן את דבריך, פורסם על קיומה של מפה, לא דובר על מה. דובר על קיומה של מפה, וזה לא מטעמנו.

אומנם משרד הבינוי והשיכון, דרך מע"צ או מינהל מקרקעי ישראל, מספק שירותים רבים לכל משרדי הממשלה. אנחנו גם עוסקים בתכנונים מוקדמים בהרבה מאוד נושאים. הוריתי על הכנת מפה שיש בה שני אלמנטים.

פיני בדש (צומת):

מי?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

הממשלה, משרד הביטחון. אני גם חושב שכך צריך להיות.

הוכנה מפה שנוגעת בשני אלמנטים. אלמנט אחד, מה שנקרא כבישים אסטרטגיים, ומדובר כאן בכביש חוצה-שומרון, כביש הרוחב – כביש אלון, כביש הבקעה. והדבר השני, הוכנה מפה של אותם כבישים שאנחנו קוראים להם כבישים עוקפים.

מדוע היא מוגשת למשרד הביטחון? כי, לפי מיטב הכרתי, נקודת המוצא היא ביטחונית, כלומר באיזו מידה כביש עוקף טול-כרם, כביש עוקף שכם וכו' ימנעו את החיכוך בין אוכלוסייה יהודית לבין אוכלוסייה ערבית. מדובר כאן בתוכנית מקסימליסטית, שהמטרה שלה להביא לכך שהאוכלוסייה היהודית תוכל לעקוף את המרכזים העירוניים והלא-עירוניים של האוכלוסייה הערבית, כדי למנוע חיכוך, כדי שיהיה מינימום חיכוך.

אתה שואל אותי, למה לא פרסמתי את זה בציבור. אני חושב שהשאלה מיותרת. זו תוכנית חסויה שמוגשת למשרד הביטחון. משרד הביטחון צריך לבחון אותה על-פי שיקוליו הביטחוניים ועל-פי תקציביו ולהחליט מה כן ומה לא.

אני לא מבצע, כלומר אני לא מגיש תוכנית שאני מבצע אותה. אני מגיש תוכנית לשר הביטחון, למשרד הביטחון, כדי שהם יקבעו את סדר העדיפויות ואת רמת התקציבים. אני לא מתכוון לחשוף את המפה הזו לציבור. ציבור יכול לדעת הכול, אבל הוא לא צריך לדעת מה הם שיקולי הביטחון שמנחים את משרד הביטחון לבצע את כביש א', ב', ג', ד'.

נכון, התוכנית היא מקסימליסטית, והעלות שלה גדולה מאוד. אני מניח שבמוקדם או במאוחר יחליט שר הביטחון מה הוא הנתח התקציבי שמוקצה לדבר הזה מתוך תקציב מיוחד, מהו סדר העדיפויות.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר. שאלות נוספות. חבר הכנסת פיני בדש, אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת נחמן רון. כל אחד במסגרת דקה.

פיני בדש (צומת):

אדוני השר, ראשית, האם התוכנית שנדרשה על-ידי משרד הביטחון מסתמכת על תוכנית פוליטית או על הסכם פוליטי שיש להמשך הדרך?

שאלה שנייה: האם התקציב שאתה מדבר עליו, תקציב מיוחד, הוא מתקציב משרד הביטחון או מתקציב מע"צ לשנת 1994?

שאלה שלישית: החיבור בין עזה ליריחו, האם יש תוכנית לכבישים בתוך "הקו הירוק" שיהוו איזה רצף של תנועה בין עזה לבין יריחו?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת רון נחמן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני השר, מתוך מדיניות של גילוי רצון טוב כלפי הפלשתינים, האוטונומיה הפלשתינית, וכדי לקדם את תהליך השלום וליצור אווירה טובה יותר בין שני העמים, האם משרד הבינוי והשיכון והממשלה כולה מוכנים לסייע לרשויות האוטונומיה הפלשתינית בסלילת כבישים בתוך הרצועה, בתוך יריחו וגם כביש שיחבר ביניהן, כדי להקל את הקשר וליצור אווירה שתאפשר קידום המעמד הכלכלי של רשויות האוטונומיה, וגם יצירת שיתוף פעולה בין מדינת ישראל לבין הפלשתינים בתחום הכלכלי?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רון נחמן, ודאי שאילתא הפוכה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, אני מברך אותך על הגשת התוכנית כפי שהבטחת בזמנך בדיונים בוועדות. שמחתי לראות שההבטחה שלך מתממשת ושכתוב על כך גם בעיתון. רק יש לי בקשה אחת, ואני חושב שהיא צריכה לעבור ממך לראש הממשלה, שבמקרה הזה הוא גם שר הביטחון.

כדי לבצע את התוכנית – וחייבים לבצע אותה, משום שהממשלה מחויבת לאלה שגרים באותם אזורים, על-פי ההסכם שאושר גם בכנסת – מה שיקבע הוא לוח הזמנים, לא התוכנית ולא הכוונות אלא לוח זמנים.

הייתי מבקש שתובא בפני הכנסת לאישור, במסגרת הוועדות הנוגעות בדבר, אותה תוכנית של לוח זמנים אופרטיבי למימוש התוכנית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לחבר הכנסת בדש, מי שהכינה את המפה הזו זו מע"צ. עדיין אין מע"צ של מפלגת העבודה ומע"צ של הליכוד, זו אותה מע"צ ששירתה את כל הממשלות. אני חוזר ואומר, ההנחיה שלי היתה לעשות הערכה ואומדן ותיקוני תוואי לגבי אותם צירים אסטרטגיים שמניתי אותם.

על-פי הנחיה שלי – תן לי לפחות קרדיט, הרי הייתי שם כמה שנים טובות ואני מכיר את המעקפים – עיבדנו אותם מעקפים על-פי ראייתנו. מי שיקבע בסופו של דבר זה משרד הביטחון. עיבדנו לפי ראייתנו את המעקפים ההכרחיים, את הקיצורים ההכרחיים ואותם תוואים, שלפי הערכתי רק יסייעו לביטחון. כפי שאמרתי, מי שיקבע בסופו של דבר זה משרד הביטחון. אם אני יוצר מציאות שבה עוקפים ערים ראשיות – זה גם מקצר את התוואי.

שאלת אותי אם זה מתקצב ב-1994 – שלילי מוחלט. זה הוגש למשרד הביטחון, ואני מעריך שמשרד הביטחון, בכפיפות לסדר העדיפויות ולרמת התקציב, יצטרך להקציב לזה תקציב מיוחד, כמו שהקציב להרבה דברים באופן מיוחד.

בעניין עזה ויריחו אני יכול לומר לך, שלדרישת אישיות ביטחונית בכירה מאוד מהצבא אני הגשתי, בידיעת ראש הממשלה, תכנון לפחות לגבי עלות אפשרית של כביש בין עזה לבין שיפולי הר חברון. כלומר, לא הלכתי ליריחו אלא לחיבור. העלות היא פנטסטית. לפי דעתי, אין בזה שום צורך. וכל הרעיון היה בעצם של מי שפנה, רעיון שתרגמו אותו לזמן עבודה, כלומר כמה זמן צריך בשביל לבצע את זה ומהי העלות הכספית. הוא נפסל.

לשאלתו של חבר הכנסת דראושה – לא. אין לי שום דבר בתכנון, לא כדי להיטיב עם האוטונומיה ולא כדי להתחשב ברצונות ובעזרה לאוטונומיה.

אני חושב שמה שביקשתי לעשות הוא ממילא, באופן עקיף וגם ישיר, עוזר ליציבותה של האוטונומיה. כלומר, ברגע שעל-ידי צירים עוקפים וצירי רוחב אני מונע התנגשות, אני מונע חיכוך, ממילא הדבר הזה עוזר.

היו"ר ש' וייס:

לחבר הכנסת נחמן רון היתה משאלה. לא שאילתא אלא משאלתה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

משאלתו של חבר הכנסת רון נחמן, אני חושב שהמשאלה היא נכונה. הרי הוא מכיר, פחות או יותר, חלקים מהתוכנית הזאת. מה שהוא מבקש – אני אעביר את זה לממשלה.

אני גם הדגשתי בפני ראש הממשלה, שזמן הביצוע, בחלקים מסוימים, הוא ארבע-חמש שנים. אני חושב, שראש הממשלה בהחלט ער לנושא הזה, שמדובר כאן בצורך בהחלטות מיידיות. כלומר, לנושא הזה של הכבישים האסטרטגיים יש, ודאי וודאי מבחינתי, עדיפות עליונה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר. אדוני השר, אני מרשה לעצמי, לפני משורת הדין, לעלות טרמפ בשם הכנסת. יש לי משאלה בשם הכנסת. אמרת שמע"צ היא לא של הליכוד ולא של מפלגת העבודה, היא של כולם. זה ברור. אבל יש לנו הרגשה שהיא לא של הכנסת. יש לנו קשיים גדולים לסיים את האגף החדש. אם תוכל להתערב לעשות קצת למען הכנסת?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני בהחלט מוכן להדפיס את זה במסגרת השיפור האסטרטגי.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מתקשים מאוד בגלל זה. אנא בטובך. תן להם שם איזו קריאת עידוד, שיסיימו את האגף החדש. תודה רבה.

חברי הכנסת, אני מאפשר עכשיו לענות על שתי שאילתות רגילות, מכיוון שיש רק שתיים, ונדמה לי שזה יהיה מהר מאוד.

בינתיים, אני מבקש מהסיעות להעביר לי את הצעות הסיכום. חוץ מסיעת יהדות התורה המאוחדת, לא קיבלתי שום הצעת סיכום. זה צריך להיות אצלי, כדי שנעבור לשלב המתוכנן לבוקר הזה – הצעות סיכום והצבעות.

אני מזמין, אם כן, את שר הקליטה. אדוני שר הקליטה, בבקשה תשיב על שתי שאלות רגילות.

נציגי הסיעות, בבקשה להעביר לי את הצעות הסיכום שלך, כדי שנוכל לעבור לסעיף הבא בסדר-היום.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

השר לקליטת העלייה ישיב על שאלתא רגילה מס' 2016. לפרוטוקול.

שיכון עולים במבנים מסוכנים

חבר הכנסת י' עזרן שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

העיתון "תל-אביב" מדווח (רצ"ב הידיעה), כי חברת "שיכון עובדים" משכנת עולים במבנים שהוגדרו על-ידי בית-המשפט כמסוכנים. החברה חולקת על קביעה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – מדוע שוכנו שם עולים?

3. האם תיבדק כשירות המבנים?

4. מה היא מסקנתך ממקרה זה?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צבן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. מאחר שהשכרת המבנים הנזכרים בשאלתא נעשתה על-ידי גוף פרטי וללא מעורבות משרד הקליטה או כל גוף ממשלתי אחר, והם הושכרו בשכירות המוגדרת כשכירות של השוק הפרטי, ומאחר שהאחריות לכשירות מבנים היא על הרשות המקומית, פנינו לעיריית תל-אביב, המפקדת על הנושא מכוח החוק, והריני מביא את תגובתה על הטענות שהועלו בשאלתא:

"למבנים הוצא צו לשיפוץ, לפי סעיף 3 בחוק עזר עירוני, שאינו מהווה סכנה קונסטרוקטיבית לבניין, דהיינו המבנים כשירים למגורים.

בתאריך 24 בנובמבר 1993 ביקרו במקום מנהל אגף רישוי ופיקוח על הבנייה ומנהל המחלקה לפיקוח על הבנייה, ובתאריך 16 בינואר 1993, בעקבות פניית משרד הקליטה, ביקר במקום מהנדס מבנים מסוכנים. בשני הביקורים נמצא, כי למרות סדקים הקיימים בקירות – המבנה אינו מסוכן.

מוטב היה לו היתה חברת 'שיכון עובדים' משפצת את המבנים ומשכנת את הדיירים בצורה נאותה, אך כפי שכבר נכתב, הצו שהוציאה העירייה אינו מחייב בשלב זה פינוי הדיירים."

מרכזי טיפוח עסקים וחממות עסקיות

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את השר לקליטת העלייה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

רשויות מקומיות, יחד עם משרד הקליטה, הסוכנות היהודית וה"ג'וינט", מתפעלות מרכזי טיפוח עסקים וחממות עסקיות.

ברצוני לשאול:

1. באילו רשויות מקומיות מופעלים מרכזי טיפוח עסקים וחממות עסקיות? כמה עסקים הוקמו הודות להם וכמה מועסקים בהם?

2. האם השותפות בין הרשות המקומית לבין משרד הקליטה, הסוכנות וה"ג'וינט" היא תנאי להקמת מרכזי טיפוח עסקים?

3. אם כן – האם בכך לא נחסמת בפני הרשויות המקומיות הערביות הדרך להקים בתחומיהן מרכזי טיפוח עסקים, על כל ההטבות שהן פועל יוצא של קיומם?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

1. להלן פירוט הרשויות המקומיות המפעילות מרכזי טיפוח עסקים וחממות עסקיות, הקריות בקיצור מט"י.

באזור הצפון: קריית-שמונה, טבריה, כרמיאל, צפת – בשיתוף עם חצור וראש-פינה; מועצה אזורית בית-שאן, נצרת-עילית – בשיתוף עם עפולה ומגדל-העמק; מועצה אזורית מטה-אשר – בשיתוף עם מעלות, שלומי, עכו ונהרייה; מועצה אזורית משגב, וחיפה.

באזור המרכז: חדרה, נתניה, רעננה, תל-אביב, ראשון-לציון, אשדוד, רחובות, ירושלים. בחולון – בתהליך הקמה.

באזור הדרום: באר-שבע – בתהליך הקמה.

מספר העסקים שהסתייעו במרכזים אלה מנובמבר 1990 עד ספטמבר 1993 עומד על 2,200, ומספר המועסקים בעסקים אלה עומד על למעלה מ-4,500.

2. הרשות המקומית היא בדרך כלל האחראית להקמת מרכזים לטיפול עסקים בתחומה, והשותפות בינה לבין משרד הקליטה, הסוכנות וה"ג'וינט" אינה תנאי להקמתם.

תפקיד המוסדות הארציים, כגון משרד הקליטה, הוא לסייע בידי הרשות המקומית בתכנון, הדרכה ומימון פעולות הטיפול של יזמים ושל עסקים קטנים. משרד הקליטה מסייע על-ידי קניית שירותים לעולים ולתושבים חוזרים.

3. לאחרונה החליטה הממשלה על הקמת רשות לעידוד עסקים קטנים, באחריות שר התעשייה והמסחר. הרשות מצויה כעת בשלבי הפעלה ראשונים והיא אמורה לפעול במסגרת עמותה ציבורית. בין תפקידי הרשות המתוכננת – תיאום פעילויות הסיוע שכבר קיימות בתחום טיפוח עסקים, ובעיקר סיוע בהקמת מרכזים חדשים לעידוד עסקים קטנים ומימון שירותיהם. שירותים אלה כוללים: ייעוץ, הדרכה והפניה למקורות מימון מתאימים. סיוע זה אמור לתת מענה על צרכי המגזר הערבי.

עלי לציין, כי מרכזי הטיפול הקיימים פועלים על יסוד אזורי, ואזרחים ערבים החיים באזור נתון זכאים ליהנות משירותים של המט"י הפועל באותו אזור. מט"י הגליל המערבי, למשל, סיפק שירותים במהלך שנת 1993 לכ-20 אזרחים ערבים ודרוזים, ובכוונת הנהלת המט"י להקים שלוחות של המט"י בסח'נין ובאזור משגב, אשר תספקנה שירותים לתושבי האזור.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מציע שתוותרו על השאלה הנוספת, כי התשובות היו צריכות להיות כל כך קצרות, ופה בלי כוונה נתנו לך תשובה על שמונה שאלות, וזה כבר לגמרי בניגוד לנוהל. אני מאוד אודה לך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

על שלוש שאלות.

היו"ר ש' וייס:

טוב, תשאלו בבקשה, חברת הכנסת גוז'נסקי. אני מאוד מבקש לקצר בתשובה, כי אנחנו חוזרים למתכונת של שאלות ולא של הצעות לסדר-היום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

תודה רבה, אדוני.

רציתי לשאול, אם הבנתי נכון, הקמת החממות תלויה בכך שהאזור יהיה אזור תעשייה. זאת אומרת, החממות הן נספחות לאזור תעשייה קיים? או שהן יכולות להיות גם בנפרד?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לא בהכרח.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר.

חברי הכנסת, אני עדיין ממתין להצעות הסיכום, כי אינני יכול להתחיל בתהליך של הצבעה לפני שהן תגענה אלי. לפי שעה, רק סיעת יהדות התורה הגישה לי. אנא, תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו נתחיל לעבור עוד מעט לקריאת הצעות הסיכום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

יש דברי סיכום.

היו"ר ש' וייס:

מי מסכם את הדיון? – חבר הכנסת יהלום, כן, מי עוד?

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

שר הבינוי והשיכון איננו.

מי מסכם את הדיון? חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה, עשר דקות.

סליחה, חבר הכנסת יהלום, לפני שאתה עולה לדוכן – יש לנו עוד שאילתא אחת, וממש עכשיו הגיע השר. תואיל בטובך לשבת.

חבר הכנסת טמקין – איננו נוכח. חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

הנה הוא הגיע.

היו"ר ש' וייס:

לא. אנחנו לא יכולים לשחק ביו-יו.

עתידי רמת-הגולן

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיכום הדיון על עתיד רמת-הגולן נערך היום. כאשר אנחנו התחלנו את הדיון לפני יומיים, עדיין היה הדבר לפני הודעת סגן שר הביטחון כאן בכנסת, ולאחר מכן הודעת ראש הממשלה יצחק רבין בתקשורת, שכל הסכם שיהיה כרוך בויתורים טריטוריאליים משמעותיים ברמת-הגולן יובא למשאל עם.

והשאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו קודם-כול היא: מה קרה? מה הביא את ראש הממשלה להצהרה ולהחלטה, שלדעתי ולדעתנו יש בה משמעות מאוד מאוד מכריעה?

מצד אחד, זה הגביר, ללא ספק, את הדאגה שלנו, שהרי הדבר מוכיח שראש הממשלה כנראה הולך בדרך ברורה לקראת ויתורים משמעותיים. ייתכן כי בעקבות פגישת קלינטון-אסד, ייתכן כי בעקבות הדיווח שהוא קיבל מהמשלחת של אנשי ממשל ארצות-הברית שבאו לדווח לו, הבין ראש הממשלה שהוא יצטרך לוותר ויתור משמעותי, ולכן הצהיר מה שהצהיר והסמיק את סגן השר להצהיר מה שהצהיר.

לעומת זאת, לעומת הדאגה הקשה האופפת אותנו, אנחנו רואים בעצם ההצהרה של ראש הממשלה הצהרה חשובה, שאנחנו מברכים עליה, עם כל המוגבלות וכל הצער על עמדת הממשלה עצמה, ההולכת כנראה לנכונות לויתורים ברמת-הגולן. שהרי, קודם כול, ראש הממשלה החזיר במידה מסוימת קונסנסוס של מינהל דמוקרטי למדינה, שכאשר הולכת ממשלה, כאשר הולכת מפלגה המרכיבה את הממשלה ורוצה להוביל דברים כל כך משמעותיים, כמו ויתורים טריטוריאליים ברמת-הגולן, בניגוד למצע שעמו היא הלכה לבחירות לפני שנה וחצי, בניגוד להצהרותיו של ראש הממשלה עצמו, כאשר הוא היה עדיין מועמד לראשות הממשלה מטעם מפלגת העבודה, והצהיר ברמת-הגולן – וכך היה נראה ועדיין נראה בכל הקשור ליהודה, לשומרון ולעזה – הרי הממשלה הלכה לעשות ומוכנה לעשות הסכמים עם ויתורים משמעותיים, אם זה ביהודה בשומרון ובעזה, עד כדי הקמת מדינה פלשתינית בראשות אש"ף, ואם מדובר ברמת-הגולן, ויתורים על שטח כה חשוב לביטחון המדינה, שהחוק הישראלי חל עליו; הרי לעשות את הדברים האלה, להכריע בדברים האלה, ללא הכרעת העם – הדבר הזה הוא מנוגד לכל אמות מידה דמוקרטיות.

כל אלה שמדברים על שלטון החוק, על דמוקרטיה, ורוממות שמירת שלטון החוק והדמוקרטיה בפה, צריכים להבין – – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, זה נאום סיכום. יכול להיות שהוא ישפיע על ההצבעה שלכם. נא להקשיב.

שאלו יהלום (מפד"ל):

— — — צריכים להבין, שכאשר הדברים נעשים ללא הכרעת העם, זה הרס התשתית הדמוקרטית, שעליה כולנו מצויים.

לכן אני רואה במה שהחליט ראש הממשלה, מעבר לוויכוח הקשה והמכריע על עמדתו, שבה נכונות לסגת, כנראה, מרמת-הגולן, או לפחות מחלקים ממנה, ואנחנו מתנגדים לה מכול וכול, הרי יש בעניין הזה קצת מההתפייסות הלאומית לכיוון אותם ערכים שנדחו בצורה בוטה על-ידי הממשלה בשנה וחצי האחרונה.

אני רוצה לומר לחברי באופוזיציה, למתיישבי רמת-הגולן, לחברי ואוהדי כל מפלגות האופוזיציה, לכל הגופים שבשנה וחצי האחרונה נמצאים בהפגנות, בצמתים, במחאות, במאמרים, בצעקות ובכל מה שקשור להפגנה ולמחאה נגד עמדת הממשלה, שלולא המחאה וההפגנה של כולנו ושל כולכם לא היינו מגיעים לרגע הזה שראש הממשלה החליט מה שהחליט. כאשר ראש הממשלה עובר ברחבי מדינת ישראל ורואה את "העם עם הגולן" מכל מרפסת, מכל בית, על כל מכונית, סטיקרים, מודעות ושלטים, אין לי ספק שהדבר הזה הביא להחלטתו, ועלינו להוסיף ולערוך עוד ועוד הפגנות ומחאות, שביתות ושביתות מחאה, ושביתות של כולנו, חברי כנסת ושרים לשעבר.

בהזדמנות זו אני מברך את כל אלה שעוסקים בעניין, יחד עם הציבור שמקדיש לכך ימים ולילות, וארגון מתיישבי רמת-הגולן, להמשיך במחאות כדי לסכל לחלוטין את מגמת הממשלה הזאת, הנסוגה מכל הערכים החשובים לנו כל כך.

אני פונה דווקא לכל חברי באופוזיציה. לכאורה בימים האחרונים התברר שיש חילוקי דעות קטנים – כן משאל עם, לא משאל עם. להווי ידוע, ואני אומר כאן בשם המפד"ל, שאנחנו מסתכלים תמיד גם על האלטרנטיבה. אם האלטרנטיבה היא בחירות, אנחנו הראשונים שטוענים שזה מה שצריך להיות. ממשלה זו, כל יום שהיא מכהנת, היא אסון לכל הערכים של ארץ-ישראל ושל יהדות, לכל הערכים של ההתיישבות והחלוציות. לכן, בעניין הזה אנחנו בוודאי בראש המחנה.

אם האלטרנטיבה, לעומת זאת, היא הסכם ויתורים ברמת-הגולן, שיבוא ללא הכרעת עם כלשהי, רק על-ידי החלטת הממשלה, כפי שנעשה עם הסכם העקרונות באוסלו, הריני אומר שכולנו צריכים להתאחד להליכה למשאל עם, שהרי אנחנו סמוכים ובטוחים, ואני מקווה שכך יהיה, שאם משאל העם ינוהל בצורה ממלכתית, אובייקטיבית, ונדאג בחוק שיתקבל, אם חס וחלילה נזדקק לו – אני מקווה שלא נזדקק לו, שלא יהיו ויתורים, אבל אם נזדקק לו – שהוא יהיה בצורה ממלכתית ולא ככלי-שרת בידי הממשלה, ורוב העם אתנו לסכל את עמדת הממשלה לגבי ויתורים ברמת-הגולן.

נוסף על כל פעולות האופוזיציה, אני רוצה להוקיר ולשבח קבוצה של חברי כנסת ממפלגת העבודה שעומדים כסלע בנושא רמת-הגולן, גם מול התקפות ראש הממשלה, גם מול התקפות חבריהם לסיעה, גם מול התקפות שותפיהם לקואליציה, ועומדים ומסייעים לאופוזיציה יחד, וניכר שהם משפיעים ומועילים, להצלחת המאבק.

לסיום אומר רק דבר אחד. מי שמעלה את מאבק רמת-הגולן כאילו מישוהו מהמתיישבים נאבק על ביתו, הריהו הורס כאן כל ערך של הגשמה וחלוציות. מתיישבי רמת-הגולן כולם חלוצים של כולנו, של כל העם, של הממשלות ששלחו אותם. מאבקם הוא מאבקנו.

בהצעות הסיכום שלנו ניסינו, רבותי, נוכח החלטות ראש הממשלה, להביא הצעות סיכום שיהיה עליהן קונסנזוס של כל הבית. הגשנו הצעת סיכום והיינו מוכנים למינימום שבמינימום, כדי שברגע של התפייסות מסוימת מצד ראש הממשלה בנושא משאל עם, כפי שהסברתי, תהיה החלטה שתתקבל בהסכמה מלאה. לצערנו הרב, לא עלה הדבר בידינו ונתקלנו בסירוב של מפלגת העבודה, שבלחץ סיעת מרצ, כנראה, לא הסכימה להצעה מינימליסטית, ואנחנו נאלצים להגיש הצעות נפרדות, ואני מצטער על כך.

אני קורא לכל חברי הבית להתאחד יחד לשמירת רמת-הגולן, עתידה, יישובה, פיתוחה, להוקיר את מתיישביה-חלוציה, למען השארתה כולה בריבונות מלאה של מדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת שאול יהלום. חברי הכנסת, נא לשבת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה שאתה מציע – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, קריאת ביניים לחלל, ככה, אפילו בלי נואם?

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת יוסי כץ לקרוא לפנינו הצעת החלטה לסיכום הדיון בנושא עתיד רמת-הגולן, מטעם סיעת העבודה וסיעת מרצ. בבקשה. אחריו אני אזמין את חברת הכנסת לימור לבנת.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החלטה לסיכום הדיון בנושא עתיד רמת-הגולן, מטעם סיעות העבודה ומרצ.

הכנסת רושמת לפניה את עמדת הממשלה בעניין רמת-הגולן כפי שבוטאה על-ידי – – –

משה פלד (צומת):

– – –

היו"ר ש' וייס:

קריאות ביניים בזמן הצעות סיכום?

משה פלד (צומת):

משאל עם – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת משה פלד, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יוסי כץ (העבודה):

הכנסת רושמת לפניה את עמדת הממשלה בעניין רמת-הגולן, כפי שבוטאה על-ידי סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מרצ התקפלה טוטלית.

יוסי כץ (העבודה):

– – בדבריו בכנסת ביום ה' בשבט התשנ"ד, 17 בינואר 1994.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו אני מזמין את חברת הכנסת לימור לבנת לקרוא לפנינו הצעה לסיכום הדיון בכנסת בנושא עתיד רמת-הגולן, מטעם סיעות הליכוד, צומת, המפד"ל.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעה לסיכום הדיון בכנסת בנושא עתיד רמת-הגולן, מטעם סיעות הליכוד, צומת והמפד"ל.

1. זהו סעיף שמבוסס על מצע מפלגת העבודה ככתבו וכלשונו – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לקרוא בדיוק.

לימור לבנת (הליכוד):

– – – כדי להשיג קונסנזוס.

הכנסת קובעת, כי ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום. ברמת-הגולן, שעליה הוחל המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, יימשכו בכל הסכם שלום עם סוריה ובהסדרי הביטחון הנוכחים והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל.

2. הכנסת מחזקת את ידי המתיישבים ברמת-הגולן וקוראת לממשלה ולמוסדות המיישבים לעשות את כל הנדרש לביסוס ולפיתוח של ההתיישבות בגולן, על כל צורותיה.

3. הכנסת רושמת לפניה את הודעתו של סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור, בשם ראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אבקש להצביע על כל סעיף בנפרד. תודה.

היו"ר ש' וייס:

רק אם אין התנגדות לכך בכנסת. כשנגיע להצבעות אני אברר. תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעת החלטה לסיכום הדיון בנושא עתיד רמת-הגולן, של סיעת ש"ס. בבקשה, חבר הכנסת שלמה בניזרי.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, 1. הכנסת רושמת לפניה את הודעת סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מוטה גור, על קיום משאל עם בנושא רמת-הגולן, על דעת ראש הממשלה.

2. הכנסת מחזקת את ידי המתיישבים היהודים ברמת-הגולן וקוראת לממשלה להמשיך ולחזק את ההתיישבות היהודית ברמת-הגולן בכל המישורים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו אני קורא לחבר הכנסת תופיק זיאד להביא לפנינו הצעת סיכום מטעם סיעות חד"ש ומד"ע. בבקשה, אדוני.

תופיק זיאד (חד"ש):

הצעת סיכום מטעם סיעות חד"ש ומד"ע לסיכום הדיון במליאה על עתיד רמת-הגולן:

1. הכנסת תובעת מהממשלה להקפיא את כל התוכניות להרחבת ההתנחלויות ברמת-הגולן.

2. הכנסת רואה בהמשך סיפוח רמת-הגולן מצב המנוגד לחוק הבין-לאומי ומונע כינון שלום עם סוריה. בימים אלה בולטת עובדת היות הסיפוח מכשול עיקרי בפני הצלחת התהליך המדיני.

3. הכנסת קוראת לממשלה להגיש הצעת חוק המבטלת את חוק סיפוח רמת-הגולן.

4. הכנסת קוראת לממשלה להביע את הסכמתה להסדר שלום המבוסס על נסיגה כוללת תמורת שלום כולל ויציב וכינון יחסים נורמליים בין כל מדינות ועמי האזור. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו אני מזמין את חבר הכנסת שמואל הלפרט להציג לפנינו את הצעת הסיכום של סיעת יהדות התורה המאוחדת.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעה לסיכום הדיון על עתיד רמת-הגולן, מטעם סיעת יהדות התורה המאוחדת:

1. הכנסת רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה של ישראל, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום. ברמת-הגולן, שעליה הוחל המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, בכל הסכם שלום עם סוריה ובהסדרי הביטחון יימשכו הנוכחות והשליטה, ההתיישבותית והצבאית, של ישראל.

2. הכנסת קובעת, כי יימשכו מאמצים לחיזוק היישובים הקיימים ברמת-הגולן.

3. הכנסת מחייבת משא-ומתן לשלום עם סוריה ללא תנאים מוקדמים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

משה נסים (הליכוד):

כל הכבוד.

היו"ר ש' וייס:

להלן הצעת סיכום של סיעת מולדת לסיכום הדיון בכנסת על נושא רמת-הגולן. זוהי הצעת הסיכום האחרונה, ואחר כך נעבור להצבעות. לפני ההצבעה על הצעת הסיכום של סיעת הליכוד וכן הלאה, על-פי התקנון אנחנו נחליט איך מצביעים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, להלן הצעת הסיכום של סיעת מולדת לדיון בכנסת בנושא עתיד רמת-הגולן:

- א. הכנסת רואה את רמת-הגולן כחלק אינטגרלי של מדינת ישראל, כפי שבוטא בחוק רמת-הגולן.
- ב. הכנסת דוחה כל מחשבה ורעיון של ויתורים על שטחים ברמת-הגולן או על כל רמת-הגולן כתנאי להסדר מדיני עם סוריה.
- ג. נוסף על הקשר ההיסטורי של העם היהודי לרמת-הגולן יש חשיבות אסטרטגית עליונה להחזקה ברמת-הגולן, השולטת קרקעית על מירב השטחים שממערב לה, ואשר שימשה כבסיס להתקפות ולמלחמות בשנים שבהן סוריה החזיקה בה.
- ד. חשיבות רבה נוספת טמונה ברמת-הגולן עבור ישראל בשמשה כשליש ממקורות המים של ישראל.
- ה. ההסדר המדיני עם סוריה צריך להיות מבוסס על הבסיס של "שלום תמורת שלום".
- ו. הכנסת קוראת לממשלה לחזק את היישובים הקיימים ברמת-הגולן, להוסיף עליהם ככל הניתן ולחזק את אחיזתנו בחבל ארץ זה.
- ז. הכנסת קוראת לקיים בהקדם בחירות חדשות בישראל, שבהן תיבחן דעתו של העם בישראל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. חברי הכנסת, תקשיבו לסדרי ההצבעה כדי שנמנע אי-הבנות. חברי הכנסת, אנחנו מצביעים, לפי התקנון, על-פי גודל הסיעות. כאשר נגיע להצעה של סיעת הליכוד, צומת ומפד"ל, קיימת בקשה של חברת הכנסת לימור לבנת להצביע על כל סעיף בנפרד.

חגי מירום (העבודה):

רגע, אני רוצה להבהיר – – –

היו"ר ש' וייס:

יש לי כאן בקשה של חבר הכנסת יוסי כץ, שהוא ממלא-מקום יושב-ראש סיעת המערך, וגם של חבר הכנסת חגי מירום, שהם מתנגדים. מכיוון שהם מתנגדים, על-פי סעיף 59(ג) נערוך הצבעה. אני אסביר את זה כאשר נגיע למקום המתאים.

חגי מירום (העבודה):

יש לי הערה לצורך ההצעה של הליכוד.

היו"ר ש' וייס:

כשנגיע. נגיע לגשר, נעבור אותו ככל הנראה.

חברי הכנסת, עוברים להצבעה. מי תומך בהצעת הסיכום של סיעת מולדת?

הצבעה מס' 1

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי – 45

נגד – 52

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

45 תומכים, 52 מתנגדים, נמנע אחד. לפיכך הצעת הסיכום של סיעת מולדת לא התקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעת הסיכום של סיעת יהדות התורה המאוחדת. מי תומך? מי נגד?

הצבעה מס' 2

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ש' הלפרט – 51

נגד – 52

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ש' הלפרט לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

51 תומכים, 52 מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך הצעת הסיכום של סיעת יהדות התורה לא התקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. מי תומך בהצעת הסיכום של סיעות חד"ש ומד"ע? מי נגד?

הצבעה מס' 3

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ת' זיאד – 4

נגד – 89

נמנעים – 7

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ת' זיאד לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ארבעה תומכים, 89 מתנגדים, שבעה נמנעים. מה לעשות, גם הצעה זאת לא התקבלה.

מי תומך בהצעת הסיכום של סיעת ש"ס, חברי הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 4

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ש' בניזרי – 51

נגד – 51

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ש' בניזרי לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

51 תומכים, 51 מתנגדים, נמנע אחד. הצעת הסיכום לא התקבלה. היום אנחנו הולכים על חבל דק.

חבר הכנסת מירום, רק אם יש לך משהו מעבר לסעיף 59(ג) – – –

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה באמצע תהליך ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אני לא נותן לו. תודה רבה; שב.

חברי הכנסת, האם יש מישהו שמתנגד לבקשה של הצבעה נפרדת? אני רואה שכן. לפיכך אני קורא בפניהם את סעיף 59(ג). נא להקשיב.

קריאה:

מורידים.

היו"ר ש' וייס:

אני שומע שמורידים. תודה רבה.

לפיכך, אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה המלוכדת של הליכוד. מי תומך בהצעה לסיכום הדיון בכנסת בנושא רמת-הגולן, של סיעות הליכוד, צומת והמפד"ל? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברת הכנסת ל' לבנת – 49

נגד – 50

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברת הכנסת ל' לבנת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 49 בעד, 50 מתנגדים, אין נמנעים. לא נתקבלה.

קריאות:

זה לא יכול להיות, זה לא יכול להיות, זה לא ייתכן, זה לא יכול להיות.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה לא יכול להיות.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי תומך בהצעת הסיכום שקרא לפנינו חבר הכנסת יוסי כץ – – –

גון שגב (צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

תפסיק להפריע לי, חבר הכנסת גון שגב, אני אוציא אותך.

מי תומך בהצעה שקרא לפנינו חבר הכנסת יוסי כץ, של סיעות העבודה ומרצ? ההצבעה החלה.

ראש הממשלה, ראש הממשלה.

משה נסים (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה לא יכול – – –

הצבעה מס' 6

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת י' כץ – 54

נגד – 49

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר הכנסת י' כץ נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

54 תומכים, 49 מתנגדים, אחד נמנע. הצעת הסיכום נתקבלה.

סיעת מד"ע נמנעה. הודעה לנמנעים בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נפלה טעות בהצבעה על הצעת הסיכום שלנו. ייתכן שנדרוש הצבעה חוזרת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אנא המתן שנייה.

לימור לבנת (הליכוד):

ההצבעות לא נקלטו, יש טעות במערכת האלקטרונית.

גונן שגב (צומת):

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת שגב, נא לשבת. חבר הכנסת קצב, אנחנו נברר, נברר הכול.

רבותי, ההצבעה הסתיימה. כל נושא יטופל על-פי התקנון.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת שהיו נוכחים באולם והצביעו, שמותיהם לא נקלטו במחשב.

היו"ר ש' וייס:

שב רגע. היו דברים מעולם. יש תקנון, תפעלו לפי התקנון.

חגי מירום (העבודה):

ההצבעה הסתיימה.

חיים דיין (צומת):

אבל חברי כנסת שהיו נוכחים, הצבעתם לא נקלטה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שגב, יש תקנון לכנסת וכל דבר ייבדק לפי התקנון.

בבקשה, חבר הכנסת דראושה, הודעה לנמנעים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעת מד"ע נמנעה מהצבעה על הודעת הסיכום של מפלגות העבודה ומרצ בגלל – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת דראושה, אין טעם שתדבר כך כשאף אחד אינו יכול להקשיב. אנא שב לכמה דקות.

רבותי, אני רוצה להודיע לכם משהו על סדרי הבית הזה שלא מוצו היום. כבר היו לנו גם בעבר מקרים שהיו טענות על תקלות במחשב וכן הלאה. יש פרוצדורה של בירור על-פי תקנון הכנסת, והכול יבורר. הכנסת לא סיימה את תפקידה כרגע, היא ממשיכה לפעול. בינתיים אנחנו ממשיכים בסדר-היום.

עוזי לבדאו (הליכוד):

לא, לא.

רחבעם זאבי (מולדת):

גונן שגב (צומת):

או שתפסיק את הישיבה או שתוציא את כולנו החוצה.

היו"ר ש' וייס:

מה אתם רוצים? שבו. אני אשמע אתכם. שבו. אני אשמע אתכם באופן מסודר.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, אני יודע מה לעשות. נא לשבת. כך אני לא אפתח אתכם בדיון. נא לשבת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההצבעה לא נקלטה.

גונן שגב (צומת):

ההצבעות לא נקלטו, ההצבעות לא נקלטו.

היו"ר ש' וייס:

מה אתם רוצים? מה הנפות הידיים האלה? מה הנפות הידיים האלימות האלה? אי-אפשר לקיים
בירור בצורה מסודרת? איפה אתם נמצאים? מניפים פה ידיים, עוד מעט יעלו על הדוכן. קודם כול
צריך לשבת, ואחר כך אשמע אתכם. אין מה להצביע.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה זה "אין מה להצביע"?

היו"ר ש' וייס:

קודם כול צריך לשבת.

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת שפירא הצביע, וזה לא נקלט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת שפירא לא הצביע.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא כן הצביע. ומה תגיד על חבר הכנסת דוד מנע, גם הוא לא הצביע?

רחבעם זאבי (מולדת):

הרבה לא מופיעים. מה זה כאן?

היו"ר ש' וייס:

איך אתם מדברים אלי? נא לשבת, רבותי.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לשבת. לא יתקיים שום בירור בלא שתשבו. רבותי, נא לשבת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

מייד, אני יודע. ברגע שאתן, בכל הכבוד, אתה לא הראשון.

חברי הכנסת, אין זו הפעם הראשונה שיש טענה, שקיימת טענה שההצבעות לא נקלטו. אני עצמי זוכר שניים-שלושה בירורים שעשינו באותו נושא. זה קורה.

לפיכך, אני מבקש את הסידור הבא. עשינו את זה גם בפעמים הקודמות, כפי שאני זוכר. אנחנו נמשיך בסדר-היום, ואני מבקש שניים-שלושה חברים מאלה הטוענים שיש בעיה ואת יושב-ראש ועדת הכנסת לגשת אלי ללשכתי, ואנחנו נשב ונברר את העניין.

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. חברתי, סגנית יושב-ראש הכנסת אסתר סלמוביץ תחליף אותי. יש לנו עוד שתי שאילות בעל-פה.

אני מזמין ללשכתי את יושב-ראש ועדת הכנסת חבר הכנסת חגי מירום, כמו-כן עוד שניים-שלושה נציגים, ואנחנו נברר, כמו בעבר. היו דברים מעולם. בבקשה. הדיונים ממשיכים.

חבר הכנסת דראושה, שנייה אחת. את רשות הדיבור תיתן לך חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, שתחליף אותי. אנחנו בינתיים נקיים את הבירור.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שטרית, כן?

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מבקש אם אפשר לקבל את המיקרופון לרשות הדיבור.

היו"ר א' סלמוביץ:

רק רגע. אני מבקשת מכל חברי הכנסת לשבת. חבר הכנסת משה פלד, חבר הכנסת בני טמקין, נא לשבת. חבר הכנסת דדי צוקר, נא לשבת. חבר הכנסת משה קצב, נא לשבת. כולם לשבת. חבר הכנסת מיכאל איתן, נא לשבת. כולם לשבת. חבר הכנסת רחבעם זאבי, לשבת. חבר הכנסת דן תיכון, לשבת. חבר הכנסת יצחק לוי, לשבת או לצאת, אחת מן השתיים. חבר הכנסת עוזי לנדאו,

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מבקשת. חבר הכנסת גדעון פת, נא לשבת. חבר הכנסת זבולון המר, אני מבקשת ממך: או לשבת, או לצאת – אחת מן השתיים.

כן, חבר הכנסת שטרית. קצר, משפט אחד.

מאיר שטרית (הליכוד):

משפט אחד.

על מנת שהדברים לא יישארו לא נאמרים, אני רוצה לומר, גברתי היושבת-ראש, בדקנו את רשימת ההצבעות, רשימת המצביעים על-פי ההצבעה האלקטרונית, והתברר שחלק מהאנשים שנכחו באולם והצביעו בכל הפעמים, לא נקלטו בהצבעה האחרונה, כך שהתוצאה היתה צריכה להיות שונה לחלוטין בהצבעה. והצעת הסיכום של הליכוד, המפד"ל וכו' היתה מתקבלת אילו המצביעים כולם היו כן ברשימה האלקטרונית.

לכן, אחת מן השתיים: אם המערכת הזאת לא טובה, צריך לבטל אותה ולמנות מונים, או משהו אחר.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. חבר הכנסת שטרית, היושב-ראש הקודם, פרופסור שבח וייס, אמר שהעניין נמצא בבדיקה ובבירור. אם תרצה תוכל לגשת כעת ללשכתו. תודה רבה.

אנו ממשיכים בסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, סיעת מד"ע נמנעה בהצבעה על הצעת הסיכום של סיעת העבודה וסיעת מרצ משתי סיבות בסיסיות. הסיבה הראשונה – סיבה עקרונית, והשנייה – טקטית.

הסיבה העקרונית היא, שאנחנו מתנגדים לכל סוג של כיבוש, והסיפוח של רמת-הגולן למדינת ישראל מהווה ניגוד ברור לכל ההסכמים הבין-לאומיים, לשאיפה להגיע להסכם שלום עם סוריה ועם העולם הערבי ולהצהרות של הממשלה על שאיפתה להגיע להסכם שלום כזה. לכן המשך הסיפוח, המשך הכיבוש, של רמת-הגולן, הוא מעשה שיש בו עוינות לעולם הערבי, עוינות לסוריה, ולא יסייע לביטחון מדינת ישראל. הפתרון צריך להיות – החזרת כל תושבי רמת-הגולן היהודים, כל המתנחלים שם, לתחום "הקו הירוק", לתוך מדינת ישראל וביטול חוק הגולן מ-1981, שלפיו סיפחו את הגולן למדינת ישראל. ובכך יתאפשר תהליך של משא-ומתן אמיתי עם ממשלת סוריה, כאשר הנשיא חאפז אל-אסד, בפסגה עם קלינטון, הודיע ברורות, שהוא בעד הסכם שלום מלא עם מדינת ישראל, בעד

נורמליזציה, ומוכן להגיע להסכם של שלום, שיבטיח את הזכויות של סוריה ושל מדינת ישראל. לכן, מבחינה עקרונית אנחנו מתנגדים לסיפוח הזה ולהמשך הכיבוש.

הסיבה השנייה, הטקטית, להימנעות היא הדברים שאמר סגן שר הביטחון ביום שני השבוע, כאן מעל במת הכנסת, ובשם ראש הממשלה – הוא אמר שהוא בעד, וראש הממשלה בעד, משאל עם. ואנחנו מתנגדים למשאל עם, כפי שאנחנו מתנגדים לבחירות חדשות. הממשלה הזאת נבחרה לתקופה של ארבע שנים כדי שתבצע מדיניות מוצהרת, שהיא הצהירה עליה, והיא להגיע להסכם שלום עם העולם הערבי – – –

משה נסים (הליכוד):

אפשר שאלה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בבקשה.

משה נסים (הליכוד):

מתי תהיה שר? כבר עברו שבועיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת משה נסים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מדבר עכשיו על הגולן, ואני חושב שהשאלה קנטרנית, לא פותרת את הבעיה של רמת-הגולן, כיוון שבסופו של דבר, לא יהיה מנוס מהוצאת כל המתנחלים מרמת-הגולן, כפי שאתה וחבריך, הממשלה בראשות מר מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, הוציאו את כל המתנחלים והצבא הישראלי מסיני, שבשטחו ובחשיבותו הוא עולה כפל כפליים על רמת-הגולן. ולמען הסכם שלום, הממשלה תצטרך לקבל החלטות קשות.

משה נסים (הליכוד):

מתי תהיה שר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הממשלה תצטרך לקבל החלטות קשות בעניין רמת-הגולן. ואני אומר, שהממשלה הזאת הכריזה ומכריזה שהיא רוצה להגיע להסכם של שלום עם סוריה ועם העולם הערבי, ומנהלת משא-ומתן, ובשבוע הבא שוב יפתחו במשא-ומתן בין סוריה לישראל. אז מה תלכו להגיד לממשלת סוריה, לנשיא אסד ולמשלחת הסורית? האם תגידו להם, שתוצאות המשא-ומתן שלנו יהיו נתונות להחלטה של משאל עם? שכל הסכם שאנחנו נגיע אליו יהיה כפוף לתוצאות משאל עם שנעשה? זה בכלל לא רציני.

לכן הממשלה צריכה להמשיך בתהליך השלום, להגיע להסדר של שלום עם סוריה, עם הפלסטינים, עם הירדנים, עם הלבנונים וגם עם העולם הערבי כולו. ואין צורך לא במשאל עם ולא בבחירות חדשות. כל מי שאומר את זה מנסה להרוויח זמן, מנסה לרצות את הימין, שלא רוצה להתרצות, שהוא בעצם – כפי שאנחנו רואים אותו מתנהג כאן בתוך הכנסת ומחוץ לכנסת – לא רוצה בשום הסכם של שלום עם העולם הערבי. הליכוד וחבריו מתנגדים לכל סוג של ויתור.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, זמנך תם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם על שעל אחד לא מוכנים לוותר. אז למה לדבר על משאל עם?

גברתי היושבת-ראש, אני גומר ואומר: נמנענו כיוון שאנחנו מתנגדים עקרונית לסיפוח ולכיבוש, וטקטית – כיוון שאנחנו מתנגדים למשאל עם, או לבחירות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת דראושה.

שאלות בעל-פה

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את חבר הכנסת חיים דיין להציג שאילתא בעל-פה מס' 254 לשר המשטרה בנושא: ליקויי ביטחון בחניונים.

אדוני שר המשטרה, אני רואה שהשואל איננו נוכח.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מוכן להשיב.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל השואל איננו. מדובר בשאילתא בעל-פה. תואיל בטובך להמתין דקה-שתיים, אני מקווה שהוא יגיע.

אני מזמינה את חבר הכנסת בנימין טמקין להציג שאילתא לכבוד שר האוצר בנושא: סירוב חברת הביטוח "ציון" לבטח ערבים ישראלים. בבקשה.

סירוב חברת הביטוח "ציון" לבטח ערבים ישראלים

בנימין טמקין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר האוצר, ביום שני פורסם ב"מעריב", כי חברת הביטוח "ציון" מסרבת לבטח ערבים ישראלים.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. האם בידך הסמכות החוקית לנקיטת אמצעים נגד חברת הביטוח? אם כן – אילו אמצעים יינקטו?

3. האם תיאסר בכלל בחוק אפליה בנושא ביטוח מסיבות גזעניות?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת טמקין. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, 1. המפקח על הביטוח בודק את פרטי המקרה שצוין בעיתון. עם זאת, אני מבקש לקרוא את תגובת מנכ"ל חברת ביטוח "ציון", מר טייבר, אשר התייחס לידיעה:

"הנהלת חברת 'ציון' מסתייגת לחלוטין מהמכתב שהוזכר בכתבה ב'מעריב'. זאת התבטאות אומללה של עובד מקומי, שטעה ועובד בניגוד למדיניות החברה.

"ציון' פועלת בישראל זה קרוב ל-60 שנה, ומבטחת את כל הסקטורים ללא אפליה. יש לנו סוכנים ערבים העובדים אתנו שנים רבות וכן מבטחים ערבים רבים. אנו חברה עסקית, הפועלת בכל מגזרי האוכלוסייה, וכל החלטותינו מתבססות על שיקולים ענייניים בלבד.

"אנו מגנים כל אפליה וחוזרים ומדגישים את הסתייגותנו מכל אמירה ומעשה המרמזים על כך."

2. עם קבלת תוצאות הבדיקה, אוכל לקבוע אם יש לנקוט אמצעים כלשהם. ודאי שיש בידי המפקח על הביטוח אפשרויות לנקוט אמצעים.

3. חברת הביטוח אינה רשאית בשום פנים ואופן שלא לבטח על-פי הלאום, והעניין של לאומיותו של המבוטח איננו יכול לשמש סיבה לביטוח או לאי-ביטוח.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר האוצר. שאלה נוספת לחבר הכנסת בנימין טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מודה לשר האוצר. היה ידוע לי על התגובה של חברת "ציון", ואני מברך עליה. אני רק רציתי לשמוע משר האוצר הכרזה עקרונית על כך, שיש התנגדות מוחלטת לכל צורה של אפליה בנושאי ביטוח, כמו בכל נושא אחר, והאם בכל זאת קיים על-פי החוק הבסיס למניעת מצבים כאלה, כדי שלא להיות תלויים ברצונה הטוב או הלא-טוב של חברת ביטוח ספציפית, כזאת או אחרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת טמקין. שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, גברתי היושבת-ראש, אני מקבל בהוקרה את העניין. אני רק שואל: מדוע לא הוציא הממונה על הביטוח הודעה מיידית, כאשר פורסם העניין בתקשורת? נוצר רושם כאילו משרד האוצר מתייחס לעניין באדישות. גם הדברים של השר נאמרים בעקבות שאילתא של חברנו המכובד, חבר הכנסת טמקין. לדעתי, חייבת להיות הנחיה שבמקרים כאלה ודומים, הממונה על הביטוח, אם לא שר האוצר עצמו, חייב להוציא מייד הודעה לתקשורת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

ברור שיש לגנות אפליה כזאת על רקע לאומי, אבל ידועות תופעות שחברות ביטוח שונות מסרבות לבטח גופים ופרטים שונים לפי אזורי מגורים, מצב כלכלי וכיוצא בזה.

בהזדמנות שהשר בודק את המקרה אשר הועלה על-ידי חבר הכנסת טמקין, אני מבקש מהשר לבדוק את מכלול השאלות בדבר זכותה של חברת ביטוח לסרב לבטח בגלל מצב כלכלי או בגלל אזור מגורים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת טמקין, אני אומר באופן חד-משמעי וברור: לא יעלה על הדעת שבמדינת ישראל לא יתקיים ביטוח על-ידי חברת ביטוח כזו או אחרת על רקע של לאום. לא רק שהדבר סותר את הוראות המפקח על הביטוח, אלא הוא סותר הרבה מאוד חוקים של הכנסת. אין ספק שחברה לא תוכל

להימנע מחשיפה במקרה של אי-רצון לעשות תהליך ביטוחי על רקע לאומיותו של האזרח שרוצה להיות מבוטח. אני בטוח בכך, ואני מגנה בכל תוקף אפשרות מהסוג הזה.

חבר הכנסת יהלום, ייתכן שאתה צודק. אני לא הייתי מודע לכך, לא ראיתי את הכתבה ולא קראתי, אבל אאיר את עיניהם של המפקח על הביטוח וגם של אנשי לשכתי. אני חושב שהיתה צריכה להיות תגובה מהירה בפומבי. שמחתי על כך שהובאה לידיעתי תשובתו והערתו של מר טייבר, שהכחיש את העניין מכול וכול.

לדבריו של חבר הכנסת מגן – ההחלטה שלא לבטח על בסיס עסקי היא החלטה מסוג אחר. זה משק חופשי ויש שיקולים מסחריים. אם הצעתך אומרת שצריך לבטח כל אחד כאשר רמת הסיכון מחייבת פרמיה מסוימת, או כאשר המבוטח לא יוכל לשלם את פרמיית הביטוח והדבר ידוע לסוכן, אין ביכולתנו לכפות זאת. אבל אם באמת ייווצר מצב, שבאזור מסוים יידרשו פרמיות גדולות יותר בגלל גנבות מכניות, באזור הנגב – אנחנו מכירים את העניין וביקשתי לבדוק אותו ולטפל בו עם חברות הביטוח. עם זאת, צריך לזכור שחברות הביטוח, למרות היותן מפוקחות, פועלות על בסיס כלכלי וכך הן צריכות לפעול. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר האוצר. אני מזמינה כעת את חבר הכנסת חיים דיין להציג לכבוד שר המשטרה שאילתא בעל-פה מס' 254, בנושא: ליקויי ביטחון בחניונים.

ליקויי ביטחון בחניונים

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, בעקבות ביקורת פתע שערכה המשטרה בכמה חניונים בבנייני ציבור בארץ, התברר כי היו שם ליקויי ביטחון חמורים.

ברצוני לשאול:

1. מי אחראי לסדרי הביטחון בחניונים?

2. אילו צעדים ינקוט משרדך נגד בעלי החניונים שאינם עומדים בקריטריונים בנושא הביטחון?

3. כל כמה זמן נערכת ביקורת ארצית בחניונים?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב לחבר הכנסת דיין.

1. מקום לחניית 25 כלי רכב או יותר במגרש או במתקן הינו עסק טעון רישוי על-פי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, ועל-פי פריט 113(ב) לצו רישוי עסקים, התשל"ג-1973. אשר על כן, חייבים בעלי החניונים למלא אחר התנאים המיוחדים, ובכללם סידורי הביטחון שנקבעו על-ידי המשטרה, בתוקף סמכותה לפי חוק רישוי עסקים, כתנאי לקבלת רישיון לעסק.

2. המשטרה מגישה דוחות-חטאים נגד בעלי החניונים שנמצא כי הפירו את תנאי המשטרה והם עומדים לדין בגין אי-קיום תנאי רישיון עסק על-פי סעיף 14 לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968.

אשר למקרה הספציפי שעליו מסתמך חבר הכנסת חיים דיין הנכבד, מדובר בביקורת פתע שנערכה ביום 5 בינואר 1994 על-ידי יחידת רישוי ואבטחה של משטרת מרחב-דן בחניונים מספר באזור רמת-גן; אגב, לא בגבעתיים. נתגלו ליקויים בחדרי הביטחון בחניונים התת-קרקעיים. בשלב זה נבדקת העמדתם לדין של בעלי החניונים שלא שקדו על מילוי ההוראות והתנאים.

3. ביקורת בחניונים נערכת על-ידי יחידות המשטרה על-פי תוכנית ביקורת ארצית אחת לשנה, ופעמים מספר בשנה על-פי יוזמת יחידות המשטרה באזורים השונים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשטרה. חבר הכנסת דיין?

חיים דיין (צומת):

אני מסתפק בתשובת השר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מסתפק בתשובה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

ידוע שבמספר לא קטן של חניונים יש גם מעשי פשיעה. אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם יש חוק, או הוראה, המחייבים שבכל חניון יהיה חיבור אלקטרוני למשטרה, לחצן אלקטרוני למקרה של מצוקה, שיחבר למשטרה או למשמר האזרחי או למוקד העירוני, ואם לא – מדוע?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון. שאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני רוצה להודות לחברי, חבר הכנסת דיין, שהעלה את השאלה הזאת.

בחלק מן המקומות הפכו החניונים מוקד לפורענות. יש מקומות בעולם – אני לא רוצה להשוות עם ארצות-הברית – שבמרכזי אוכלוסייה יש מערכת ביטחון כדי להבטיח את ביטחון הציבור ושלמותו. האם יש כוונה שבאזורים מיוחדים תפעל המשטרה בצורה כלשהי כדי להבטיח את הביטחון, ולא יצטרכו לפעול על-ידי מערכות שונות? כי עד שהמשטרה מגיעה אותו אדם שנפגע כבר איננו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. כבוד שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת הירשזון, אני לא חושב שזה אפשרי להתקין לחצן מצוקה, כי אז המשטרה תהיה מוקפת בלחצנים כאלה ולא תהיה אפשרות לטפל בבעיות שהמשטרה מופקדת עליהן, כמו אבטחת בנקים ואבטחות אחרות. מדובר במאות חניונים מן הסוג הזה, והדבר אינו אפשרי. יש כאן הוראות מפורטות מאוד, ואתכבד להמציא אותן לחבר הכנסת חיים דיין, ששאל את השאלה, ובהן יש פרטים מה נדרש. בין היתר, יש דרישה למנות אחראי לביטחון בעסק, כלומר, אדם מסוים ששמו וכתובתו ידועים והוא האחראי כלפי המשטרה לביטחון בעסק עצמו. התחלנו להקפיד בביקורות הפתע, וכתוצאה מזה היתה הכתבה שהיא הסיבה לשאלתך.

חבר הכנסת רענן כהן, אכן המשטרה פועלת, והיא פועלת, לדעתי, לא פחות טוב מאשר במדינות שאנחנו לוקחים מהן דוגמה, כמו ארצות-הברית. אני רק יכול לומר לכם, שמפקדי המשטרה בערים גדולות, ניו-יורק ולוס-אנג'לס, היו משתבחים בשיטות הקיימות אצלנו.

המשטרה קבעה נהלים, תנאים וביקורות כדי לתת את הביטחון הנדרש. דרישה נוספת כזאת יש לה משמעות כספית כלפי האזרח, לא כלפי המשטרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשטרה.

שאלות ותשובות

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה כעת לדון את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלתא רגילה.

סחר בסמים

חבר הכנסת א' דיין שאל את ראש הממשלה ביום כ"א בטבת התשנ"ד (4 בינואר 1994):

ראשי הרשות למלחמה בסמים הציגו נתונים שמהם עולה, כי חלה עלייה של 48% בכמות התיקים הפליליים הנפתחים בשל סחר בסמים. כמו-כן נמסר, כי 78% ממעשי הפשע בישראל קשורים בסמים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות לאשורן?

2. מה ייעשה כדי להעניק תשובה טיפולית ושיקומית מתאימה לאלפים המכורים לסמים?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים שעליהם מסתמך חבר הכנסת אלי דיין מתייחסים לעלייה בכמות התיקים הפליליים שנפתחו בשל סחר בסמים בשנים 1991-1992.

בשנת 1993 נעשה שינוי בקבוצות המיון הסטטיסטיות, ונוספה קבוצת מיון חדשה: "החזקת סמים שלא לצריכה עצמית", נוסף על הקבוצות הקודמות של "שימוש בסמים" ו"סחר בסמים". בשנת 1992 נפתחו 6,581 תיקים על שימוש בסמים ו-3,529 תיקים על סחר בסמים. בשנת 1993 נפתחו 6,482 תיקים על שימוש בסמים, 2,345 תיקים על סחר בסמים ו-2,358 תיקים על החזקת סמים שלא לצריכה עצמית.

בעבר, תיקי ההחזקה שלא לצריכה עצמית סווגו בעיקר כתיקי סחר בסמים, אך חלק מהם סווגו כתיקי שימוש בסמים. יש לציין, שעל-פי סעיף 31(3) לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973: "מי שהחזיק סם מסוג המפורט בתוספת השנייה בכמות העולה על הכמות המפורטת לצדו – חזקה שהחזיק בסם שלא לצורך צריכתו העצמית ועליו הראיה לסתור". בתוספת השנייה מפורט, בין היתר: "קוקאין – 0.3 גרם; הרואין – 0.3 גרם; קנבוס – 15 גרם; אופיום – 2 גרם". כלומר, ייתכן שרק בסוף ההליך המשפטי יתברר האם הסם הוחזק לשימוש העצמי של החשוד או למטרות סחר.

לאור כל זאת, ניתן לומר שאכן היתה עלייה במספר תיקי סחר בסמים בשנת 1993 לעומת שנת 1992, אולם לא ניתן לאמוד את שיעור העלייה המדויק בשל השינוי בסיווג הסטטיסטי. יש עוד לציין, שמשטרת ישראל תגברה את מערך הלוחמה בסמים בשנת 1993 ב-143 תקני כוח אדם, כך שניתן להניח שהעלייה במספר התיקים הנפתחים נובעת גם מאכיפה מסיבית יותר של משטרת ישראל.

אשר לקשר שבין ממדי הפשע בישראל לבין הסמים, משטרת ישראל סבורה שאכן קיים קשר בין עבירות הסמים לבין הפשיעה האחרת, אולם לא ניתן לאמוד את היקפו. לא תמיד ניתן להוכיח את הקשר שבין העבירה שבוצעה לעבירת סמים אחרת, קשה מאוד לערוך איסוף סטטיסטי ועוד.

2. כיום מטופלים בלשכות לשירותים חברתיים ב-60 יישובים כ-3,000 מכורים, עוד 240 מכורים מטופלים בקהילות הטיפוליות, וכן גם כ-850 איש מקבלים טיפול במוסדות האזוריים של משרד הבריאות בחיפה, בתל-אביב, בירושלים ובבאר-שבע.

בתכנון לשנת 1994 אנו מתכוונים להגדיל את כמות המטופלים עוד בכ-1,000 איש.

כמו-כן הייתי בשבוע שעבר בסיור בכלא השרון, שאמור להפוך למרכז הגמילה הגדול ביותר בעולם; הוא יכול כ-600 מיטות לאסירים מכורים המבקשים להיגמל. כיום נגמלים באמצעות שירות בתי-הסוהר כ-300 אסירים בלבד. פרויקט זה של הפיכת הכלא למרכז גמילה ענק מתקצב בסך 2 מיליון שקל, כשמחצית הסכום תגיע מהרשות למלחמה בסמים והמחצית האחרת ממשרד המשטרה, וזאת על-פי סיכום שהגשתי עם מר משה שחל, שר המשטרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לסגן שר הבינוי והשיכון.

הצעות לסדר-היום

מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אנחנו עוברים כעת לנושא הבא – הצעות לסדר-היום מס' 3071, 3073 ו-3079, של כמה חברי כנסת: מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים. אני מזמינה את ראשונת המציעים, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מפלגת העבודה, בתעמולת הבחירות שלה, הזכורה לנו לרע, דיברה כל הזמן על: עבודה עבודה; תראו איזו אבטלה קיימת במשק, אנחנו נעלה לשלטון ונספק עבודה. מאז עלתה מפלגת העבודה לשלטון, האבטלה גדלה, ומסביבי, מלבד האבטלה הרגילה, אני רואה כל הזמן פיטורין.

אברהם הירשזון (הליכוד):

עבודה בעיניים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גם בעיניים, ומפטרים ומפטרים. הם לא מפסיקים לפטר. מסביבי יש אנשים רבים במספר, וכולם מחפשים עבודה. חרב הפיטורים לא פוסחת כמעט על אף אדם שאי פעם הצביע או חשב אפילו בדמיונו להצביע לליכוד או לכל מפלגה ימנית אחרת. אני פשוט נדהמת. אחרי כל מה ששמענו בתעמולת הבחירות ולאחר שגדלנו, חלק מאתנו, על ערכי העבודה של א.ד. גורדון, של ברל כצנלסון, באה מפלגת העבודה, בחוצפה בלתי רגילה, ולא מפסיקה לפטר, וראה להלן את המפטר, המכסח, המחרב מספר אחת, שר השיכון. אני רוצה להראות לכם רשימות של מאות אנשים שהוא כבר הספיק לפטר.

אבל, לאחר שהתברר שהם אינם מקיימים ולו ערך עבודה אחד, נעבור להמשך של הסצנריו, של התוכניות הגרנדיוזיות של מפלגת העבודה, לאחר תאוות הפיטורין שאחזה בהם ממש כדיבוק. אבל מה? ראה זה פלא, אפילו לאחר כל הפיטורים, נותרו עוד כמה פעילים מרכזיים ממפלגת העבודה שעוד לא מצאו עבודה. תארו לכם, לאחר כל הפיטורים והמינויים הפוליטיים, עדיין נשארו כמה פעילים במפלגת העבודה שעזרו בבחירות, ממש עזרו למפלגה המהוללת הזאת לעלות לשלטון, אבל ראה, אין להם עבודה. לא שאין להם עבודה – הם עובדים, הם אינם מובטלים כמו רבים מן החברים שלי, אבל אין להם עבודה מכובדת באיזו משרה ציבורית, וכך כל הפעילים האלה מסתובבים, מרחרחים, מחפשים, אולי יש עוד איזה משרד ממשלתי, אולי יש עוד איזו משרה מכובדת, או חצי מכובדת, שאולי אפשר לקחת אותה ביד, עוד לפטר מישהו.

ואני חוזרת ואומרת, שכל המחפשים הנוברים האלה הם לא אנשים שאין להם היום פרנסה, או שהילדים שלהם מסתובבים רעבים. לא, לא אלה. אלה אנשים שיש להם פרנסה, אלא שהיום הם מחפשים גם כבוד, אולי גם קרש קפיצה לכנסת ודברים כגון אלה.

ומה הם עשו? באו, מצאו מקום חדש, מקום מקצועי, שעובד בצורה מקצועית ממדרגה ראשונה, הרשות למלחמה בסמים. איזו מטרה נעלה יותר קיימת מאשר המאבק בסמים? המדינה הציבה לעצמה את המטרה הזאת. יש התקדמות. המודעות לבעיית הסמים גברה, יש היום בכנסת ועדה למאבק בסמים, ועדה שלא היתה קודם לכן, בראשות חבר הכנסת רפאל איתן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ועדה שאנחנו הקמנו אותה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אתם הקמתם? לא, היתה ועדה עוד קודם לכן, בתקופת הליכוד, ואני רוצה לומר לך, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני לא רוצה להפוך את זה כאן לוויכוח פוליטי. כאן ויכוח מקצועי מדרגה ראשונה, ואני לא רוצה להתייחס לכל מה שאמרתי קודם לכן. אני מתייחסת לרשות למלחמה בסמים, שאין בה מינויים פוליטיים; זאת רשות נקייה, זאת רשות שעובדת בצורה מקצועית מדרגה ראשונה, והיום חרב הפיטורין מרחפת, על מי היום? מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים איננו אדם פוליטי. ואני רוצה לומר לכם, באחריות, מלה: הפיטורים של מר בני ארד שעומדים בפתח הם רק תחילה של פיטורים של עוד ועוד אנשים מקצועיים מן הדרגה הראשונה במדינת ישראל, אנשים מיומנים בנושא של מאבק בסמים, על מנת להכניס אנשים בלתי מקצועיים, אנשים שלא מכירים את הנושא, שלא היו מעורים מעולם בנושא הזה, כדי להכניס פעילים של מפלגת העבודה שעדיין לא מצאו את מקומם לאחר – מה לעשות – כבר שנה, כמעט שנה וחצי, בשלטון, והם עוד מחפשים קצת כבוד, קצת פרנסה, קרש קפיצה. לשם כך אתם הולכים להרוס את הרשות למלחמה בסמים.

אני רוצה לדבר על מר בני ארד, שהוא מינוי מקצועי מדרגה ראשונה. עבר בכנסת ישראל חוק הרשות למלחמה בסמים בשנת 1989, ולא רציתי להיכנס פה לעניין פוליטי, אבל זה היה בתקופת הליכוד, חוק מתקדם מאין כמוהו. הוחלט להקים רשות. מר בני ארד נבחר על-ידי ועדה ציבורית, אשר בראשה עמד שופט. מינויו של מר בני ארד הובא בפני מועצת הרשות למלחמה בסמים תוך

התייעצות עם יושב-ראש המועצה. מר בני ארד מונה, לאחר ההחלטות שצינתי, ישירות על-ידי ראש הממשלה. ראש הממשלה הוא שמינה את מר בני ארד למנכ"ל הרשות למלחמה בסמים.

מר בני ארד הוא תת-אלוף במילואים. הוא שירת בתותחנים ואחר כך בשריון. אני לא יודעת מה הוא מצביע, ואיש כאן לא יודע. הוא מעולם לא נשאל. הוא היה סגן מפקד המכללה לביטחון לאומי, ראש מטה פיקוד צפון, ראש מחלקת תורת לחימה בצה"ל, ומאז שחרורו הוא עסק בתוכניות פיתוח, השמה והכשרה ב"ג'וינט ישראל". כשהוא היה בתפקיד הזה, הוא נבחר לעמוד בראש הרשות למלחמה בסמים.

כשהוא החל בתפקידו, הוא החל אותו עם כיסא במשרד ראש הממשלה, זה מה שהיה, ותקציב תכנוני של כחצי מיליון שקלים, זה מה שהיה. היום אנחנו נמצאים בשנת 1994 עם תקציב של 30 מיליון שקלים, גם בעזרתך, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, גם בעזרתנו, גם בשל הלחץ הציבורי והלחץ שקיים בתוך הממשלה.

בתחילת הדרך היו ברשות שלוש משרות. היום אנחנו מדברים על 400 משרות, חלקן מלאות, חלקן חלקיות, מגבול הצפון, שם הרשות מממנת שוטרים – ואנחנו ראינו אותם, אנשים אמיצים מאין כמותם, שעוצרים את כניסת הסמים. מעניין מאוד לראות איך זורקים את הסמים מעל רשת הביטחון, הם עוברים לתוך תחום מדינת ישראל, בישראל מקבלים את הסמים סוחרים ישראלים, והשוטרים האלה, שהרשות היתה ערה ומקצועית דיה למצוא ולמנות אותם, הם שעוצרים את הסמים שמגיעים משם.

ומשום שעלתה כאן הצעת סיכום לגבי רמת-הגולן, אני רוצה לציין שמי כמו סוריה, אבי אבות סוחרים הסמים במזרח התיכון – ומפלגת העבודה מצביעה שנוכל לתת להם את רמת-הגולן, כדי שיהיה להם עוד שטח להכניס סמים לתוך ישראל. זה נושא נפרד, ואנחנו בוודאי עוד נדון בו.

אני רוצה לומר, שהמאבק בסמים הוא מאבק קשה, אנחנו ערים לו. האנשים שעוסקים בסמים מגלים רגישות בלתי רגילה. יש להבין שהטיפול שמקבלים היום המטופלים, אם אלה הנרקומנים עצמם, אם במוסדות גמילה, שממומנים על-ידי משרדי ממשלה, על-ידי הרשות, נעשה ממש בכפפות של משי, כדי שלא להחטיא את המטרה, כדי שלא יהיו יותר סמים בישראל, כדי שהצריכה תקטן, כדי שהביקוש יקטן. ומשיקולים של חיפוש תעסוקה בשביל כמה מהפעילים שלכם, אתם מוכנים להרוס את כל זה ביד רומסת. ואני אומרת את הדברים האלה במלוא האחריות.

אני פונה אל ראש הממשלה, שלא להיכנע לסחטנות מן הסוג הזול של הפעילים שמחפשים להם כיבודים וכבוד, ולדאוג לכך שהרשות למלחמה בסמים תמשיך להיות ספינת הדגל במאבק בסמים. זו המטרה שהצבנו לעצמנו, והיא חרותה על דגלנו.

עקב עבודה מקצועית, נאמנה, אחראית ורגישה, ועקב תפקוד מצוין של מנכ"ל הרשות מר בני ארד, הגיע נושא המאבק בסמים למודעות, לטיפול נאות. אנחנו רואים היום ירידה בביקוש. אנחנו יודעים שעדיין מתנהל מאבק, וכולנו שותפים לו, והדרך עדיין ארוכה מאוד, אך הכיוון בוודאי נכון.

תהיה זו טעות פטאלית לפטר היום את מנכ"ל הרשות, וידוע לי – כפי שאמרתי קודם לכן – שמתוכננים פיטורים נוספים של אנשי מקצוע מהדרגה הראשונה רק כדי למנות אנשים בלתי מקצועיים – –

רפאל אלול (העבודה):

רק שאלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

רגע, היא לא סיימה את דבריה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

– – שאינם מכירים את נושא הסמים. והמינויים שלהם יביאו להריסתה של הרשות למלחמה בסמים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת בלומנטל, את צריכה לסיים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

עוד דקה אחת.

רפאל אלול (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רק שאלה אחת.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא באמצע דבריה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני יודעת שבין השאר מחפשים עבודה לאנשים שכבר מפוטרים כתוצאה מסבב המינויים הפוליטיים שנעשו קודם, ולא אנקוב עכשיו בשמו של אדם מסוים, שמפטרים אותו בגלל אי-התאמה, או בגלל תפקוד לא כל כך טוב, והיום לוטשים עיניים בכוונה למנות אותו כמנכ"ל הרשות. זה היחס שלכם למלחמה בסמים.

אני קוראת גם לך, סגן השר מר אלי בן-מנחם, לא לנצל את הבמה הזאת, לא לנצל את מליאת הכנסת כדי לבוא כאן ולדבר סרה במנכ"ל הרשות למלחמה בסמים – – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

את מאלצת אותי.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני לא מאלצת אותך. אתה יכול למצוא דרך אחרת. אני חושבת שזה לא צודק, לא מכובד ולא מוסרי, שמעל במת הכנסת תטיל דופי בעובד ציבור, בלי שלעובד הציבור תהיה אפשרות לענות לך. זה לא מקובל, ואני מקווה שתתעלה על עצמך ולא תעשה את העוולה הזאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת בלומנטל. אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מדובר בצעד שרירותי וגס כלפי מנכ"ל הרשות למלחמה בנגע הסמים, כדי לפתור בעיה של מישהו מאנשי שלומנו. אם לפלר לא טוב כמנכ"ל שירות התעסוקה, למרות התארים שלו, מי יכול לקבוע שבנושא נגע הסמים תפקודו ישתפר? אם הוא טוב, למה הוא מודח?

אם בני ארד, מנכ"ל הרשות למלחמה בנגע הסמים, איננו טוב, איך זה התגלה אחרי חמש שנים שהוא בתפקיד? אם אין קשר בין שני התפקידים והאירועים, מדוע לארד נודע הדבר, לדבריו, מהתקשורת, ויושב-ראש הרשות, רב-אלוף במילואים משה לוי, טוען שלא התייעצו אתו? ואני מצטט – ארד טען אתמול כי הוא שמע על הדחתו ברדיו: "לא אמרו כלום. אני סומך על ראש הממשלה, שהוא השר הממונה על הרשות למלחמה בסמים, שאם יש לו כוונה לפטר אותי, הוא יודיע לי על כך".

יושב-ראש הרשות למלחמה בסמים, רב-אלוף במילואים משה לוי, אמר כי לא שמע על פיטוריו הצפויים של המנכ"ל. "אני לא מאמין שדבר כזה יעשה בלי שייוועצו בי. גם החוק מחייב שייוועצו בי. גם החוק מחייב שייוועצו בי, כיוון שהחוק קובע כי ראש הממשלה ממנה את המנכ"ל בהתייעצות עם מועצת הרשות והיושב-ראש. אם דבר כזה יתבצע, חזקה שהוא יתבצע לפי הנוהל, ואז אומר את דעתי", ציין.

מלשכת ראש הממשלה נמסר אתמול, כי יצחק רבין עדיין לא החליט אם להחליף את מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים. לפלר ביקש לציין, כי עדיין לא משך את עתירתו לבג"ץ, ולכן הוא מנוע מלהתייחס לנושא. מלשכתה של שרת העבודה והרווחה אורה נמיר נמסר, שהעניין תלוי בבית-המשפט, ולכן היא לא תגיב.

אבל אולי קיימת כאן עסקה סיבובית: לפלר ימשוך את עתירתו לבג"ץ, ואז ימונה לרשות. אבל לפלר מצוטט כאומר, שעדיין לא משך את עתירתו, ולכן העניין תקוע, והוא גם לא רוצה להתייחס.

בסך הכול מתנהל כאן מסע מכוער של הדחה-מינוי-הדחה, ויש להניח שמבקרת המדינה תעסוק בנושא, כפי שעסקה בעבר בנושאים של מינויים פוליטיים, או שנודף מהם ריח של מינוי פוליטי.

חוץ מזה, אולי הגיע הזמן להתייחס אחרת לנושא המאבק בנגע הסמים, ולמסד משרד ממשלתי בראשות שר רציני, שזה יהיה עיסוקו הבלעדי, כי הנגע חמור ומחמיר והפעילות מתנהלת בעצלתיים, אם לא למטה מזה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמינה את חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, אם נכונות הן הידיעות שפורסמו, כי יש כוונה למנות את המנכ"ל הנוכחי של שירות התעסוקה לתפקיד מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים, הדעת אינה סובלת תוכנית זו, ואין זה פלא שהדברים עוררו ומעוררים רוגז ציבורי מוצדק.

מדובר בתת-אלוף מילואים בני ארד, שמילא תפקידים בכירים וחשובים ביותר בצה"ל ומשמש זה למעלה מחמש שנים מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים. אותו מבקשים להדיח כדי שמקומו שיתפנה, אם יתפנה, ואני מקווה שלא יתפנה, ייתפס על-ידי המנכ"ל הנוכחי של שירות התעסוקה.

לדעתי, צריך לנקוט את כל הצעדים הנדרשים כדי להכשיל את ניסיון ההדחה הזה, מפני שהוא נראה על פניו מינוי פוליטי מובהק. ומאבקנו נגד פוליטיזציה בישראל, ומאבקנו לכך שבשירות הציבורי יפעלו האנשים המקצועיים, המיומנים והמתאימים ביותר, מאבק זה אינו עולה בקנה אחד עם הכוונות הללו.

משיחות עם אנשים הקשורים לעבודת הרשות למלחמה בסמים עולה בבירור, כי מר ארד הצליח ומצליח בתפקידו, ואחרי חמש שנים שבהן הוא ממלא את תפקידו הוא הפך לאיש מקצוע מצליח, שאין ספק בהתאמתו לתפקיד בכישוריו ובשליטתו בחומר, ויעידו הישגיו המרשימים, שעוד אגע בהם.

המלחמה בסמים בישראל היא כיום, ובצדק, אחת המשימות החברתיות-החינוכיות הראשונות במעלה. קורבנות השימוש בסמים, ביניהם בני נוער אומללים רבים, זקוקים גם זקוקים לטיפול מקיף, מעמיק, מרכזי ומתמשך על-ידי אנשים שהתמחו ומתמחים בהיבטים הרבים והשונים של המלחמה הקשה בסמים. מסתבר כי הגורמים הבכירים העוסקים בנושא הכאוב הזה, מן החשובים והדחופים שבבעיות החברתיות העומדות על הפרק בישראל, מתקוממים אף הם כנגד כוונות ההדחה הללו, שאמורות בסך הכול לפתור בעיה אישית פוליטית, חשובה ככל שתהיה, שדבר אין לה עם המלחמה בסמים ועם הניהול של הרשות למלחמה בסמים.

בין המתקוממים רב-אלוף במילואים משה לוי, יושב-ראש הרשות למלחמה בסמים, שהביע את תדהמתו מן השמועות על כוונות ההדחה, מכך שלא נועצו בו כלל ועיקר, וזאת בניגוד בולט להוראות החוק בנדון, המחייבות שראש הממשלה, שממנה את המנכ"ל, יתייעץ עם מועצת הרשות למלחמה בסמים ועם היושב-ראש שלה בטרם יתבצע המינוי. ודבר זה טרם נעשה עד היום הזה.

אם נכונה הידיעה המתפרסמת בימים אלה, כי מלשכת ראש הממשלה נמסר כי ראש הממשלה טרם החליט להחליף את מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים, מוצא אני לנכון להפנות בקשה לראש הממשלה, הידוע ביושרו ובהגינותו הציבורית, להימנע מן ההדחה ומן ההחלפה המיועדות, אם אומנם מיועדות הן, מפני שהן עלולות לפגוע קשות הן במנכ"ל ארד והן בניהול המאבק הקשה והמייגע והמתיש בשימוש בסמים, בניהול המלחמה בסמים בישראל.

מעיון בתוכניות ההתערבות של הרשות בתחום המאבק בסמים ובפעילות הרשות במשך חמש שנות כהונתו של מר ארד מתקבלת תמונה ברורה של התקדמות ושל הישגים בלתי מבוטלים, ואליהם אני מבקש להפנות את תשומת לבך, מכובדי סגן השר, הישגים הן בתחום החינוך וההסברה למניעת השימוש בסמים, והן בתחומי הטיפול והשיקום של המשתמשים בסמים, ואגע בעיקריים שבהם.

ראשית, אם בשנת 1988 התקיימו בכ-30 בתי-ספר תיכוניים פעולות חינוך והסברה למניעת שימוש בסמים, הרי היום מתקיימות פעולות חינוך והסברה בכ-750 בתי-ספר על-יסודיים ויסודיים.

שנית, ב-1988 פעלו שבע תחנות אל-סם, היום פועלות 14 תחנות, זאת אומרת, המספר הוכפל.

שלישית, ב-1988 התקיימו פעולות מניעה בקהילה בשישה יישובים, על-ידי מחוזות מרכז ההסברה; היום מתקיימות פעולות מניעה ב-65 יישובים, על-ידי היישובים עצמם. בכך הביאו למעורבות מקומית של אנשי המקום, כדי להילחם בתופעה שמסכנת את החברה כולה במקום ובארץ.

נוסף על כך, גם בתחום הטיפול והשיקום חלה התקדמות נכבדה. מטיפול ושיקום בשבעה יישובים ב-1988, מתבצע היום טיפול ושיקום בכ-75 יישובים, בלשכות שעוסקות בכך. לעומת 10 מיטות לטיפול

מוסדי, אשפוזיות לגמילה פיסית, שהיו ביפו ב-1988, עומדות היום 87 מיטות לטיפול מוסדי: ביפו – 16, בחיפה – 12, בבאר-שבע – 16, בירושלים – 12, באילת – 6, ובטמרה – 25.

כמו-כן מתקיימים 30 מחקרים בנושאים השונים של הטיפול והשיקום של משתמשים בסמים. וכאיש מחקר בתחום אחר, תחום המשפט, אני רוצה לומר, שאין דרך נאותה, נכונה יותר לתחום בתופעה כלשהי מאשר ללמוד את יסודותיה ואת שורשיה ואת מניעיה. והמחקרים הללו בוודאי יתרמו תרומה נכבדה לכשייסתיימו ויתפרסמו ויושמו ככל הניתן על-ידי הרשות.

לבסוף, אציין תוכניות רבות ומבורכות, שפותחו במשך חמש השנים האחרונות, ובהן: שמונה תוכניות הכשרה אקדמית; שתי תוכניות למיומנות; ארבע הכשרות ברמה מקומית; וסדרת השתלמויות למורים, לרופאים, לאחיות ולמתנדבים.

משמע, תת-אלוף ארד רשם ורושם לזכותו הישגים ממשיים, המעידים על גישה מקצועית אובייקטיבית, עניינית ככל האפשר לנושא הגדול, הקשה והכאוב הזה. ומחובתה של הממשלה ומחובתו של ראש הממשלה לתת יד להמשך ההצלחה ולהמשכיות הפעילות. אם יש היום כ-400 איש בארץ העוסקים במלאכה הקדושה הזאת – ואין איש בבית הזה שאיננו מעוניין בהצלחת העניין ואיננו רוצה לתת יד להצלחה נוספת כדי להגיע ולהקיף את כלל הנוער בישראל, את כלל בתי-הספר בישראל, את כלל הקהילות והלשכות שעוסקות בכך, אני מוצא לחובה לפנות ולבקש שהכוונה להדיח את תת-אלוף ארד לא תוצא אל הפועל. היא לא תשרת את עניין המלחמה בסמים, היא תפגע באדם שלא כדן, היא תיראה בהכרח כעניין פוליטי, היא תנסה לפתור בעיה אישית פוליטית.

אני מאחל לו, למנכ"ל שירות התעסוקה, כל ההצלחה; אני מאחל לו להמשיך בתפקידו או למצוא תפקיד אחר. אבל למה צריכים להיות קורבנות העניין מנכ"ל הרשות למלחמה בסמים ועצם הלחימה והמאבק בסמים? אסור שאיש מקצוע ונושא מקצועי כה נכבד ייפלו קורבן לשיקולים זרים, שהם בעיקרם פוליטיים מובהקים. אין בכך, חלילה, כדי לפגוע, כפי שאמרת, ביכולתו ובכישוריו של המועמד להחליף, אך פתרון של בעיה במשרד העבודה ושל שירות התעסוקה לא יכול לבוא על חשבון נושא זה.

אסיים בכך שאני אפנה בקשה למר רבין, ראש הממשלה, לתת הזדמנות למר ארד להוכיח את כישוריו, את יכולתו, את הצלחתו, כי הצלחת הרשות למלחמה בסמים היא הצלחתה של החברה הישראלית כולה במלחמה באחת התופעות המסוכנות, שאיש אינו חולק על מידת הסכנה הגבוהה שבהן, שאיש אינו רוצה לפגוע ולחבל בהצלחתה. לכן, אדוני סגן השר, אני יודע מן העיתונות מהי עמדתך, ואנחנו נשמע אותה. אם תרשה לי לבקש, כמי שמכיר אותך ויודע את רגישותך החברתית הגבוהה ואת מה שעשית בסביבה שבה פעלת במשך שנים, אנא, אל תיתן יד להדחה מתוכננת זו, כי היא תפגע בדבר שהוא יקר לכולנו, ואני מאמין שגם לראש הממשלה וגם לך. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי. אני מזמינה את סגן השר אלי בן-מנחם להתייחס להצעות.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחת הצרות הגדולות ביותר בחברה הישראלית היא תופעת הסמים ומספר האנשים שמשתמשים בסמים בחברה הישראלית. כשדוברת, חבר הכנסת שאקי, על 12 מיטות, ארבע מיטות ושבע מיטות, לא ידעתי איפה אני חי. המדינה מטפלת היום בכ-4,000 נרקומנים מסוגים שונים במקביל.

ברשותכם, בעקבות דברי הפתיחה של חברת הכנסת בלומנטל, שדיברה מקצועית ולא פוליטית, גם אני רוצה להתייחס באופן מקצועי לנושא. אתחיל בכך שממשלת ישראל, בראשותו של יצחק רבין, ראש הממשלה, שהוא גם השר הממונה על המלחמה בסמים, שמינה אותי מטעמו להיות האחראי למאבק בסמים, פעל לכך שהתקציבים הזעומים של הרשות למלחמה בסמים תפחו וגדלו בתוך שנה וחצי מ-9,400,000 שקל לכמעט 30 מיליון שקל. אין תקדים לדבר כזה, שלוקחים נושא חברתי כאוב ומגדילים את התקציב לטיפול בו כמעט פי ארבעה. וכולכם יודעים במה מדובר, זה תקציב להקטנת מספר המשתמשים בסמים. זה תקציב ישיר, מעבר לתקציבים עקיפים שהוגדלו במשרד המשטרה, במשרד החינוך, במשרד הבריאות, משרדים שנוגעים לנושא מההיבטים שלהם.

מה שעשינו בשנה-וחצי, הבאנו לאיזה מהפך אדיר בכל הנוגע לנושא הסמים ולהקטנת מספרי המשתמשים בסמים.

במשרד החינוך, חברת הכנסת בלומנטל, וזה על-פי החלטת השר הממונה, שהוא ראש הממשלה יצחק רבין, הגענו השנה ל-1,000 בתי-ספר תיכוניים, ובשנת 1995 נכסה 2,500 בתי-ספר בשיעורי חובה בנושא סמים.

משרד המשטרה ויחידות יג"ל – יחידת גבול לבנון – אמרת שהרשות בחרה את נציגי המשטרה, אך מי שבחר אותם זה משרד המשטרה, שר המשטרה הקודם, בשלטון הקודם, ושר המשטרה הנוכחי. מנכ"ל הרשות לא מתערב בבחירת שוטר כזה או אחר. הם כפופים למשטרת ישראל. הם עושים עבודה נהדרת, ואנחנו מחזקים אותם גם בתקציבים מעל ומעבר.

משרד הבריאות הגדיל את התקציבים שלו ופועל בהרבה יותר מקומות בטיפול הישיר.

לגבי מספר מיטות, הכוונה היא להקים בשנת 1994 כפר גדול מאוד, נוסף לכפר שהוקם, כפר התקווה הטובה בדרום הארץ, כדי שישמש עזר לאותם נרקומנים רבים שנמצאים ביישובי הדרום ומרוחקים מאוד מכפרי הגמילה. אנחנו רוצים להגיע לאיזה רצף – מליכוש, אילנות, בית-אביבה, מכון רייטר, זוהרים והתקווה הטובה בדרום.

ביום שישי שעבר הייתי בסיור בכלא השרון. זה בית-כלא שהולך להיות מרכז הגמילה הגדול ביותר בעולם. 600 מטופלים יהיו שם. הרי כולכם יודעים, שכ-70% מהאסירים במדינת ישראל נגועים בדרך זו או אחרת בסמים. חלקם הגיעו לכלא בגלל פריצות, חלק בגלל סחר בסמים, והחלק הגדול בגלל שימוש בסמים. לצערי, עד היום בתי-הכלא לא הצליחו לגמול כמויות גדולות של אנשים. זו פעם ראשונה שבית-כלא גדול יטפל, כאשר סגן מנהל בית-הכלא יהיה רופא מקצועי, עם עובדים סוציאליים, עם רופאים ופסיכיאטרים ואחרים שיעשו עבודה ישירה, ונביא למצב שאותו אדם

שהידרדר לכלא וכשהוא משתחרר הוא חוזר לכלא פעם אחר פעם, הוא ייגמל על-פי שיטת 12 הנקודות. אם הוא ייגמל, אנחנו נקטין לו את העונש ל-50%, ניתן לו תמריצים, כדי להביא אותו למצב של יציאה החוצה, אדם חדש, אדם נקי, עם הכשרה מקצועית, כדי שהוא ישתלב בחברה וכדי שלא יחזור אחרי חודשים מספר לבית-הסוהר.

מה שאני ביקשתי, האמיני לי, חברת הכנסת בלומנטל, אמר את זה חבר הכנסת שאקי – אני בא מבית, שאצלי גרים שני נרקומנים. אני גר בכפר-שלם. אני מעריך ומוקיר את כל המקצועיות של אנשי המקצוע, אבל אפשר למצוא גם אנשים מקצועיים עם רגישות חברתית. אני לא רוצה להגיע למצב, שכאשר אשה זרוקה ברחוב – זה הופיע בערוץ-2 ובעיתונים – אם לילד, תושבת אילת, בוודאי חלק מכם ראה את זה, זרוקה ברחוב הירקון בתל-אביב, וכשאני שולח עובד רשות להביא את האשה הזאת למוסד גמילה רשמי של המדינה, וכשאני נאבק להגדיל את התקציבים, ואתם יודעים שהתקציבים לא גדלים מאליהם, אלה מאבקים ישירים שלי יותר משל הרשות למלחמה לסמים, הרבה מעבר למה שהם דורשים, כדי להגיע למצב שאדם שרוצה להיגמל יוכל להיגמל. אני מעדיף שיהיו לי מיטות ריקות מאשר נרקומנים זרוקים ברחוב, וכך אני פועל לאורך כל הדרך, אתם יודעים את זה. אבל כאשר מביאים אותה אשה למוסד גמילה רשמי ומבקשים לשלב אותה, כי היא רוצה גמילה, עובדי המקצוע, חברת הכנסת בלומנטל, עם תואר שני ושלישי, כולם גנרלים גדולים במקצוע, מודיעים לאותו איש שהביא אותה: תחזיר אותה לרחוב. הוא אומר: אני לא יכול. חברת הכנסת בלומנטל, תקשיבי, אני אומר דברים כואבים ואני מדבר אתך מהבטן.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני יודעת על מה אני מדברת ואני אענה לך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני לא רוצה שתעני לי. אני עונה לך עכשיו. הוא אומר: אבל אני לא יכול להחזיר אותה לרחוב, אז היא אומרת לו: תחזור אותה ביחד לרחוב. זה לא מקרה יוצא דופן, זה לא קרה פעם אחת. אני מבקש לא להפריע. אני לא רוצה לשמוע את הקריאות שלך.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אתה פוגע בעובדים במרכז גמילה. כך אתה מדבר, משיקולים מקצועיים של מוסדות גמילה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני אמרתי שיש שיקולים מקצועיים ויש גם רגישות חברתית. אני לא הערתי לך. הייתי מנומס, הקשבתי לך.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אין להם רגישות חברתית, רק לך?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

את רוצה להמשיך להפריע, בבקשה. כשתסיימי את ההפרעות שלך אני אמשיך. אל תקטעי אותי באמצע. אני לא קטעתי אותך. יכולתי לקטוע אותך הרבה מאוד פעמים עם כל הדמגוגיה שלך. התקפות פוליטיות ולא פוליטיות. כסף את הבאת? הרי את הדברים אנחנו עושים. אנחנו הבאנו, כי ראש הממשלה הקודם, יצחק שמיר, שהיה ממונה על המאבק בסמים, לא יודע איך נראה נרקומן. את יודעת את זה. לא רק בנושא הסמים, גם בנושאים אחרים הוא לא יודע. לכן גם ירדתם מהשלטון, כי אתם מנותקים מהעם. אם אנחנו עושים דברים, אנחנו רוצים להצליח בדברים האלה. כי אם, כפי שאת טוענת, כל המנהלים היו טובים ומקצועיים, לא הייתם יורדים מהשלטון. התנתקתם מהעם בהרבה מאוד נושאים, אולי גם בנושא הזה. איש לא התכוון ולא מתכוון להדיח את בני ארד. אני לא מבין מאיפה המצאתם את הסיפור הזה. תיכף אומר מה אנחנו כן מתכוונים לעשות.

לפני חודשים רבים, תעשיין בכיר תרם כסף כדי להקים מרכז גמילה לנוער. אתם יודעים שעד גיל 18 אי-אפשר להכניס למרכז הגמילה. אני והתעשיין ישבנו עם ראש הממשלה, ערכתי פגישה עם מנכ"ל וסמנכ"ל הרשות, שלוש שעות ישבנו. האיש מוכן לתרום כסף. הוא ביקש למצוא מקום באזור הצפון. יושב-ראש הוועדה מזכיר את זה לא פעם אחת: מדוע אין מוסד גמילה לנוער. אדם מוכן לתרום כסף, הרבה כסף, מה קרה עם זה? האדם יתחרט, הוא יעביר את הכסף למקום אחר. אדם מוכן לתרום, מוכן לעזור. בואו נלך אתו קדימה. תבדקו את הנושא הזה עם אותו מנכ"ל מקצועי, מה קרה עם זה? הנושא עומד. הרבה נושאים עומדים היום כשאנשים זרוקים ברחוב. אומרים: מקצועי, לא מקצועי, ואני לא מקצועי אבל למדתי את הנושא מהחיים, יש דברים שלומדים מהחיים לא באוניברסיטה.

ביקשתי, כמו במקומות אחרים בעולם, להקים יחידת קלט. יש לנו מוסדות, בואו נקים יחידת קלט. אדם שרוצה להיגמל, עד שהחליט, אחרי שהמשפחה לחצה אותו, כשהילדים לחצו אותו מצד שני, כאשר החברה מסביב לחצה אותו והוא הגיע למסקנה שהוא רוצה להיגמל – הוא עושה את זה בחצי לב, אתם יודעים מה זה נרקומן. כשהוא מגיע, בואו נקלוט אותו, נכניס אותו ליחידת קלט, נראה אם הוא מתאים או לא מתאים, נעשה לו במקום את כל הבדיקות הנחוצות, ישבו שם מנהלי מוסדות גמילה וצוות מקצועי שיחליט לאן שולחים אותו אחרי שבוע או אחרי חודש, אבל שיהיה לו בית, שלא יחזור לרחוב.

השיטה של היום אומרת לו: לך תעשה בדיקות. הוא חוזר לאמא ואומר לה: תני לי 400 שקל, אני רוצה לעשות בדיקות שתן ובדיקות אחרות; הוא לוקח את 400 השקל, חלק גדול הולך לסמים, כי כשיש לו כסף ביד הוא הולך לקנות סמים. אני רוצה למנוע את הדברים האלה. אני רוצה להגיע למצב, שאדם שרוצה להיגמל יגיע.

חברי הכנסת בלומנטל ושחקי, תשאלו חברי כנסת, תשאלו ראשי ערים, ראשי מועצות, כמה פניות מגיעות אלי, ויש לי פה רשימות בכמויות עם שמות, אני אעביר את זה לפרוטוקול, עשרות פניות מגיעות אלי. למה אלי? אין רשות למלחמה לסמים במדינת ישראל?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

כי אתה ממונה על הנושא. תפתור את הבעיה הזאת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני רוצה. בואי תעזרי לי.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

על-ידי פיטורים?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מישהו פיטר? למה את ממציאה המצאות? יש הרבה בעיות. אנשים מגיעים אלי. כשפונה אלי חבר כנסת, לא משנה מי, זה יכול להיות חבר הכנסת רפאל איתן, זה יכול להיות חבר הכנסת שאקי, חברת הכנסת בלמונטל, גם את עושה את זה.

מרדכי גור (העבודה):

ברשות היושבת-ראש, אפשר לומר איזו מלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, אדוני.

מרדכי גור (העבודה):

חברת הכנסת בלומנטל, אני בדקתי את הסוגיה הזאת לעומק עם שר הבריאות. הקריאה שלך לפתור את זה, תאמיני לי – הלוואי שאפשר היה כך לומר ולעשות, את יודעת את זה היטב. הרי כרגע מדובר על האצת התהליך בקצב שלא היה בעבר. אבל לפתור את זה, פשוט אסור ליצור אשליות. הבעיה קשה מאוד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

הדוגמה שהבאתי, חברת הכנסת בלומנטל, היא דוגמה של אנשים שזרוקים ברחוב ורצו להחזיר אותם לרחוב. אם לא הייתי עומד על כך ומתווכח שיקלטו את האיש הזה, אני לא נכנס לנושא המקצועי, שהם יחליטו לאיזה מוסד, לא משנה לי אם זה מלכישוע או אילנות או גשר-הזיו או משהו אחר – אבל לקלוט ולא להחזיר לרחוב.

אומרים לי שאני מתערב. העבירו דוחות למבקרת המדינה, שסגן השר לוחץ לקבל אנשים למוסדות. מצד אחד, אנחנו נאבקים להביא כסף כדי לעזור לאותם אנשים. כשהאנשים באים להיכנס, במלכישוע מודיעים לי: יש לי 10 מיטות, לא נותנים לי תקציב, המיטות ריקות. באילנות אותו דבר. בכפר זוהרים אותו דבר. יש לנו מוסדות, יש לנו תקציבים, לא מאשרים להם הגדלת התקציב. מצד שני באים ואומרים: אלי, אבל יש מאות אנשים בתור. אמרתי: אם יש תור ויש תקציב, תכניסו אותם למוסדות. יש לנו מיטות. את הנושא התקציבי תשאירו לנו, אנחנו נפתור את הבעיה, יש לנו תקציב, נמצא את התקציב. זאת אומרת, הבעיה היא לא כספית, הבעיה היא איך מנהלים.

יש אנשים שרוצים גוף קטן, רשות קטנה, משהו כמו אגף של השב"כ שאף אחד לא יודע עליו. איך הגוף הזה פועל? האם כל בתי-הספר יודעים? כל הנרקומנים יודעים? מדוע אין מוסד לילדים? מדוע אני לא יכול להכניס ילד לגמילה? מדוע רק ילד שהוריו עשירים יכול לקבל טיפול, והילדים האחרים מידרדרים לפשיעה ולתהום בחברה הישראלית?

זה לא עולה כסף. ריבוננו של עולם, אני מדבר על כל הדברים שאפשר לעשות מתוך התקציבים הקיימים. אני לא רוצה לפרט פה ולתקוף אישית, כמו שאת עשית, חברת הכנסת בלומנטל.

ברשות למלחמה בסמים יש סמנכ"ל, קוראים לו רן שורר. את רן שורר מינה ראש הממשלה יצחק שמיר, לא יצחק רבין. במקרה יש לו תואר שני בקרימינולוגיה. הוא איש מקצוע מעולה. הוא כתב שישה ספרים. הנוער לומד את הספרים שלו היום. האיש הזה פוטר שירותית לפני כמה חודשים על-ידי המנכ"ל. היו לו זכות וסמכות לעשות את זה. כפי שאמרתי, זה לא איש שאנחנו מינינו. הוא מונה על-ידי ראש הממשלה הקודם. אבל במקרה הוא באמת איש מקצוע על-פי הכישורים שלו. האיש שוכב עם התקף לב, חודש בבית.

תבדקו למה אנשי הרשות תוקפים אותי בתקשורת, כאילו אין איזה גוף-על; יש הנחיות של הממשלה, יש ועדת שרים, והיא מתכנסת ומחליטה דברים. מדוע מנכ"ל הרשות לא יכול לעבוד על-פי הנוהג הקיים, שהוא כפוף לשר? אני לא רוצה לבוא בטענות, לא רוצה לפגוע באיש.

אומר לך משהו על המקצוע. הכישורים של בני ארד, מנכ"ל הרשות, הוא איש עם תואר ראשון – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

— — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

תרשי לי, אתם מדברים על מקצוע. שעם ישראל ישמע מה המקצועיות שלו. הוא אדם עם תואר ראשון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הוא עשה משהו בחיים. יש לו – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת ביבי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

תאמינו לי – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדם לא נמצא כאן והוא יוצא נגדו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

יש לי הפתעה בשבילך.

יגאל ביבי (מפד"ל):

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מה אתה רוצה שאני אעשה? אני חייב לומר.

מה שאני בא לטעון, שאותו אדם עם תואר שני, איש מקצוע, כותב ספרים, אני מדבר על רן שורר, שהוא סמנכ"ל הרשות למלחמה בסמים, פוטר בטענה שהוא לא מספיק מקצועי. הוא פוטר על-ידי אותו אדם שקוראים לו מקצועי.

אני מעריך, אני מוקיר את הידע שלו, מוקיר את הדרגה שלו, יש לי הערכה מאוד גדולה, מלוא הכבוד לניסיון שיש לו בחיל התותחנים ובחיל השריון, וזה יכול להיות גם בחיל הרגלים. אין לי בעיה עם זה. יש עוד אלפים כאלה. אתם יודעים את זה. אני מחפש אנשים עם קצת אנושיות. אני לא רוצה לפרט. אל תמשכו אותי בלשון. תשאלו עובדי ממשלה, תשאלו מנהלי כפרי גמילה. תשאלו את צ'חנובר ואת אליקים רובינשטיין, שהיו בתפקיד יושב-ראש מועצת הרשות לפני משה לוי, תשאלו אותם. תעשו לי טובה. אני לא בא להדיח אף אחד.

אשר לנושא של בני ארד. חבר הכנסת רפאל איתן וחברת הכנסת בלומנטל התייחסו לכך כאילו יש כאן מינוי פוליטי ואסור להחליף. משה לוי אמר שהוא לא יודע. בני ארד אמר שהוא שמע ברדיו. רבותי, אנחנו פעלנו על-פי החוק.

חברת הכנסת בלומנטל, אני שוחחתי עם יושב-ראש מועצת הרשות – אני אומר את זה פה בפני כל עם ישראל – ואמרתי את זה גם באותו ערב בשידור "ערב חדש" בהופעה שלי עם חבר הכנסת רפאל איתן. לפני שישה חודשים, לפני פרשת לפלר, לפני שמישהו חשב להדיח אותו כן או לא, הודענו למשה לוי, הוא היה אצלי בלשכה, הודעתי לו ואני מודיע את זה פה מעל הבמה – שהוא יכחיש, אני רוצה לראות אותו.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הוא מכחיש את זה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

הוא מכחיש את זה – שיכחיש את זה פה, אני רוצה לשמוע.

חברת הכנסת בלומנטל, אין לי תואר שלישי ורביעי. יש לי רק דבר אחד – המלה שלי. אנשים מכירים אותי. מה שאמרתי, אני יכול להוכיח לך. אמרתי לו שיש כוונה להחליף את בני ארד בתום חמש שנים. הוא אמר לי, תן לי כמה חודשים, שאני אלמד את הנושא. נפגשתי עם אותו יושב-ראש מועצת הרשות, משה לוי, לפני חודשיים, לפני שדיברו על לפלר, לפלר כן לפלר לא. אמרתי לו: משה לוי, נתתי לך זמן, למדת את הנושא. אנחנו פשוט רוצים להביא לשינוי, שתהיה אמינות, שהנושא הזה יעלה לראש סדר העדיפויות. אנחנו רוצים להחליף. נמצא לך תפקיד אחר. נמצא פתרון לבני ארד. משה לוי קיבל את זה.

אבל לא רק משה לוי. דיברתי גם עם המנכ"ל בני ארד. הוא לא הכחיש את זה. אמרתי לבני: בני, בוא נמצא פתרון. יש בעיה של אמינות. אני רוצה שהעסק הזה ירוץ. אני רוצה איש מקצוע. אם זה לא לפלר, יש דוקטור כזה, יש פרופסור אחר, יש הרבה אנשים מועמדים לתפקיד והתפקיד הזה ידוע להם מזמן. זה לא נושא פוליטי. אנחנו לא מדיחים על רקע פוליטי. אני מודאג שזה נעצר. זה לא רץ מספיק מהר. אני לא צריך לקבל כל יום עשר שיחות טלפוניות מכל מיני אנשים בערים, כי הם לא יודעים שיש רשות. מדוע לא מפרסמים? מדוע הם לא גוף שפועל ישירות עם השטח?

אני לא רוצה לפרט פה בעניין המינויים הפוליטיים, נושא שדיבר עליו חבר הכנסת רפאל איתן. אני לא רוצה לומר מה הוא עשה כשהוא היה שר החקלאות, מי נזף בו, היועץ המשפטי לממשלה. מדוע לא פסלו את המינויים שלו, כשהוא פיטר אחרי כמה ימים את יחזקאל זכאי, שהיה חבר כנסת, אדם מוכשר? תוך ימים – החוצה. יש גם ציטטות מהעיתונים, שמה שעשה חבר הכנסת רפאל איתן, אף שר במדינת ישראל לא עשה. הוא מינה את אנשי צומת אחד אחרי השני. יש לי זאת פה, הוא יודע על מה אני מדבר.

אנחנו ממנים מינויים פוליטיים? אילו רציתי להדיח אותו, יכולתי להדיח אותו בתחילת העבודה. מותר לראש הממשלה, כפי שאמרה נעמי בלומנטל, להחליף אחרי חמש-שש שנים אדם שאין בו אומון מלא. אני לא רוצה לפרט. חבר הכנסת רפול הודיע, שאם זה יהיה הוא יפנה לבג"ץ, אז יופיעו לפני בג"ץ כל הנציגים של הרשות ויגידו מה שיש להם להגיד.

אני מודיע לכם חד-משמעית, מה שאני עושה זה על דעת ראש ממשלת ישראל. אני לא עובד ללא תיאום עם הממונה עלי. בני ארד יוחלף. הוא סיים חמש שנים. יש לי בעיה של אמינות במערכת. אני צריך אדם שאפשר לעבוד אתו. אסור? תביאו לי אדם אחר, של חברת הכנסת נעמי בלומנטל או של חבר הכנסת רפאל איתן, אדם מקצועי ומוכשר, והוא יהיה מועמד. זה יהיה במכרז. אם משנים – זו לא בושה ולא חרפה. חבר הכנסת רפאל איתן ואחרים מומחים מאוד בהגשת חוקים. אולי תגישו חוק, שכאשר מפלגת העבודה בשלטון – כל המינויים הם של הליכוד, וכאשר הליכוד בשלטון – כל המינויים יהיו שלנו.

אני מציע לכם, רבותי, תרדו מזה. המנכ"ל יוחלף על-פי החוק. אני לא מתכוון להדיח אף אחד וראש הממשלה לא מתכוון להדיח. האדם שיבוא יהיה אדם מוכשר, מקצועי, עם רגישות חברתית, אדם שכשהוא יראה מישהו ברחוב – הוא ייקח אותו ביד ויכניס אותו למוסד גמילה, שלא יהיו מיטות ריקות, שהבירוקרטיה לא תמנע ממני לטפל באנשים ולא יאשימו אותי שאני לוחץ מלמעלה לשלב אנשים. אני ממשיך לשלב. שילכו למי שהם רוצים. התפקיד שלי הוא לעזור לחברה. אני מוכן לעזור לחברה, ואני אעשה הכול עם האנשים הנכונים – גם מוכשרים וגם מקצועיים ועם רגישות חברתית.

לכן אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן השר אלי בן-מנחם.

הצעה אחרת לחבר הכנסת דוד מגן. אתה מתייחס להצעתו של חבר הכנסת שאקי, כך אני מבינה.

דוד מגן (הליכוד):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי, סגן השר, אני מבקש את תשומת לבך. אני פונה אליך משום שאני מבקש לשכנע אותך להעביר את הנושא לוועדה.

הסיכוי היחיד שלנו – – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ועדת החוקה, אם אפשר.

דוד מגן (הליכוד):

הסיכוי היחיד שלנו להשיג פירות כלשהם במלחמה נגד נגע הסמים הוא רק אם נילחם בתופעה הזאת מתוך קונסנסוס.

היו"ר א' סלמוביץ:

סגן השר, על-פי התקנון אין לך זכות תשובה. תן לו קודם כול לסיים את דבריו.

דוד מגן (הליכוד):

בכנסת הזו נזדמנה הזדמנות לשיתוף פעולה נדיר בין הממשלה לבין הכנסת, הואיל ובכנסת השלוש-עשרה פועלת ועדת כנסת קבועה למלחמה בסמים.

אם הממשלה תנסה להחליט ולקבוע בנושאים שונים בלי שתתייעץ בוועדה הזו – היא נידונה לכישלון.

אני חושב שהנושא הזה רגיש מאוד. אני חושב שהנושא של מינוי פוליטי תחת מינוי ממלכתי – אסור שיהיה. כל עניין הקשור באיוש המשרות הללו של הרשות למלחמה בסמים צריך להיעשות בתיאום עם הוועדה הקבועה בכנסת. על כן אני מציע, שהנושא הזה יעבור לדיון בוועדה למלחמה בנגע הסמים של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני חוזרת ומדגישה שאתה מתכוון להצעתו של חבר הכנסת שאקי בלבד. בסדר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת מגן, אבל אני מציע להעביר את זה לוועדת החוקה, כדי לפרש את החוק ולראות אם מדובר בפיטורים פוליטיים, אם יש סמכות לראש הממשלה להחליף אדם. אני מציע שזה יועבר לוועדת הפירושים, לוועדת הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר. סגן השר בן-מנחם, אני רוצה לשאול אותך שאלה. האם אתה מתכוון לכל ההצעות או רק להצעתו של חבר הכנסת שאקי? לכל ההצעות כולן.

אם כן, יש לנו שתי הצעות: מצד אחד לוועדה למאבק בנגע הסמים, ומצד שני הצעתו של סגן השר בן-מנחם, להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אנחנו נצביע.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה מפריע לי כעת.

חברת הכנסת נעמי בלומנטל, האם את מסכימה להעברת הצעתך לוועדה? אנחנו נעביר את הנושא לוועדת הכנסת, והיא תקבע באיזו מן הוועדות הוא יידון. האם את מסכימה להעביר את הצעתך לוועדה?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני מבקשת דיון במליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

את עומדת על הצעתך לדון בנושא במליאה.

חבר הכנסת רפאל איתן, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הדיון בנושא לוועדת הכנסת, אשר תקבע באיזו מן הוועדות היא תידון?

רפאל איתן (צומת):

אני מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדת הסמים. לא, אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שאקי?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

במליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו נעבור, אם כן, להצבעה. בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 15

נגד – 14

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, 14 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא: הצעות לסדר-היום בנושא התנהגות מפקדים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, יש נושא להצבעה בלבד.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, מה הבעיה, חבר הכנסת מיכאל איתן? סליחה, תרשה לי להודיע מה עולה על סדר-היום. נאמר לי שהנושא הזה יידחה, ולכן הודעתי על הנושא הקודם.

הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון – התיישנות תביעה של חולה נפש).

התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כך, אנחנו חוזרים עכשיו לנושא שלך, ואני מודיעה שאנחנו עוברים כעת להצעת חוק תת"רצ"ט, הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון – התיישנות תביעה של חולה נפש), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת מיכאל איתן. הצבעה בלבד.

מה אתה רוצה להודיע? בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש, בטרם ההצבעה, על דעתו של סגן שר הביטחון, ואני מבין שגם על דעת הממשלה, להודיע את ההודעה הבאה. הצעת החוק, כפי שהוגשה בשלב המקדמי, מכילה סעיף המאפשר תחולה רטרואקטיבית לתביעה לתגמולים שנדחתה מפאת טענת התיישנות בעבר. מאחר שהממשלה התנתה את הסכמתה להעברת החוק להכנתו לקריאה ראשונה בוועדה בויתור מטעמי על הסעיף המדבר על תביעה לתגמולים, שנדחתה מפאת טענת ההתיישנות לפני תחילתו של חוק זה, אני מבקש לרשום – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה שמופיע כסעיף קטן (ב).

מיכאל איתן (הליכוד):

סעיף 2(ב). אני מצטט מתוכו. אני מבקש להודיע על דעתו של סגן שר הביטחון, שסעיף 2(ב) בהצעת החוק נמחק מטעמי, שהוועדה לא תדון בו בשלב זה, ועל בסיס זה קיבלתי את הסכמת הממשלה וכך זה יוצבע.

אני רק רוצה לומר, על מנת להסיר ספק, המחיקה שלי אין בה כדי לפגוע בכל זכות שיש לי או לכל חבר כנסת אחר במהלך הכנת החוק, אם הוא יגיע לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, להכניס הסתייגות כלשהי או כל נושא בהתאם לכללי החקיקה הרגילים בכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. כן, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבקש להבהיר. ההבנה שהושגה בינינו היתה, שבדיון על החוק הזה סעיף 2(ב) נמחק.

מיכאל איתן (הליכוד):

מסכים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה שאני הבינתי עכשיו ממך הוא, שאתה מוחק אותו בהצבעה הזאת, אבל אתה תעלה אותו מייד בהמשך הדיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. כל מה שאני אמרתי הוא, שאני לא אעלה אותו לא עכשיו, לא בוועדה ולא בקריאה ראשונה. אבל, כשם שיש זכות לכל חבר כנסת, מגבלה כזאת גם אם אני אקח אותה על עצמי, יכול מישהו אחר להעלות אותה בהליכי החקיקה בין הקריאה השנייה לקריאה השלישית, כל חבר כנסת יכול בכל הצעת חוק להגיש הצעות לשינוי החוק במהלך הדיון בוועדה. רציתי לומר, על מנת להסיר ספק, שאני לא משעבד ברגע זה גם את זכותי לזכויותי על-פי התקנון ועל-פי החוק בהכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אבל זה בתנאי שהוועדה תכין קודם כול את החוק בקריאה ראשונה, תביא אותו הנה, והוא יאושר בקריאה ראשונה, החוק יחזור לוועדה – ואז ההערה שלי תהיה רלבנטית. עד אז מקובל עלי, ואני הגשתי את הצעת החוק כרגע כאילו הסעיף הזה מחוק, וזה מה שמונח לפני הכנסת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מודה מאוד על ההבהרה ואפשר לגשת להצבעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הביטחון ולחבר הכנסת מיכאל איתן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה טרומית על הצעת החוק. נא להצביע בעד או נגד הצעת החוק בקריאה טרומית והעברתה לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון התיישנות תביעה של חולה נפש), התשנ"ד–1993, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון – התיישנות תביעה של חולה נפש), התשנ"ד–1993, של חבר הכנסת מיכאל איתן, עברה בקריאה טרומית, והיא מועברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעות לסדר-היום

התנהגות מפקדים כלפי חיילים ביחידות שונות בצה"ל

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום. הצעות לסדר-היום מס' 3043, 3052 ו-3081, בנושא: התנהגות מפקדים כלפי חיילים ביחידות שונות בצה"ל – מאת כמה חברי הכנסת. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לומר בפתח הדיון, שיש לי, כמו לאחרים, אמון רב בצבא, בצה"ל, במפקדיו. אני חושב שיש לנו צבא טוב, צבא מוסרי – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

לעומת התקופה שאתה ואני שירתנו בצבא...

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני יודע שהמוטיבציה של החיילים, של הנוער של היום היא גבוהה אולי יותר מזו שהיתה בתקופתנו, כמו שאתה אומר, אדוני סגן השר. לי אישית יש בן בצבא, שהוא גם מפקד, ואני יודע עד כמה נאבקים על כל מקום ביחידה מובחרת וכמה נושרים בגיבוש הראשון והשני, כמה נאבקים היום אפילו להיות סמלים, וכמה נאבקים להיות מפקדים וקצינים ביחידות מובחרות. המוטיבציה של העם שלנו, של הבנים שלנו היא גבוהה.

לכן, לאור כל הנתונים האלה, מאוד כואב לי לראות כתבה ב"מעריב" מהשבת שעברה: התעללות – תיאורים מזעזעים על מה שקרה בנח"ל. כאב לי כחייל, כאבא של חייל, לראות שזה הפרופיל של הצבא שלנו. מי שלא מכיר את הצבא והיה רואה בכותרת הראשית שם שגררו חייל בנח"ל מהדיסקית שלו; שחייל שאומר שהוא חולה נשלח בכל אופן והוא מתעלף; שקצין אומר לחיילים: אתם לא תצאו מפה אלא על אלונקות או מתים, גם אם בריאותם רופסת – יש שם דברים, שכאשר הורים קוראים אותם, זה עושה נזק גדול לצבא.

או הכותרת שראינו בשבוע שעבר: 11 סמלים ערקו מהצבא. עריקה מהצבא – זה דבר מזעזע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יגאל ביבי (מפד"ל):

ברחו, ברחו. עניין של כבוד, הביאו מ"מ-כ"פים צעירים. אתה קורא תופעה כזאת, זה מוסיף לדמורליזציה.

כבוד סגן השר, קראתי שם, שחייל רוצה בדיקה, שהוא מתלונן, והרופא הגדודי, הפלוגתי, לא נותן. צריך למצוא, אולי בהנחיות מטכ"ל, אפשרות. בענייני פיקוח נפש, בעם ישראל בכלל תמיד היה המושג פיקוח נפש דוחה הכול. אם זה חייל שמקטר, חייל שמתלונן, חייל שעושה בעיות, זה דבר אחר. אבל אם חייל מתלונן על בעיות בריאות, בנושא הזה צריכה להיות הנחיה ברורה. ואם לקחו רופא נוסף ורואים שהחייל באמת עושה קונצים, זה אחרת. בעניינים אלה של פיקוח נפש בנושא בריאות, לא לוקחים צ'אנס, לא מזלזלים.

אני חושב שהצבא חייב לטפל בבעיה הזאת מיידית ובכל חומרת הדין. לא יכול להיות שבצבא שלנו חיילים יעשו מה שהם רוצים. הם חייבים לקבל מאסר, אבל עם זאת, המפקדים צריכים לבקר אותם בכלא, לשוחח אתם. בכל אופן, בחורים צעירים. יכול להיות שעשו דברים בהיסח הדעת. צריך אולי לעשות הפסקות באימונים, לקיים יותר שיחות כדי שתהיה יותר מוטיבציה. צריך לדבר אתם יותר; לא לפתור את הבעיה בכך שהם יהיו בכלא וזהו, ואחר כך הם יחזרו ויהיו חיילים טובים. הם צריכים להרגיש, שהמפקד שלהם אכפת לו מהנושא, שהוא בא, שהוא מדבר אתם, שהוא מדבר אתם להיות חיילים טובים יותר.

אני רוצה לומר, שצריך לטפל בתופעה, אבל צריך להבין גם את הסיבות. ובין הסיבות קיימת הסביבה שלנו. החיילים הם חלק מהעם. הם מרגישים את התופעות הכלליות שקיימות. ואני חושב שזה משפיע כאשר מרצים, פרופסורים, שובתים והאוניברסיטאות סגורות, שהם רואים את האלימות החברתית, שהם רואים את הוויכוח שהוא לא סימפתי בעם. כל הדברים האלה, לדעתי, משפיעים גם על הצבא, שהוא חלק מהעם.

ב"מעריב" הופיעה ב-7 בחודש זה כתבה, ובה נאמר, בין היתר, שבצבא יש מדיניות של הורדת פרופיל בנושא הזה. והם מקווים, שאם לא ידווחו על הנושא ואם ישתקו בנושא, השד לא יצא מהבקבוק. כשאני קורא בעיתון כתבה כזו, שהצבא רוצה להנמיך פרופיל, אני אומר, שבתופעות חברתיות כאלה, כאשר יש סימפטומים של מחלה, אי-אפשר להנמיך פרופיל. אם הבעיה קיימת, צריך לטפל בה, ומי שלא יטפל בבעיה כשהיא קטנה, ועדיין באיבה – באמת יהיה אחרי כן שד שיצא מהבקבוק. ולא צריך לטמון את הראש בחול, והצבא צריך לומר מה הוא עושה בצורה ברורה וגלויה.

אני חושב, שתופעה חדשה קרתה בצבא בתקופה האחרונה, ואני קורא לסגן השר אישית, אני יודע עד כמה הוא רגיש לנושא הזה, לטפל בה – ההרגשה שמכניסים את הצבא לוויכוח הפוליטי. "גוש אמונים" הוציא לפני זמן מה כרוז בכותרת "צה"ל בשירות השמאל", ובכרוז הזה מופיעות דוגמאות, שהצבא כאילו הביא דובר שהיה כתב ב"על המשמר", פרופיל מסוים; שהצבא מביא אנשי הסברה מקבוצה מסוימת. כל הנושא הזה, כשחיילים, תושבים, אנשי מילואים, קוראים את זה, יש פה ויכוח וקרע בעם, שנכנס לתוך החוליה החשובה ביותר אולי של החברה שלנו, אל הצבא. תמיד, בדרך כלל, השתדלו שהצבא יהיה מחוץ לוויכוח, מחוץ לאי-הסכמה הלאומית. וכאן אנחנו רואים ויכוח על הצבא, שהצבא מייצג גישה מסוימת, שהצבא מתערב.

אני רוצה להזכיר גם את הכרוז שיצא על-ידי האלוף דגן, ובו נאמר שהמטרה של הדברים האלה היא להביא לידי הסברה את עמדת הממשלה, בדיקת תהליך השלום, צדקת תהליך השלום והצורך לשאת ולתת עם אש"ף.

אני רוצה לומר לסגן השר: הנקודות האלה שהעליתי עכשיו אינן מענייניו של הצבא. הצבא לא צריך להיות המסביר הממשלתי בשאלת צדקת תהליך השלום.

דוד מנע (הליכוד):

גם לא צריך לנהל משא-ומתן עם אש"ף.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הצבא לא צריך להגיד שיש הצדקה או אין הצדקה לשוחח עם אש"ף. זה לא עניינו של הצבא. ואם הצבא עשה את הדבר הזה, הוא עשה דבר לא טוב, אולי גם לא חוקי. זה לא המנדט של הצבא. אם הצבא אומר – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מסכים אתך. מה שאני לא מבין אותך, אתה חושב – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא, אני אמרתי שהאווירה הכללית של ויכוחים בתוך הצבא, יש לה השפעה. ילד בא הביתה והוא שומע מה אבא שלו אומר: הצבא הוא פוליטי, יש מגמות, אז הוא רואה את המפקד שלו שהתעלל בו כאיזה שמאל. יש הרגשה לא טובה. אני אומר: ויכוח פוליטי בתוך הצבא יש לו השלכות גם על ההתעללויות, גם על הדברים האלה. וצריך להגיד גם למפקדים. יכול להיות שבצבא חייל מתבטא בצורה כזאת, שלא תהיה לו הרגשה שהמפקד כועס עליו ואז הוא עשה. לכן, הצבא אסור לו להתעסק בסוגיות האלה. הצבא צריך לבצע את החלטות הרשות המבצעת, אבל אסור לו לקבוע ולהסביר את המדיניות.

מעולם לא נכתב בצה"ל מסמך שכנוע על הערך האסטרטגי של יהודה ושומרון; אף פעם. טוענים גם שאנשי מילואים מקבלים תדריך, שמשתמע ממנו שמשווים את המתיישבים, שמים אותם בכפיפה אחת עם ארגוני הטרור. אני חושב, שבאים אנשי מילואים, הם חוזרים אחר כן ליישוב. אסור שבצבא תהיה מגמה כזו. ייתכן שבחוץ יכול להיות ויכוח, אבל בצבא אסור. יכול להיות שיבוא חייל והוא גם מתיישב ואומרים לו: תשמע, תטפל בשכן שלך ביישוב כמו שמטפלים במחבל. הדברים האלה גורמים לאי-משמעת, לאי-ציות ולוויכוח מיותר ולזעזוע מיותר בצבא.

לפני סיום אני רוצה לומר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה צריך לסיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

עוד לא עברו עשר דקות.

היו"ר א' סלמוביץ:

עברו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אז דקה.

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה של מעורבות הורים. לדעתי, זו תופעה שהתחילה בשנים האחרונות בהיקף הרבה יותר גדול מאשר בשנים עברו. לדעתי, אסור להפוך את הצבא לתנועת נוער, שיש ועד הורים של הפלוגה, שבא ומתלונן ועושה. נכון שחשוב לשמוע לפעמים הורים, אבל שיתחילו להתארגן הורים בנושא הזה, ושהצבא שלנו ייהפך לכעין ועד כיתה ותנועת נוער – לדעתי, זה לא מתאים לצבא. יכול להיות שזו תוצאה של אי-שליטה על מפקדים מספר, שמוציאים אולי את דיבתו של צה"ל הטוב – לרעה.

לכן, היות שיש מגמה כזאת, ההורים, התושבים, צריכים להרגיש, שצה"ל בנושא הזה עושה הכול כדי שחריגים בתוכו לא יהיו.

דבר ממש אחרון: קראנו היום בעיתון, אדוני סגן השר, שמשרד החינוך החליט לבטל את בחינות הבגרות בתנ"ך ובתולדות ישראל. ואני רוצה לומר, שעם שאין לו חינוך, אין לו דאגה, אין לו לימוד, עם שלא מחנך על המורשת שלו, על תולדותיו, על התנ"ך שלו, לא תהיה לו גם מורשת קרב ולא יהיו לו חיילים שיהיו ממושמעים. אני מזכיר את הנושא הזה, כי אני חושב שהעם שלנו, הצבא שלנו הוא מיוחד, ובו שלובים החינוך, המורשת, אהבת המולדת, יחד עם המוטיבציה הצבאית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת ביבי. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, טרטורים בצה"ל, עבירות משמעת בצה"ל – היו דברים מעולם. האם אפשר למנוע את התופעה באופן מוחלט? המשימה היא כמעט בלתי אפשרית.

אולם, מה טעם מצאתי להעלות את הנושא כהצעה דחופה לסדר-היום ולהיאבק שהוא ייכלל בסדר-היום במסגרת דיונים של ועדת הכנסת? דווקא ההתנגדות של הצבא ומערכת הביטחון לערוך בעניין דיון במליאת הכנסת, כאשר שתי חטיבות חי"ר מפוארות, "גולני" והנח"ל, נחשפות לעיני כול בעשרת הימים האחרונים, והן נחשפות בגלל תופעות שליליות של התעללות מפקדים זוטרים בחיילים ועבירות משמעת, מחזקת את הצורך לדון בעניין.

אם נסקור את ארבע השנים האחרונות, בחטיבת "גולני", אני מזכיר לחברי הכנסת כי לפני כארבע שנים, בפברואר 1990, 20 מחיילי החטיבה בפלוגה מסוימת הרשו לעצמם להאריך את חופשתם, והעניין הגיע לידיעת הציבור ולתודעתו. ביוני 1991 זרקו חמישה סמלים ב"גולני" חזיזים ורימון עשן לכיוון אוהל המח"ט ולכיוון אוהל המג"ד, תופעה חמורה וחריגה. יכולנו לראות גם במועד קרוב יותר, באפריל 1992, ביחידת חרמ"ש, ידיעה על 16 חיילים שנטשו את היחידה. אני רוצה להזכיר את המרד, במרכאות ובלי מרכאות, במאי 1992, של פלוגת צנחנים – 12 מחיילי הפלוגה נטשו את היחידה.

לכאורה אנחנו חיים, גם בשנים האחרונות, בשגרה. קצת התעללויות קבוצתיות, קצת היעדרויות ללא רשות. אז מה אנחנו מזדעקים מול החשיפה של עיתון "מעריב" לפני כ-12 יום על מה שקרה בפלוגה ה' בחטיבת הנח"ל לאותם שמונה חיילים שהסכימו להיחשף, או יותר נכון, לשמונת צמדי ההורים שחשפו את עניינם של בניהם, אשר התגייסו רק באוגוסט 1993?

החיילים הללו, בקושי חמישה חודשים בצבא, עברו מסכת של התעללויות שקשה לתאר אותה. חייל מוכיח בעליל, כי מצב רגליו לא מאפשר לו להמשיך את המסע למצדה – גוררים אותו באוזניים? כשהחייל נופל ומתעלף – גוררים אותו בשרשרת הדיסקית? זו התעללות, אומנם של מפקדים זוטרם, ואסור למערכת הציבורית, אסור לכנסת, לעבור לסדר-היום נוכח התרחשותה ונוכח גילוייה.

ומה שחמור עוד יותר הוא הרמה ורמת האחריות של הרופאים היחידתיים. הרופא היחידתי צריך להיות מודע לכך, שאם החייל לא מקבל טיפול בזמן אמיתי, וטיפול נכון, ולא מקבל את ההגנה הרפואית שהוא מבקש מאותה מערכת רפואית, עלולים להיווצר נזקים גופניים ונזקים נפשיים בלתי הפיכים, ומי לידנו יתקע שאפשר באיזה שלב לתקן אותם נזקים? כשהחייל חולה והוא מוכיח בצורה ברורה ביותר שהוא פצוע ברגליו או בחלק אחר של גופו, על הרופא לגלות מידה מסוימת של התחשבות, של אנושיות, של שיפוט לקולא, שמא, חלילה, המשך האימונים האינטנסיביים של אותו חייל יוליך, כפי שאמרתי, נזקים בלתי הפיכים.

לא הספקנו להתאושש מאותו סיפור נרחב ומזעזע על אשר התרחש בשלב א' של הטירונות בנח"ל, והנה שמענו שבסבוע שעבר על תופעה של נפקדות, היעדרות מן השירות שלא ברשות של 12 לוחמים, הפעם לא טירונים אלא ותיקים על סף שחרור מחטיבת "גולני", חלקם הניכר חיילים ותיקים בדרגת סמל. החיילים הללו עוזבים את היחידה, לא מגיעים לבתיהם, מעמידים את הצבא על הרגליים, מעמידים את הפיקוד על הרגליים, והכנסת לא יכולה לראות תופעה כזאת ולעבור לסדר-היום.

אדוני סגן שר הביטחון, בקריאת ביניים לנואם הקודם הזכרת לו עובדה נכונה, שטרטורים, "התעללויות", היו בצה"ל מיום היווסדו, והיו גם תופעות אולי קשות יותר מבחינת הפגיעה הגופנית. אבל אני מבקש שכולנו נזכור, שאנו חיים היום בעידן של תקשורת מפותחת, וכל דבר חריג שקורה מעבר לגדר הבסיס או המחנה מגיע לידיעת התקשורת. וכל דבר שמגיע לידיעת התקשורת והוא חריג, הוא שלילי, ועלול לעורר דאגה בקרב ציבור ההורים, אותן ידיעות מדירות שינה מעיני ציבור ההורים של כלל חיילי צה"ל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אפשר לשאול שאלה?

דוד מגן (הליכוד):

בוודאי, ברשות היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

האם מותר לשאול? אתה השתחררת בדרגת רב-סרן, נכון?

דוד מגן (הליכוד):

נכון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כשרב-סרן דוד מונסונגו עזב את הצבא, תאמר לי, מה הדיר את שנתך בלילות?

רענן כהן (העבודה):

מסובך מאוד.

דוד מגן (הליכוד):

אין ספק שמפקדי צה"ל מדירים שינה מעיניהם בשמירה על גבולות המדינה ובשמירה על ביטחון הציבור. אבל אני רוצה שנזכור את החלק האחר של הקהילה, את ההורים ששולחים את הבנים הצעירים ואת הבנות הצעירות, וכל ידיעה על המתרחש בצה"ל מדאיגה אותם. אם הפעילות היא

פעילות מבצעית, אין מענה לזה, צריך לדאוג, אי-אפשר להסתיר זאת, ואנחנו נמצאים באזור, במצב ובנתונים שכך צריכים לחיות. אבל שגיאות של מפקדים זוטרים, שהם בדרך כלל בני אותו גיל של אותם חיילים, אותן שגיאות אסור שיוסיפו לדאגה וידירו שינה, כפי שאמרנו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

על זה אין ויכוח.

דוד מגן (הליכוד):

אני חושב, כי הכנסת יכולה לתרום תרומה של ממש למאבק לצמצום עבירות המשמעת ותופעת הטרטורים בעצם קיום הדיון הפומבי. כל המטרטורים בפוטנציה, ואני מקווה שהם לא רבים, צריכים לדעת שהם נתונים גם למשפט דעת הקהל ולמשפט הכנסת. צריך להזכיר, שהצבא נמצא תחת הביקורת הציבורית באמצעות הכנסת, וזה נושא – כאן אני רוצה לחזור להתנגדות המקורית של הממשלה להעלאת העניין – שמליאת הכנסת צריכה לדון בו, לתרום את תרומתה בצורה מתמשכת, ולא להחביא אותו בדיון באחת מוועדות הכנסת או בהסרתו מסדר-היום.

אשר על כן, אני מציע שהכנסת תערוך דיון אחראי בעניין הזה במגמה להוסיף נדבך של חינוך למפקדים הצעירים בצה"ל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת מגן. אני מזמינה את חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חברי הכנסת, בראשית הדברים אני רוצה לברך את צה"ל על הנתונים ששמענו היום בוועדת החוץ והביטחון, שמספר הנפגעים הכולל הוא מספר שלא רק ראוי לכל שבח, אלא אני מאחל לצה"ל המשך התקופה הזאת, שתהיה התקופה הזאת נחלתו של צה"ל, והייתי קורא לעם ישראל, למשרד התחבורה, ללמוד ממה שקורה בצה"ל, להוריד את מספר הנפגעים ואת התאונות, כי יש לנו מהיכן ללמוד. שוב, באמצעות סגן שר הביטחון, אני רוצה לשלוח לחיילי צה"ל, לכל אלה שעוסקים במלאכה, את הברכות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה.

רענו כהן (העבודה):

אני רוצה לדבר בנושא ההתעללות, שחברי וידידי חבר הכנסת דוד מגן דאג להעלות אותו כאן בעיקר בתחום הנח"ל. כמי שקרא את הכתבה, שבה תיארו החיילים את המתרחש מנקודת מבטם, מאחורי הגדרות של בסיס הנח"ל, הצטיירה בעיני תמונה קשה של מפקדים הפוגעים בבריאות חייליהם ושל מקרי התמוטטות של חיילים עד לעריקה מהשירות.

בימים אלו מבצע מפקד הנח"ל בדיקה יסודית של הפרשה – שמעתי היום גם בוועדה חלק מהתוצאות – ובסיומה יוחלט האם יש לנקוט צעדים כלשהם נגד מפקדים בבסיס. בשל כך אני מבקש שלא להיכנס לפרטים הספציפיים של המקרה אלא לדבר על תופעות ההתעללות בפקודים באופן כללי.

פקודות הצבא אוסרות השפלות, טרטורים פיסיים וטרטורים נפשיים. אני יודע מתוקף חברותי בוועדת החוץ והביטחון, המדווחת בנושא זה מפעם לפעם, כי הפרקליטות הצבאית ובתי-הדין הצבאיים מתייחסים בחומרה רבה לעבירות של התעללות בפקודים, וזאת נוכח הדופי המוסרי הרב הנלווה לביצוע מעשים אלה: פגיעתם בגופם ובנפשם של חיילים, והסכנה כי פגיעה מסוג זה תוביל לפגיעה עצמית של הפקודים.

בדקתי את דוח נציב קבילות החיילים האחרון ומצאתי שהתופעה לא חלפה מהעולם, אדוני סגן השר, על אף ירידה במספר קבילות על התעללות לעומת הדוח הקודם. אני חושב, שיש להמשיך ולהתמיד במאמצים על מנת להוציא את תופעת ההתעללות מתוך המסגרת הצבאית, עד לעקירתה המוחלטת.

אני רוצה להביא, אדוני סגן שר הביטחון, נושאים מספר שקראתי בדוח הקבילות האחרון.

1. התעללות: חייל שעבר בעת הטייונות עבירות משמעת רבות, הוטל עליו עונש הצמדה לקסדות מספר, מאחר שסירב פעמים מספר לחבוש כובע. צורת הענשה זה בוטלה עם כניסתו של המפקד החדש. הנציב מצא פגם חמור בצורת ענישה של הצמדה לקסדות, שאין בה תכלית והיא גורמת להשפלתו של החייל בעיני חבריו.

2. התבטאות בלתי הולמת: מפקד חייב חיילת, אדוני סגן השר, להגיע ליחידה מרוחקת. כששאלה החיילת כיצד תגיע לאותה יחידה, ענה לה מפקדה שהיא יכולה לנסוע ברכב מזדמן ואין זה מעניינו של איש אם יאנסו אותה בדרך. הנציב מצא פגם חמור בהתבטאותו של המפקד והמליץ לנקוט כלפיו צעדים מתאימים.

3. בדיקה רפואית לחיילת: חיילת התלוננה על שרופא לא נענה לבקשתה להיבדק בנוכחות חובשת או חיילת אחרת, כמתחייב בפקודות הצבא, וסירב להוציא מחדרו את החובש ששהה באותה בדיקה בחדר. גם הפעם מצא הנציב פגם באופן טיפולו של הרופא.

יש בדוח עוד דוגמאות רבות, והבאתי דוגמאות להתעללות מסוגים שונים. לא רק בהכאה ובפגיעה פיזית מדובר, אלא גם בפגיעה ברגשות על-ידי חוסר רגישות וזלזול.

בביקורים ביחידות ובשיחות עם מפקדים ניכרת התפיסה, כי דרך הטרטורים היא אומנם דרך נוקשה ופסולה ואין בה כדי לחנך או לאמן את החיילים, אך יש בה בהחלט מן האפשרות לפגוע בכבודם ובנכונותם לעמוד במשימות היומיומיות ובמצבי חירום כמו מלחמה. למרות כל זאת, אדוני סגן השר, ואף שהמפקדים הזוטרים מקבלים טרם תחילת תפקידם כסגל מידע בנושא, כחלק מן ההכנה הכוללת, מוצאים מפקדים זוטרים בדרך נפסדת זו של התעללות אמצעי זמין ומיידי לפתור בעיות משמעת של חייליהם, בלי להזדקק למעורבות מפקדיהם.

כל בעיית האלימות וההתעללות בחיילים נובעת, כאמור, מכך שמפקדים זוטרים מעדיפים בדרך כלל לפתור את בעיות המשמעת, שאתן הם נאלצים להתמודד, ללא הצורך להשתמש בהליכי הדין המשמעת ובאמצעים משמעתיים אחרים הקיימים על-פי חוקי הצבא.

לפני כחצי שנה, לאחר האסון שאירע לחטיבת הצנחנים, אמר קצין חי"ר וצנחנים ראשי, תת-אלוף דורון אלמוג, כי "צה"ל מתקשה למדוד את כמות העומס המוטלת על החיילים". ואכן, עומס כה גדול מוטל על חיילינו ומפקדינו, אבל אסור שעומס פסיכולוגי זה יביא לכותרות בעיתון כמו: "קצין בדרגת סרן הכה והתעלל קשה בשניים מחייליו"; או: "חייל שהתמוטט נגרר בדיסקית"; או: "המפקד והחיילים הפכו אותי לעבד".

אני הבאתי כאן דוגמאות, ובאופן מיוחד רציתי להסתכל בראייה ובפרספקטיבה העתידית, שאנחנו חייבים היום, בעידן של תקשורת, בעידן חדש, להסתכל בה. זה לא העידן שלי, שהייתי במחנה פילון, והיו מריצים אותי מפילון לצפת ובחזרה. היום הדברים מסובכים ומורכבים, וזו לא התקופה שבה היינו לומדים בבתי-כנסת עם מקל ועם שוט, כדי שנלמד. הדברים השתנו, המציאות השתנתה. אנחנו חייבים לכבד אותו חייל, ואפשר למצוא דרכים אחרות כדי להבטיח את הביטחון, אבל צריך גם להבטיח את כבוד האדם. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. אני לא יכולה להתאפק – – –

רענן כהן (העבודה):

סליחה, אני מאוד מצטער שאני לא יכול להישאר, כי מחכים לי בוועדת האתיקה, אני חייב להיות שם. אני מבקש להתנצל בפני היושבת-ראש וגם בפני סגן שר הביטחון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן.

אמרתי שאני לא יכולה להתאפק מלהוסיף דוגמה אישית שלי, של הבן שלי, שגם הוא עבר התעללות קשה ביחידה מבוחרת, כשניקבו את המעי הדק שלו והוא נאלץ לעבור ניתוח גדול לכריתת חלק

מהמע'י. באותו אימון נפגעו שני חיילים נוספים. העניין נחקר כרגע. תודה. לא יכולתי להתאפק מלציין את זה.

אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בדיון הזה עלו נושאים רבים שאינם קשורים באופן ישיר להתעללויות. אני לא יכול סתם להתעלם מהם, ולכן אני אתייחס אליהם בקיצור.

אם אינני טועה ואם הבינותי נכון את יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, היום היה דיון בנושאים הללו בוועדה עם ראש אכ"א. כלומר, זה לא שאנחנו עוסקים בנושא שאיננו מטופל. בצדק; זוהי שאלה שנוגעת לכל אחד מאתנו, גם כחייל, גם כהורה, גם כאזרח ובוודאי כחבר הכנסת.

אני מעריך, שגם לא נפסיק לטפל בסוגיה הזאת, מכיוון שצבא, כמו כל גוף ציבורי אחר, אבל בתחומים מסוימים עוד יותר – צבא מכין אנשים למלחמה. זאת אומרת, הוא מכין אותם למצבים לא רגילים, ולכן הוא דורש מהאזרחים דרישות לא רגילות, ומובן שהדבר הזה יוצר התנגשויות לא פשוטות.

אני רוצה להבהיר לחבר הכנסת יגאל ביבי בצורה ברורה וחד-משמעית: הצבא איננו מעורב בפוליטיקה. אני מאוד מבקש, ממש מתחנן אל חברי הכנסת ואל הדוברים השונים, לא באופן ישיר ולא ברמיזה, לא להכניס לצבא עניינים פוליטיים, לא לשרבב את הצבא לעניינים פוליטיים.

כיוון שאני מסתובב בשטח, אני יכול לומר הרבה, אני משוחח גם עם מתנחלים, מתיישבים, וגם עם אנשי צבא, אני לא אגיד שפה ושם אני לא שומע תלונות כאלה או אחרות. רק אתמול הייתי באזור מסוים, כי היתה התלונה של מתיישבים לגבי מחסום. זאת אומרת, יכולים להיות חילוקי דעות בקשר לנושאים מסוימים, אבל בשום פנים ואופן לא יכולתי להרגיש מצד המתיישבים, המתנחלים, שמישהו מהם חי בהרגשה שהצבא נגדם, או לשמוע ממישהו מהצבא שהוא אי-פעם קיבל הנחיה או משהו דומה להנחיה כנגד המתנחלים, כנגד המתיישבים.

אם יש מקרים כאלה, אלה מקרים טבעיים של התנגשות שיכולה להיות פה ושם בשטח, אבל אין לזה שום קשר למדיניות. המדיניות היא, שהצבא צריך לתת ביטחון לכל תושב ישראלי בכל מקום שבו הוא נמצא, ואת זה אנחנו משתדלים לעשות כמיטב יכולתנו.

חברי הכנסת, מונח בפני דוח מפורט של מפקד הנח"ל ודוח מפורט של מפקד חטיבת "גולני", שהם טיפלו בסוגיה הזאת באופן אישי. כאשר התפרסמה הכתבה ונודעו הפרטים, הם אישית ערכו את התחקירים. זאת אומרת, מה שאני אומר פה איננו מבוסס על הנחות או על ניחושים, אלא הוא על-פי התחקירים של המפקדים הבכירים ביותר הנוגעים לעניין.

מיותר לציין שכולנו, לרבות המפקדים, יוצאים מתוך הנחה, שהתעללות אין מקומה בצה"ל. הצבא עושה מאמצים בלתי נלאים להימנע מהתעללויות. עם זה, לצערי הרב, אנחנו מודעים לקונפליקט הקיים בין הצורך להגיע לרמה מבצעית גבוהה מצד אחד ובין הטיפול האטי שצריך לתת לכל טירון. ומהו הטירון? ילד בן 18 שנקלע לעולם שונה לחלוטין, עם מערכת מושגים וערכים שונה לחלוטין. ודאי שהיינו רוצים לעשות את זה בתהליך אטי יותר. כל מחנך יאמר זאת. אבל הצבא צריך להגיע להישגים מבצעיים מהר ככל האפשר.

לכן, אני שאלתי גם את חבר הכנסת יגאל ביבי וגם את חבר הכנסת דוד מגן לגבי העבר. כי אתם זוכרים היטב, שזו תמיד הדילמה העומדת בפנינו. יש אנשים שיכולים להימנע אולי מחלק מהזיכרונות שלהם. אני לא, מסיבה פשוטה, כי אני כתבתי על זה. בספרי על הפלוגה שלי בצנחנים כתוב בפירוש ומתוארים בפרטי הפרטים הניגודים האלה שבין הרופא ובין הנבדקים, שבין המפקד ובין הרופא, עד כמה מאמינים או לא מאמינים, עד כמה אפשר לומר שאנחנו מנצלים את הפוטנציאל של הטירון ומגדילים אותו ומאיזה רגע זה הופך, חס וחלילה, להתעללות. כתבתי על זה.

אני יכול להבטיחכם נאמנה, שהצבא היום, גם לצורך העניין וגם בהכרה ברורה של מה שאתה אמרת, חבר הכנסת דוד מגן, הצבא היום פתוח לחלוטין בפני הציבור ובפני התקשורת, ואי-אפשר להתעלם מזה, אנחנו מביאים בחשבון את כל הגורמים האלה ומנסים למצוא את הנתיב הצר שיאפשר לנו להגיע לרמה מבצעית מרבית, ועם זה לא לפגוע באנשים.

מהתחקיר שבוצע בחטיבת הנח"ל עולים הדברים הבאים, ואם אתם תרצו, אחר כך אני אעביר אליכם את הדוח של מפקד הנח"ל: "1. מדובר במספר חיילים שחיפשו כל דרך אפשרית, רפואית, קצין בריאות הנפש, כל דרך בתחום תנאי השירות, ולבסוף ביצעו נפקדות כדי להיפלט ממסלול הלחימה".

אני באמת מבקש מכם אחר כך לעיין בדוח המפורט, על מנת להיות בטוחים שהקביעה הזאת היא נכונה. ואני רוצה לחזור, בגלל חומרת העניין: "ביצעו נפקדות כדי להיפלט ממסלול הלחימה".

דוד מגן (הליכוד):

זה קצת לא הגיוני, כי שניים מהם היו מועמדים לקורס טיס ורק אחר כך הגיעו לשירות בנח"ל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זאת אחת הסיבות, אבל אני לא רוצה לצטט ציטוטים חלקיים, שחס וחלילה עוד עלולים לפגוע במישהו מהחיילים מעבר למה שצריך. לכן אני מציע להעמיד את הדוח לעיונכם ותקראו את פרטי הפרטים שלו.

אני ממשיך: "2. לא נמצאה כל חריגה בטיפול ובהחלטות של הרופא ברמת הגדוד וברמת הוועדות הרפואיות; 3. סגל הפיקוד של הפלוגה עבר הכשרה והכנה בהתאם לפקודות המחייבות במפקדת חילות השדה ובצה"ל. נמצא כי קיימת מודעות גבוהה ורגישות בקרב כל הרמות בסגלי ההדרכה בכל הקשור לנושאי ההתעללות, הטרטורים והתנהגות שאינה הולמת".

אני מתנצל בפני חבר הכנסת יורם לס על שאני פונה יותר לכאן.

דוד מגן (הליכוד):

אתה יכול להגיד שאתה פונה ימינה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

פשוט הדוברים היו שייכים יותר לכיוון הזה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גם המאזינים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גם המאזינים.

"4. סגל הפיקוד עשה את המיטב והמירב כדי להכשיר את החיילים הללו ולהביאם לכך שיסיימו את מסלול הלחימה ויוסמכו כלוחמים; 5. בשני מקרים חריגים נהג סגל הפיקוד שלא כשורה, מכיוון שהיה מדובר בחיילים בעייתיים. בשני המקרים הללו טופלו המפקדים האחראים באופן משמעותי; 6. הנושא מטופל כולו באופן פרטני לגבי כל חייל וחייל בהתאם לפקודות הצבא."

מהתחקיר שבוצע בחטיבת "גולני" עולים הדברים הבאים: 1. מדובר בחיילי פלוגה מבצעית ותיקה, ששבעה מחייליה נפלו בדרום-לבנון ושניים נפצעו. הפלוגה התאוששה במהירות ואף השתתפה בביצוע הפעילויות המבצעיות לשביעות רצון המפקדים; 2. על רקע ההקפדה בנוהלי המשמעת, ההופעה והפעילות השגרית, גם של הלוחמים הוותיקים, החליטו עשרה לוחמים ומ"כ לבצע נפקדות.

ברשותך, היושבת-ראש, אני רוצה להסביר, כי אני חושב שלפחות חבר הכנסת דוד מגן יודע במה מדובר, כשמדובר פה בקיצור בחיילי פלוגה ותיקה. אלה חיילים ותיקים, מעבר לשנתיים של שירות, שכולנו מרגישים שצריך להקל עליהם עד כמה שאפשר, ובדרך כלל מאוד מקילים עליהם בתחומי המשמעת, כי הם ותיקים, הם הוכיחו את רצונם, הם הוכיחו את יכולתם, ובכל מיני נושאים שמטרידים בחיי היום-יום מקילים עליהם. אם חברי הכנסת יקראו את הדוח המפורט, הם יראו שהתחלפו מפקדים, וכתוצאה מזה החיילים הוותיקים הללו הרגישו פגיעה במעמדם והרגישו פגיעה בזכויותיהם. על הרקע הזה היתה הנפקדות.

3. לאחר הפרסום בתקשורת התייצבו הנפקדים ביוזמתם ביחידתם. במהלך שיחה עם המג"ד הביעו החיילים, מלבד חייל אחד, חרטה על המעשה. כל החיילים שנפקדו נשפטו ונידונו ל-35 ימי מחבוש בפועל ול-14 ימי מחבוש על-תנאי.

אני רוצה לחזור ולומר, שאני מציע לחברי הכנסת לעיין בדוח המפורט. אני אומר את זה לפני שאני מגיע לסיכום העניין.

האמת היא, חבר הכנסת דוד מגן, שאילו אפשר היה בדיון במליאה להציג את מגוון הצדדים של חיילי צה"ל, אני לא הייתי מתנגד לדיון במליאה רק בסוגיה הזאת, מכיוון שאז אפשר היה להציג אותה בפרופורציה הנכונה לגבי המכלול של המאמצים. מיותר לומר לך, שאנחנו לא יכולים לעשות את זה, אנחנו לא יכולים להציג במליאה את כל מה שמושג בטירונות בשיטות ההדרכה השונות, את כל המשמעות של חייל ותיק, מה הוא עובר ומה הוא עושה, מה מגיע לו ומה הוא מקבל וכדומה. פה הקושי שלי בהסכמה לדיון במליאה, כי אני חושש שתהיה דיספרופורציה בדיון, ואז יעלו בדיון הרבה מאוד אספקטים ודוגמאות בצד השלילי, שעה שיהיה לנו קשה להעביר את כל מה שצריך להעביר בצד החיובי.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, מה הצעתך, אדוני סגן השר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכן אני חוזר ומזכיר שרק היום, אם הבינתי נכון, היה דיון בוועדת החוץ והביטחון, כי אני חזרתי והייתי מוכן להעביר את הנושא לוועדת המשנה שתעסוק בפרטי הפרטים, ולשם צה"ל צריך להביא את תגובתו המפורטת. לכן אני מציע שנושאים אלה אומנם יועברו לוועדה, וועדת המשנה היא שתדון בהם, ולא המליאה, כי אני חושש שבמליאה תתקבל תמונה לא נכונה.

היו"ר ע' מאור:

תודה, אדוני סגן השר.

לחבר הכנסת אסעד אסעד יש הצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה, דקה מן המקום.

אסעד אסעד (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, שמעתי את נאומך לגבי ההתעללות בחיילים ותיקים בצה"ל, ואני רוצה לדבר על חיילים שזה יומם הראשון בצה"ל, בבסיס קליטה ומיון.

אני מחזיק ביד מוסמך של אב לחייל, שביום הראשון שנכנס לבקו"ם – בסיס קליטה ומיון – אשמתו היחידה היתה, בסך הכול, שהוא ביקש ללכת ליחידה אחרת מזו שהציעו לו, והתגובה המיידית של ארבעה מפקדים, בדרגות סמלים, שהוא מגדיר אותם כבריונים, היתה שהם הכו את החייל, והחייל נכנס, ביומו הראשון בצה"ל, לכלא.

יש לי דוגמה נוספת, במקרה זה של חייל דרוזי, ויש לי דוגמה נוספת של חייל יהודי.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אסעד אסעד, אני מבקשת לסיים.

אסעד אסעד (הליכוד):

ברשותך, גברתי היושבת-ראש, מדובר בחייל יהודי מאזור טבריה, שאביו מתאר שהוא נכנס לצה"ל אחרי תיכון, עם פרופיל 97, וכעבור שלושה ימים מצא את עצמו בבית-חולים לחולי נפש.

אני חושב, שאת התופעה הזו לגבי החיילים שמתגייסים לצה"ל, ביומם הראשון, צריך לבער מצה"ל, ובמהירות האפשרית.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה מסכים?

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא – –

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, אני נרשמתי להצעה להוריד את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

אבל אתה לא היית.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני הייתי כל הזמן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בא-גד מבקש להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה, דקה מן המקום.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד סגן השר, אני שירתתי כחייל בחיל הנח"ל במחנה אלנבי, במחנה 910, בשנת 1952, בפיקודך. כשהקמתי את "נחלים" הועברתי לחיל מרצים של הרבנות הצבאית, ועברנו מפאיד ועד לבנון והמפקדים העידו שהיחידה הזו, כחיל מרצים שהופיע, שינתה את אוירת המשמעת וזכתה. היחידה הזו בוטלה. שמא תחשוב לחדש חיל מרצים של הרבנות הצבאית, שיוכל לתת חיזוק מוסרי לצה"ל ולמפקדים?

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, תגובה לשר הביטחון. בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראשית, להצעה של חבר הכנסת בא-גד, אם אתה יכול להעביר לי על פתק קטן, אני אטפל בעניין.

כמובן, אינני יכול לענות במפורט על הטיעונים של חבר הכנסת אסעד, מכיוון שאני לא מכיר – אבל אני רוצה להשתמש בדבריך, חבר הכנסת אסעד, כדוגמה למה שאמרתי קודם, חבר הכנסת מגן, שיכולים להעלות בדיון נושאים שונים, סיפורים שונים, שאני מעריך שחלקם נכונים, חלקם אולי לא כל כך, ובדיון במליאה אי-אפשר להיכנס לפרטיהם, ועלולה להיווצר תמונה לא נכונה, מכיוון שחבר הכנסת אסעד אסעד סיפר סיפור שלא היתה לי הזדמנות לבדוק אותו קודם. לכן, מה התוצאה? אני יכול להבטיח לך, שאם תעביר אלי את הפרטים, אני אטפל בהם, אבל מבחינה ציבורית, כבר הוצאת החוצה משהו שאני לא יכול להגיב עליו.

לכן אני חוזר ומפציר שלא לערוך על זה דיון במליאה אלא להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה, אדוני סגן השר. חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה נענה לפניית סגן השר?

יגאל ביבי (מפד"ל):

היות שכבר היה דיון בוועדת החוץ והביטחון, אני חושב שחשוב להעלות את הנושא הזה במליאה, אם כי אני מבין את הרגישות של סגן השר בעניין.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. די בכך שמציע אחד לא נענה להצעת סגן השר. אנו מצביעים האם לדון בנושא במליאה או להסיר אותו מסדר-היום.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני ביקשתי לקיים דיון בוועדה.

היו"ר ע' מאור:

מאחר שחבר הכנסת יגאל ביבי אינו מקבל את הפנייה, אם אין דיון במליאה, פירוש הדבר שהנושא מוסר לחלוטין, אלא אם הוא נענה. זה השיקול שלו.

דוד מגן (הליכוד):

אנחנו רוצים דיון במליאה.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו ניגשים להצבעה מי בעד דיון במליאה ומי בעד להסתפק בדיון שהיה פה ובתשובת שר הביטחון.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 6

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

שמונה בעד, שישה מתנגדים, ללא נמנעים. הוחלט שהדיון יתקיים במליאה.

הצעה לסדר-היום

פרסומי "אירנגייט" בארצות-הברית

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 3140, של חבר הכנסת דוד מגן, בנושא: פרסומי "אירנגייט" בארצות-הברית. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, יש דיספרופורציה בין מעשיו של ג'ונתן פולארד לבין העונש הכבד שהוטל עליו. אין הסבר לעובדה הכואבת הזאת. האם יש למאן דהוא בארצות-הברית או בישראל הסבר לרושם המוטעה שנוצר על רקע פרשת פולארד, כאילו מדינת ישראל, חלילה, היא האויב הגדול ביותר של ארצות-הברית? האם פולארד גרם נזק לארצות-הברית בכך שהעביר מידע חיוני לישראל לצורך הגנתה מפני אויביה במזרח התיכון?

אין להסתיר, כמה גורמים וזרועות הממשל של ארצות-הברית לא חסכו מאמץ במטרה להכפיש את שמה של מדינת ישראל ובמטרה לפגוע בה. אותם גורמים עוינים, בתגבורת מסוימת, מעודדים מהצלחתם במסע ההכפשה הראשון, החליטו להבאיש את ריחה של ישראל בדעת הקהל האמריקנית

ולהשריש בתודעת האמריקני הממוצע את התזה, שמדינת ישראל נוהלה בשנות ה-80 ומונהלת היום על-ידי חבורה של נוכלים ורמאים.

אני אומר לכנסת, שכאיש האופוזיציה אני פועל ומייחל לנפילתה של הממשלה בראשות מר רבין ומר פרס. אני סבור, שהממשלה הנוכחית נכשלה בחזית המדינית ובמערכה החברתית, ויש לגייס כל מאמץ כדי להעביר את ממשלת רבין מכהונתה. אולם, עם זאת, אני מוכן להתייבב בראש המערכה להגן עליהם מפני החצים המורעלים, המתוחכמים והמושחזים הנורים לעברם על-ידי קומץ בעלי תפקידים בממשל ארצות-הברית, המבקשים להציגם כמדינאים מושחתים וחסרי מצפון החותרים תחת אושיות החוק האמריקני.

גברתי היושבת-ראש, אתמול פורסם, כידוע, דוח מסכם של התובע בפרשת "אירנגייט", יש הקוראים לה פרשת "אירן – ה'קונטראס", לורנס וולש. בדוח שלו הוא כולל האשמות חמורות כלפי ראש הממשלה יצחק רבין וכלפי שר החוץ שמעון פרס. חלק מקוראי הדוח מגדירים את הדוח כ"חומר נפץ" המופעל נגד שמעון פרס וידידו אל שווימר. אותו דוח, שאני רואה אותו כדוח מגמתי, מפרט מעשים נלוזים המיוחסים למי שהיה בימי הפרשה ב-1985 שר הביטחון, והיום הוא ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין. הדוח תוקף את מי שהיה אז ראש הממשלה, וגם שמו של מנכ"ל משרד החוץ דאז, דיב קמחי, לא נפקד באותו דוח.

הגיעה העת להעמיד דברים על דיוקם: א. הקשר בין הכספים האמריקניים לבין מימון ה"קונטראס" בניקרגואה היה רעיון אמריקני. איש לא חולק על כך היום; ב. ההסכמה של הגורמים הישראליים לספק ציוד לאירנים נבעה מהרצון לשרת אינטרסים הומניים ולהגביר את שיתוף הפעולה עם ארצות-הברית גם בפעולותיה מול ועם אירן.

אין להשלים עם הרושם, שחלק מכלי התקשורת האמריקניים מבקשים ליצור, כאילו רבין ופרס הובילו מהלך וסיבכו את האמריקנים "התמימים" באותו מהלך. ההיפך הוא הנכון. ככל הידוע, האמריקנים הם שסיבכו את ישראל בעניין לא לה.

ארצות-הברית צריכה להעריך את נכונותנו לשיתוף פעולה גם בחקירת הפרשה הזאת. ב-1988 חתמנו על הסכם עם ארצות-הברית, וההסכם הזה מפרט את ההתחייבות הישראלית להעביר לארצות-הברית את החומר על "אירנגייט". עמדנו בהסכם. אבל, למגינת לבם של האמריקנים עמדנו גם על דעתנו, בצדק, עד שנסוגו מדרישתם לחקור אישית את הישראלים המעורבים בפרשה. זאת היתה חובתנו כמדינה עצמאית, ועובדה היא שארצות-הברית העריכה זאת וחתמה על ההסכם הזה.

התקשורת והציבור בארצות-הברית צריכים לדעת ולזכור, כי ישראל פעלה מתוך ידיעה שעסקאות הנשק עם אירן נעשו בידיעה ובאישור מלאים של הדרגים הבכירים ביותר בממשל. דעת הקהל האמריקנית רשאית לבקר את הממשל האמריקני, ואילו הממשל האמריקני חייב לפרסם את כל האמת ולנקות את מדינת ישראל, לרבות יריבי הפוליטיים ראש הממשלה יצחק רבין ושר החוץ שמעון פרס, מכל רבב שדבק בהם בגלל מעשיו הכושלים של אותו ממשל.

במלחמה על דעת הקהל אנחנו ככנסת צריכים להשיב מלחמה שערה, ולהעמיד את הדברים על דיוקם.

לא לחינם, אדוני סגן השר, הזכרתי בתחילת דברי את פרשת פולארד ואותה דיספרופורציה ואותו עונש, שכנראה גורמים אנטישמיים שונים הצליחו להשפיע בדרכים מתוחכמות להטילו על ג'ונתן פולארד. זה עונש כבד, חסר פרופורציה. נראה שעל-ידי חלחול של ידיעות שונות לעיתונות הם מנסים למנוע היום את אפשרות מתן החנינה, שכה רבות דובר בה, לפחות בממשל של קלינטון.

לא לחינם הזכרתי זאת, משום שבצירוף ובהמשך לפרסומים המגמתיים על-אודות פרשת "אירנגייט", אנחנו עקבנו אתמול אחר מסיבת העיתונאים של בובי איימן, שהיה עד אתמול מועמדו של הנשיא קלינטון לתפקיד מזכיר ההגנה. במסיבת העיתונאים שהתקיימה בווישינגטון אתמול הוא הסיר, כידוע, את מועמדותו. ומה הוא אומר, בין היתר, באותה מסיבת עיתונאים? הוא אמר זאת כמובן באנגלית, ואני מצטט את דבריו בעברית: "פעלו נגדי, כי המלצתי בעבר להגביל נגישות מידע מודיעיני לישראל". משמע, בכל צרה שיש בארצות-הברית ובכל עניין שקשור לתקלה בממשל, ישראל היא האשמה. ישראל היא קולטת הברקים של התקשורת האמריקנית. ישראל קולטת, יודעת שהיא צודקת, ומחרישה, שמא היא תביך מישהו בממשל האמריקני.

מזל שברעידת האדמה הטרגית בלוס-אנג'לס עדיין לא מצאו שום קשר לישראל, אולי רק לישראלים שנמצאים שם.

אם אתם בממשלה לא מסוגלים לעשות זאת, ואולי יש לכם מגבלות מסוימות, אזי אנחנו בכנסת, אדוני סגן השר, צריכים לעמוד באומץ מול האמריקנים. ובכל מקום שאנחנו רואים שהם מנסים להכפיש את הממשלה שלנו על לא עוול בכפה, אנחנו צריכים להצביע בדיוק על מקור ההדלפות המרושעות, שחלקן – ואני אומר זאת במלוא האחריות – הן אנטישמיות, וחלקן נובע מתוך רצון להבאיש את ריחה של ישראל בדעת הקהל האמריקנית. הכנסת, באמצעות דיונים ציבוריים בנושאים הללו, יכולה לסייע לממשלה במלחמתה על האמת ובמלחמתה לחשיפת האמת בכל הפרשיות הבין-לאומיות שהאמריקנים, כאשר כשלו בהן, ניסו להטיל את האשמה עלינו, שלא בצדק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להשיב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפי הערכתי, חבר הכנסת מגן, צריך להבדיל בין שני דברים: האחד – מערכת היחסים שלנו עם ארצות-הברית; השני – כל הקשור בפרשת "אירנגייט". אני מדגיש זאת, כי חלילה לנו לעשות דברים שעלולים להתנקם או לפגוע בנו. לשם כך צריך לדעת את העובדות כמות שהן. אני צריך לומר לך, שמתוך מעקב מאוד מפורט שלנו אחר התגובות בארצות-הברית אפשר לומר בצורה ברורה והחלטית: אין סערה ציבורית בארצות-הברית בקשר לישראל בעניין "אירנגייט".

כשם שאנחנו כאנשי צבא יודעים שאסור לזלזל באויב, אסור להגזים בו. פה אנחנו עלולים לצייר לעצמנו תמונה, לפעול נגדה, בה בשעה שהחצים לא יפגעו במטרה כלל.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, מערכת היחסים שלנו עם ארצות-הברית בכל התחומים היא מאוד חיונית למדינת ישראל. לפני שאנחנו נוקטים צעד כזה או אחר שעלול לפתוח פצע כלשהו, ולא מוצדק, במערכת היחסים הזו, אנחנו עלולים לפעול שלא לטובת האינטרס שלנו במדינה. בדיוק באותה מידה שאנחנו זכאים לעמוד על שלנו כאשר אנחנו צודקים, אנחנו צריכים להיות זהירים בנושאים שהם רגישים בציבוריות האמריקנית. עד לרגע זה אין לי שום סימנים של "עליהם" אמריקני על ישראל.

אני גם יכול לומר לכם, שבימים האחרונים ישבנו עם האמריקנים והיו מגעים ברמות הבכירות ביותר. אני רוצה לומר בצורה חד-משמעית: עכשיו אין מתקפה אמריקנית על ישראל, יש שאלה של "אירנגייט". חלילה, לא נערוך התקפות שווא, נזקן עלול לעלות בהרבה על התועלת שבהן.

לכן, לפני שאנחנו מחליטים לערוך דיון מסוג כזה במליאה, דיון שעלול להפוך לקריאת תיגר כוללת על מדינה שיחסינו אתה חשובים כל כך, אני מציע לחשוב יותר מפעם אחת ולהימנע מצעדים שעלולים להתנקם בנו ולא באחרים.

חברי הכנסת – א. מבחינה עובדתית, מדובר בדוח שהוכן על-ידי מי שמונה על-ידי בית-המשפט לערעורים בווינגטון לשמש תובע מיוחד בפרשת אירן, אשר הוגש לבית-המשפט לערעורים הנ"ל לקראת סיום תפקידו של התובע המיוחד לורנס וולש.

ב. הדוח המסכם של 18 בינואר 1994 הוגש לבית-המשפט לערעורים לפני חודשים מספר כמסמך חסוי, ובהתאם לחוק האמריקני פנה רשם בית-המשפט לכל אדם שעל-פי הדוח עלול להיפגע ממנו וביקש לקבל את תגובתו.

ג. במסגרת האמור נמסרה הודעה גם לעורך-הדין של משרד הביטחון בווינגטון. עקב כך הוכנו על-ידי מערכת הביטחון השגות מפורטות לגבי חלקי הדוח שהועמדו לעיונו, המתייחסים לפעולות של אישים ישראלים ששימשו בתפקידים בכירים והיתה להם מעורבות בפרשת אירן.

דן תיכון (הליכוד):

הדוח של וולש הוא עדיין חסוי? האם כולו פורסם או רק חלקו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא כולו פורסם, זה מה שרציתי לציין.

ד. בית-המשפט לערעורים הורה, בהחלטה, לכל האישים שהגישו את השגותיהם שלא לפרסם דבר לפני פרסומו הרשמי של הדוח. כן הובטח שכל ההשגות יפורסמו כנספח לדוח המסכם לכשיפורסם, כאמור.

ה. ייאמר מייד, כי במסגרת ההשגות המפורטות שהוכנו על-ידי יועץ ראש הממשלה, האלוף במילואים רפאל ורדי, אשר בשעתו מונה על-ידי הממשלה לעמוד בראש צוות ששיתף פעולה עם ועדות הסנאט ועם התובע המיוחד, והכין בעקבות חקירות שערך דוח כרונולוגי ודוח כספי על כל הפרשה – מודגש בדוח שיתוף הפעולה של ממשלת ישראל עם הדרג הבכיר ביותר של הרשות המבצעת בארצות-הברית בהתאם לבקשתו, בהיבט הומניטרי של הפרשה. כן מודגש בפירוט רב שיתוף הפעולה של ממשלת ישראל עם כל רשויות ארצות-הברית שמונו לחקור בפרשה.

ו. ממשלת ישראל הודיעה לבית-המשפט לערעורים, שתגובתה אשר הוגשה בכתב ב-3 בדצמבר 1993 מתבססת על אותם קטעים מהדוח שבית-המשפט לערעורים אפשר לבא-כוחה לעיין בהם, וכי היא שומרת לעצמה – זו נקודה מרכזית, חבר הכנסת מגן – את הזכות להגיב על חלקים נוספים מן הדוח אם יתברר שאף שלא נתאפשר לה לעיין בהם הם כוללים ממצאים כלפי ממשלת ישראל, או כלפי איש מאלה שמילאו תפקיד מטעמה בקשר למה שקרוי פרשת אירן. זאת אומרת, במערכת היחסים בין הממשלה ובין הסמכויות השונות בארצות-הברית, הדברים ברורים ומכוסים מהבחינה המשפטית. אם יהיה צורך, ממשלת ישראל חופשייה לחזור ולהשיב על כל נושא אשר יפורסם, אם הממשלה או מישהו מהאנשים הקשורים לעניין עלול להימצא נפגע.

אי לכך, אני חוזר ומציע שלא נערוך כל מתקפה כוללת על ארצות-הברית, ואני מבקש מאוד להסתפק בהודעה שלי ולאפשר לממשלה להמשיך לטפל בעניין בדרך הדיסקרטית המתאימה לסוגיה מסובכת כל כך.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה, אדוני סגן השר.

חבר הכנסת מגן, האם אתה מסתפק בכך?

דוד מגן (הליכוד):

אולי באופן יוצא מן הכלל יורשה לי משפט אחד לסגן השר, כי היתה אי-הבנה.

היו"ר ע' מאור:

במשפט.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן השר, הצבעתי והדגשתי בדברי, שאני מדבר על קומץ. כשאני מדבר על קומץ, זה כמה אישים אמריקנים, שיש להם השפעה על התקשורת האמריקנית. בשום אופן לא דיברתי על הממשל

האמריקני ככלל. להיפך, אני מדגיש ומעלה על נס את היחסים החמים בינינו. אני מדבר על קומץ של מדליפים מרושעים, וכנגדם הכנסת יכולה להילחם.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת מגן, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

דוד מגן (הליכוד):

לא, אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, האם לדון במליאה או להסתפק בדברי סגן השר. בעד – דיון במליאה, כפניית חבר הכנסת, נגד – להסיר מסדר-היום ולרשום את הודעת השר.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

נמנעים – אין

היו"ר ע' מאור:

תשעה מול תשעה. אני קובעת שהנושא הוסר מסדר-היום והכנסת רושמת את הודעת סגן השר.

הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך, התשנ"ד–1993

(הצעת חבר הכנסת ג' שגיא)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעת חוק תתשל"ג, של חבר הכנסת גדעון שגיא; הנמקה מן המקום. הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך, התשנ"ד-1993; בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

חברי הכנסת, לאחרונה צברה הפעילות בשוק ניירות הערך תאוצה, היא הפכה למכשיר עיקרי לגיוס הון על-ידי יזמים ולמסלול העיקרי לחיסכון ולהשקעה על-ידי הציבור הרחב.

המשק כולו והציבור אתו תלויים היום, ויהיו תלויים עוד יותר בעתיד, בניהולה התקין של מערכת שוק ההון.

העובדה שכיום יכול כל בר-בי-רב, חסר הכשרה, ידע וניסיון להציע את עצמו כמנהל תיקי השקעות, לתת לאחרים ייעוץ ולבצע בעבורם עסקאות בניירות ערך, מסכנת את שוק ניירות הערך ואת כספם של החוסכים והמשקיעים.

העובדה שהנושא של מנהלי התיקים פרוץ כיום לכל רוח הביאה לאחרונה להצטרפותם של מאות לעיסוק בניהול תיקי השקעות, וכתוצאה מכך הפכה את הסכנה הזו למוחשית, ובעיקר – אם תשתנה המגמה בבורסה, ובמקום העלייה והיציבות יבואו ירידות שערים או, חלילה, מפולת.

לכן, יש להסדיר בחוק בדחיפות את מעמדם, כשירותם ואחריותם של מנהלי תיקי ההשקעות כלפי הציבור, וזה עניינה של הצעת החוק המוגשת לאישורכם. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את שר האוצר להשיב בשם הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

לפי ההחלטה של ועדת הכנסת, לשר יש רק שתי דקות.

היו"ר ע' מאור:

לפי ההצעה החדשה, כן.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא צריך יותר.

היו"ר ע' מאור:

זה ייכנס לתוקף רק בעוד כמה ימים. נשמח אם השר כבר ישתף פעולה עם המדיניות החדשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, להצעת החוק הזאת יש מקום. ההצעה מתייחסת לחוק למנהלי תיקי השקעות. בהצעת החוק הזאת מציע חבר הכנסת שגיא הקמת מועצת מנהלי תיקי השקעות, כדוגמת המועצה המייעצת של בנק ישראל. תפקידי המועצה יהיו עריכת בחינות הסמכה לתואר מנהל תיקי השקעות, פיקוח על מתמחים בתקופת התמחותם. בידיה יהיו סמכויות לחקירה ולנקיטת אמצעים משמעותיים נגד מנהלי תיקים. המועצה תגבה אגרת רישום שנתית, שתשמש, בין היתר, למימון פעולותיה.

מנהל תיקי השקעות יהיה מי שעמד בקריטריונים המפורטים: גיל, השכלה, עמידה בבחינות מטעם המועצה וכו'. ממנהל שמתאגד בחברה נדרש הון עצמי של מיליון שקל לפחות, וירשם בפנקס המועצה, שבו יירשמו שמות כל מנהלי ההשקעות בישראל. הרישום בפנקס ייעשה על-ידי המועצה ויאפשר בקרה ופיקוח על פעילותם ודרך תפקודם של המורשים לעסוק במקצוע. מנהל פנקס המועצה, שיהיה שר האוצר או מי שהוסמך מטעמו, ימציא למועמד אישור אשר יהיה למעשה "רשיון" לעסוק במקצוע של ניהול תיקי השקעות.

חבר הכנסת שגיא הסכים לכך שההצעה תועבר לוועדה ויוקפא הטיפול בוועדה, כמובן בתיאום עם יושב-ראש הוועדה, שכן הממשלה עומדת בימים הקרובים להגיש הצעת חוק מקיפה בעניין זה, והצעתו של חבר הכנסת שגיא תצטרף לעניין.

אני יודע שבוועדת הכספים שוכבת הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת תיכון, אם אינני טועה, בעניין זה. לפיכך אנחנו מתכוונים, תוך כדי תיקונים מסוימים להצעות קודמות שהיו, לבוא אל הכנסת עם הצעת חוק ממשלתית, שכן הנושא הוא נושא דחוף וראוי לחקיקה.

לפיכך, בשם הממשלה – אין לנו התנגדות לכך שהצעת החוק הזאת תעבור לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני רוצה להעיר הערה.

היו"ר ע' מאור:

הערה קצרה, ואחר כך חבר הכנסת דן תיכון שמציע להסיר. חבר הכנסת גל, אתה רוצה לדבר אחרי חבר הכנסת דן תיכון?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אחריו.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דן תיכון, נשמח אם גם אתה תשתף פעולה ותביא את דבריך בחמש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא אדבר חמש דקות.

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, החוק הזה תחילתו ב-1987, עוד בימי היותו של השר משה נסים, ששימש אז שר האוצר. ומאז חוזרים ואומרים לנו, ויעיד על כך יושב-ראש ועדת הכספים, שהצעת החוק עומדת להיות מוגשת על-ידי משרד האוצר בימים הקרובים.

אבל זאת אמרו ב-1987, כאשר הגשתי לראשונה – – –

שר האוצר א' שוחט:

ב-1987 אמרו שימכרו את הבנקים.

משה נסים (הליכוד):

אל תפריז, אף אחד לא אמר ב-1987 שהולכים למכור את הבנקים. כאשר שר האוצר שהיה אחרי מנע קבלת חוק להסדיר את המכירה. אתה יודע מי היה אחראי.

היו"ר ע' מאור:

ברשותכם, את חילופי הדברים שבין שרי האוצר הנוכחי ולשעבר, אבקש להפסיק.

דן תיכון (הליכוד):

שר האוצר דהיום היה יושב-ראש ועדת הכספים, אבל לא זה העניין.

שר האוצר א' שוחט:

מתי?

דן תיכון (הליכוד):

מ-1989. לא זה העניין.

היו"ר ע' מאור:

הכול במסגרת חמש הדקות שלך.

דן תיכון (הליכוד):

הרי אני גומר בעוד דקה.

כל מה שאני מבקש, אדוני השר, אם אתם רוצים להגיש הצעת חוק – תגישו אותה. אבל אם אתם מנסים לומר לנו, שאנחנו נמתין עד קץ הימים – לזה לא נסכים.

שר האוצר א' שוחט:

אני מבטיח נאמנה, שמדובר בימים ובשבועות. מכינים את הצעת החוק במגמה להביאה במהרה למליאת הכנסת לדיון.

דן תיכון (הליכוד):

תודה. אנחנו כמובן נמתין, אבל איך אמר יושב-ראש ועדת הכספים: הדיון החל בתקווה שתצטרפו אלינו, כי הדיון ארוך, מייגע, מסובך, קשה, עוסק באחד הנושאים השנויים במחלוקת, אבל, כאמור, אנחנו נתחיל ונמתין.

שר האוצר א' שוחט:

בימים אלה עובדים על הצעת החוק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה, חבר הכנסת תיכון. נוסף על תשובת השר, נאפשר לחבר הכנסת גל, יושב-ראש ועדת הכספים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני לא יודע מה בדיוק ביקש חבר הכנסת תיכון ומה ביקש שר האוצר. מכל מקום, הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת תיכון עוכבה על-ידי במשך כמה חודשים, בהנחה שהממשלה עומדת לסיים חקיקה, ולצערי היא לא עשתה כן. הודעתי לך, אדוני השר, שוועדת משנה של ועדת הכספים תכין לוועדת הכספים הצעה, תטפל בחוק הזה. אם אתם, קרי הממשלה, תספיקו להכין ולהשתלב – תשתלבו, ואם לא – החוק הזה יעבור. אני מציע שתזדרזו. אני אינני מתכוון לעכב את הליך החקיקה שהחל. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, הכנסת רשמה לפניה ושמעה את ההערות. אני בטוחה שגם השר האזין וייקח לתשומת לבו.

כרגע אנחנו עומדים להצביע על הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת גדעון שגיא, הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך, התשנ"ד-1993, בהסכמת ועדת השרים לענייני חקיקה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך, התשנ"ד–1993,

לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 12, ללא מתנגדים וללא נמנעים – אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת הכספים להכנה לקריאה ראשונה. תודה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: מטעם הוועדה לענייני ביקורת מדינה – הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14), התשנ"ד–1994, והצעת חוק רואי חשבון (תיקון מס' 6), התשנ"ד–1994; מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט – הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 6), התשנ"ד–1994; ומטעם ועדת העבודה והרווחה – הצעת חוק הפסיכולוגים (תיקון), התשנ"ד–1994. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום זירוז וקידום של פיתוח תשתיות, תעשייה ותיירות בנגב

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו משנים קצת את הסדר. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף ונונו להצעה לסדר-היום מס' 3127, בנושא: זירוז וקידום של פיתוח תשתיות, תעשייה ותיירות בנגב. ההצעה של חבר הכנסת רפאל איתן תעלה בסוף הדיון של סעיפי שר האוצר.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, השבוע פורסמו נתוני אבטלה המדברים על עלייה במספר הישויבים המהווים מוקדי אבטלה, בעלי שיעור אבטלה של יותר מ-10%, והוא גדל משבעה יישויבים ל-15 יישויבים, רובם נמצאים בדרום ובנגב, בראשם: אופקים, שדרות, נתיבות, ירוחם, מצפה-רמון – עם אבטלה של קרוב ל-15%.

רון נחמן (הליכוד):

גם ביהודה ובשומרון, חבר הכנסת ונונו. זה לא מופיע בסטטיסטיקה.

יוסף ונונו (העבודה):

לא ראיתי את זה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לגביכם זה לא מדינת ישראל. לכן לא ראיתם את זה.

יוסף ונונו (העבודה):

בכל אופן, זה מה שהעיתונות פרסמה. זה לא קשור לצד זה או אחר.

תקציב המדינה לשנת 1994 אושר, וזו השנה השנייה שאכן מוקצבים משאבים גדולים להשקעות בתשתיות של כבישים, תעשייה, תיירות, תקשורת, אנרגיה ועוד. אכן המשק נכנס לצמיחה, נוצרו מקומות עבודה נוספים ושיעור האבטלה הכללי פחת. אך מוקדי האבטלה והמצוקות הקשות היו

ונשארו מרוכזים בדרום ובנגב. מפעלי "עלית" ו"פניציה" בסכנת סגירה ומפעלים אחרים לידם מצויים במשבר קשה. נכון שיש היום השקעות בנגב בכבישים, בפיתוח אזורי תעשייה ותיירות, אך הקצב אינו מספק.

יש צורך היום בריכוז מאמץ, בתוכנית מקיפה, בהגברת קצב ההשקעות, בזירוז השלמתם של הכבישים ברחבי הדרום והנגב, בקידום ובזירוז הקמתם של פארקי תעשייה מרחביים, ובתוכנם פארק התעשייה בבית-הגדי, בקידום הפיתוח של אזורי תיירות חדשים, אזור החוף מאשדוד ועד אשקלון, אזור באר-שבע והנגב המרכזי – ולקדם אותם פרויקטים אשר מתוכננים לביצוע רק בעוד שנתיים. יש להתחיל מייד בהקמת תחנת הכוח הנוספת באשקלון, אשר תוכל להעסיק 1,000 עד 2,000 עובדים נוספים, להתחיל בהקמת מזח הפחם באשקלון ולהרחיב את נמל אשדוד בחלק הצפוני, וכן להרחיב את בתי-החולים "ברזילי" באשקלון ו"סורוקה" בבאר-שבע, וכבר להתחיל בתכנון מעשי של בית-חולים נוסף בנגב, ולקדם את העתקת שדה התעופה באילת לעברונה.

כל אלה יוכלו לתרום לפיתוח מואץ ולתוספת משמעותית של תעסוקה, שהנגב צמא לה, לתרגם הלכה למעשה את הפרויקטים הגדולים, שיכולים להיות פרויקטים לאומיים – קו הרכבת לאילת, שיקשור את הנגב עם המרכז ועם צפון הארץ.

יש לזרז את כל התהליכים להקמת אזור ייצור – סחר חופשי בנגב, ואני מברך על כיוון ההחלטה שזה יקום בנגב. אם המקום האופטימלי הוא אזור לגיה שבנגב, הרי יש לגשת לביצוע; אזור ייצור למפעלי הי-טק, אשר יכולים לתרום תרומה משמעותית.

יש להיכנס לפסים מעשיים בתכנון ובהקמה של שדה תעופה בין-לאומי נוסף ליד באר-שבע, לתת דחיפה לפיתוח אוניברסיטת בן-גוריון ומרכז מחקר לחקר הנגב ולצורכי הנגב בתעשייה, בתיירות, בחקלאות ובתחומי כלכלה שונים.

יש לסיים את הוויכוח על הצורך בהעברת משרדי המינהלת של כי"ל לנגב, וכן העברת מוסדות המחקר והפיתוח שלה לבאר-שבע. תוכניות המתאר המעודכנות לאזור הדרום, הן הארציות והן המחוזיות, מייחסות חשיבות רבה להפיכת העיר באר-שבע למטרופולין אזורי. תהליך זה מחייב לרכז בה שירותים עסקיים וציבוריים בכמות משמעותית וברמה גבוהה. חברת "כימיקלים לישראל" היא אחד הגורמים הדומיננטיים ביותר לפיתוח התעשייתי של הנגב ולניצול משאביו ואוצרות הטבע שבו. מן הראוי כי גם משרדיה הראשיים ימוקמו בנגב; זו תהיה דוגמה גם למפעלים אחרים ועוד לרבים להשתקע בנגב.

כמו כן יש לבצע באופן מיידי את כביש עוקף באר-שבע ולפתוח את המבואה הדרומית ליד השוק הבדואי, שהיום סתומה בשעות השיא.

הרשות לפיתוח הנגב, שהוקמה מתוקף חוק של הכנסת, נשארה מיותרת ומעוקרת ללא תקציב להפעלתה, ועל כן מעוקרת מייעודה. על כן חייבים לסכם את מסגרת הפעולה והתקצוב של הרשות לפיתוח הנגב, על מנת שתשמש מנוף ומאיץ, ולהפסיק את הוויכוח בין שר האוצר ושר הכלכלה בנושא זה.

היום יותר מאי-פעם, כאשר תהליך השלום בעיצומו, כאשר הנגב, הנמצא בין מצרים, ירדן וסעודיה, יכול להפוך מרכז כלכלי ותיירותי – היום יותר מאי-פעם צריכים להציב את הנגב במרכז ולהביא אותו לפיתוח מקיף וכולל בתחומי העשייה וההשקעות השונים.

אני קורא לממשלה להקים ועדת שרים לענייני הנגב, אשר תרכז ותתאם את תחומי הפעילות במשרדים השונים הקשורים לנגב. ועדת השרים צריכה לדאוג לתוכנית מקיפה לפיתוח הנגב, לרכז ולאגם את כל התקציבים ולעקוב אחרי הביצוע.

זה הזמן לתת דחיפה חזקה ומאמץ מרוכז על מנת שהדרום והנגב ייכנסו לשגשוג, לצמיחה ולפריחה, וכך יתקיים חזונו של דוד בן-גוריון, שהוא אקטואלי עד היום הזה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר האוצר להשיב.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אתמול בערב הייתי בבאר-שבע בפגישה ושיחה עם אנשים מתוך הנגב שנשאו בתפקידים במשך שנים רבות, אנשי אוניברסיטה, אנשי משרד השיכון, אנשי משרד התעשייה והמסחר וראשי מפעלים. מחר בערב, עם תום יום עבודתי בתל-אביב, אסע לערד, וביום שישי אסייר בבאר-שבע – בפגישות עם הפורום של חברי הכנסת מהנגב, ראשי המועצות, מזכירי מועצות פועלים, ולאחר מכן במפגש עם המגזר העסקי בבאר-שבע.

אין ספק שאפשר ויכולים לעשות יותר בתחום הפעילות בתשתית ובהשקעות בנגב.

בכל אופן, הייתי רוצה לומר לחבר הכנסת ונונו ולחברי הבית, היקף ההשקעות היום בנגב גדול, וזה צריך לתת את אותותיו בטווח הלא-רחוק. רק לגבי מפעלי ים-המלח יש תוכנית השקעה של 600 מיליון דולר; מפעל מגנזיום – 350 מיליון דולר; הרחבת בריכות, הרחבת מפעל הכלור – 600 מיליון דולר. השבוע אישר מרכז ההשקעות תוכנית השקעה של כ-160 מיליון דולר ב"רותם דשנים", שתביא להכפלת המפעל. הדבר הזה יגרום לכך שיותר מהפוספט שלנו ילך לתצרוכת ליצירת דשנים מורכבים, להגברת האיכות והערך של המוצרים שאנחנו משווקים, ובמקום לשווק סלע פוספט שמחירו 30 דולר, נשווק מוצרים לטונה, נשווק מוצרים שערכם 400-500 דולר לטונה.

"חיפה כימיקלים", שהוא מפעל פרטי, נמצא בתהליך של הקמת מפעל במישור-רותם, של חנקת אשלגן, בהשקעה של כ-150 מיליון דולר.

מינהלת התיירות תעבוד השנה בהיקף של 40 מיליון שקל בתחומים של השקעות לא מעטות בכל רחבי הנגב.

לפני כחצי שנה, יחד עם שר התיירות, קיבלנו החלטה האומרת שהממשלה תיקח על עצמה באחריותה את מימון ההגנה על אזור עין-בוקק, במסגרת סכר שייבנה, כתוצאה מהתרוממות הבית, בבריכה התפעולית של מפעלי ים-המלח. קראנו ליזמים ואמרנו להם: רבותי, אתם יכולים להתחיל לבנות את בתי-המלון אשר במשך כשנתיים, אף שהשטחים הוקצו, לא החלה בנייתם, שכן היה ערפל, ולא היה ברור מי יממן, איך יממן וכיצד ובאחריות מי תיעשה בנייתו של הסכר, שימנע הצפת השטח. קראנו ליזמים ואמרנו: ממשלת ישראל אחראית לעניין. היא תממן את זה בדרכה ובמקורותיה. אתם תתחילו לבנות. לשמחתי הרבה, מלון ראשון, של 600 חדרים, של משקיע יהודי מגרמניה, נמצא בהקמה. זה יהיה מלון גדול מאוד. מלון שני – בימים אלה מתחילים לבנות אותו. אני מניח שכך יקרה עם אותם 2,000-2,500 חדרים שצריכים להיבנות באזור הזה. ומי שמכיר את הנתונים – 2,500 חדרים בבנייה בים-המלח הם השקעה של 250 מיליון וכ-2,500 מקומות עבודה, כאשר הם יופעלו, ובוודאי יותר מזה בזמן ההקמה.

חבר הכנסת וונו הזכיר את העניין של אזור ייצור חופשי. אני מקווה שהדיונים בוועדת הכספים הסתיימו.

דן תיכון (הליכוד):

ועדה משותפת.

שר האוצר א' שוחט:

נכון. אני מקווה שהדיונים בוועדה המשותפת לוועדת הכלכלה ולוועדת הכספים על הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הסתיימו. אני חושב שהחוק הוא טוב. הוא יוצר מסלול השקעה חדש במדינת ישראל, מרוכז, שבו בעצם אין השתתפות ממשלה לא בתשתיות ולא במענקים למפעלים, אף שזה באזור פיתוח א', אבל דרך המיסוי, דרך הקלות במיסוי מתקבל עידוד רב למשקיעים. אני מקווה שאותה רשימה גדולה ורחבה של משקיעים מארצות-הברית אשר מעוניינים בעניין, אכן תתקיים. אני מקווה שהמכרז למתן השטח, כ-2,000 דונם, אכן יצא לדרך עם אישור החוק בוועדת הכספים ואישורו הסופי בקריאה שנייה וקריאה שלישית במליאת הכנסת.

מעבר לזה, יש פעילות רבה מאוד בנושא של פיתוחי אזור תעשייה. אני מתכוון לתשתיות, חבר הכנסת וונו. במישור-רותם מושקעים כ-20 מיליון שקל בתשתית. בעומר נעשית עבודה מרובה להקמתו של פארק תעשייתי. בעצם יש שם שני פרויקטים. אחד מהם של סטף ורטהיימר, לבניית מרכז תעשייתי בתחום שבין עומר לבאר-שבע. יש עכשיו יוזמה לבניית אזור לתעשיות מתקדמות ליד עומר.

בתחום התיירות, אותם 40 מיליון שקל שהזכרתי מיועדים להכנת ההגנות – כ-10 מיליון בים-במלח; השקעות במצדה ושיפור האתר. אזור ירוחם – כ-5 מיליונים. פרויקטים ותשתית ציבורית – כ-4 מיליונים, ודברים נוספים.

אבל לא רק בכך. יש השקעה מסיבית בכבישים. כביש תל-שוקת-באר-שבע, בתוכנית רב-שנתית, נדמה לי שנתיים או שלוש שנים, ייהפך לכביש ארבע-מסלולי. זה כביש שמנקז הרבה מאוד תנועה מאזור הר-חברון, מאזור ים-המלח ועוד, מאזור היישובים החדשים של מיתר. הכביש הזה עמוס מאוד בשעות הבוקר, והוא ייהפך לכביש ארבע-מסלולי.

אנחנו עובדים על הכבישים לבאר-שבע, נתיבות, אופקים, אשקלון, יד-מרדכי, והפיכתם לארבעה מסלולים, כדי שהכניסה לבאר-שבע והקשר בין אזור הנגב המערבי לאזור החוף יהיה קשר טוב. רק השנה מדובר על כ-40 מיליון שקלים הקצבה לכבישים.

מצפה-רמון-ציחור, זה כביש שאני דרשתי לזרז את הקמתו. זה כביש שפותח את הר-הנגב לתיירות. זה כביש שיהיה בבחינת סם חיים למצפה-רמון, אשר תיהפך ליישוב שאפשר יהיה להקים בו מפעלי תיירות. המלון הראשון נפתח בהצלחה. היזם, מר דיוויד לואיס, התחייב בפני, שאם הממשלה אכן תבצע את הכביש ממצפה-רמון לציחור, לכיוון אילת, הוא ישקיע במלון חדש על הצוק. אני יודע שהדברים נמצאים בשלב של תכנון.

כביש פלוגות-קריית-גת נמצא בהרחבה, ובכביש הערבה מושקעים כ-12.5 מיליון שקל.

אני עומד כרגע ומכין תוכנית הרחבה להשקעות באוניברסיטת באר-שבע. אני חושב שאוניברסיטת באר-שבע צריכה ליהפך בית-אולפנא ל-12,000 סטודנטים. בשלוש השנים האחרונות, או בשנתיים האחרונות חל גידול רב, ובמקום כ-5,500 סטודנטים לומדים היום באוניברסיטת באר-שבע כ-8,200 סטודנטים. אני מדבר על תוכנית השקעה של כ-40 מיליון שקל להרחבת האוניברסיטה, כדי שאפשר יהיה להגדיל את מספר התלמידים ולתת יותר משקל לאוניברסיטה הזאת, מבחינת האיכות ומבחינת ההיקף, שכן היא משמשת אחת מאבני היסוד לבאר-שבע ולנגב כולו.

מרחיבים את בית-החולים "סורוקה". בימים אלה מוסיפים 200 מיטות, אחרי הרבה מאוד שנים של קיפאון. בית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע הוא בית-החולים שמשמש את רוב אזרחי הנגב. הוא לחוץ מאוד. מספר המיטות פר-1,000 נפש בנגב הוא נמוך מאוד, וראיתי, יחד עם שר הבריאות, חשיבות מרובה להשקיע בבית-החולים. הממשלה לקחה על עצמה ועל אחריותה את מימון הבנייה בהיקף כפי שאני אומר – יוסיפו 200 מיטות על 850 המיטות הקיימות.

עזרנו גם באמצעים שונים להקמת מכון הלב בבאר-שבע, שלא נעשו בו צנתורים. בכלל, זה לא היה בנגב. גם בנושא של ניתוחי לב.

הגדלת חדרי הלידה – חדרי הלידה בבאר-שבע הם העמוסים ביותר בארץ; הם משרתים הן את האוכלוסייה היהודית והן את האוכלוסייה הבדואית באזור.

אני מאמין שהממשלה הזאת, בסדרי העדיפויות שלה, דרך ההשקעות בתשתית, דרך עידוד התעשייה, דרך עידוד התיירות, תגרום לכך שאכן הנגב כולו, מאילת – חבר הכנסת ונונו, אני אגיד עד קריית-מלאכי יהיה אזור שימשוך השקעות; תהיה בו רמת חיים טובה, איכות חיים טובה ותעסוקה לתושביו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה על התשובה המקיפה. כן, אדוני השר?

שר האוצר א' שוחט:

אינני מתנגד שהדיון יועבר לוועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת ונונו, אני מאוד מאוד בעד פיתוח הנגב, ועשיתי כמה שנים למען העניין הזה. אבל, אני רוצה להזהיר אותך משני אלמנטים שהוזכרו בנאומך.

האלמנט הראשון – אם אתה חושב שאפשר להקים שלושה שדות תעופה בין-לאומיים, אחד ליד אילת, שני ליד באר-שבע, ולהרחיב את נמל התעופה בן-גוריון, בעת ובעונה אחת, הריני אומר לך, שאין כסף בעולם שיספיק לעשות את הדבר הזה בעת ובעונה אחת, וצריך לקבוע קדימות.

האלמנט השני הוא "כימיקלים לישראל". אני בעד שקונצרן "כימיקלים לישראל" יפתח את כל מפעליו, ללא יוצא מן הכלל. אבל אני רוצה להזכיר לך, ש"כימיקלים לישראל" הופרט. משהופרט הקונצרן, אי-אפשר לכפות עליו החלטות לא-כלכליות, והחלטה שנתקבלה על-ידי משרד כזה או אחר בשעתו, שלפיה מעבירים את משרדי "כימיקלים לישראל" מתל-אביב לבאר-שבע, יכול להיות שהיא עומדת בסתירה לעקרון ההפרטה. לכן, צריך להשאיר את העניין הזה אך ורק בידי הנהלת "כימיקלים לישראל". לא ניתן לכפות העברה ללא שיקול כלכלי.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת ונונו, האם אתה נענה לפניית השר להעביר את הנושא לוועדת הכספים?

יוסף ונונו (העבודה):

כן.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על העברת ההצעה לסדר-היום לוועדת הכספים, ברשותכם.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שמונה, ללא מתנגדים, ללא נמנעים – אני קובעת שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יוסי ונונו, בנושא: זירוז וקידום של פיתוח תשתיות, תעשייה ותיירות בנגב, מועברת לדיון בוועדת הכספים.

הצעה לסדר-היום

עליית המדד בשנת 1993 ועליית מחירי הדירות במיוחד

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת רן כהן להצעה לסדר מס' 3143, בנושא: עליית המדד בשנת 1993 ועליית מחירי הדירות במיוחד.

רן כהן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר האוצר, חברות וחברי הכנסת, אני מתכוון, בעיקרו של דבר, להעלות את הנושא של מחירי הדירות, עליית סעיף הדיור במדד האחרון והשפעתו על המדד בכלל ועל המשק בפרט. אני רוצה רק לציין, גברתי היושבת-ראש, שסעיף מחירי הדירות, סעיף הדיור, במדד האחרון בשנת 1993 עלה בשיעור של 23.7% בשנה אחת, ב-1993. ואגב, כדי לראות את החומרה היתירה, הרי דירות לקנייה עלו בשיעור של למעלה מ-26%, שוב – באותה שנה.

אני נזכר, אדוני שר האוצר, כאשר הייתי סגן שר הבינוי והשיכון באתי יחד עם השר פואד בן-אליעזר אל מיטת חוליך בבית-החולים "הדסה", ואני זוכר את הוויכוח הכבד שהיה לנו אתך ועם צוות משרדך. בייגה, אני מדבר אליך. אני זוכר את הוויכוח כשהיית בבית-החולים. אני פשוט נזכר, כי אתה עונה לי. וניהלנו ויכוח מאוד נוקב כמה שעות. היית חולה וכואב, אבל ניהלנו את הוויכוח הזה ברצינות. הטענה שלנו במשרד השיכון היתה, שמשרד האוצר צריך לעודד ישירות בנייה ציבורית במרכז הארץ כדי למנוע עלייה של מחירי הדיור.

שר האוצר א' שוחט:

אז לא הסכמתי, גם היום אני לא מסכים.

רן כהן (מרצ):

יפה. אתה לא מסכים, אבל אתה לא תוכל להתחמק מהעובדות. זה הוויכוח המעניין.

האוצר טען אז, שאכן הוא יתמודד עם הורדה והקפאה של מחירי הדיור על-ידי כך שישווקו 50,000 מגרשים לבנייה, או סדר גודל דומה. והטענה שלנו היתה, שמגרשים לבנייה לא ייצרו בהכרח דירות. מגרשים שישווקו לבנייה, לא בהכרח ייצרו דירות, לא בהכרח יבנו עליהם דירות, כדי שיימכרו בשוק, ואז לא יורידו את מחירי הדירות.

מה קרה בפועל ממש? בפועל ממש, עובדתית, נמכרו קרוב ל-40,000 מגרשים, אולי יותר, אולי מעט פחות, 37,000, כך אני יודע לפחות ממנהל מקרקעי ישראל. עובדתית, התחלות הבנייה ב-1993 ירדו בשיעור חמור ביותר, של 35%. התחלות הבנייה ירדו. התחלות הבנייה במישור הציבורי ירדו בלמעלה מ-83%. התוצאה ישירה בשיווק, ובשיווק אין חוכמות, את השוק אי-אפשר לרמות. שם יש היצע, יש ביקוש, וקורה מה שקורה. בכוונה אני מקדים מאוחר בשלב זה של הדיון.

אני רוצה שיהיה ברור, אדוני שר האוצר, עובדתית, שכר העבודה של העובד הממוצע, השכיר, בבנייה ירד מ-3,341 שקל לחודש ל-3,033 שקל בשנת 1993, לעומת 1992. כמעט 10% ירידת שכר של העובדים בענף הבנייה. מה קרה לדיור?

משה נסים (הליכוד):

זו הממשלה שלך.

רן כהן (מרצ):

כן, הממשלה שלי, שאני אוהב אותה ומגן עליה, ואגן עליה. רק היום כעסתי על מי שלא הגן עליה. מה לעשות? אנחנו פתוחים ומדברים גלוי, ואני בא לשכנע את שר האוצר, שמושרד האוצר צריך לשנות את מדיניות הדיוור מן הקצה אל הקצה.

דן תיכון (הליכוד):

זה קרה בשנה שאתה היית בה סגן שר הבינוי והשיכון.

רן כהן (מרצ):

לא, השנה לא הייתי סגן שר הבינוי והשיכון. אני התפטרתי לפני שנה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה היית סגן שר הבינוי והשיכון בתחילת השנה.

רן כהן (מרצ):

לא, אבל מה זה משנה? אני לוקח אחריות. אני בממשלה הזאת ואני גאה להיות בממשלה הזאת. ואגב, זה מעט מאוד תלוי במשרד השיכון. מי שיודע את האמת יודע, שזה מעט מאוד תלוי במשרד השיכון. זה לא תלוי במשרד השיכון.

דן תיכון (הליכוד):

זה תלוי במשרד השיכון.

רן כהן (מרצ):

תעשה לי טובה, פתאום החלפת את העוינות שלך מזה לזה? תעזוב את זה?

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה אומר, השתגעת?

רן כהן (מרצ):

אני רוצה לומר לך, אדוני שר האוצר, יותר מזה: לא רק ששכר העבודה לא עלה כאשר מחירי הדירות עלו, שכר העבודה ירד ב-10%. מחירי הדירות שבנו אותם עובדים עלו ב-24% כמעט. תשומות הבנייה היו נמוכות מהמדד הכללי, לא ממחירי הדירות. המדד הכללי עלה ב-11.2%, תשומות הבנייה עלו רק ב-7.9%. איפה, אלוהים אדירים, כל הרווח שנשאר בין מחירי הדירות לבין מה ששולם מעט פחות לעובדים, מה ששולם פחות לתשומות – וכאשר מגרשים שווקו – אם לא בכיס הספרים למיניהם?

אמרנו, ואני חוזר ואומר – ואני אומר את זה, אדוני שר האוצר, בידידות, בהתרסה, איך שאתה רוצה. קרקע זו ספקולציה, קרקע לא מייצרת דירות. אפשר למכור 100,000 מגרשים לבנייה, 200,000 מגרשים לבנייה, זה לא בהכרח שחברת בנייה תבנה עליהם דירות, ואתה לא תכריח אותה לבנות עליהם דירות, אלא אם כן תיצור מאיצים לבניית דירות, אלא אם כן תבטיח נכונות שלך לרכישה. הלא אם בארץ הזאת היו נבנות 20,000 יחידות דיור ב-1993, והיית נותן ל-50% התחייבות רכישה, דירה אחת לא היית צריך לקנות. אתה, בייגה שוחט, שקנית אלפי יחידות דיור שבנה אריק שרון במקומות שאף אחד לא צריך אותן, שם בוזבזו מיליארדים – – –

שר האוצר א' שוחט:

כמה דירות?

רן כהן (מרצ):

44,000-43,000 דירות קנית. זה אני יודע, זה עוד מהימים שהייתי סגן שר הבינוי והשיכון. זה אני יודע מצוין. אתה קנית דירות שאריק שרון בזבז בכל מיני מקומות. אתה לא היית צריך לקנות אפילו דירה אחת אילו נתת התחייבויות רכישה לבניית דירות במרכז הארץ, והדירות היו נבנות.

אני מצטער לומר, בעניין הזה המדיניות היתה כישלון חרוץ. אגב, התוצאות מעידות על כישלון חרוץ. אין מה לעשות. למה? בגלל שני דברים, ובזה אני מסכים. א. המחיר החברתי. זה שאנשים הרוויחו, מילא, יבושם להם. אבל מי שילם את הרווח הזה? מי שילם אותו? בארץ יש שלוש אוכלוסיות שנזקקות לדירור: זוגות צעירים, עולים חדשים וחסרי דיור.

אני אקח רק דוגמה אחת. לגבי זוגות צעירים, אתה יודע את המצב מצוין. כל מה שאתה ואני ורענן כהן וכולנו נשלם לחיילים משוחררים ייבלע בתוך מחירי הדיור ברגע שהם יצטרכו לקנות דירה כדי להתחתן ולהקים משפחה.

אבל ניקח דוגמה נהדרת, נהדרת לרעה, לדאבוני – העולים החדשים. בייגה, מה שקרה בפועל ממש הוא, שמשדד הבינוי והשיכון עם משדד האוצר היום משלמים הון עתק, סכומים שבין 250 ל-825 ש"ח השתתפות בשכר דירה של עולים חדשים, ארבע וחמש שנים ויותר. כל הכסף הזה מהאוצר הולך למי? הוא לא הולך לעולים החדשים, הוא הולך רק לבעלי הדירות. הוא לא מיטיב את מצבה של שום אוכלוסייה, אלא זאת שאתה אומר מדי פעם, שבה צריך לגעת, זו האוכלוסייה של המאיון העליון, חמשת המאיונים העליונים, העשירון העליון. אלה אנשים שצוברים את הכסף, כי הם בעלי הדירות.

הדבר השני שקורה בפועל ממש הוא, שאותם עולים חדשים, לא רק את כל הכסף שאתה מעביר אליהם כתמיכה הם מעבירים לבעלי הדירות, אלא גם את סל הקליטה שאתה משלם להם הם מעבירים לבעלי הדירות, כי עם מחירי הדירות עולה גם מחיר שכר הדירה. אי-אפשר לברוח מזה.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר לשאול אותך שאלה אחת?

רון כהן (מרצ):

אולי בסוף, אם היושבת-ראש תסכים.

זאת תוצאה אחת. תוצאה שנייה, אני מוכרח להזכיר לך, אמרתי לך אז, אני חוזר ואומר זאת היום, כל אחוז עלייה במדד בגלל מחירי הדיור הוא גידול של החוב הפנימי ב-400 מיליון שקל בערך, אם החוב הפנימי הוא 40 מיליארד שקל. 400 מיליון שקל על כל אחוז, בלי שנוספה דירה אחת.

משה נסים (הליכוד):

החוב הפנימי 40 מיליארד שקל? הרבה יותר.

רון כהן (מרצ):

החוב הכללי, סליחה, 40 מיליארד שקל, לא יותר.

דן תיכון (הליכוד):

120 מיליארד.

רן כהן (מרצ):

אני בכלל מרים ידיים. אני בדקתי אצל אנשים ואמרו שזה היה קרוב ל-60 מיליארד, זה ירד ל-40 מיליארד. זה עושה לי רע.

דן תיכון (הליכוד):

אם זה מעל 100 מיליארד, זה עושה לך טוב.

רן כהן (מרצ):

זה עושה לי רע. אני יודע שבעבר, בימים שהליכוד שלט, החוב הפנימי היה יותר גדול מהתוצר הלאומי המלא לשנה, ועכשיו זה ירד אל מתחת לזה.

משה נסים (הליכוד):

אתה מדבר בלי להבין ובלי לדעת. אתה לא מכיר את המספרים.

רן כהן (מרצ):

עשה לי טובה, למה לך, הרי זה ויכוח אחר.

משה נסים (הליכוד):

על מה אתה מדבר?

רן כהן (מרצ):

תרשה לי, הרי זה ויכוח אחר.

משה נסים (הליכוד):

בזמן שהליכוד שלט, אנחנו הבאנו לצמיחה של 5%.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת נסים, ברשותך. חבר הכנסת רן כהן, זמנך תם, בבקשה לסיים את דבריך.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה אחת?

היו"ר ע' מאור:

לא, אני מצטערת, זמנו תם.

רן כהן (מרצ):

אין יותר שאלות. אני רוצה לסיים.

אדוני שר האוצר, הלא עובדתית אומרים לי בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – אני מבקש שתקשיב לי ולא לחבר הכנסת איתן – שהחלק של סעיף הדיור במדד של 11.2% הוא 5.4%. תכפיל זאת באיזה היקף שאתה רוצה – 40 מיליארד, 100 מיליארד, 60 מיליארד, בכל מקרה החוב הפנימי גדל בהרבה מיליארדים בלי שנוספה דירה אחת. אלוהים אדירים, אי-אפשר לבוא בתביעה אחת פשוטה, שתיעשה בדיקה שלמה ומלאה של כל מדיניות הממשלה בנושא הדיור, כדי לשנות אותה, להקפיא את מחירי הדירות, אולי אפילו להוזיל את מחירי הדירות?

אדוני שר האוצר, אין לנו ויכוח, אנחנו באותה ממשלה, יש לנו רק דבר אחד לעשות: להביא לזה שתהיה מדיניות אחרת שגם תוריד את מחירי הדירות, ובזה גם תקטין את עליית המדד. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר האוצר להשיב.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מכיוון שבהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רן כהן היתה גם התייחסות לעליית המדד בשנת 1993, ברשותך וברשותכם אני רוצה להתייחס לעליית המדד, ולאחר מכן אתייחס לקטע השני של ההצעה לסדר-היום, שמתייחסת לדירור.

מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 1993 בשיעור של 11.2%, לאחר עלייה של 9.4% בשנת 1992 ו-18% בשנת 1991. ואכן בקשר לשאלה, בשנת 1993 בלטו עליות מחירי הדירות בשיעור של 25.6%, סעיף הדירור בכללותו עלה ל-23.7% והיה הגורם המרכזי להעלאת רמת האינפלציה מעל הרמה החד-ספרתית כפי שהיתה בשנת 1992.

המדד, ללא סעיף הדירור, עלה בשנת 1993 בשיעור נמוך משמעותית מזה שב-1992, והיה 7.6%, לעומת 10.9% בשנת 1992. כלומר, משנת 1992 היה מצב שמחירי הדירות משכו למטה את המדד הכללי, ואילו בשנת 1993 המדד היה כ-7.6%, ומרכיב הדירור, שמהווה כ-25% ממשקל המדד – משקלו של מרכיב הדירור, כ-25%, משך את המדד כלפי מעלה.

אני לא רוצה להיכנס לכל הסעיפים אשר מופיעים כאן, אבל אנחנו יכולים להבין, שמה שקרה הוא, שלמעט נושא הדירור, אנחנו חיים בעצם באינפלציה של פחות מ-8%. אני מקווה, ואני אגיע מייד לבעיית הדירור, שאכן בשנת 1994 ההנחה שהנחנו בתקציב, המדיניות שבנק ישראל והממשלה מנהלים, אכן תצליח להביא לכך שהמדד יהיה בסביבות 8%, כאשר אין לנו ספק שהאיום של מחירי הדירות הוא האיום המרכזי, אבל אני מאמין שאנחנו נתגבר על העניין, ואני מאמין שבסופו של דבר נוכל לקבל מדד כפי שהממשלה העריכה בהכנת התקציב. אני חושב שמדד כזה, אם נשיג אותו, יהיה בעל משמעות חשובה.

אני רוצה גם להגיד, שמדד המחירים הסיטונאי עלה בשנת 1993 ב-7.2%, לעומת 9.1% ב-1992. מדד המחירים הסיטונאי הוא מדד שמבטא את העלויות שבהן המשק פועל ובהן המשק מייצר לצריכה של כלל מדינת ישראל.

אני לא רוצה להשתעשע במספרים, אבל אומר, שבניתוח של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המדד לפי עשירונים מבחינת הצריכה, מבחינת הרגלי הצריכה, מדד המחירים לצרכן בעשירון העליון בשנת 1993 עלה ב-12%; כלומר, מעל המדד הכללי. ואילו לעשירון התחתון עלה מדד המחירים בשיעור של 9.3% בלבד. זה מתייחס, כמובן, להרגלי השימוש במצרכים שונים. אני לא רואה בזה נחמה, אני לא רואה בזה דבר שפותר בעיות של לחץ בעשירונים התחתונים, אבל בכל אופן, אם אנחנו מתייחסים למצב – היכן ואילו חלקים בחברה הישראלית נפגעו יותר מעליית המדד, השכבות החזקות יותר שילמו יותר, כמובן הן גם קונות את הדירות היקרות, שמשכו את המדד כלפי מעלה.

כפי שאמרת, חבר הכנסת רן כהן, מדד המחירים של תשומות הבנייה עלה רק ב-7.9%. ולכן אין לנו ספק, שיש כאן תופעה של ביקושים שהעלו את המחירים. אבל אני חולק על הפתרון שאתה מציע. אני חושב שמעורבות הממשלה בבנייה – – –

רן כהן (מרצ):

שר האוצר א' שוחט:

לא, אני אתן לך את התשובה. חבר הכנסת רן כהן, אני אגיד לך איפה להערכתי הבעיה. מה שאני אומר זה בבחינת דברים טרם סיכומם באוצר ובמשרד השיכון. שני המשרדים עובדים ביחד כדי לנסות ולהתמודד עם הבעיה, ויש הרבה מאוד מחשבות ולא אפרט אותן כאן. אני אגיד כמה דברים, בעיקר לאור הדברים שאתה אמרת.

בנייה ממשלתית מסובסדת בעיקרה – זו המשמעות של בנייה ממשלתית, ומעורבות של הממשלה במשק בסיכומו של דבר היא גרועה. אבל כדי שהממשלה לא תצטרך לעשות זאת, היא צריכה לעשות דברים אחרים. אני אגיד איפה לדעתי יש תקלה. אני לא מותח ביקורת, שכן מינהל מקרקעי ישראל במשרד השיכון עשה מאמצים גדולים. אבל אם אומרים ששיווק 40,000 או 37,000 יחידות – – –

רן כהן (מרצ):

מגרשים.

שר האוצר א' שוחט:

מגרשים ל-37,000 יחידות, אבל אין בהם בשלות תכנונית – כאילו לא שיווקת. לכן צריך לראות את התמונה בהיבט הכולל שלה, גם היצעי קרקע גדולים באזורי הביקוש, בלי הזנחה של הנגב והגליל, שהם אינם אזורי ביקוש; ברוב המקומות כבר יש ביקושים אחרי הבנייה הגדולה, אבל קרקע שהיא זמינה לבנייה משמעותה תכנון, ועדות מחוזיות, ועדות מקומיות, היתרי בנייה ומלאי קרקע.

אם רואים את הדברים כמנותקים זה מזה – יכול גוף אחד להתפאר שהוא עשה שיווק גדול, אבל אם זה נתקע שנה, שנתיים, שלוש שנים בוועדות ובאישורים – כאילו לא עשית שום דבר.

לכן אני חושב, שהממשלה צריכה לעשות מאמצים מעל ומעבר. אנחנו בתהליך של סיום הכנת חוק תכנון ובנייה חדש, שיקצר תהליכים. הול"ל – ועדה לתכנון ולבנייה – לא מספיק; יש גם ועדות מקומיות שנותנות את האישורים המפורטים. אני לא בא לפגוע באיכות התכנון ולא באיכות החיים. אני בא לפגוע בבירוקרטיה, בדברים שהם בלתי הגיוניים, בלתי סבירים ובלתי מתקבלים על הדעת, שאנחנו חיים אתם עשרות שנים – ועדות מתכנסות אחת לשבועיים ואחת לחודש, וערמות התיקים הן כמעט כגובה הבניין שבו יושבות הוועדות. אין שום סיבה שבעולם שלא יעבדו שלוש פעמים בשבוע במקום פעם אחת בשבועיים. הייתי ראש מועצה וידעתי מה זה ועדת בניין ערים. אני אומר לכם, שאצלי לא שכבתי למעלה מחודש עד אשר הסתיים העניין, כמובן, אם לא היה דבר נורא בתיק שהוגש לוועדה המקומית.

רן נחמן (הליכוד):

אבל זו לא דוגמה. גם אתה יודע את זה.

שר האוצר א' שוחט:

אתה מכיר את העניין. מי שאומר שיש קרקעות איננו מבין שאין תכנון, וקרקע בלי תכנון היא כאילו לא קרקע.

רון נחמן (הליכוד):

נכון.

שר האוצר א' שוחט:

אני בעד, לפעמים צריך לעשות דברים מיוחדים. השנה הכנסנו בתקציב את העניין של ההוסטלים לעולים קשישים. זו יוזמה ממשלתית, זה תקציב ממשלתי. אנחנו יודעים שזוג, אם הם בני 60, הם לא יכולים לקחת משכנתה. אומנם אנחנו נותנים לזוג כזה, כפי שאמרת, שכר דירה, אבל אז הוא צריך להיטלטל ממקום למקום. אנחנו הולכים לתוכנית רחבת-היקף של הוסטלים, חלקם במימון תקציבי וחלקם בהסדר עם הבנקים ועם היזמים, ועם מחויבות הממשלה לתת שכר דירה לאנשים שיבואו לגור באותם מקומות.

לכן, חבר הכנסת רן כהן, ההנחה שבנייה ממשלתית פותרת את הבעיה – – –

רן כהן (מרצ):

אף פעם לא הצעתי בנייה ממשלתית.

שר האוצר א' שוחט:

בסדר, אני אומר.

דן תיכון (הליכוד):

הוא רוצה פיקוח על המחירים. אתה יכול להבטיח לו פיקוח על המחירים?

שר האוצר א' שוחט:

אתה יודע שלא.

רן כהן (מרצ):

אני לא רוצה פיקוח על המחירים.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת תיכון, נכון שהמחירים עלו אף שהתשומות לא עלו. אנחנו יודעים שהדבר נובע מרמת הביקושים וממחירי הקרקע, שהיו מאוד ספקולטיביים. כל אחד יודע את זה, גם הקבלנים אומרים את זה.

דרך אגב, ברבעון האחרון של השנה, בגלל התופעה של העלאת המחירים והכדאיות הרבה לבנות, קצב התחלות הבנייה היה הרבה יותר גדול. אנחנו הנחנו, שהמגזר הפרטי יתחיל ב-1993 לבנות כ-27,000 יחידות, ונראה שזה יהיה בסביבות 34,000-35,000, וזה עדיין לא עונה על הביקושים. אנחנו מעריכים שהביקושים השנתיים, עם רזרבת העולים, ואם יבואו 80,000 עולים, יהיה צורך בסדר-גודל של 50,000 יחידות בשנה, ואין ספק שפער כזה גורם להעלאת מחירים.

יש גם מקומות שבהם יש בעיית קרקעות. בירושלים יש בעיית קרקעות. באזור המרכז, שהוא המבוקש ביותר, אין מה לדבר על כך וגם לא צריך לבנות שם. אנחנו מדברים על מה שאני קורא הרצועה השנייה: רמלה, קריית-מלאכי, חדרה, האזור המזרחי, האזור של כביש-6, שבסופו של דבר נפתח אותו לבנייה.

חבר הכנסת רן כהן וגברתי היושבת-ראש, הנושא הזה מעסיק אותי כשר האוצר, מעסיק את שר השיכון, מעסיק את הממשלה כולה, ואנחנו מחפשים פתרון הולם כדי שיהיה מספיק היצע של דירות, וזאת המטרה. איך נעשה את זה? – כמובן במחירים סבירים, לא במחירים מטורפים, שאיש לא יכול לעמוד בהם. אנחנו בודקים הרבה מאוד כלים. הפשרת קרקע והשקעת כספים רבים בתכנון, שינוי חוק התכנון והבנייה והבאתו לכנסת, על מנת לקצר תהליכים. אנחנו שוקלים הבטחת ערבות מדינה להיקפי בנייה גדולים, בהיקף מסוים, שידחוף את הקבלנים לבנות ואת הבנקים לתת את המימון. אנחנו לא רוצים לבנות ישירות. אנחנו רוצים לבנות משק שיהיה כדאי ואפשר לבנות בו.

רן כהן (מרצ):

יש לזה סיכוי ב-1994?

שר האוצר א' שוחט:

אני מדבר על 1994. אני מדבר על התקופה הקרובה ביותר. אין לי התנגדות שהנושא יעבור לדיון בוועדת הכספים או בוועדה אחרת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

טוב, בתקווה שהנושא באמת יקודם. אני מבינה שחבר הכנסת רון נחמן מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום. בבקשה.

רון כהן (מרצ):

הוא רוצה להעביר את הבנייה לשטחים.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, הדיונים הללו הם דיונים, איך אומרים בעברית? – "פול טורים בניוטרל". סגן השר לשעבר רן כהן הבטיח לפני שנה, מעל הדוכן, בתפקידו הקודם, להוריד את מחירי הדירות. אני פונה אליך, ידידי חבר הכנסת רן כהן, ולשר האוצר, המופקד על נושא הדירות. האזור שממזרח לראש-העין, לגבעת הסלעים, מוגדר היום כמרכז הארץ, ויש בו מלאי דירות מוכנות, דירות עטופות באבן שיש נסורה, אדמת גינון. צריך רק להכניס את המפתח ולהיכנס לדירה. חסר רק דבר אחד – מתן הלוואות לדיירים.

בידי רשימה, אצלי לבד, של 300 משפחות נזקקות, שרוצות לרכוש דירות במחירים הללו, ולא מוכרים אותן להם בגלל מדיניות ממשלה, שגם אתה שותף לה.

אם יש מלאי של דירות בפריפריה שיכול להוריד את מחירי הדירות לרמה הזאת, אני ממליץ, לפני שעושים דברים אחרים, למכור את מה שיש ביד, ואחר כך נפנה לאמצעים אחרים.

לכן אני מבקש גם להסיר את ההצעה מסדר-היום, כי זה לא רציני.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, האם אתה נענה לפניית השר להעביר את הנושא לוועדה? אדוני השר, לוועדת הכספים או לוועדת הכלכלה?

שר האוצר א' שוחט:

לוועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על העברת ההצעה לסדר-היום בנושא: עליית המדד בשנת 1993 ועליית מחירי הדירות במיוחד – לוועדת הכספים.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 14

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 14, ללא מתנגדים וללא נמנעים – אני קובעת, שההצעה הועברה לדיון בוועדת הכספים. תודה.

הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – תקציב תלת-שנתי)

(הצעת חבר הכנסת ר' איתן)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל איתן להעלות הצעת חוק תתשס"ו, הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – תקציב תלת-שנתי). בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת הזו נועדה לשפר ולשכלל את שיטת הכנת תקציב המדינה ולייעל את מימושו. אין זו הצעה פוליטית, אלא ארגונית.

אולי קשה יותר להכין תקציב רב-שנתי, אבל מכל בחינה אחרת, תפקוד המערכות הממשלתיות-הלאומיות יהיה יעיל יותר.

אומנם פרויקטים מועברים משנת תקציב אחת לבאה אחריה, אבל בכל פעם דנים ומתווכחים שוב על אותו נושא, ולא תמיד ההמשך הוא בקצב הנדרש, ולעתים הוא אף נדחה כליל.

תקציב רב-שנתי יאפשר שינויים מתבקשים בסיום תקופה, העברה מסעיף לסעיף על-פי הצרכים, ובמגבלות, ושימוש נכון בתקציב לריכוז מאמצים.

אין טעם להביא דוגמאות ממדינות אחרות. אין הבעיות דומות, ולא תמיד ההשוואות מדויקות ותואמות.

אני מציע שהחוק ייבחן בכל היבטיו בוועדת הכספים. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר האוצר להשיב; בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בהצעת החוק המונחת על שולחן הכנסת מציע חבר הכנסת איתן לתקן את חוק-יסוד: משק המדינה ולקבוע בו, כי תקציב המדינה ייקבע אחת לשלוש שנים, ולא אחת לשנה, כפי שהוא היום.

הממשלה מתנגדת להצעה זאת מהנימוקים הבאים:

1. תקציב המדינה מהווה כלי לביצוע מדיניות הממשלה. מדיניות זו מושתתת על צרכים וסדרי עדיפויות שטבעם להשתנות באופן תדיר, לא רק בעת התחלפות ממשלות אלא גם במהלך כהונתה של ממשלה.

קביעת תקציב מפורט תלת-שנתי כמוצע תכבול את ידי הממשלה ותגביל את הגמישות המתחייבת לאור הצרכים המשתנים, או לחלופין, יכתיבו אותם צרכים שינויים חוזרים ונשנים בתקציב במהלך שלוש השנים, שיגרמו לשחיקת מעמדו של התקציב ככלי תכנון מחייב.

2. המטרה העומדת בבסיס ההצעה הינה לאפשר תכנון הפעילות במשק המדינה והפעלתה לטווח זמן מעבר לשנה. לשם כך אין צורך בהצעת החוק, שכן כיום, בחקיקה הקיימת, יש כלים שנועדו ליישם מטרה זו ולאפשר תכנון תקציבי מעבר לשנה אחת.

אם אינני טועה, חבר הכנסת רפאל איתן, אתה היית שר בממשלה שבאה עם ההצעה להכין מסגרת תלת-שנתית, לא כתקציב מפורט, כחובה יחד עם תקציב המדינה, וכך גם עשינו בתקציב האחרון.

בהתאם לחוק-יסוד: משק המדינה, מניחה הממשלה מדי שנה על שולחן הכנסת תוכנית תקציב רב-שנתית, הכוללת את הצעת חוק התקציב לשנה הקרובה, וכן תוכנית תקציב לשנתיים הבאות אחריה. כל הצעת חוק התקציב שמגישה הממשלה מתבססת על תוכנית התקציב הרב-שנתית, שהוכנה והונחה על שולחן הכנסת בשנה הקודמת.

לצורך תכנון פעולות המתמשכות על פני יותר משנת תקציב אחת, כגון התקשרויות הכרוכות בהשקעות, כבישים או דברים אחרים, משתמשת הממשלה, בהתאם לחוק יסודות התקציב, בהרשאות להתחייב, המאפשרות התחייבויות ארוכות-טווח. ואכן בתקציב המדינה אתה יכול למצוא נפח של הרשאה להתחייב, שהוא הרבה יותר רחב בדרך כלל, אל מול חלק התקציב שמבוצע השנה. בעיקר, כמובן, מדובר בפרויקטים המשתרעים על כמה שנים, כמו כבישים, מפעלי ביוב ודברים מהסוג הזה.

לצורך גישור על פני שנות התקציב יש סמכות לשר האוצר, לאחר הודעה לוועדת הכספים, להעביר עודפי תקציב משנה אחת לשנה שלאחריה, ואכן כל תקציבי הפיתוח המיועדים מועברים משנה לשנה, אם לא בוצעו.

לסיכום, תקציב חד-שנתי במתכונתו הנוכחית מבטיח גמישות בפעולות הממשלה, ועם זאת, מאפשר תכנון תקציבי ארוך-טווח. לפיכך ולאור האמור, אני מציע להתנגד להצעת החוק ולהסירה מסדר-יומה של הכנסת. אני גם מציע לחברי הכנסת – – –

דן תיכון (הליכוד):

תסתכל שם.

משה נסים (הליכוד):

תסתכל שם, ראית מי יש שם?

שר האוצר א' שוחט:

לא שמעת את הסיפא של דברי. אני מציע לחברי הכנסת, לרבות עמיתי מהאופוזיציה, להצביע לגופו של עניין ולהשאיר את המצב, שממשלת הליכוד הביאה בשעתה את ההצעה שחייבה הכנת תקציב מסגרת תלת-שנתית. אני חושב שזו היתה הצעה נכונה, ועל-פיה אנחנו פועלים. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

אל תצפה שאנחנו נושיע אותך במצב כזה.

משה נסים (הליכוד):

איפה הסיעה שלך?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון – תקציב תלת-שנתי), התשנ"ד-1933, של חבר הכנסת רפאל איתן. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 5

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון תקציב תלת-שנתי)

לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

17 בעד, חמישה מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק אושרה ומועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעה לסדר-היום

עליית מחירי הדירות

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יעקב שפי להצעה לסדר-היום מס' 2992, בנושא: עליית מחירי הדירות. המשיב הוא שר השיכון, הוא התבקש להגיע, ולכן אבקש, ברשותך, שתתחיל.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להעלות – – –

היו"ר ע' מאור:

אני בכל זאת נענית, וועדת הכנסת תחליט לאן מועברת הצעת החוק שדנו בה קודם – אם לוועדת הכלכלה או לוועדת הכספים. לפרוטוקול: המדובר הוא על הצעת החוק של חבר הכנסת איתן, וועדת הכנסת היא שתחליט. תודה.

בבקשה, חבר הכנסת שפי.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להעלות על סדר-יומה של הכנסת נושא המטריד מאות אלפים מאזרחי המדינה. מדובר במחיר הדיור ובעלייתו המתמדת זה כמה שנים. השנה עלה מדד הדיור ביותר מ-20%, פי-שניים מעליית המדד הכולל. דירה ממוצעת בת 74 מטרים רבועים בבניין מגורים ממוצע באזור בינוני בירושלים, בחיפה, בתל-אביב ודומותיהן עולה יותר מ-100,000 דולר, 300,000 שקלים, פרט למסים ולאגרות, המסתכמים ביותר מ-10% ממחיר הדירה.

הבעיה איננה רק המחיר הגבוה עבור הדיור, אלא העלייה המתמדת בשש השנים האחרונות. מחיר הדיור עלה במאות אחוזים והפך את קניית הדירה למשימה בלתי אפשרית עבור זוגות צעירים, סטודנטים, חיילים משוחררים ועולים חדשים.

מחירי הדיור עלו בשנים האחרונות מכמה סיבות: הסיבה הראשונה – התחזקות הדולר בעולם ובישראל. מאחר שמחירי הדירות נקובים בדולרים, עולה מחיר הדירה. לו היו מחירי הדירות עולים באותו קצב כמו הדולר, ניחא. ישראל אינה יכולה להשפיע על תנודות הדולר בעולם, אולם מחיר הדירות עלה בקצב מהיר יותר מהדולר, והסיבה לכך היא עודפי ביקוש בשוק. את עודפי הביקוש יכולה ממשלת ישראל לצמצם על-ידי הגדלת ההיצע.

העלייה המסיבית לארץ, לאחר תקופת שפל בענף הבנייה, גידול במספר הזוגות הצעירים, תהליך השלום, שהביא גיאות לשוק הנדל"ן ותנאי אשראי נוחים, משפיעים על הביקוש הגדול לדירות. מצד שני, יציאתה של הממשלה משוק הדיור הותירה רק את המגזר הפרטי כדי לספק את כל הביקושים. אם צריך לבנות מדי שנה 20,000 דירות עבור עולים חדשים, ועוד 20,000 דירות עבור זוגות צעירים, סך הביקושים מגיע פחות או יותר ל-40,000 דירות בשנה. הבעיה היא, שרמת הפעילות השגרתית בענף הבנייה היא בין 20,000 ל-25,000 דירות לשנה.

הכול מסכימים, כי אם הבעיה היא עודפי ביקוש, יש לטפל בה על-ידי הגדלת ההיצע. עם זאת, אין זה אומר כי על הממשלה להפוך לקבלן הבונה בעצמו, אלא על הממשלה ליצור את התנאים בשוק שיעודדו קבלנים לבנות יותר. זאת ועוד, על הממשלה להתגבר על הפרדוקס הבא: בזמן שהביקוש גבוה וההיצע נמוך, יכולים הקבלנים והיזמים לזכות באחוזי רווח גבוהים מאוד בשל הפער שבין עלות הבנייה ובין מחיר הדירה הגבוה. אם הקבלנים יבנו יותר, ההיצע יגדל, עודף הביקוש יפחת, דבר שיביא לירידת אחוזי הרווח. סביר להניח שהקבלנים לא ירצו בהגדלת היצע הדירות ובמימון עודפי הביקוש להן.

בשנים 1992 ו-1993 הקצה המינהל קרקע לבניית כ-50,000 יחידות דיור. מימוש החוזים על-ידי הקבלנים מגיע ל-40% מהעסקות. התברר שקבלנים רבים מחזיקים בקרקע תקופה ארוכה, גם מעבר למתחייב בחוזה עם המינהל. חלקם עושים זאת לצורכי ספקולציה וממתינים לעליית מחירים. בכך הם יוצרים מחסור מלאכותי בקרקעות. אחרים מתקשים לממש את הפרויקט מסיבות אובייקטיביות, בעיקר קשיי מימון.

בדיקה נוספת העלתה, כי מרכיב הקרקע במחיר הדירה באזורים המבוקשים במרכז הארץ מגיע ל-20%, ובאזורים אחרים, שבהם הביקוש קטן יותר, מרכיב הקרקע קטן.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה מונחת על שולחנם של שרי השיכון והאוצר הצעה שזכתה לתואר "מהפכנית". התוכנית עוסקת בכל מרכיבי הדיור ועשויה להוזיל את מחירי הדירות בשיעור משמעותי ביותר בתוך פרק זמן קצר. בין היתר, נבחנות כמה הצעות: 1. הגדלת היצע הקרקעות באמצעות ביטול והפחתת שורה של מסים החלים על הנדל"ן, כגון ביטול היטל ההשבחה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שפי, ברשותך, מאחר שהשר קצת איחר, אם אתה רוצה לחזור, אני אאפשר לך בכמה דקות.

יעקב שפי (העבודה):

אין טעם שאחזור על כל הנאום.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אנחנו מדברים באופן שוטף כל הזמן.

יעקב שפי (העבודה):

אנחנו נפגשים בצורה שוטפת, זה נכון.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

בסוף אני מעביר לו את הטקסט, אז אין בכלל בעיה.

בין היתר, נבחנות כמה הצעות: 1. הגדלת היצע הקרקעות באמצעות ביטול והפחתת שורה של מסים החלים על הנדל"ן, כגון: ביטול היטל ההשבחה המוטל על-ידי הרשויות המקומיות על קרקע שייעודה שונה, ביטול מס רכוש בשיעור של 2.5% מערך הקרקע, הקטנת הארנונה על קרקע תפוסה וכו'; 2. הפשרת קרקעות לבנייה על-ידי מנהל מקרקעי ישראל; 3. פישוט ושינוי הליכי חוק התכנון והבנייה, אישור מהיר של תכנון חדש וביצוע עבודות פיתוח בשטח; 4. הורדת עלויות הבנייה באמצעות ביטול מחירי מינימום במכרזים לקרקעות של מינהל מקרקעי ישראל, נוסף על הפחתה וביטול המסים החלים על תשומות לבנייה, כגון: ברזל, מלט, קרמיקה, זכוכית ועץ; 5. סיוע לקבלנים קטנים ובינוניים המתקשים להשיג מימון מהבנקים, על-ידי ערבויות ממשלתיות למימון תוכניות בנייה, וכך הלאה וכך הלאה.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני יודע כי יש דעות שונות לגבי כל הצעת פתרון. אני יודע כי יש חשש שפעילות מסוימת של הממשלה תביא בסופו של דבר להגדלת הרווח של היזם או הקבלן, ללא שינוי במחיר הדיור לצרכן. אני יודע כי הנושא מורכב ומסובך ודרושות יותר מכמה דקות כדי לעסוק בו בצורה רצינית.

מה שחשוב הוא, כי עלינו, חברי הכנסת, נבחרו הציבור ושליחיו, לעשות את המקסימום בנושא. זו חובתנו כנציגי הציבור, להתגייס למאמץ של משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר. לכן, יש בכונתי להקים לובי של חברי כנסת למען דיור זול. אני קורא לכל חברי מכל הסיעות להצטרף ללובי זה.

אני רוצה להעיר כאן, שנודע לי רק היום כי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מטפלת בהקמת לובי כזה. אני פשוט לא ידעתי על כך, ולכן פניתי אל חברי הכנסת להצטרף ללובי. אני אשוחח אתה ונחפש דרכים לשיתוף פעולה. אין לי שום כוונה לקחת ממנה את מה שהחלה בו, ואני אעזור לה בנושא.

אני פונה אל שר השיכון והבינוי ואל שר האוצר ומבטיח לכם שיתוף פעולה ועזרה שלי ושל חברי, שיצטרפו ללובי במטרה לעצור ולהוריד את עליית מחירי הדירות. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר השיכון והבינוי להשיב.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני כשבוע הופעתי בוועדת הכלכלה של הכנסת. על-פי רוב אני מגדיר את עצמי כאדם ישר, ואני אמרתי באותה ועדה: נכון, היו הרבה מאוד הצעות, היו הרבה מאוד תוכניות, אלה שתוקפים אותי היום על כך שהקרקע לא מספיקה הם אותם אנשים שאמרנו לי לשחרר עד כמה שאפשר יותר קרקע ואז יהיה לי פתרון. לכן, לא התביישתי לבוא ולומר: אני נוקט כרגע צעדי חירום. באותה מידה ובו-זמנית אני מנסה ללכת ולעבוד על תוכנית ריאלית, לא תיאורטית, לא אקדמית, כדי להתחיל באמת לקדם את הבעיה של מחירי הדירות.

זו בעיה לא פשוטה. אני מאוד שמח שחבר הכנסת דן תיכון יושב כאן. אני מצהיר מעל במת הכנסת, ואני מניח שהוא מבין בזה לא פחות ממני אלא יותר, אני מצהיר שזו בעיה לא פשוטה. ראשית, מפני שהמדד למשל נקבע על בסיס של דירות יד שנייה, אם אינני טועה.

אם תיקחו רק את המרכיב של ירושלים, תל-אביב, חיפה, גוש-דן, תמצאו דבר אנומלי. הוא מהווה 62% מכלל המדד. אבל שם לא ישתנה דבר, משום שמצאי הקרקע באזורים האלה הוא אפס.

דן תיכון (הליכוד):

צריך להוציא אותם מהמדף.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

יכול להיות. אתה יודע מה, חבר הכנסת שפי? לפני שלושה שבועות קיבלתי החלטה מאוד משונה. מי שישמע אותה יגיד בוודאי שקרה לי משהו לא נורמלי. אין יותר מכרז, גם אם זה על דירה, בלי חתימת ידי מצד שמאל. למה זה קרה? כי אני פתאום שומע על מכרז מעניין על שטח של כ-1,000 מטר, כלומר דונם אחד בירושלים. לא מדובר על מחיר של דונם, אלא מדברים על מחיר של מטר. מחיר התחלתי למטר על-פי קביעת שמאי – 1,000 דולר. זאת אומרת, תוך כדי מכרז זה יכול להגיע גם ל-2,000 דולר למטר בנייה. ואם יהיו 200 מטרים או 400 מטרים, רק ערך הקרקע בירושלים, כאשר עוד לא בנו ולא עשו שום דבר, יכול להגיע ל-400,000 דולר. כלומר, העניין איננו פשוט.

אם תרצה תוכנית אקדמית, קלסית, אני יכול לתת לך אותה פה. לא יהיו לי שום בעיות בעניין הזה, והאמן לי, לא יהיה אקדמאי אחד שיתווכח אתי על כך. אבל מה הן התוכניות שכולנו מדברים עליהן? היום אני לא מדבר על המרשם, כי המרשם הוא אינבנטר של מלאי נגיש לקרקעות, מערכת המס – שהיום היא מעל למאה אחוז מערך הקרקע – מסים, מס שבח, חוק התכנון והבנייה, צפיפות דיוור, כאקט לבלימת דירות, גם קטנות, רישוי עצמי, לרבות ביטול טופס 4, 533, 611, מימון בנייה, סיכון מימון, משך בנייה ארוך, תמריצים, חומרי בנייה, מיסוי בנייה, תקני בנייה, מונופולים, ועוד כהנה וכהנה.

הבעיה היא לא להביא את הכול. הבעיה היא שהיום, כאשר רק מישהו מראשי הערים והמועצות שמע שאנחנו מתכוונים לפגוע בהם במס רכוש – האם כך זה נקרא?

דן תיכון (הליכוד):

היטל השבחה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

היטל השבחה, סליחה, אתה רואה למה אני צריך אותך לידי כל הזמן?

רק שמעו על כך, באו אלי כל ראשי הערים, ובצדק. לא רק שמצבם היום "באקאקט", כולם נמצאים באובר-דרפט – – –

אברהם פורז (מרצ):

אדוני יכול להבהיר מה פירוש המלה הזאת בעברית?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני מוחק את המלה הזאת מהפרוטוקול. ההסבר יהיה אחר כך בארבע עיניים.

אני רוצה לומר לכם דבר מעניין מאוד. ראשי הערים והמועצות אמרו, שהם יפגינו באלפיהם, ובצדק מסוים מבחינתם. מדברים על מונופולים. כך להביא להתמוטטות של "נשר", כל חטיבות הפלדה, זכוכית ועוד?

לא שאין פתרון, אבל לפי דעתי הדבר שיכול היום להוציא אותנו מזה מיידית, ולפי דעתי יש הסכמת האוצר לכך, זה נושא המימון; יותר נכון, סיכון המימון.

דבר שני, אני כרגע, דרך כל מיני היערכויות, מתחיל בהכנת תכנון – – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אל תדאג, יהיה מי שיציע לך להקטין את מספר הקבלנים בארץ.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני יודע, לכן אני כבר לא מתרגש. אבל כשאני הודיתי בזה בוועדת הכלכלה, שצר לי, עדיין אין לי פתרון, עדיין אינני יכול לבוא ולומר שיש לי פתרון, הכותרת היתה מייד: שר הבינוי הודה בכישלונו. איפה אנחנו נמצאים? אני בא ומשתף את חברי הכנסת שלדעתי מבינים בנושא, והנה הפרסום הוא ששר הבינוי והשיכון הודה בכישלונו. אבל זה לא משנה.

ידידי חבר הכנסת שפי, אני יכול לומר לך, שאנחנו עובדים בכמה וכמה כיוונים. ראשית, אני רוצה לעניין, ואני חושב שאני בהידברות די מתמדת עם הקבלנים ועם התאחדות הקבלנים. אני חושב, שהם ערים למציאות שהולכת להמיט עליהם אסון, פשוט התמוטטות, ונדמה לי שאפשר לבשר היום, שאני קולט באוזניים שלי לפחות רצון פנימי עמוק לשיתוף פעולה כדי לנסות לבלום את המחירים האלה.

הדבר השני. אם מדובר באמת באזורי ביקוש, אני עושה עכשיו לא תרגיל, אלא באמת משהו שיביא לאיכות חיים על-ידי מתיחת אזורי הביקוש. 60,000 יחידות דיור במודיעין, כאשר אתה נמצא במרחק של רבע שעה משם לירושלים ו-25-20 דקות לתל-אביב, ומחר אולי פחות, יוצרות ללא ספק אתגר לא רע. המשך התכנון של עיר כמו עירון באזור הרי-מנשה הוא פתרון, ורזרבה של 60,000 יחידות דיור באזור הצפון לחיפה וסביבתה היא פתרון. תגבור אזור בית-שמש עוד ב-27,000 יחידות דיור הוא פתרון.

לא רק זה, אלא אנחנו בודקים היום, פעם אחת ולתמיד בצורה רצינית, עם האוצר ועם ראש הממשלה – אני מודה – את האפשרויות להתמודד עם שאלת ירושלים, למשל, אחת ולתמיד. אולי נצטרך ללכת ולבחון מה באמת האינטרלנד של ירושלים. האם לא מותר לחשוב לפחות על הליכה מערבה מירושלים, כדי להרחיב את גבולותיה? אני זורק שאלות באוויר, אבל זה אחד הכיוונים.

דבר שלישי. בעצם הימים האלה יצאתי ואישרתי את ההחלטה הזו דרך מועצת מינהל מקרקעי ישראל – – –

דן תיכון (הליכוד):

מינהל מקרקעי ישראל, לא מועצת מינהל מקרקעי ישראל.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא, אני לא חוזר ב'. הלוא אני יושב-ראש מועצת מינהל מקרקעי ישראל. אני יושב-ראש המועצה למינהל מקרקעי ישראל, אני, אין מה לעשות.

כיושב-ראש המועצה העברתי במועצה, במליאתה, אישור לתוכנית הבאה שלי – חבר הכנסת שפי, כדאי לך לשמוע – והיא הוצאת דירות בשיטת "בנה דירתך" – כ-10,000, קרקע מאותרת. אני מדבר בעצם על אותה חגורה שמקיפה את כל אזורי הביקוש, מאזור מעלות בצפון, דרך הקריות, דרך הפריפריה של חיפה ודרך חדרה, כפר-סבא, נתניה, פתח-תקווה, יהוד – להפסיק, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ס' טריף:

מסתבר שהזמן תם, אדוני.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני תיכף אסיים.

— — — וכהנה וכהנה, ראשון-לציון, חולון וכו' וכו'. אנחנו הולכים לעבוד עכשיו על הדירות האלה. אני מקווה שבתוך חודשיים-שלושה חודשים נתחיל בעבודה מסיבית בכל הארץ. אנחנו מציעים אותן לצעירינו, אותם צעירים שייכנסו לפרויקט הזה רק לאחר שיעמדו בקריטריונים מאוד קשוחים. לא די להיות זכאי משרד הבינוי והשיכון, אלא צריך להיות גם בוגר צה"ל, גם אדם שמצבו הסוציו-אקונומי מוכח. כלומר, מדובר בתשתית של עשרות אלפי אנשים שהם כמעט עשר שנים בלי דירה, משנה עד עשר שנים נשואים ובלי דירה. התוכנית מדברת על דבר פשוט: הפרדה בין מחיר קרקע לבין מחיר בנייה. הוא הולך ועושה חוזה עם הקבלן על מחיר הדירה ויעשה חוזה שני על הקרקע, ובעיקרון אישרנו שמחירה יהיה 11%, ואמרתי: רק לסוג מסוים של אוכלוסייה.

כדי למנוע יצירת "סלאמס" – יש גם כאלה ששואלים – אנחנו גם מפזרים אותם באתרים גדולים.

לא רק הקריטריונים, אלא גם הגבלנו את התוכנית ואמרנו, שמי שייכנס למסגרת זו יהיה מחויב לגור שם עשר שנים, וכל חריגה מזה, כלומר, אם יצא לפני כן, הוא יצטרך לשלם עוד 50% של ערך הקרקע, נכון ליום ההעברה, ליום שהוא מחליט למכור ולעבור.

כמובן, קבענו עוד כמה וכמה הגבלות, כדי לוודא שרק האוכלוסייה במצב זה תיכנס. אני לא בטוח אם לא אמשיך בזה בכיוון הזה לגבי הציבור של זכאי משרד הבינוי והשיכון, הפעם דרך הגרלה. אנחנו גם

בוחנים עכשיו אפשרויות של מה שקרוי: קומבינציה, כלומר, שחרור קרקע לקבלנים, מסירת קרקע זמינה, והמדינה מקבלת מזה שליש דירות וכו'.

אנחנו מחפשים פתרונות בכל הכיוונים. בעצם הימים האלה אנחנו מתחילים לעבוד על מה שאמרת: מתיחת אזורי הביקוש, וכמובן, הנושא השני, הנושא של "בנה דירתך", וכמובן, הקבלנים בשלהם.

שלשום גם חנכנו פרויקט של חיילים משוחררים, כפי שידעת, והפעם מדובר בדירה בת שלושה חדרים, בין 80 ל-90 מטרים רבועים. מדובר בדירה שהעלות שלה תהיה כבר לא יותר מ-68,000 דולר.

אנחנו מחפשים פתרונות בכל הכיוונים. אני מקווה שדברי בנושא התוכנית הכוללת גם נקלטו. אנחנו עובדים גם על התוכנית הכוללת, ואנחנו בוחנים תשובות ואפשרויות ללכת על התוכנית הגדולה בשלבים, כלומר, אם אפשר להוציא מייד לפועל חלק ממנה בלי להזיק, נעשה את זה.

ואחרון אחרון, אני רוצה שתדעו, שמאז נכנסתי לתפקיד ועד היום הזה שחררנו קרקעות ל-70,000 יחידות דיור. אני בוודאי ובוודאי אתכבד להציג בפני אלה שרוצים לדעת מה קרה עם זה, מה המלאי ובידי מי המלאים האלה, כי אומרים: אין קרקעות. היה מישהו שבא אלי מהתאחדות הקבלנים ואמר לנו במסגרת אחד הדיונים: תנו לנו קרקע ל-500,000 יחידות דיור, ואנחנו נתחייב לבנות כל שנה 50,000 יחידות דיור. על כך עניתי באותו דיון: אתם צריכים להחליט, או שאתם סוחרים קרקעות, או שאתם קבלנים. ואני רוצה לראות אותם כקבלנים במיטבם.

אלה דברי. כל מה שאני מבקש הוא להסתפק בתשובתי. אני בוודאי גם אתחייב לדווח מדי פעם על התקדמות בנושא הזה. זה נושא לוחט. הנושא הזה נוגע לכולנו, בוודאי מול המחר, שבו יחמיר המצב, כי אמרתי מה צריך לעשות רק מבחינת הנתונים הפיסיים. אתה צריך גם להביא בחשבון עלויות ומורדות בנושא הפוליטי. גם הן משפיעות על שוק הנדל"ן. אני מודה לך.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. אדוני המציע, אתה מסתפק בהודעת השר?

יעקב שפי (העבודה):

כן, אני מסתפק.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

אני מודה לחבר הכנסת תיכון. אתה מכיר את הכללים. לדאבוני הרב – – –

דן תיכון (הליכוד):

סתמו לי את הפה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

— — —

היו"ר ס' טריף:

התקנון לא מאפשר, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

היו לי כמה הערות, אבל ברגע שמסתפקים בדברי השר, זכותי נשללת.

היו"ר ס' טריף:

תודה לשר.

הצעה לסדר-היום

הקמת אזורי תעשייה במגזר הלא-יהודי

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום, מס' 3031, בנושא: הקמת אזורי תעשייה במגזר הלא-יהודי. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה. ישיב שר התעשייה המסחר.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר התעשייה והמסחר, בקווי היסוד של הממשלה הנוכחית נאמר וגם נכתב, שמדיניותה של ממשלת ישראל תהיה מכוונת לשילובם המלא של האזרחים הלא-יהודים בישראל בכל תחומי חייה של המדינה. הממשלה קבעה שתפעל לסגירת פערים בין היישוב היהודי ליישוב הלא-יהודי בתחומים רבים, בתחומי החינוך, הרווחה, התעשייה והמלאכה, החקלאות, השיכון וכדומה. הממשלה דיברה על השוואת תקציבים, על קליטת אקדמאים רבים, ערבים ודרוזים, בשירות המדינה ובמוסדות ציבור שונים, בכל רמות המינהל, על מנת לשתפם באחריות ממלכתית וציבורית.

אנחנו בודקים, אדוני השר, שנה וחצי אחרי הקמת הממשלה, מה נעשה בתחומים האלה, דווקא בנושא קליטת אקדמאים דרוזים, קצינים משוחררים, וזה לא הנושא שאני הולך לדבר עליו, אבל זה רק סימפטום למה שעושים, למה שמדברים, למה שתכננו ולמה שאמרו בקווי היסוד של הממשלה.

לגבי הדרוזים והצ'רקסים הרחיקה הממשלה לכת וקבעה, שבגלל הקשר המיוחד של העדה הדרוזית אל העם היהודי ואל מדינת ישראל ובגלל שירותם של הדרוזים והצ'רקסים שירות חובה בצבא המדינה – "הממשלה תפעל להשלמת חוק השוויון לדרוזים ולצ'רקסים, ותפעיל תוכנית מיוחדת לחיילים הדרוזים המשוחררים בתחום השיכון והתעסוקה".

אדוני שר התעשייה והמסחר, רק היום שרת העבודה והרווחה אמרה כאן בתשובה על שאילתא שהפניתי אליה, שמצב האבטלה ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים, ובעיקר ביישובים הדרוזיים בגליל, עולה באחוזים רבים על הממוצע הארצי. לדוגמה, בכפר מע'אר, מקום שיש בו הרבה מובטלים צעירים, חיילים משוחררים בני 21 עד 26, יש קרוב ל-15% מובטלים. בבית-ג'ן – 13%; בעספא – למעלה מ-12%, וכך גם במקומות אחרים. אני הבאתי רק כמה דוגמאות. המצב הזה מוכיח, כי מה שנאמר בעניין זה לפני שנה וחצי אינו מיושם כלל.

אני רוצה לדבר עכשיו, אדוני השר, על הקמת אזורי תעשייה. חיפשתי היום במקרה את הדברים שאמרתי כאן בעבר, ומצאתי שאת הנושא הזה בדיוק העליתי כאן לפני שנה, ב-5 בינואר 1993, לפני שנה ושבעים למען הדיוק, וגם אז דיברתי על אותו נושא. מפני שכדי לפתור את הבעיה של האבטלה הקשה במגזר הלא-יהודי, ובמיוחד במגזר הדרוזי, צריך להקים שם תשתיות.

אני יכול לומר, שבאמצע שנות ה-80 הוכנו תוכניות, ארבע תוכניות הוכנו להקמת אזורי תעשייה במגזר הדרוזי והצ'רקסי. מינהל מקרקעי ישראל אפילו הקצה קרקעות למטרה זו. תוכנית אחת מדברת על תיעוש אזור הכרמל, עספא ודליית-אל-כרמל. אבל מה לעשות ועספא ודליית-אל-כרמל נפלו באזור פארק הכרמל. מה לעשות שהיישובים הדרוזיים נמצאים או בקרבת פארק הכרמל או בשמורת הטבע הר-מירון?

התוכניות קיימות, אני יודע שהן גם אושרו, אבל משנת 1987 ועד היום לא נעשה דבר באזור הכרמל. ויותר מזה, מצבם של עספא ודליית-אל-כרמל היום גרוע מכפי שהיה, מפני שבעבר הם היו בעדיפות א' או בעדיפות ב' והושוו ליוקנעם שלידם, והיום הם לא בעדיפות א', לא בעדיפות ב' ולא בעדיפות ג', וגם הוצאו מכל התוכניות לעידוד השקעות הון. וצריך לזכור, שאלו יישובים שיש בהם אבטלה גבוהה, בכפר עספא למשל.

האזור השני, אדוני השר, הוא אזור הגליל המערבי. אני מודה לממשלה שהחזירה את היישוב ירכא לאזור עדיפות א' בנושא השקעות הון, אחרי שהוצא רק בחודשים האחרונים. דווקא ירכא היה חלוץ בנושא התעשייה, אבל שם צריך להרחיב את היריעה על-ידי הקמת אזור תעשייה ביישובים שמסביב לירכא. אני מדבר על היישובים ירכא, ג'וליס, אבו-סנאן, כפר-יאסיף וג'ת הקרובה. ברור שצריך לעשות משהו, אי-אפשר להמשיך במצב הקיים, ואני לא רוצה לחזור על הדברים שאמרתי לפני חודש על הצעירים הדרוזים שמשתחררים מצה"ל, שחוזרים הביתה ולא מוצאים תעסוקה. והמצב יחמיר בעידן השלום, שאז תהיה אבטלה ותהיה קטסטרופה.

אדוני השר, שוחחתי היום עם האחראי לפרויקטים בעיר טייבה שבמשולש. לפני עשר שנים הוצע להקים אזור תעשייה באזור טייבה והוקצו לשם כך אדמות פרטיות. היו תוכניות ל-450 דונם. ואני רוצה, אדוני השר, לצטט מהדברים שאמר מר מוחמד עבד אל-קאדר חאג' יחיא, שהוא הפרויקטור בעיריית טייבה. הוא אומר, שחסר להם רק להשלים תשתיות ל-450 דונם אדמה פרטית, שיש תוכניות לגביהם זה כעשר שנים, אבל לא הוקם שום דבר חוץ ממלאכה קטנה כמו נגריות, ופה ושם טקסטיל. אבל טקסטיל במגזר הלא-יהודי זו פרשה מיוחדת במינה, כי מנצלים את הידיים העובדות בצורה מבישה, ואני חושב שזה נושא נפרד להצעה לסדר-היום בכנסת.

שוחחתי גם עם סגן ראש עיריית טירה, מר מחמוד מסארווה, והוא מסר את הפרטים הבאים: לפני כשבע שנים תכננו להקים שם אזור תעשייה על 200 דונם מאדמות מינהל. התוכניות בהרצה, ורק עכשיו קיבלו הודעה שמאשרים להם להקים זאת רק על 80 דונם. אני חושב שאזור תעשייה על 80 דונם בלבד לא יפתור את הבעיה של אזור שלם, שלהערכתי יש בו לפחות 100,000 נפשות. אני מדבר על יישובים כמו טירה, טייבה, טירה, קלנסוה ויישובים אחרים.

אני רוצה להזכיר יישוב נוסף בגליל, יישוב בדואי ושמו בעינה-נג'ידאת. כאן יש מקום לעשות טיפול נקודתי, כפי שעשיתם טיפול נקודתי בכמה יישובים שבחרתם, כמו ג'סר-אל-זרקא – ואני מברך על כך – נצרת וגם ביר-אל-מכסור. ביר-אל-מכסור זה יישוב בדואי, ומצבו של בעינה-נג'ידאת איננו טוב ממצב היישובים שאושרו לטיפול נקודתי. אני חושב שצריך להכניס את בעינה-נג'ידאת למסגרת היישובים שמקבלים טיפול נקודתי ולמסגרת ועדת-שבס, כי גם שם רוב הצעירים הם משוחררי צה"ל, צעירים שהתנדבו לצה"ל ושירתו בו שלוש שנים, וכשחזרו הביתה לא נמצאה להם תעסוקה ולא נמצאה להם עבודה.

אדוני השר, רבות דיברו על הקמת אזורי תעשייה, ויש אפילו תוכניות. אני יודע שאי-אפשר ליישם את כל הדברים בבת אחת, אבל חלק מהדברים, בעיקר במקומות שבהם יש מצוקה גדולה, צריך לבצע. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני שר התעשייה והמסחר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי אתחיל בנתון אחד כדי להמחיש את השינוי הגדול שחל תחת הממשלה הזאת בטיפול בנקודה שהועלתה כאן, של פיתוח אזורי תעשייה במגזרים הערבי, הדרוזי, הבדואי, לעומת תקופות קודמות. והנתון הוא: ב-1993 – השקעה של 13.2 מיליון שקל בפיתוח תשתיות לאזורי תעשייה, לפי פירוט שעוד אדבר עליו, בחלק מהמקומות שהוזכרו כאן, לעומת 3.9 מיליון שקל ב-1992, סכום שגם את רובו הממשלה הזאת השקיעה בעניין הזה, מתוך מגמה להתחיל לסגור פערים שנוצרו בתחומים האלה במשך שנות השלטון של ממשלת הליכוד.

אני מביא את הנתון הזה, מפני שהיתה פה קפיצת מדרגה גדולה מאוד והיה מאמץ מסודר מאוד של המשרד שלי ליצירת אותם דברים שבמשך שנים צריך היה לעשותם בתחום התכנון, שמקדים את היכולת להקים אזורי תעשייה.

אני אמחיש אולי בנקודה אחת את הבעיה המרכזית. לפי המדיניות הקיימת זה שנים במדינת ישראל ומחייבת גם אותי היום, השקעה ממשלתית בפיתוח תשתיות לאזורי תעשייה היא השקעה שנעשית רק על אדמות מדינה. גם במגזר היהודי וגם במגזר הלא-יהודי, העשייה נעשית רק בתחום שבו יש אדמות מינהל, אדמות מדינה. וכאן יש מגבלה אחת שיוצרת בעייתיות מיוחדת, ואתה אנחנו מנסים להתמודד היום ביישובים ערביים, דרוזיים ובדואיים.

במקומות לא מעטים אנחנו מוצאים מצב, שגם כאשר תוכנית המתאר אישרה אזורי תעשייה, יש בעיה של בעלות פרטית, שמנעה מאתנו עד עכשיו לטפל בעניין הזה.

אבל יש בעיה יותר חמורה. יש לא מעט מקומות שבהם גם הבעלות הפרטית הזאת איננה מרוכזת, אלא מפוצלת בידיים שונות, ולכן גם אין אפשרות לרכז את המאמץ, גם אילו שינינו את השיטה בעניין הזה.

וכאן הוזכרה טייבה. היום אני באופן אישי מנסה להתמודד בטייבה בדיוק עם הבעיה של תוכנית מתאר שמאושרת לאזור תעשייה והיא כולה מחולקת לידיים פרטיות. המשרד פועל עכשיו, בתיאום עם הרשות המקומית, לאיחוד הבעלויות כדי שאפשר יהיה לפתח את אזור התעשייה שם.

בעיות מסוג זה יש לנו גם בנקודות אחרות. ולכן על רקע זה אני רוצה לתאר קצת את המאמצים שאנחנו עושים היום בנקודה הזאת. אני חושב שניצלנו לא רע את שנת 1993, כדי לאתר את הבעייתיות ולהיכנס לשלב של תכנון. ואנחנו כבר ב-1994 מתחילים להשקיע במקומות לא מעטים באזורי תעשייה.

אני מוכרח לומר כאן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שהמגבלה שלנו בשלב הזה איננה מגבלה תקציבית אלא מגבלה תכנונית, כדי לפתח חלק מהדברים, וכן מגבלה של הימצאות חלק מהיישובים שלא על-פי סדר העדיפויות הלאומי, וזה לא נקבע רק אצלנו במשרד. ואני אתייחס באופן מיוחד לבעיות של דליית-אל-כרמל ועספיא, שמשולבות בעצם עם הבעיות של חיפה, ואינן כלולות בסדר העדיפויות של היישובים שנמצאים רחוק יותר, בגליל.

היו"ר ס' טריף:

יש לך עוד בעיה בעספא, של הפארק הלאומי.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

של הפארק הלאומי. יש שם בעיית תעסוקה, שאנחנו ננסה להתמודד אתה בצורה אחרת, לא רק באזורי תעשייה. לא תמיד זה הפתרון לעניין. אני אגיע לנקודה הזאת, אבל אני רוצה קודם כול לתת את התמונה הכוללת, פשוט כדי שנדע איך אנחנו עובדים בעניין הזה.

אני הטלתי את הטיפול בהכנת תשתיות לאזורי תעשייה במגזר הערבי על היועץ שלי לאזורי פיתוח, שעוסק בנושא של אזורי התעשייה בכל היישובים במדינה. במקרה הזה החלטתי, שריכוז המאמץ תחת אותה יחידה שהתמחתה בעניין הזה ועוסקת בזה בכל המקומות, בתיאום עם היישובים הערביים, הדרוזיים והבדואיים, זאת הדרך הנכונה, מאחר שכאן יש הצבר הניסיון הגדול ביותר.

היחידה קיבלה תפקיד להאיץ את הפיתוח בבניית תשתיות למפעלי תעשייה ומלאכה, כאשר עיקרם צריכים ליצור מקומות תעסוקה, תעשייה ומלאכה במגזר הערבי. אומר אחר כך משהו, כיצד זה מתקשר עם היוזמה להקמת הרשות לעסקים קטנים, שמרחיבה את פעילות העסקים הקטנים גם במגזר היהודי, אל מחוץ למרכז הארץ, ששם זה התמקד בעבר, אל היישובים בגליל ובנגב, ובמסגרת הזאת גם בתוך היישובים הערביים, הדרוזיים והבדואיים. אגב, זה יוצר התעסוקה הגדול ביותר שיש בכל העולם – העסקים הקטנים.

במסגרת הרשות לעסקים קטנים יש עכשיו בפירוש כניסה למגזר הזה, גם כדי להעמיד מידע לרשות התושבים במקומות האלה, נוסף על מה שכבר קיים, על התנאים שאפשר לקבל, על הסיוע שכבר קיים, על הלוואות לרשות עסקים קטנים וכדומה.

הכנסנו לשם גם אולי את הדבר האפקטיבי ביותר שיש, וזה מפעל החונכות לעסקים קטנים, אשר מדריך אנשים ביזמות – כיצד להקים עסק קטן, כיצד לנהל אותו; הוא עוזר לעסקים הקטנים להתגבר על אותה בעיה של נחיתות לעומת עסקים גדולים, מאחר שהם אינם יכולים לקחת את היועצים הספציפיים בתחומים השונים, שעסק גדול לוקח אותם בשכר וכל אחד בנפרד.

התפקיד הראשון שהוטל על היחידה הוא לזרז את תהליכי התכנון והפיתוח בשטחי התעשייה במגזר הזה, מתן מענה לבעיות תשתיות במגמה לאפשר פיתוח והכנת קרקעות זמינות לתעשייה ולמלאכה. פה מאתרים את מה שכבר מוכן מבחינת התכנון, שאפשר יהיה לפתח אותו – עידוד, הדרכה והכוונת יזמים ביישובים, קשר מתמיד עם פרנסי היישוב, קביעת נהלים וקריטריונים לקיצור ההליכים האדמיניסטרטיביים להקצאת קרקע וביצוע עבודה.

פעילות היחידה מראשית 1993: בשלב ראשון אותרו כ-2,173 דונם אדמות מדינה מהרשויות השונות. נקבע תקציב פעולות בסכום כולל של 13.2 מיליון שקלים לפיתוח תשתיות, וזאת לעומת 3.9 מיליון שקלים בשנת 1992. הוקמה ועדת מכרזים, שבה נקבע נפח העבודות, לרבות בחירת יועצים, מתכננים וקבלנים מהמגזר הלא-יהודי. על-פי מכרזים אלה נמסרה העבודה לביצוע לחברה המפתחת. העבודה החלה בראשית מרס 1993, לפי פירוט יישובים. אינני יודע אם יהיה לי הזמן

לפרט אותם. מאחר שאני אציע להעביר את הנושא הזה לוועדה, אני אמסור שם את הפירוט, לפי יישובים, של העבודות שנעשות.

ההזמנות יוצאו לחברה המפתחת באמצע פברואר 1994, כלומר העניין כבר יצא לדרך. בשנת התקציב 1994 תימשך רציפות העבודות. הוחל בדיונים בין מועצות מקומיות ערביות ויהודיות לתכנון אזורי תעשייה משותפים. בחלק מהמקומות מצאנו, שדווקא שיתוף פעולה יכול ליצור את הפתרון הטוב ביותר. זאת עשינו, למשל, בציפורית, שבה אנחנו עובדים ליצירת אזור תעשייה משותף לנצרת-עילית, למשהד ולכפר-כנא. אנחנו פועלים לאזור תעשייה משותף לבאקה-אל-ערביה ולמועצה אזורית מנשה. ננסה לאתר גם מקומות אחרים, כי אני חושב ששותפות של יזמות היא בעניין הזה חלק מסגירת פערים. ודווקא במקרה או שלא במקרה יושב-ראש הישיבה הוא יוזם ועד ליוזמה משותפת יהודית-ערבית לגבי אזור התעשייה בג'וליס, אזור שאנחנו כבר פיתחנו אותו – שם יש יוזמה פרטית דרוזית-יהודית להיכנס ולפתח פעילות משותפת, שלפי דעתי תביא להצלחה.

האישור ליישוב ירכא, אגב, לא הגיע במקרה, אלא הוא פועל יוצא לא במעט של פעילות סגן יושב-ראש הכנסת. אני לקחתי את זה לידיים, כדי להביא לידי כך שאזור התעשייה, שהוא מאוד קרוב, בג'וליס ובירכא, יקבל דחיפה, ועמו כל האזור הזה.

אני חושב, שאנחנו נתקדם מהר מאוד ונוכל להתפנות לרכז מאמץ גם באזורים אחרים שבהם יש יישובים דרוזיים, אבל גם ערביים ובדואיים, ואותם אני אציין בהמשך.

כרגע מתקיימים דיונים במשרד ביוזמתי סביב השאלה, איך לטפל בבעיית האדמות הפרטיות, לאור המגבלה שצינתי. יש בעיה של הפרופורציה של האדמות הפרטיות ביישובים שאנחנו מדברים עליהם. הזכרנו את טייבה, אבל זה קיים גם במקומות אחרים. יכול להיות שנצטרך, בתקופת מעבר, לעשות צעדים יוצאי דופן על מנת ליצור התקדמות, אולי על-ידי הכרזה של טיפול נקודתי באדמות פרטיות בסיוע ממשלתי. זה בניגוד למה שהיה מקובל בעבר בנקודה הזאת, אבל אנחנו מוכרחים לעזור לגורמים הפרטיים השונים להתאחד, על מנת שאפשר יהיה באותם מקומות לפתח את השטח לטובת כולם. חלק מהמקומות נמצאים במרכז הארץ. ברגע שיווצר מצב של פעולה משותפת, תיכנס יזמות פרטית באופן טבעי.

הזכרתי חלק מהמקומות הדרוזיים שבהם נעשות השקעות. בירכא אנחנו משקיעים בשנים 1993 ו-1994 כ-2 מיליון שקלים בפיתוח אזור התעשייה; בג'וליס – כ-2 מיליון שקלים; באבו-סנאן – 2.2 מיליון שקלים. אלה רק שלושה מספרים. יש לי פה רשימה יותר מפורטת, ואני אביא אותה. אותו דבר לגבי אזורים בדואיים שהוזכרו כאן – בעינה תקבל כ-1.7 מיליון שקל לפיתוח שלה; רהט – כ-1 מיליון שקל בשנה הזאת; את תל-שבע אנחנו מפתחים. וכמובן, יש יישובים ערביים לא מעטים, שיש בהם השקעות די משמעותיות במשך השנה הזאת. כאמור, אני אביא את זה לדיווח מפורט בדיוני הוועדה.

הבטחתי לומר מלה לגבי דליית-אל-כרמל ועספא. המציאות היא, שבאזור חיפה, לרבות בעיר חיפה ובסביבותיה – הקריות, דליית-אל-כרמל ועספא, איתרנו בעיה של אבטלה באזור שאיננו זוכה להגדרה של עדיפות לאומית, לא א' ולא ב'. זה נכון לגבי כל האזור הזה; מבחינה מספרית זו אחת הבעיות הקשות שאנחנו עומדים בפניה במדינת ישראל. אף-על-פי שבאחוזים היא לא מגיעה לאופקים, שהיום היא אולי הבעיה הקשה ביותר – 16%, פעם היתה מצפה-רמון – 22%, יוקנעם – 22%.

אסעד אסעד (הליכוד):

במה שונה יוקנעם מדליית-אל-כרמל ועספא? יוקנעם אזור עדיפות א' – דליית-אל-כרמל ועספא לא.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מדבר עכשיו על אזור חיפה, ותיכף תשמע מה אנחנו עושים בעניין הזה. בחיפה יש כ-18,000 מובטלים. אף שזה לא מעל 10%, זה מתחת ל-10%, עדיין המספרים האלה הם המספרים הכי כבדים שיש לנו במדינת ישראל. אנחנו נכנסנו לעבודה על תכנון מיוחד לאזור הזה, ובמסגרת הזאת נטפל גם בדליית-אל-כרמל ובעספא, כדי להתמודד עם הבעיות שיש שם, מה שאני קורא: חיפה רבתי. כלומר, זה צריך להיות טיפול אזורי-נקודתי, ולא נקודתי בכל יישוב בנפרד, כי יש בכל זאת ערבוב של אינטרסים. היום כבר נכנסנו למהלכים של תכנון העניין הזה, ולפי דעתי נוכל להשיג תוצאות, כי התנאים האובייקטיביים באזור הזה מאפשרים פיתוח די מואץ, יותר קל מאשר בגליל ובנגב, בגלל הקרבה לנמל, קרבה לריכוזי אוכלוסייה, דרכי הובלה יותר קלות, יש תנאים טבעיים די טובים. לא רק המשרד שלי אלא גם משרד התיירות נכנס לתחומים האלה, גם משרד התחבורה, גם משרד התקשורת. בעבודה משותפת, לפי הערכתי, נוכל לזוז פה בצורה די משמעותית.

היו"ר ס' טריף:

למען ההגינות, אדוני, דליית-אל-כרמל ועספא, בהחלטת ממשלה היו צמודות ליוקנעם, כאשר יוקנעם מקבלת היום עדיפות לאומית א' ומדברים על כך שיש שם תאוצה גדולה בנושא הפיתוח התעשייתי. יש מקום לבוא ולהגיד מה עם דליית-אל-כרמל ועספא.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני רוצה להעיר פה שתי הערות. האחת, יכול להיות שצריך לבחון גם את הנקודה הזאת. מתן אזור עדיפות א' או ב' עדיין לא פתר לגמרי את הבעיות בהרבה מקומות. יש מקומות שהם אזור פיתוח א' עם אבטלה גבוהה, מקומות שהם אזור פיתוח ב' עם הרבה פחות אבטלה, ומקומות שהם אזור פיתוח ג' שאין בהם אבטלה. לכן הטיפול הממוקד, מה צריך לעשות, צריך להקדים את השאלה האם אתה משנה את סדר העדיפויות. יכול להיות שלגבי דליית-אל-כרמל ועספא, על-פי תכנון, נגיע למסקנה שיש לקבוע עדיפות לאומית א' או ב' לאיזו תקופה, כמו שעשינו למעשה לגבי תעשיית הפטרוכימיה בחיפה. אבל אני חושב שצריך להקדים "מה לעשות" למתן תנאים, כי התנאים כשלעצמם עדיין לא פועלים. לנו יש בעיות קשות מאוד בגליל היותר-רחוק, וגם שם אנחנו עובדים כרגע על מאמץ נקודתי. אף שהוא אזור פיתוח א', זה לא פתר את הבעיה, לא באו לשם המשקיעים הדרושים, ולכן אני מאמין בריכוז תשומת הלב התכנונית במקומות האלה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אמרת שהבעיה אינה פיצוי אלא בעיה תכנונית. אבל יש תוכנית מאושרת להקמת אזורי תעשייה באזור מע'אר. אני לא יודע אם זה מופיע אצלך.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

מיליון שקל השנה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אושר, אבל לא הוקם מאז 1988.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

השנה אושרו מיליון שקל להכנת תשתיות לאזור התעשייה. אני שוב מדגיש, זה רק לתשתיות. בנושא התשתיות – אנחנו מוכרחים לנקוט יוזמה להבאת מפעלים, וכאן הנקודה שצריך לזכור: חשוב מאוד שנכין את התשתיות, אבל שנשלב אותן עם יוזמה; זה מה שאנחנו עושים היום.

חלק מהדברים שהעלית, אני אפרט בוועדה, הם מתייחסים לבעיה של אדמות פרטיות לעומת אדמות מינהל, שאנחנו מנסים לטפל בה. עדיין אין לנו סמכות לפתח אדמות פרטיות. אנחנו ננסה למצוא פתרון לעניין הזה במקומות האלה. נדמה לי שהתייחסת לנושא של טירה.

אסעד אסעד (הליכוד):

טייבה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

טייבה היא הבעיה הגדולה ביותר. שם כמעט כל אזור התעשייה המאושר מבחינת תוכנית המתאר הוא קרקע פרטית ומפוצלת. אבל בטירה הזכרת שאושרו כ-80 דונם קרקעות פרטיות. בכפר-קסם יש לנו חלק אדמות מדינה, חלק אדמות פרטיות. אנחנו מנסים להתמודד עם השאלה הזאת, ולפי דעתי, בצד התכנוני נצליח לתת תשובה, כיוון שאנחנו נכנסים לפירוט של העניין, במקום הראייה הכוללת בכל המקומות.

אדוני היושב-ראש, ניסיתי לענות קודם כול על מה שאפשר, במסגרת ההצעה לסדר-היום לגבי המדיניות. לגבי חלק מהפירוט – אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה, נדמה לי שוועדת הכלכלה הכי מתאימה לעניין הזה, היא הוועדה שמפקחת עלינו מבחינת העניין, ושם נוכל להיכנס ליתר פירוט לגבי המקומות השונים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אני מבין שהמציע מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

נא להצביע – מי בעד, מי נגד העברת ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

שבעה בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת אסעד אסעד בנושא: הקמת אזורי תעשייה במגזר הלא-יהודי – תעבור לוועדת הכלכלה של הכנסת.

הצעות לסדר-היום

ייקור מחירי הקמח והלחם

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, הצעות לסדר-היום מס' 3156 ו-3162 בנושא: ייקור מחירי הקמח והלחם. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יורם לס.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים האחרונים החליטה הממשלה החלטה – פעם היה ראש ממשלה בישראל שמעולם לא עשה דבר כזה, וקראו לו מנחם בגין, זיכרונו לברכה. בכל תקופת ממשלתו, בדבר אחד הוא לא פגע – בלחם, במחירי הלחם. מדוע? כי יש במדינת ישראל משפחות שהמצרך הזה הוא עיקר מזונן.

אם אנחנו במדינת ישראל רוצים משק ליברלי, משק חופשי, משק ללא סובסידיות, אז בבקשה, תמשיכו ותבטלו את הסובסידיות. רציתם לבטל סובסידיות ללחם או למוצרי יסוד, ביטלתם, אבל מדוע אתם לא מבטלים את שאר הסובסידיות? ואם יש תחומים מספר שבהם יש סובסידיות, אין לי שום ספק שאחד הדברים העיקריים והחשובים שצריך לשמור עליהם הוא מחירי הלחם, לא מחירים של מוצרים אחרים, לא בשר, לא עוף – לחם, משום שיש משפחות, בכמה מקומות במדינת ישראל, שהלחם הוא המוצר המרכזי בתפריטן היומיומי. ואתם הולכים ופוגעים, לא חסים, משנים ומעלים, כי אין לכם רגישות חברתית.

ב-1983 העניק משרד האוצר סובסידיות למוצרי יסוד, של כ-1.7 מיליארד שקל. כיום הסובסידיות שהיו בזמן לחלב, לביצים, לעוף הקפוא, ללחם, לשמן, למרגרינה, כולן בוטלו. אם אתם מעניקים סובסידיות ליצואנים, תנו סובסידיות גם לעניים. אם אתם נותנים ביטוח שער לתעשיינים, תנו סובסידיה ללחם, לאלה שגרים בשכונות עוני, לאלה שגרים בעיירות פיתוח, לאלה שמובטלים ואין להם כסף מספיק לקנות מצרכי מזון. אם אתם מבטלים סובסידיות, תבטלו אותן לכול. תנו משק חופשי לכולם. לא ביטלתם סובסידיות בתחומים מספר, ב-1.2 מיליארד שקל. אמרתם שתבטלו סובסידיות. הסובסידיות למוצרי יסוד בוטלו. השארתם, למשל, סובסידיה לייצור חקלאי, לייצור תעשייתי. אין בעיה, זה דבר חשוב, אני בעד סובסידיות לייצור החקלאי. אני בעד סיוע לחקלאים, אבל בראש ובראשונה אני בעד סיוע לעניים, לאלה שאין להם מספיק כדי לאכול, לאלה שאין להם מספיק כסף, לא למוצרי מותרות אלא למזון היומיומי.

אם אתם חושבים שביטול סובסידיות הוא ברכה לבלימת אינפלציה ולאי-בזבז, מדוע אתם משאירים חלק מהן? מסתבר שמשק חופשי הוא לא טהור. הא ראייה, אפילו בארצות-הברית, שדוגלת במשק חופשי ובכלכלה חופשית, כשמפעלי "קרייזלר" נקלעו לקשיים, לפני 14 שנים, הם ביקשו ערבות מדינה וקיבלו אותה. וזה בארצות-הברית, הדוגלת במשק חופשי. אם מדברים על משק חופשי – בבקשה, בואו נפעל כמו משק חופשי מאל"ף ועד תי"ו, לכול. מי שייצר מוצרים לתעשייה – שייצר, מי שייצר מוצרים לתעשייה חקלאית – בבקשה. אל תסבסדו אותם. אבל אם אתם מסבסדים חלק מהם – תסבסדו גם את האוכלוסייה שאין לה פה, אלה החלשים, אלה העניים, אלה שאין להם פה לבוא ולומר לכם: אין לכם רגישות חברתית.

במדינת ישראל יש היום – אני מדבר על נתונים ל-1992 – כ-640,000 נפש מתחת לקו העוני; חלקן הגיעו לכך בתקופת ממשלת הליכוד וחלקן בתקופת ממשלת העבודה. אם הליכוד נכשל בכך שניתק את עצמו מהשכבות החלשות ולא סייע מספיק לאנשים החלשים, אין לי שום ספק שאתם, שבאתם לשנות, ממשיכים באותה דרך, ואפילו בדרך קיצונית יותר, משום שאתם מעלים את המחירים בצורה קיצונית יותר.

מחציתם של האנשים האלה הם מובטלים, אנשים שמקבלים דמי אבטלה, אנשים שמקבלים הבטחת הכנסה. מדובר על 900 או 1,000 שקל לחודש למשפחה. קרוב ל-20% מהסכום הזה הולכים ללחם, לקניית אותם מוצרים יסודיים שמשפחות שלמות נשענות עליהם, לא מוצרי חלב, לא עוף קפוא, לא בשר, רק לחם.

כפי שצינתי, היו ממשלות שלא פגעו בדבר הבסיסי הזה. ויש לי הרושם, אדוני השר, שביום שבו ממשלה של הליכוד ביטלה את הסובסידיה ללחם ומחירו עלה, זו היתה הנקודה, זה היה, לצערי, ציון הדרך של הנתק בין הממשלה לעם, ביום הזה שהחליטו להעלות את מחיר הלחם – אני ביקרתי את זה – כי ברגע שפיתחו אי-רגישות בתחום הזה, מאותו רגע יש הידרדרות מוחלטת.

ואתם, לצערי – לצערי, משום שאני בא לדבר בשמן של אותן משפחות – ממשיכים ללכת בדרך הזאת. אתם ממשיכים בדרך שהטפתם נגדה. אנחנו חטאנו. הצטערנו על כך. שילמנו מחיר. קיבלנו את מלוא העונש על כך שהתנתקנו מאותן שכבות חלשות. אתם ממשיכים בדרך הזאת ואפילו מחריפים יותר בדברים הללו.

אדוני השר, כמייצג הממשלה, אל תפגעו בלחם. אל תפגעו במוצרים היסודיים של משפחות שניזונות מהם. אל תפגעו בלחם. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת יורם לס; בבקשה, אדוני.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר התעשייה והמסחר, ממשלת ישראל ייקרה את מחירו של כיכר לחם אחיד בשיעור שבין 5 ל-10 אגורות. הדבר הזה אולי יוסיף על הוצאות משפחה שקל או 2 שקלים בחודש. אפשר להגיד שזה סכום פעוט, לא מדובר על משהו משמעותי. אבל חבל שהממשלה נקטה צעד זה, שיש בו בעיקר ערך סמלי, כפי שאמר קודמי, חבר הכנסת מנע. חבל היה לייקר את מחיר הלחם האחד, שהוא מוצר בפיקוח והממשלה יכולה לשלוט על מחירו.

ירשה לי שר התעשייה והמסחר לפנות אליו לא רק בתוקף תפקידו כמי שממונה על חיזוקה וביסוסה של הכלכלה במדינת ישראל, וזה הפתרון האמיתי לבעיית העוני, אלא גם כנציג הממשלה כולה, על כל היבטיה וכל מה שקשור לנושא העוני במדינת ישראל.

עוני, רבותי חברי הכנסת, זה לא רק כסף. אדם עני יכול להיות בעל כסף, אבל אם אין לו חינוך, אין לו ידע, אין לו השכלה, הוא לא יודע לשאול – הוא אדם עני גם בנפשו וגם בהכנסתו.

אין ספק שהפתרון האמיתי לבעיות העוני בישראל, ברמה של האזרחים, ובמיוחד הצעירים, הוא נושא החינוך. לא מחיר הלחם יענה על השאלה הזו. וטוב עשתה הממשלה שהעמידה את החינוך בתקציבה והשקיעה השנה מיליארדים רבים לנושא החינוך, לרבות תוכנית חשובה, תוכנית כיתה י"ג, שבה נוער שלא מצליח לעשות תעודת בגרות יוכל להמשיך ללמוד שנה נוספת, שנה י"ג, ובאותה שנה להשלים את הבגרות ולהכין את עצמו לחיים. החינוך הוא הפתרון לעתיד.

אבל יש עמנו במדינה עניים רבים שהחינוך לא יעזור להם – אני עובר לקצה השני של המפה הדמוגרפית, אל הגמלאים, אנשים שחיים על קצבה ועל השלמת הקצבה של הביטוח הלאומי. לגביהם לא יעזור החינוך. הם נתנו את שלהם. המדינה צריכה לטפל בהם ולהוציא אותם מקו העוני, ולא באמצעות מחירי הלחם ולא באמצעות סובסידיה לכיכר לחם, שזה אגורות ופרוטות, אלא בנושאים רבים ושונים, שאחד מהם הוא נושא הביטוח הרפואי שלהם. כאשר המדינה מוציאה היום גמלאים מקו העוני באמצעות קצבאות שונות, את זה היא עושה בידה השמאלית. אבל באותה עת עצמה, בידה הימנית היא מקזזת מאותן גמלאות דמי ביטוח רפואי בשיעורים גדולים שיכולים להגיע ל-80 ול-100 שקלים, לא 5 אגורות כמו בכיכר לחם.

אם תחליט המדינה את ההחלטה החברתית הנכונה, שלגבי אותם גמלאים שהמדינה קבעה, לא איזה פוליטיקאי, שהם מעוטי יכולת, לגבי אותם גמלאים שמקבלים מהמדינה גמלה להשלמת הכנסה ייפסק הנוהג המגונה של קיזוז, שמתבטא היום בסכום של 125 מיליון שקל בתקציב משרד הבריאות, שבלשון נקייה קוראים לזה: הוצאה מותנית בהכנסה, ובלשון מעשית זה אומר שגובים מאותם גמלאים, שהמדינה הכריזה עליהם כעל מעוטי יכולת, סכום של 125 מיליון שקל כהשתתפותם כביכול בדמי הביטוח הרפואי שלהם – את הדבר הזה צריך להפסיק, וצודק להפסיק אותו, זה יוסיף עשרות שקלים על הכנסתם של אותם גמלאים שהוכרו כנזקקים, זה יעלה אותם מעל לקו העוני.

הנושא הזה הוא חשוב, הוא יבטל עיוות קשה במערכת הבריאות והוא יעזור באמת להתגבר על בעיית העוני.

ויש נושאים נוספים, שהרי אנחנו יודעים, שכל העניים וכל מעוטי היכולת וכל המובטלים, כולם מבוטחים בקופת-חולים הכללית, ואין מי שישלם עבור המובטלים את המס המקביל, שזה מה שמשלם המעסיק. אין להם מעסיק, הרי הם מובטלים, והיום המדינה מתחמקת מאחריותה לעניין הזה ואיננה משלמת את המס המקביל במקום המעסיק שאיננו. ל-200,000 מובטלים ובני משפחותיהם שמקבלים טיפול רפואי, אין מעסיק שישלם עבורם את המס המקביל, ויש פה שוד לאור היום של 300 מיליון שקל של מערכת הבריאות הציבורית, שהממשלה לא משלמת לה את מה שמגיע לה, ואחר כך באים וטוענים שהיא בגירעון. ומי בגירעון? מי שמטפל בחלשים.

ויש עיוות גדול עוד יותר. ברשות היושב-ראש, אני אדבר על החזקים, על אנשי צבא הקבע. להווי ידוע לכולם, שהמעסיק של אנשי צבא הקבע, אוכלוסייה צעירה ובריאה, משרד הביטחון, לא משלם עבורם מס מקביל, בניגוד לכל מקום עבודה. מה, יש הבדל בין מקום עבודה בצבא ובין מקום עבודה אחר? אין הדבר אומר שאנשי צבא הקבע יצטרכו לשלם יותר. הם לא יצטרכו לשלם יותר. אבל אין זה צודק, אין זה צודק, שהממשלה תתנער ומשרד הביטחון יתנער מאחריותו לשלם את המס המקביל עבור עשרות אלפי המשרתים בצבא הקבע, שהם לא זקוקים לשירות רפואי, כדי שבמאות המיליונים האלה, שהממשלה לא משלמת, אפשר יהיה להשתמש כדי לתת שירות רפואי לאותם אנשים, לאותם נזקקים ולאותם מעוטי יכולת, שאינם יכולים ואין מי שישלם עבורם.

אני מקווה, שבסעיפים החשובים האלה, שבהם הממשלה יכולה באמת לשפר את מצבם של הנזקקים, לשפר את מצבו של הגוף המטפל בנזקקים, שיעשו הצעדים המתאימים. ואני מקווה שהממשלה לא תייקר עוד את מחיר הלחם האחיד באותן 5 אגורות, שלא יעלו ולא יורידו, אבל יש בהן איזו סימבוליקה וסמל בלתי נעים, וחבל שהדבר נעשה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת יורם לס. אדוני שר התעשייה והמסחר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטרם אתייחס להצעה הנוגעת להעלאה האחרונה של מחיר הלחם, אני מבקש להעלות כמה נקודות עקרוניות בעקבות דבריו של חבר הכנסת מנע. מאחר שחבר הכנסת לס התייחס בעיקר לנושא של מערכת הבריאות, אני עוד אראה איך אני מתמודד עם הנושא הזה של העלאת מחיר הלחם ונושא מערכת הבריאות.

היו"ר י' עזרן:

כידוע, הלחם לא מוסיף בריאות כל כך.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

תלוי כמה אוכלים.

אבל, השאלה של סבסוד הלחם ונושא העוני היא שאלה שחייבת התייחסות מאוד רצינית, כי כאשר מדברים על סבסוד הלחם, השאלה היא: את מי מסבסדים? את המיליונרים, שגם הם אוכלים לחם? את העשירון העליון במדינת ישראל, שגם הוא אוכל לחם? את מי שמרוויח 60,000 שקלים בחודש, או 20,000 שקלים בחודש? כאשר מסבסדים את הלחם, מסבסדים בעיקר לא את השכבות החלשות. עיקר הכסף, כמותית, על-פי חלוקת האוכלוסייה, הולך לשכבות המבוססות והעשירות.

הממשלה הנוכחית, ממשלת העבודה, החליטה בזמן האחרון, בעקבות דוח העוני, שהיא רוצה להפנות את האמצעים של המדינה והביטוח הלאומי, כדי להתמודד עם בעיית העוני, אל אותן שכבות חלשות שהן שכבות העוני. על-ידי הגדלת האמצעים שלהן אתה סוגר חלק מהפער שנוצר בגלל העוני. ואני מאמין שבצעדים שהחלטנו עליהם – שנת 1994 תהיה שנת תפנית בעניין הזה.

חבר הכנסת מנע היה מאוד הוגן בדברו על האחריות שנפלה על הליכוד בתחומים אלה. עם זאת, אני בכל זאת רוצה לומר, כאשר מדברים על רגישות חברתית, שממשלה שהחזירה את קצבאות הילד הראשון והשני, לאחר שנלקחו קודם לכן, העלתה את החינוך למעמד של שנים מספר בתוך המערכת הממשלתית, בתקציב, ועשתה את הצעדים האלה שייטנו פירות בנושא של העוני באופן מאוד קונקרטי, היא בוודאי ממשלה עם רגישות חברתית, ולפי דעתי התוצאות יוכיחו, ובעיקר – אני מאמין שהצעדים שאנו עושים כדי ליצור צמיחה במשק ולהוריד את האבטלה שהצטברה, הצעדים האלה מטפלים בבעיית העוני בצורה האפקטיבית ביותר, בעיקר לגבי אותן שכבות שהגיעו לעוני בגלל העדר עבודה.

דרך אגב, אין היום ביטוח שער, ואין כמעט סבסוד היצואנים, אבל היצוא זכאי לעידוד בגלל דבר אחד – הוא מוביל את הצמיחה במשק. הוא מאפשר את יצירת התעסוקה בקנה מידה הכי משמעותי במדינת ישראל.

עכשיו – לעצם העניין. אדוני היושב-ראש, אני רוצה להביא נתון. במשך שנת 1993 עלה מחיר הלחם שבפיקוח לסוגיו בשיעור ממוצע של 5.5% בלבד, וזאת שעה שבאותה תקופה עלה מדד המחירים לצרכן בשיעור של 11.3%, ומדד המחירים הסיטונאיים של התפוקה התעשייתית – ב-7.2%. כלומר, מחירי הלחם פיגרו אחרי מחירי מוצרים אחרים במשק.

אני צריך להביא נתון אחד, כדי להבהיר מדוע היה צריך להעלות את מחיר הלחם. במחצית השנייה של 1993 חלה עלייה ניכרת במחירי החיטה בארצות-הברית, ואת רוב החיטה שלנו אנחנו מייבאים ומשלמים עבורה בדולרים, במסגרת ההסכמים עם ארצות-הברית; וכן חלה באותה תקופה התחזקות של הדולר, שגרמה לפיחות השקל כלפי הדולר. כלומר, במונחים של שקלים היתה התייקרות כפולה של הלחם, גם משום שעלו מחירי החיטה שאותה אנחנו קונים בחוץ-לארץ וגם משום שאנחנו משלמים דולרים יותר יקרים בשנה זו מאשר קודם לכן, וכל אלה הקפיצו את מחירי יבוא החיטה מ-490 שקל לטונה באביב 1993 לכ-620 שקל לטונה בסוף השנה; עלייה משמעותית מאוד. בתוך שבעה חודשים עלה מחיר החיטה ליצרני הקמח בארץ בכ-27%. ואני מזכיר – מחירי הלחם עלו רק ב-5.5%.

כלומר, יש פה התמודדות עם עלייה שלא היתה תלויה במדינת ישראל, במחירים של יבוא, ואלה כפו עלינו מהלך שהוא ודאי לא מהדברים הפופולריים לשר התעשייה והמסחר. אני מעדיף לחתום על החלטות שבהן יש צמיחה, יש תעסוקה וכדומה. אבל אם מישו רוצה להיות אחראי כלפי המשק, הוא מוכרח להביא בחשבון גם דבר זה, כי אחרת אי-אפשר לעמוד בעניין הזה.

היו גם התייקרויות נוספות בתשומות הייצור האחרות בארץ, שחייבו את עליית מחיר הקמח והלחם.

הפיקוח על מחירי הקמח לסוגיו וחלק מסוגי הלחם נועד לוודא, אדוני היושב-ראש, שמחירי מוצרים אלה ישקפו את עלויות ייצורם וימנעו רווחי יתר של יצרנים ומשווקים על חשבון שכבות מעוטות הכנסה, שהלחם מהווה מרכיב חשוב בסל הצריכה שלהן. לא ניתן למנוע עלייה במחיר הלחם או הקמח אם עלייה זו מחויבת בשל עלייה במחירי התשומות הדרושות לייצור.

הגורם הדומיננטי בקביעת מחיר הקמח, ובעקיפין בקביעת מחיר הלחם, הוא עלות החיטה. מדינת ישראל רוכשת את כל החיטה המיובאת מארצות-הברית, כמתחייב מתנאי הסיוע האזרחי שממשלת ארצות-הברית נותנת לנו. אנחנו גם לא חופשיים בעניין הזה ללכת אחרי המחירים הבין-לאומיים, כי אנחנו מחויבים לאותו סיוע אמריקני, שעוזר לכלכלה הישראלית בהרבה מאוד תחומים, והוא בא מעל לסיוע הביטחוני.

מחיר החיטה נתון לתנודות שמקורן בגורמים עונתיים – שינויים אקלימיים ושינויים בביקוש העולמי לחיטה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מקיימים מעקב אחר מחיר החיטה ותשומות אחרות. בשנה שעברה, חבר הכנסת מנע, לאחר שחלה ירידה עונתית במחירי החיטה במחצית הראשונה של השנה, הופחת בחודש יולי האחרון מחיר הקמח ב-8%. ברגע שהיתה לנו הזדמנות לעשות זאת בלי פגיעה, עשינו את זה. והעליות האחרונות במחיר הקמח באו לאחר ההפחתה האמורה. אילו לא הורדנו אז את מחיר הקמח – העלייה היום היתה קטנה יותר, אבל הציבור היה יוצא בהפסד מהמהלך הזה.

לצערי, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא יכול להיות איש בשורות בשלב הזה ולומר שההתייקרות הזאת היתה התייקרות אחרונה. ההתייקרות שאישרנו עדיין לא מבטאת את מלוא ההתייקריות שכבר נמצאות בתמונה, גם של החיטה וגם של הקמח, ועדיין צפויה מבחינה זו התייקרות נוספת במוצרים אלה, בטרם תחול, כפי שאנחנו מצפים, ירידה עונתית במחירי החיטה באביב או בקיץ בשנת 1994. כלומר, יש פה תנודות עונתיות שאנחנו מוכרחים להביא אותן בחשבון.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אני מאמין שהמאבק בעוני והדאגה לשכבות העניות, השכבות החלשות, יוכלו לבוא בהצלחה, כפי שאנחנו עושים על-פי אותה מתכונת שאושרה בממשלה – על-פי הצעת שרת העבודה והרווחה, שנמצאת פה – קיבלה את הסכמת שר האוצר ואושרה בממשלה, אשר דואגת ישירות לחזק את ההכנסות של השכבות האלה ואיננה מחלקת סובסידיות למוצרים שעיקר צרכניהם הם השכבות החזקות והחזקות מאוד, לדוגמה: סובסידיה ללחם או לכל מוצר אחר שנצרך על-ידי כלל האוכלוסייה.

אדוני היושב-ראש, אין לי התנגדות – אם המציעים מעוניינים בזאת – להעביר את הנושא לדיון בוועדה, שבה יידון הנושא ביתר בפרוט, על הצד המקצועי של הנושא.

היו"ר י' עזרן:

איזו ועדה?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

ועדת העבודה והרווחה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לשר התעשייה והמסחר.

אדוני המציע, האם אתה מסכים?

דוד מנע (הליכוד):

אני מעדיף דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

לחבר הכנסת הירשזון הצעה אחרת, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי להשתמש במכשיר ההסרה מסדר-היום כדי להביע את מחאתי החריפה על קהות החושים שהמשלה הזאת נוהגת בה בנושאים החברתיים. שמענו בכל הכבוד את דברי השר. אני חושב שזה חזון אחרית הימים. הרי כשעלינו לשלטון הכרזתם שאתם תשנו את סדר העדיפויות במדינה הזאת, שתיקחו את הכסף שאנחנו זרקנו והשלכנו ביהודה ובשומרון ותעבירו אותו לטיפול בנושאים החברתיים. ומה קורה בפועל? האבטלה לא פחתה, הפער בין העניים לבין העשירים הולך וגדל דווקא בתקופת המשלה שלכם.

יושבת פה שרת העבודה והרווחה, ואני חושב שהיא צריכה שר מתאם כדי להגיע לשר האוצר ולתאם אתו דברים.

אדוני היושב-ראש, ממשלה כזאת עם קהות חושים כזאת, מעולם לא ראינו.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר, זכות התגובה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה לא לפי התקנון.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, ניסיתי להתמודד עניינית עם ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מנע, שהעלה את הנושא בצורה מאוזנת ומתונה, אבל מאחר שחבר הכנסת הירשזון רצה להיכנס לתחום של ההתמודדות הפוליטית עם העניין – חבר הכנסת הירשזון – – –

היו"ר י' עזרן:

פונים אל אדוני.

אברהם הירשזון (הליכוד):

סליחה, כולי אוזן.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מבקש לומר שני נתונים, שוודאי מעוניינים לשמוע אותם. האחד, מ-1977, כאשר ממשלת הליכוד עלתה לשלטון, הפער בין השכבות החזקות לבין השכבות החלשות גדל בצורה הכי נוראית. ודווקא ציינתי את ההגינות שבה הציג חבר הכנסת מנע את הכישלון של ממשלת הליכוד והאי-דאגה לשכבות העניות, והביא את הנושא הזה, בצדק, כאחת הסיבות לכך שהעם הוריד את הליכוד מהשלטון.

עם זאת, הממשלה הזאת בתוך שנה וחצי נלחמה בעוני וסגרה פערים, החזירה קצבאות ילד ראשון וילד שני שאתם לקחתם, הביאה את החינוך, שהוא המכשיר העיקרי במדינה שהתמודד עם העולים, למקום מספר שתיים בתקציב המדינה, עם גידול ריאלי רב מאוד. כאן צריך לשבח גם את שר האוצר אשר קבע את העדיפויות האלה – סדרה של דברים שראויים לשבח גם מהאופוזיציה.

חבר הכנסת הירשזון, כיוון שאני מכיר אותך כבר הרבה שנים, בתור חבר כנסת מאוד הוגן – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

זה נכון.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

– – היה ראוי שבעניין הזה תציין את העובדה הזאת ותהיה שותף לנו דווקא באותה תפנית שהבאנו בעניין הזה, באמת במידה מסוימת על חשבון כספים שהלכו בעבר לשטחים – היום הם מושקעים באותם תחומים באוכלוסייה של מדינת ישראל, בתוך הריכוז הגדול, גם באוכלוסייה שנמצאת בשטחים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. יש לנו כעת שתי הצעות, הצעה אחת של המציעים – לקיים דיון במליאה, והצעת השר – להעביר את הנושא לוועדה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מסכים לדיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, הדגשתי את הצעתך הראשונית.

אם כן, אנחנו מצביעים על העברת הנושא לדיון במליאה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אם זה יכול לייקר את העוגות במקום הלחם – אני חושב שעשינו דבר גדול מאוד.

ובכן, בעד – 9, נגד – אין, נמנעים – אין. אני קובע שהנושא יידון במליאת הכנסת. תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים כעת לשאלות ותשובות.

גברתי שרת העבודה והרווחה תתייחס לשאלות הבאות. גברתי השרה, יש לנו נוהל חדש, שאני קורא רק בשמות חברי הכנסת הנוכחים, לכן לפעמים השאלות לא לפי הסדר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

רק תצטרך יותר סבלנות. יש לי כל כך הרבה תשובות.

היו"ר י' עזרן:

בלאו הכי כל עתותינו וזמננו בידינו.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

אדוני, רק רגע אחד. לא כל חברי הכנסת השואלים נמצאים פה, וזה ירוץ מהר מאוד. חזקה על שרתנו החרוצה שתשיב מייד ולעניין. בבקשה.

ברicht נער חוסה ממעון

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

העיתון "חדשות" מגולל מקרה (רצ"ב צילום הידיעה) של נער עולה מאתיופיה, בן 12, שברח ממוסד לנוער, נע ונד ברחובות ללא מסגרת, וכנראה גם נוצל על-ידי חורשי רע. לדברי העיתון, בודק משרדך את אופן טיפולו בפרשה.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן הפרטים נכונים ומקרה זה נבדק על-ידי אנשי משרדך?

2. אם כן – מה העלתה הבדיקה?

3. האם ידוע לכם על מקרים דומים נוספים, והאם מדובר בתופעה רחבה?

4. על מי מוטלת האחריות למצוא פתרון למקרים אלו?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, 1-2. הנער ברח ממוסד לאבחון של רשות חסות הנוער שבו חסה בתוקף צו בית-משפט. סוגיית ניצולו בעת הבריחה נבדקה על-ידי מפקחי הרשות ולא נמצאה הוכחה לכך.

3. קיימת תופעה של בריחת קטינים החוסים במעונות רשות חסות הנוער, אך תופעה זו אינה רחבה.

4. במקרה של בריחת חוסה ממעון שבפיקוח רשות חסות הנוער, הממונה על המעונות אחראי לדווח למשטרה. כאשר יש מגמה לשנות את דרכי הטיפול בקטין בעקבות הבריחה, הממונה מדווח גם לבית-המשפט. המשטרה אחראית למעצר הקטין הבורח, והממונה על המעונות – להחזרת הקטין למעון.

היו"ר י' עזרון:

תודה, גברתי. הרי אני לא יכול לשאול שאלה נוספת, אבל אני מסתפק בהחלט בתשובות.

נעבור לשאילתא מס' 2098, של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חברת הכנסת גוז'נסקי, מה לעשות? את חרוצה והתור שלך הגיע חיש מהר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מודה לכבודו.

היו"ר י' עזרן:

זו זכותך הפרלמנטרית הנוהלית המלאה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

על-פי הנוהל החדש, שלפיו לא מזכירים את שמות חברי הכנסת הנעדרים, אני חייבת קודם למצוא את התשובה על שאלתא מס' 2098.

היו"ר י' עזרן:

אני חושב, גברתי, שזה לא ביזיון להזכיר את שמות השואלים הנעדרים מהאולם, מכיוון שזה לכבוד להם שהם יודעים את התשובה לפני שהשרה משיבה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מאחר שאדוני עורר את השאלה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

האם את חושבת שחברי הכנסת שלא נמצאים באולם הם בגדר נעדרים?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא. אני יודעת שאני משקיעה הרבה מאוד זמן בהכנת התשובות על השאלות. לא זו בלבד שמכינים לי זאת האנשים במשרדי, היום ישבתי שעות מספר עם אנשי כדי לבדוק כל תשובה ותשובה, והחזרתי חלק מהתשובות שלוש פעמים. באתי היום להשיב על 35 שאלות, ולפחות מותר שידע גם הציבור שחברי הכנסת שואלים והם לא נמצאים. לחלק מהם יש בוודאי סיבות מספקות.

היו"ר י' עזרן:

אני מסכים בהחלט עם השרה, ואני אעלה את ההמלצה הזאת, כי זה נכון וצודק.

קורסים ליזמות אישית

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

נוכח אופיה המבני המתמשך של האבטלה ונוכח המציאות הקשה במיוחד של אבטלת נשים ושל אבטלה בקרב בני 40 ויותר, ברצוני לשאול:

1. לפי אילו קריטריונים בוחרים האגף להכשרה מקצועית והשירות לעבודה קהילתית במועמדים לקורסים המכשירים ליזמות אישית?

2. כמה מובטלים בני 40 ויותר השתתפו עד כה בקורסים ליזמות אישית?

3. כמה נשים, בנות כל הגילים, השתתפו עד כה בקורסים ליזמות אישית? כמה מהן נשים ערביות?

4. מה יעשה המשרד כדי לתת קדימה בקורסים ליזמות אישית לנשים בכלל, ולנשים ערביות בפרט, וכן למובטלים בני 40 ויותר?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. הקריטריון העיקרי בקורסים ליזמות עסקית לאקדמאים מובטלים, המופעלים על-ידי האגף להכשרה מקצועית, הוא הגשת תוכנית עסקית ישימה לוועדת הבחירה. הקריטריון העיקרי בקורסים ליזמות עסקית, המופעלים על-ידי השירות לעבודה קהילתית, הוא הצעת רעיון לעסק קטן, על-ידי תושב של שכונת מצוקה.

2. בחודשים ינואר עד אוקטובר 1993 השתתפו 336 אקדמאים מובטלים בקורסים של האגף להכשרה מקצועית. כל המשתתפים היו בני 45 ומטה. בתקופה זו השתתפו 81 מובטלים בקורסים שערך השירות לעבודה קהילתית, כ-50% מהם בני 40 ומעלה.

3. בקורסים שערך האגף להכשרה מקצועית השתתפו 117 נשים. בקורסים שערך השירות לעבודה קהילתית השתתפו 27 נשים. יצוין עוד, שהאגף לתעסוקה ומעמד האשה ערך בשנתיים האחרונות חמישה קורסים להקמה ולניהול של עסקים עצמאיים. בקורסים אלו נטלו חלק 120 נשים. בכל הקורסים הללו לא נטלו חלק נשים ערביות.

4. האגף להכשרה מקצועית פרסם בחודש דצמבר 1993 מכרז לביצוע חמישה קורסים ליזמות עסקית, המיועדים לנשים. יתירה מכך, האגף לתעסוקה ומעמד האשה יפתח בחודש מרס 1994 קורס נוסף להקמה ולניהול של עסק עצמאי. קורסים אלו פתוחים למועמדות ללא הגבלת לאום וגיל.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי השרה, אני מודה על הנתונים. אני חושבת, שאף שהנתונים עדיין צנועים מבחינה מספרית, יש בזה התחלה מאוד חשובה. השאלה שרציתי לשאול אותך היא: א. האם ידוע לך כמה מבוגרי הקורסים אכן הצליחו לפתוח עסק? ב. האם את מתכננת איזו תעמולה כדי להביא לידיעת הציבור את דבר קיומם של הקורסים, כדי שתהיה יותר היענות או יהיו יותר בקשות-פניות בנושא הזה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לגבי המעקב, אני צריכה לבדוק. אבל, אם אינני טועה, מידת המעקב היא מזערית, אם בכלל.

הנושא השני, אני בהחלט אביא אותו בחשבון. הוא תלוי בשינויים מספר בתוך המשרד, וברגע שהם יבוצעו אכן כך יהיה.

אני רוצה להוסיף על השאלה שלא שאלת, שגם את דבר קיומם של הקורסים אנחנו חייבים להביא לידיעת הציבור גם בשפה הערבית, גם לעולים החדשים בשפה הרוסית וגם באמהרית, כדי שהשירותים שלנו ומה שאנחנו מציעים, ומציעים הרבה, יהיו נגישים יותר לכל האוכלוסיות שנמצאות היום במצוקה בתחום האבטלה.

מעון נעול לנוער עבריין ערבי

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

בפסק-דינו בעתירתם של המועצה הלאומית לשלום הילד ואחרים נגד שר העבודה והרווחה ומינהל מקרקעי ישראל (בג"ץ 3473/92) קבע בג"ץ, כי המדינה חייבת להקים מעון נעול לנוער עבריין ערבי, ועד אז – לשלוח בני נוער ערבים, שניתן לגביהם צו, למעון הנעול הקיים.

ברצוני לשאול:

1. כמה קטינים ערבים נידונו בשנים 1991-1993 לשהייה במעון נעול? כמה מהם אכן הועברו למעון נעול, וכמה מהם – לבית-סוהר רגיל?

2. מתי ייפתח סוף-סוף מעון נעול לנוער עבריין ערבי ותיפסק "האפליה הפסולה", כלשונו של בג"ץ?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

1. כ-15 קטינים ערבים נידונו לשהייה במעון נעול בשנים 1991-1993. כל הקטינים שנידונו לשהייה במעון נעול, הועברו למעון נעול. אציין כי אסור, על-פי חוק, להעביר לבתי-סוהר קטינים שנידונו למעון נעול.

2. בכוונת המשרד להקים מעון נעול לבני מיעוטים במוסד "אחוזה" בעכו, ולשם כך הקצה המשרד תקציב. ביצוע התוכנית מתעכב משום שהקמת המוסד מחייבת שינוי של תוכנית בניין ערים. מנכ"ל המשרד נפגש עם ראש העירייה במטרה לזרז את השינוי המבוקש.

אני רוצה להוסיף, חברת הכנסת גוז'נסקי, שבדיון שהיה בלשכתי לפני ימים אחדים הנחיתי וביקשתי דיווח, כי הנושא הזה מתקצב, זה לא דבר שאין לו תקציב, ונושא עכו נסחב ונסחב חודשים על גבי חודשים. אני ביקשתי ממנכ"ל המשרד לקבל תשובה, עם תאריך מיידי, להעביר את הקמת המעון הנעול לנערים ערבים והכנתו למקום אחר, שבו תהיה לנו נגישות טובה ומהירה יותר, כדוגמת הטיפול שלנו בפתחת שני המקלטים – האחד לנשים מוכות, השני לנערות במצוקה במגזר הערבי. זה נעשה מהר ובצורה היעילה ביותר. זו ההנחיה הנוספת שנתתי לפני יומיים, ואני רוצה למסור לך עליה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. שאלה נוספת לחברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

קודם כול, אני מברכת את השרה על הטיפול הנמרץ, כי ידוע שהנושא הזה עמד על סדר-היום וכבר תוקצב.

רציתי להבין בדיוק, מי הגורם שצריך לתת את האישור שעליו דיברת? האם זו הוועדה לבניין ערים המקומית, המחוזית, משרד השיכון?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מודה שאני לא יודעת ולא בדקתי. אני יודעת שיש לנו בעיות מספר בשני נושאים לפחות הקשורים בעשייה של המשרד בקרב האוכלוסייה הערבית בעכו. האחד – בקרב קשישים, והשני – המעון הנעול. יש בידינו כספים, גם של המשרד, גם של המוסד לביטוח לאומי, שמיועדים למטרות אלה, בהבדל ממקומות אחרים, שם הנושא הרבה יותר מורכב. יכול להיות שזו קרקע של המינהל, או של הווקף, אני לא יודעת בדיוק מה קורה, אבל הודעתי שאנחנו לא יכולים להשהות עוד את הנושא הזה.

קורסים של האגף להכשרה מקצועית

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ח בטבת התשנ"ד (11 בינואר 1994):

ביום שלישי, 28 בדצמבר 1993, צוטט מנכ"ל משרד העבודה והרווחה האומר, שעודף 23 מיליוני שקלים לא נוצל היות "שלא היו די מועמדים לקורסים שתוכננו".

ברצוני לשאול:

האם ציטוט זה נכון?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מנכ"ל משרד העבודה והרווחה מסר, ש-24 מיליון שקלים מתקציב האגף להכשרה מקצועית לא נוצלו לקורסים במקצועות שתוכננו, משום שלקורסים אלו לא היו די מועמדים. המועמדים להכשרה הופנו בעיקר לענפי הבניין והמלונאות וכן לעבודות מיידיות, וכך לא נותרו די מועמדים לקורסים במקצועות אחרים.

יצוין שהתקציב שלא נוצל לקורסים הוסב ושימש לתגבור סעיפים אחרים בתקציב משרד העבודה והרווחה.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האם השרה באמת יודעת מה קורה היום באגף להכשרה מקצועית, והאם היא יודעת שהדברים שהיא אמרה פה אינם מדויקים, היות שבמקומות מספר ברחבי הארץ יש דרישה גדולה מאוד לקורסים מקצועיים? בקריית-שמונה, בחצור, בכל אזור הצפון יש דרישה גדולה מאוד לקורסים להכשרה מקצועית, ואיך אפשר לספר לכנסת שאין די מועמדים לקורסים? יש מחסור גדול מאוד, אדוני היושב-ראש, בקורסים להכשרה מקצועית בצפון הארץ, והאגף הזה סיים את השנה בעודף של 23 מיליון שקלים שלא נוצלו.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

א. אני רוצה לקבוע, שבשנה החולפת גמר האגף את שנת הפעילות שלו בעודף של למעלה מ-50 מיליון שקלים שלא נוצלו לקורסים בשנה החולפת.

ב. אני רוצה לקבוע, שלמיטב ידיעתי, אדוני היושב-ראש, אני בהחלט יודעת, ובמדויק, מה קורה באגף להכשרה מקצועית. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, גברתי השרה.

אם כן, שאר השאלות, של חברי הכנסת שלא נכחו, יועברו כולן, על תכולתן, לפרוטוקול. תודה.

גמלת ניידות לילדים נכים

חבר הכנסת ס' שלום שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

לפי חוק הביטוח הלאומי הנוכחי, פעוט שטרם מלאו לו שלוש שנים זכאי לגמלת נכות בלבד. ילד בן 3-18 שנים זכאי לגמלת נכות או ניידות – אחת מבין השתיים. על גמלת ניידות מיתוספת אפשרות הלוואה לצורך רכישת רכב.

בעקבות פניות אלי של הורים לילדים נכים, נחשפו לפני תנאים מספר בחוק: א. ההלוואה לרכישת רכב ניתנת כל ארבע שנים לילד נכה בלבד ולא לפעוט, גם אם הוא נכה ב-100% המוכר על-ידי הביטוח הלאומי. פעוט זה אינו זכאי לגמלת ניידות, אין עניינו נדון במשרד הבריאות ואינו רשאי לקבל תו נכה לרכב, גם אם רכבו נקנה במסים מלאים; ב. הלוואה זו ניתנת לצורך רכישת רכב חדש בלבד. רבות המשפחות שאינן יכולות לרכוש רכב חדש. רכב לנכה הוא תחליף לרגליים ואינו מותרות; ג. על

הרכב לילד נכה מוטלת מגבלה – רק הוריו רשאים לנהוג בו. לאחים ולקרובי משפחה אסור לנהוג ברכב הנ"ל, גם אם הנכה ברכב, דבר המקשה מאוד את הטיפול בילד הנכה.

ברצוני לשאול:

1. האם התנאים הנ"ל אכן בחוק וידועים למשרד העבודה והרווחה?

2. מה ייעשה לתיקון המצב (אבקש התייחסות לכל סעיף בנפרד)?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. א. תחילת הזכאות לגמלת ניידות נקבעה לגיל 3, משום שעד גיל 3 כל ילד זקוק לסיוע בניידות. יתירה מכך, קשה לקבוע אחוז מוגבלות בניידות בגיל צעיר יותר; ב. ההלוואה העומדת לרכישת רכב ניתנת לצורך כיסוי המסים המוטלים על הרכב בעת רכישתו, ולכן אפשר להעניקה רק בעת רכישת רכב חדש; ג. הסכם הניידות תוקן בשנה האחרונה כך ששני קרובי משפחה של הילד יכולים לנהוג ברכב.

אציין עוד, שבימים אלה סוכם עם משרד האוצר לתקן עיוותים רבים בהסכם הניידות שמכוחו שילם המוסד לביטוח לאומי הטבות למוגבלים בניידות. לשם כך אושרה תוספת תקציב של 10 מיליון ש"ח בשנה. בתיקון העיוותים התמקד המוסד לביטוח לאומי בהרחבת הזכויות של הנכים הקשים ביותר, בעיקר נכים עובדים, שעושים כל מאמץ לחיות מיגיע כפיהם.

טיפול בנפגעי אלכוהול

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

בעקבות נתונים שהגיעו לידי על הטיפול בנפגעי אלכוהול בישראל, ברצוני לשאול:

1. האם נכון שרק 800 אלכוהוליסטים ובני משפחותיהם מתקבלים מדי שנה לטיפול, מתוך יותר מ- 30,000 משפחות נפגעות אלכוהול?

2. האם נכון שיש מעון אחד ויחיד במדינה לצורך גמילה, ומה נעשה בנדון?

3. איזה גוף אחראי מתקצב את פעילות ההסברה והמניעה בקרב נוער ומבוגרים בתחום מניעת השימוש לרעה באלכוהול?

4. מה נעשה במשרד למען טיפול ראוי בנפגעי אלכוהול, ובאיזה סדר גודל של תקציבים מדובר?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד העבודה והרווחה מטפל מדי שנה בכ-800 אלכוהוליסטים, במסגרת תחנות אזוריות.

2. המעון האשפוזי היחיד לגמילה מאלכוהול פועל באחריות משרד הבריאות ברמת-גן.

3. פעולות ההסברה והמניעה בבתי-הספר מתוקצבות על-ידי משרד החינוך והתרבות. משרד העבודה והרווחה עוסק בהסברה ובמניעה באמצעות כוח האדם המטפל בנפגעי אלכוהול.

4. תקציב המשרד לטיפול באלכוהוליסטים עומד ב-1994 על 1,426,000 ש"ח.

תקציב האגודה למען הקשיש בקריית-ים

חבר הכנסת י' כץ שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

בשנים האחרונות קלטה קריית-ים עולים קשישים רבים, ומספרם הכולל של קשישי העיר הגיע לכ-6,000. המצב החדש הביא להגברת הפעילות למען אוכלוסייה זו.

חשוב לציין, כי רמתה הסוציו-כלכלית של אוכלוסייה זו היא הנמוכה ביותר בכל אזור חיפה והקריות.

בשנת 1992 היתה השתתפות משרד העבודה והרווחה בסעיף – מרכז יום לקשיש, 204,600 ש"ח. ואילו בשנת 1993 רשומים לסעיף הנ"ל רק 163,100 ש"ח, במקום 240,183 ש"ח שאמורים היו להיות רשומים. כלומר, הורדה של כ-22% לעומת תקציב 1992, כאשר אין שום התייחסות לגורם ההתייקרות במשק.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים שהוצגו ידועים למשרדך?
2. אם כן – מדוע הופחתה השתתפות משרד הרווחה בתקציב האגודה למען הקשיש בקריית-ים – סעיף מרכז יום לקשיש – בצורה כה משמעותית?
3. נוכח סכנת הפגיעה ברמת השירותים הניתנים לאוכלוסיית הקשישים בקריית-ים, האם יוחזרו הפרשי התקציב בין 1992 ל-1993?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. השתתפות משרד הרווחה בתקציב האגודה למען הקשיש בקריית-ים הופחתה בגלל מגבלות תקציביות ובגלל מדיניות משרד האוצר, המכוונת להגדלת חלקן של הרשויות המקומיות והעמותות למען הזקן בתקציב מרכזי היום.
3. השתתפות המשרד בתקציב האגודה עומד ב-1993 על 225,200 ש"ח.

גמילת אלכוהוליסטים

- חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):
- העיתון "העיר" מדווח (רצ"ב צילום הידיעה) על עמותת "אפשר", המפעילה יחידה לטיפול בנפגעי אלכוהול. מנהל היחידה מספר על 250 פניות לשנה של אלכוהוליסטים. האגודה למניעת אלכוהוליזם מסרה, כי יש להם 28 מיטות, אולם אין זה עונה על הצרכים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרדך מטפל בתחום הסיוע לגמילת אלכוהוליסטים?

2. אם כן – מה הוא תקציב משרדך בתחום זה?

3. אילו גופים עוסקים בפועל בגמילת אלכוהוליסטים?

4. כמה מכורים לאלכוהול יש במדינה לפי נתוני משרדך, וכמה מתוכם מטופלים על-ידי הגופים השונים ועל-ידי משרדך?

5. האם ייבחן סיוע נוסף לגופים המוזכרים בכתבה, הטוענים כי משאבים נוספים יאפשרו לסייע לאלכוהוליסטים נוספים?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד עוסק בגמילה ובטיפול באלכוהוליסטים בקהילה, באמצעות מחלקות לשירותים חברתיים ועמותות הפועלות במימון המשרד ובפיקוחו.

2. תקציב המשרד לטיפול ולגמילת אלכוהוליסטים עומד ב-1994 על 1,426,000 ש"ח.

3. במסגרת המשרד עוסקים הגופים הבאים בגמילת אלכוהוליסטים: שמונה מחלקות לשירותים חברתיים, שבהן פותח שירות לגמילה מאלכוהול; ואגודת "אפשר", המפעילה שלוש תחנות אזוריות במימון המשרד ובפיקוחו.

4. לפי הערכת המשרד, יש בישראל כ-30,000 אלכוהוליסטים. המשרד מטפל מדי שנה בכ-800 אלכוהוליסטים.

5. משרד העבודה והרווחה מודע לכך שהיקף האלכוהוליזם מחייב תגבור המשאבים המוקדשים לנושא זה. אם נקבל משאבים נוספים, נבחן גם את האפשרות לתגבר את מערך הטיפול באלכוהוליסטים.

פתיחת עסקים בשבת

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

פורסם כי עסקים וחנויות בשוק העירוני בפתח-תקווה היו פתוחים שעתיים לאחר כניסת השבת, וזאת בניגוד למצב ששרר שם עד כה.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה פתיחת עסקים וחנויות בשבת כנ"ל?

2. אילו צעדים יינקטו כדי למנוע עבירה על החוק?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. פתיחת העסקים והחנויות בשוק העירוני בפתח-תקווה נבדקה בערב שבת 31 בדצמבר 1993 ובערב שבת 7 בינואר 1994. מפקחי המשרד לא מצאו חנויות פתוחות במועדים אלה.

חומרי בידוד מסרטנים

חבר הכנסת מ' קצב שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט' בכסליו התשנ"ד (23 בנובמבר 1993):

בעקבות פרסומים, כי חומרי בידוד בעליית הגג עלולים להיות מסרטנים, ברצוני לשאול:

1. אילו חומרי בידוד לעליית הגג עלולים להיות מסרטנים?

2. האם בישראל משתמשים הקבלנים בחומרי הבידוד מהסוג האסור?

3. האם אישרת תקנות האוסרות שימוש בחומרים המסרטנים?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סיבי אסבסט מותזים המשמשים לבידוד אקוסטי עלולים להיות מסרטנים.

3-2. בשנת 1978 פורסמו תקנות הבטיחות בעבודה (הגבלה בהתזת אסבסט) האוסרות שימוש בחומר זה לבידוד. כיום השימוש באסבסט מותז לבידוד אינו מקובל.

קצבאות זיקנה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

זוג קשישים בישראל מקבל תשלומי ביטוח לאומי בסך 1,180 ש"ח לחודש בלבד. מתוך זה הם משלמים ארנונה, אגרת טלוויזיה, מים, חשמל, שכר דירה, טלפון, תרופות, תחבורה לביקורי רופאים, גז, וכו'. הוצאות אלה מסתכמות בכ-700 ש"ח לחודש, מה שמשאיר פחות מ-500 עבור הוצאות מחיה.

ברצוני לשאול:

1. האם להערכת הביטוח הלאומי מספיק סכום זה לחיי זוג קשישים בישראל?

2. מה יעשה משרד העבודה והרווחה כדי להבטיח חיים מכובדים לזקנים בישראל?

3. מה הוא מספר מקבלי קצבאות הזיקנה בישראל, וכמה מתוכם הם תושבים ערבים?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זוג קשישים, שכל קיומו על קצבת הביטוח הלאומי, זכאי לקצבת זיקנה עם השלמת הכנסה בגובה 1,295 ש"ח לחודש. יש להוסיף על כך הטבות שמעניקות רשויות שונות לקשישים אלו: הקלות בגובה הארנונה, השתתפות בשכר דירה ועוד. ברי שסכום זה מספיק לקיום ברמת המינימום בלבד.

2. שיפור מצבם הכלכלי של הקשישים עומד במקום גבוה בסדר העדיפויות של משרד העבודה והרווחה ושל המוסד לביטוח לאומי. התוכנית למלחמה בעוני שאושרה על-ידי הממשלה כוללת הצעה להגדיל את קצבאות הזיקנה והשאירים לקשישים מעוטי הכנסה, בשיעור של 3.6%. זאת, כדי לתקן את השחיקה שחלה בקצבאות בשנים האחרונות.

3. מספר מקבלי קצבאות זיקנה ושאיירים הינו 524,000, מתוכם 423,000 מקבלי קצבת זיקנה וכ- 101,000 אלמנות המקבלות קצבת שאירים, שהן ברובן קשישות. אומדן המוסד לביטוח לאומי הוא, שכ-32,000 תושבים לא-יהודים מקבלים קצבאות זיקנה ושאיירים.

תשלום כספי צבירה לעובדי השטחים באמצעות עורכי-דין

חבר הכנסת י' כץ שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

עמותת "קו לעובד" פנתה ביום 14 בנובמבר 1993 למנכ"ל שירות התעסוקה והתריעה על כך שתביעות עובדי השטחים ממדור התשלומים משולמות רק באמצעות עורכי-דין, ושכתוצאה מכך נגרם נזק כספי.

ברצוני לשאול:

1. האם ואילו תשלומים מבוצעים על-ידי מדור התשלומים של שירות התעסוקה לעורכי-דין ולא ישירות לעובדים, והאם קרה שהכסף לא הגיע ליעדו?

2. אילו סכומים שולמו בדרך זו בשלוש השנים האחרונות?

3. האם בדעת משרד העבודה והרווחה להמשיך ולשלם לעובדי השטחים באמצעות עורכי-דין?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כספי הצבירה המגיעים לעובדים מהשטחים שפרשו מעבודתם משולמים בהמחאות למוטב בלבד, לאמור לפקודת העובד בלבד. ההמחאות מועברות לעובדים הן ישירות בלשכות התעסוקה בשטחים והן באמצעות עורכי-דין ישראלים, ובלבד שהפנייה למדור נעשתה על-ידם, על סמך יפויי כוח שקיבלו מהעובדים.

למשרד הגיעו שמועות על כך שעובדים לא קיבלו את כספם, אך מדור התשלומים לא קיבל כל תביעה בגין אי-קבלת כספי הצבירה.

2. 43 מיליון ש"ח בשנים 1991 ו-1992 ובעשרת החודשים הראשונים של 1993.

3. מדור התשלומים נערך לתשלום כספי הצבירה ישירות לחשבונות הבנק של העובדים. היערכות זו תארך חודשים מספר.

עוני במגזר המיעוטים

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

בהמשך לדוח על נתוני העוני, ברצוני לשאול:

1. האם נערך סקר מקיף גם ביישובים שמספר תושביהם נמוך מ-10,000?

2. במתחם זה כלולים מושבים, כפרים דרוזיים וערביים ועוד, אשר חלקם סובלים ממצוקות כלכליות קשות. האם אין באי-הכללתם בסקר משום פגיעה במהימנותו והתעלמות ממצוקתם?

3. האם יבוצע סקר מיוחד לגבי אוכלוסייה זו, שלא נבדקה ולא הוזכרה?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. לא. נתוני העוני מבוססים על סקרי הכנסות שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מדי שנה. סקרים אלו מתייחסים ליישובים העירוניים בלבד. על-פי הגדרת הלשכה, יישובים אלו הם יישובים יהודיים המונים 2,000 תושבים ויותר ויישובים ערביים המונים 10,000 תושבים ויותר. כתוצאה מכך, אוכלוסיית הסקר כוללת 5.5% מהאוכלוסייה הלא-יהודית בישראל, בעוד חלקה באוכלוסייה הוא 17%-18%.

אחת לחמש-שש שנים נערך "סקר הוצאות המשפחה", הכולל את כל היישובים המונים מעל 2,000 תושבים. נתוניו של הסקר האחרון, שנערך ב-1993, יעמדו לרשות המוסד לביטוח לאומי באפריל 1994. עם קבלת תוצאות הסקר יפרסם המוסד לביטוח לאומי נתונים על העוני ביישובים הקטנים.

3. ביוזמתי, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בודקת את האפשרות להרחיב את הסקר השוטף שעליו מתבססת סקירת המוסד לביטוח לאומי.

מוסדות פרטיים לילדים חוסים

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

בעקבות כתבת התחקיר של אילנה דיין על אחד מאותם 16 מוסדות פרטיים המצויים בארץ – בית-מולכו – נראה כי אין למעשה פיקוח על הנעשה באותם מוסדות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מוקם גוף ציבורי אשר ייתן פתרון מוסדי לאותם ילדים?

2. מה ייעשה כדי להגביר את הפיקוח על אותם מוסדות פרטיים קיימים?

3. האם ידאג משרד העבודה והרווחה גם למסגרות-המשך לאותם נערים ונערות?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדיניות המשרד היא להעדיף שילוב ילדים במצוקה במוסדות ציבוריים. השירות לילד ונוער ניסה בעבר להקים גוף ציבורי אשר יהווה מסגרת גג לכל המוסדות הפרטיים, אך עד כה ללא הצלחה.

2. המוסדות הפרטיים מפוקחים על-ידי מפקחי השירות לילד ונוער, והוריתי להגביר את קצב הביקורים ולשים דגש בביקורי פתע.

3. משרד העבודה והרווחה אחראי להשמתם של הילדים הצעירים החוסים במסגרות שבפיקוחו עד להגעתם לגיל 18.

עלייה במספר תאונות העבודה

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

בשנתיים האחרונות נרשם גידול במספר תאונות העבודה במדינה. בשנת 1987 היה מספר תאונות העבודה 58,000; בשנת 1989 – 59,000; ב-1990 – 61,000; בשנת 1992 עלה מספר התאונות ל-79,000; ואילו בשנת 1993 המספר עלול להגיע ל-84,000, גידול של 40%.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות שגרמו לעלייה התלולה במספר תאונות העבודה?

2. מה הוא מספר ההרוגים בתאונות העבודה בשנת 1992? מה הוא מספר הנכים לצמיתות? מה הוא מספר הפצועים קשה וקל? מה הוא הנזק הכלכלי?

3. מה יעשה משרד העבודה והרווחה לצמצום מספר תאונות העבודה עד למינימום האפשרי?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העלייה במספר תאונות העבודה נובעת, לדעת מומחים, משלושה גורמים עיקריים: הגידול במספר המועסקים בענפי המשק; הגידול הניכר במספר המועסקים בענף הבניין, הידוע כענף בעל סיכון רב; והגידול במספר העולים החדשים הבלתי-מיומנים בכוח העבודה.

2. מספר ההרוגים במקומות העבודה בשנת 1992 עמד על 61. מספר העובדים שנפגעו קשה והפכו נכים לצמיתות עומד על 3,500. מספר הפצועים קל עומד על 75,500. הנזק הכלכלי בגין אובדן ימי עבודה, נזק לציוד, עובדים מחליפים וימי אשפוז מוערך ב-5 מיליארדי שקלים. התשלום הישיר של גמלאות לנפגעי עבודה עמד ב-1992 על 800 מיליון שקל.

3. מעבר להגברת הפיקוח, ההדרכה וההסברה בקרב העובדים, מדיניות המשרד היא לפעול לאיגום המשאבים העומדים לרשותו בתחום הבטיחות והגיהות. אמצעים אלה מצויים באגף הפיקוח על העבודה, המוסד לבטיחות ולגיהות ובקרן לפעולה מונעת ולמחקר ובריאות בעבודה.

סגירת דוכן לנכה

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום כ"ג בכסליו התשנ"ד (7 בדצמבר 1993):

נודע על כוונת עיריית תל-אביב-יפו לסגור דוכן שניתן לנכה המרותק לעגלה, אילן אליהו, בטענה שהוא מפר הסכם.

ברצוני לשאול:

1. מה הן העובדות הקשורות בפרשה?

2. האם ימנע משרד העבודה והרווחה החלטה זו של עיריית תל-אביב-יפו?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עיריית תל-אביב אישרה בעבר למר אילן אליהו דוכן בשוק הכרמל, בתנאי שרק הוא יעבוד בו. סיירת פיקוח עירונית מצאה בני משפחה אחרים העובדים בדוכן, והעירייה אינה מאשרת לו שוב רשיון לדוכן.

2. כיוון שמדובר בהחלטה שבסמכות עיריית תל-אביב, אין בכוונת משרד העבודה והרווחה להתערב בהחלטת העירייה.

קצבאות הביטוח הלאומי לתושבים בגדה המערבית

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

כפי שידוע לי, המוסד לביטוח לאומי לא שילם קצבאות לבעלי תעודת זהות ישראלית שגרים בגדה המערבית.

ברצוני לשאול:

1. האם השתנתה החלטה זו?

2. אם לא – האם תשונה החלטה זו, כדי למנוע פגיעה באנשים הנ"ל?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. המוסד לביטוח לאומי ממשיך לשלם קצבאות לבעלי תעודת זהות ישראלית הגרים בגדה המערבית, אם לפני שעברו להתגורר באזור קיבלו מהמוסד קצבאות.

תשלום זה מעוגן בתקנות הביטוח הלאומי, התשמ"ז-1987, זכויות וחובות, לפי חוק הביטוח הלאומי לשאינם תושבי ישראל, ובתקנות הביטוח הלאומי, תשלומים לתושבי ירושלים שהעתיקו את מקום מגוריהם ליהודה, שומרון ועזה, התשנ"ג-1993.

בני מושבים החיים מתחת לקו העוני

חבר הכנסת י' לוי שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

השירות לרווחת הפרט והמשפחה ערך סקר לפני שלוש שנים במועצה אזורית שפיר – את הסקר ערכה גברת יהודית בר-און, בהשתתפות המועצה הלאומית לשלום הילד.

בסקר זה התברר, ש-40% מכלל תושבי האזור, רובם בני מושבים החיים מתחת לקו העוני ואינם מופיעים כלל בדוח הביטוח הלאומי. הם גם אינם מודעים לזכויותיהם. התברר, שמתוך כל הקצבאות המגיעות להם מהביטוח הלאומי, הם מממשים רק 15%.

ברצוני לשאול:

1. כמה מתושבי מועצה אזורית שפיר חיים מתחת לקו העוני?

2. מה הוא אחוז ניצול הקצבאות השונות של אוכלוסיית המצוקה של המועצה האזורית שפיר?

3. אילו צעדים נקט המשרד בעקבות הדוח הנ"ל?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין בידי המוסד לביטוח לאומי נתונים על החיים מתחת לקו העוני במועצה האזורית שפיר, זאת בשל מגבלותיו של סקר הכנסות המשפחה, הנערך על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סקר זה, המשמש בסיס לפרסומי המוסד לביטוח לאומי על העוני, אינו כולל יישובים יהודיים המונים פחות מ-2,000 נפשות.

2. התפלגות מקבלי הקצבאות השונות במועצה האזורית שפיר דומה להתפלגות בכל הארץ. אין להניח, לכן, שניצול הזכאות לקצבאות, בקרב תושבי המועצה, נמוך.

3. בעקבות הדוח, יזם השירות לרווחת הפרט והמשפחה, בשיתוף האוניברסיטה העברית בירושלים, תוכנית הדרכה לעובדים הסוציאליים של המועצה האזורית בתחום האיתור והטיפול במשפחות רב-בעייתיות.

סירוב להעסיק עולה חדשה מחבר העמים

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ל' בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

בעקבות פרסום ב"ידיעות אחרונות", שבו נכתב כי אחראית חדר האוכל במפעל "טמבור" בעכו שלחה מעל פניה עובדת שנשלחה משירות התעסוקה רק בשל היותה עולה חדשה ממדינות חבר העמים, ואף כתבה זאת מעל גבי טופס ההפניה "ביקשתי לא לשלוח רוסיות" – ברצוני לשאול:

1. אילו כלים עומדים לרשות משרדך להילחם בתופעה זו?

2. מה הם הצעדים שנוקט המשרד כאשר מצבים כאלו מתרחשים?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. אפליה בקבלה לעבודה של אדם בשל מוצאו היא עבירה על סעיף 42 לחוק שירות התעסוקה. כאשר מתקבלת תלונה או ידיעה על הפליה, היחידה לפיקוח על חוקי עבודה בודקת אותה וגובה עדויות. על סמך הממצאים ניתן לפתוח בהליכים להגשת כתב אישום.

אציין, שעד כה לא הוגשו כתבי אישום בגין עבירה זו, משום שקשה להוכיח שאי-קבלתו של אדם לעבודה נובעת מאפליה.

סניף הביטוח הלאומי בעכו

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ל" בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

בעיר עכו קיים סניף של הביטוח הלאומי, המשרת אוכלוסייה גדולה של עשרות אלפי אנשים, והוא נמצא במבנה קטן, שהצפיפות בו בלתי אפשרית. על כן בוצע מכרז לצורך קבלת מבנה מתאים, אולם הנושא אינו מתקדם.

ברצוני לשאול:

1. מה קורה בעניין המכרז להעברת הסניף למבנה החדש והמרווח?

2. מה היא הסיבה לכך שטרם נפתחו מעטפות המכרז הנ"ל, ומתי הן ייפתחו?

3. האם יועבר הסניף ויתוגבר בהקדם כוח האדם בסניף זה?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. המכרז לבניית סניף המוסד לביטוח לאומי בעכו פורסם בעיתונות ונפסל על-ידי ועדת המכרזים העליונה של המוסד, מאחר שהיקף הבנייה שצוין במכרז לא אושר על-ידי מינהלת המוסד וועדת משנה לבניינים. מכרז חדש יפורסם בהקדם.

3. מועצת המוסד לביטוח לאומי לא אישרה תוספת כוח אדם לסניף המוסד בעכו. המוסד יעשה ככל יכולתו כדי לשפר את השירות שהוא נותן לתושבי עכו, על-ידי מתן סמכות לסניף המשנה בעכו לטפל בנושאים שעד כה טופלו בסניף נהרייה.

עזרה לאסירה לשעבר, חולה וחסרת דיור

חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שרת העבודה והרווחה ביום ל" בכסליו התשנ"ד (14 בדצמבר 1993):

השבועון "העולם הזה" מגולל פרשה מזעזעת, ולפיה האשה ד"כ (שמה המלא מופיע במקור), שהיתה אסירה ושחררה, חלתה במחלת הסרטן, והינה במצב אנושי קשה ביותר. היא חיה כיום ברחובות,

ללא קורת גג, כאשר קצבת הביטוח הלאומי אינה מאפשרת לה להתקיים אם תשלם שכר דירה. מדובר באשה שהיא נכה במאה אחוז. רצ"ב צילום הכתבה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים הפרטים של מקרה זה לאנשי משרדך?

2. האם טופלה אשה זו על-ידי לשכות הרווחה?

3. מה היא הקצבה שמגיעה לאשה במצבה, והאם ניתן להתקיים מקצבה זו?

4. האם ייבדק מקרה זה ויימצא לו פתרון?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. האשה מוכרת ללשכת הרווחה בבת-ים, המטפלת בה.

3. האשה זכאית לקצבת נכות בגובה 841 שקל ולקצבת שירותים מיוחדים בגובה 421 שקל. בניכוי 51 שקל, תשלום לביטוח לאומי, קצבתה מגיעה ל-1,211 שקל. שיעור הקצבה קבוע בחוק ובא להבטיח רמת קיום מינימלית.

4. מעבר לבעיה הרפואית, בעייתה העיקרית של האשה הינה קבלת דיור קבע בבת-ים, ובה אמור לטפל משרד הבינוי והשיכון.

עלייה בצריכת סמים קשים בקרב תלמידים

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

ב"ידעות אחרונות" מיום 10 בדצמבר 1993 פורסם, כי מממצאי מחקר מקיף שנערך על-ידי אוניברסיטת תל-אביב ומכון פור"י בנושא הנ"ל עולה, כי קיימת עלייה בצריכת הסמים הקשים גם בקרב התלמידים.

כמו-כן נודע, כי אין כמעט פיקוח על צריכת סמים מבתי-המרקחת, שלא לצורך רפואי.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הללו, המצביעים על ההידרדרות במצב הצריכה, ידועים למשרד העבודה והרווחה?

2. האם אין השגחה במתן תרופות המשמשות תחליף לסמים? מדוע?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא. מהשוואת תוצאות המחקר הנוכחי של אוניברסיטת תל-אביב ומכון פור"י לאותו מחקר שנערך לפני שנתיים עולה, כי חלה ירידה במספר התלמידים שדיווחו על שימוש בסמים, מ-6.7% מכלל התלמידים ל-5.4%.

2. החל מ-1 בינואר 1992 קיימת השגחה ישירה של משרד הבריאות על מתן תרופות המשמשות תחליף סם.

שירות התעסוקה במחוז-דן

חברת הכנסת ל" לבנת שאלה את שרת העבודה והרווחה ביום י"ד בטבת התשנ"ד (28 בדצמבר 1993):

נודע לי, כי בשירות התעסוקה במחוז-דן, שבראשו עומד מרדכי שיפמן, מתרחשים לאחרונה אירועים שיפורטו להלן.

ברצוני לשאול:

1. האם מינויים של משה קניג ואסתר קניג נעשה על-פי הכללים והחוקים?

2. האם ממשיכה סמדר כהן, סמנכ"ל אמרכלות, בתפקידה?

3. האם ידוע למשרדך, שלשוקי חן יש תלונות בתיקו האישי, ושהוא עבר עבירה פלילית בעת כהונתו כמנהל לשכה?

4. האם ייבחנו מקרים אלה ואחרים, ואילו צעדים יינקטו?

תשובת שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינויו של מר משה קניג נעשה כדין בתקופתו של המנכ"ל הקודם, חבר הכנסת דוד מנע. אין בשירות התעסוקה עובדת ששמה אסתר קניג.

2. הגברת סמדר כהן ממשיכה לעבוד בתפקידה כאמרכלית בשירות התעסוקה.

3. מר שוקי חן קיבל בשנת 1988 נזיפה בגין אי-מילוי הוראות נוהל.

4. אין בדעתי לנקוט צעדים נוספים.

הצעות לסדר-היום התוכנית למיסוי קצבאות הילדים ושיעורי המס לביטוח לאומי לצורך

מאבק בעוני

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעות לסדר-היום מס' 3149 ו-3170 בנושא: התוכנית למיסוי קצבאות הילדים ושיעורי המס לביטוח לאומי לצורך מאבק בעוני – של חברי הכנסת אברהם פורז ויעקב שמאי. תתייחס להצעות שרת העבודה והרווחה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לממשלה יש תוכנית – שאומנם עוד לא הגיעה לכנסת – למלחמה בעוני. כרגע אינני רוצה לדבר על השאלה העקרונית, האם זה נכון להילחם בעוני על-ידי תוספת מיסוי. אני לא רוצה לדבר על השאלה העקרונית, אני רוצה לדבר כרגע על כך שאם כבר רוצים להילחם בעוני – האם הדרך שנקטה הממשלה היא הדרך הנאותה.

אני כבר רוצה לומר, כדי שלא להשאיר אתכם במתח, שלדעתי הדרך שאימצה הממשלה היא דרך לא נכונה. קודם כול, מדובר בהטלת מס על קצבאות ילדים של שני העשירונים העליונים. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שהטלת מס על קצבאות ילדים אינה מס על קצבאות ילדים אלא זהו מס על מס. קצבאות הילדים אינן כלל ועיקר בגדר תשלום של המדינה. לאור המלצות ועדת בן-שחר ובעקבות הרפורמה שהיתה בשעתה במס הכנסה, הומרו נקודות הזיכוי בתשלום ישיר. הסיבה לכך היתה פשוטה: המטרה היתה שלא לפגוע באלה שהכנסותיהם הנמוכות ולמעשה אין הם יכולים ליהנות מנקודות זיכוי, כי אינם מגיעים לסף המס. על מנת שלא לפגוע בהם, עשו את זה כתשלומים.

היו"ר י' עזרני:

זו פילוסופיה של מסים.

אברהם פורז (מרצ):

ללא ספק זה נכון, משום שאם אתה נותן נקודות זיכוי – מי שלא מגיע לסף המס לא נתת לו כלום. כדי לעודד את העניין הזה של ילדים, עשו את זה על-ידי תשלומים של קצבאות ילדים, וזה היה דבר מוצדק.

אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת, שאני מכיר את העניין הזה – העשירונים העליונים יכולים לשלם – אבל אני אומר כך: בואו ניקח שני אנשים בעשירון העליון, שרמת הכנסתם זהה, ואיש מהם איננו זקוק לרחמים של משהו. אבל האם אין זה מוצדק, מטעמים של מדיניות חברתית, לתת העדפה לזה שיש לו ילדים על פני זה שאין לו ילדים? כל מדינה חושבת, שאם רוצים לעזור למי שיש לו ילדים, צריך לתת לו משהו על פני זה שאין לו ילדים, באותה רמת הכנסה, בין שהוא מיליונר ובין שהוא אביון. לכן, כל העניין הזה, לשלול ודווקא לפגוע באלה שיש להם ילדים, הוא עניין לא נכון, גם אם הם בעשירונים העליונים. אין הצדקה לפגוע בעשירונים העליונים דווקא באלה שיש להם ילדים.

נושא שני – התקרות לתשלומי הביטוח הלאומי. אני נאבקתי במהלך הכנסת הקודמת – ושרת העבודה והרווחה זוכרת את זה – על השוואת התקרה של תשלומי הביטוח הלאומי לעצמאים ולשכירים. אני יכול לומר לזכותה, שהיא הצליחה להפיל אותי פעם אחת בוועדת העבודה והרווחה, ופעם שנייה, כשזה הגיע למליאת הכנסת, גם אז הצליח הרוב להפיל אותי. התוצאה היתה, שעד היום התקרות לתשלום ביטוח לאומי לעצמאים ושכירים שונות. עצמאי משלם ביטוח לאומי עד פי ארבעה מהכנסתו, בעוד השכיר משלם עד פי שלושה מהכנסתו. זו אפליה של העצמאים, משום שלא תמיד העצמאי הוא המיליונר והשכיר הוא האביון, לפעמים השכיר יכול להיות מנכ"ל של חברה גדולה, והעצמאי יכול להיות עצמאי בינוני.

אבל עכשיו רוצים לתקן את העיוות הזה על-ידי דבר, שאומנם פותר את בעיית הפער, אבל הוא יוצר עוול אחר: רוצים להעלות את התשלומים פי ארבעה לכולם, גם לשכירים. מבחינת השוויון הדבר הזה נכון, אבל הרי הבעיה היא שאין שום קורלציה בין תשלומי הביטוח הלאומי לקצבאות. קצבת זיקנה מקבלים כולם, באותו שיעור, בין ששילמו יותר ובין ששילמו פחות, והעניין הזה, מבחינה אקטוארית, איננו נכון.

אני גם חושב, רבותי חברי הכנסת, שזה בפירוש לא נכון מבחינת מדיניות כלכלית לאומית להטיל מס על הוצאות רכב, דמי הבראה, ביגוד וטלפון. חלק גדול מהתשלומים הללו שמשלמים לעובד הם אכן החזרים של הוצאות אמיתיות. אם יש משהו פיקטיבי שקוראים לו, נניח, דמי נסיעה, אבל מדובר באדם שלא נוסע כלל – בסדר, בעיני זה שכר לכל דבר, וההתייחסות לזה כאל שכר היא דבר נכון. אבל בין אלו שמקבלים תשלומים של החזר הוצאות נסיעה, או תשלומי טלפון, או ביגוד, יש כאלה שבאמת נוסעים, שבאמת זקוקים לזה לצורכי עבודה. אז אנחנו מטילים מס על הוצאה שנעשית לצורך עבודה? אם היינו מיישמים את העיקרון הזה לגבי העצמאים, היינו צריכים להטיל על כל מיני הוצאות שנעשות בעסק, על המלאי ועל דברים כאלה, תשלומי ביטוח לאומי. אני חושב שהדבר הזה הוא בפירוש דבר לא נכון.

לכן, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מה שהממשלה מנסה לעשות – היא מנסה להעלות את המסים בצורה די תלולה, הייתי אומר. אני מתנגד להעלאת מס, אין לי הזמן להסביר את זה, אבל אם רוצים ללכת להעלאת מס, צריך ללכת להעלאת מס ישירה ולא ללכת בכל התרגילים והפטנטים האלה של העלאת מיסוי באמצעות הביטוח הלאומי, משום שהעלאת מיסוי באמצעות הביטוח הלאומי היא פוגעת, לא שוויונית ולא צודקת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה.

חבר הכנסת אברהם פורז, אני מודה לך מאוד שחשכת מזמננו ארבע דקות.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שרת העבודה והרווחה גילתה לאחרונה כי קיים עוני בישראל, ועוני עמוק.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לאחרונה גיליתי.

יעקב שמאי (הליכוד):

בתוקף תפקידה כשרת העבודה – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אפילו אתה צוחק.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני לא צוחק, תאמיני לי. אני צוחק מהתגלית.

היו"ר י' עזרן:

אבל הוא דייוק, הוא אמר: כשרת העבודה והרווחה. אני חושב שהוא לא אמר דבר לא נכון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קודם היא גילתה את זה כיושבת-ראש ועדה, ועכשיו – כשרת העבודה והרווחה.

היו"ר י' עזרן:

כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה היא היתה מאוד פעילה, ואני עד לכך.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא רק בזה. היא בכלל היתה פעילה כל השנים.

היו"ר י' עזרן:

אני אומר מה שאני מכיר. אין אדם מעיד אלא על מה שהוא יודע.

אברהם פורז (מרצ):

אבל את העוני לא גילו שם.

היו"ר י' עזרן:

זה לא מדויק, בפירוש לא. אני יודע אילו מאבקים היו לה עם האוצר ועם עבדכם הנאמן כשהיה סגן שר האוצר. לכן, הדיוק של חבר הכנסת שמאי הוא נכון ובמקומו.

יעקב שמאי (הליכוד):

תודה לאדוני היושב-ראש שסייע בידי וגם דאג לומר שהדיוק במקרה זה הוא חשוב, ולא במקרה פתחתי ואמרתי: שרת העבודה והרווחה גילתה שקיים עוני עמוק בישראל.

מדוע אני אומר "שרת העבודה והרווחה גילתה"? הרי בתוקף תפקידה כחברת כנסת וכיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת בשתי קדנציות קודמות היא ניהלה את המאבקים האלה מהצד של שולחן ועדת העבודה והרווחה. היא ניסתה להתמודד עם הבעיה ללא הצלחה. היו לה גם אז רעיונות, ולדעתי רעיונות טובים מאוד, שהיא לא הצליחה ליישם אותם בתפקידה הקודם. אני לתומי חשבתי, שכאשר הגברת נמיר קיבלה את התפקיד של שרת העבודה והרווחה היא לא תבצע שינויים – היא לא תבצע שינויים בדעותיה, ברעיונותיה, בתפיסותיה ובדרכה, היא תמשיך ותתמיד בדרך שבה היא ניהלה ביד רמה את ועדת העבודה והרווחה למען החלשים בישראל, ובתוקף תפקידה זה היא תמצא את הדרכים הנאותות להתמודד עם בעיית החלשים, וכמובן עם בעיית העוני.

ומה עשתה שרת העבודה והרווחה? בעצם היא באה עם תוכנית להתמודד עם בעיית העוני, כדי להקטין סטטיסטית את מספר העניים, אבל לעומת זאת להטיל נטל נוסף על קבוצת האוכלוסייה במעמד הביניים, בשכבת השכירים. אני חושב שכאן טועה השרה בגדול, מכיוון שהכיוון של התמודדות עם בעיית העוני הוא כיוון נכון; מציאת מקורות ההכנסה להתמודד עם בעיית העוני היא במסגרת תפקידך כשרת העבודה והרווחה, וגם זה נכון; אבל ללכת ולהכניס את הידיים לכיסים של בעלי ההכנסות הבינוניות – זה לא נכון.

מי כמוך, גברתי שרת העבודה והרווחה, יודעת שיש מקורות אחרים. הרי את, בתוקף תפקידך, ממונה על המוסד לביטוח לאומי. את יודעת היום שמשרד האוצר משפה, במספרים או על הנייר, את המוסד לביטוח לאומי כדי שהוא יוכל לעמוד בתשלומי הקצבאות למיניהם. השיפוי הוא מוסד שהוצע על-ידי ממשלות קודמות, ואת כשרת העבודה נאבקת נגד השיפוי, ומה בעצם משמעות השיפוי? השיפוי הזה נתן לכל המעסיקים כסף נטו, והיום אני יכול לומר, בשנה תקציבית זו, גברתי השרה – וכנראה, את לא תוכלי לסתור את המספרים האלה – כ-5 מיליארדי שקל. השיפוי הזה מגיע למוסד לביטוח לאומי. איך? במסגרת הסכם, אדוני היושב-ראש. איך קרה שהממשלה ביטלה את הנטל, את התשלום של המעסיקים למוסד לביטוח לאומי והקטינה להם את התשלום? היום המשמעות התקציבית השנתית שלו היא 5 מיליארדי שקלים. אמרו: אנחנו נעשה עסקה. יש הסכם עבודה שנחתם בין המוסדות המתאימים, בין המעסיקים ובין ההסתדרות, בין העובדים, בין ההסתדרות ובין המעסיקים, או בצורה ישירה בין המעסיקים לבין העובדים, ובהסכם הזה נקבע, שעלות העבודה למעסיק עבור עובד עולה למעלה מ-50%.

הרי אם לקחו את עלות העבודה בכללותה, גברתי שרת העבודה והרווחה, מי כמוך יודעת זאת, הביאו בחשבון את ההוצאה הכוללת של מעסיק לעובד. את הפטנט שמצאה הממשלה הקודמת ומצאו הממשלות הקודמות אימצה הממשלה שאת חברה בה, אימצה הממשלה שאת תומכת בה, ואני לא שמעתי אותך מדברת נגד נושא השיפוי, נגד נושא ביטול עלות העבודה. אני לא שומע ממך שהמוסד לביטוח לאומי היום נמצא במצב כזה שמחר האוצר יאמר: אני לא רוצה לשפות את המוסד לביטוח לאומי. אז מה, נגיע למצב שבעצם יקצצו את הקצבאות לזכאים? אם אמרתי שזה קיים במסגרת הסכם העבודה, העלות הכוללת למעסיק כללה גם את זה. בעצם אני יכול לבוא ולומר כאן, שסידרו את העובדים, מכיוון שמחיר עלות העבודה למעסיק עלה פחות, הוא עולה היום למעסיקים פחות 5 מיליארדי שקל – – –

אברהם פורז (מרצ):

זזה לא מגביר תעסוקה?

יעקב שמאי (הליכוד):

ובמשך שנים הסכום הצטבר והפך לעשרות מיליארדי שקלים. אם אתם יושבים בממשלה זו כבר השנה השנייה, אני אומר: שנה-וחצי זה 7.5 מיליארדי שקל. הבה נחשב רק את התקופה שבה את מכהנת כשרה בממשלה הזו. שנה-וחצי – 7.5 מיליארדי שקל. גברתי השרה, אילו השקעתם את הכסף הזה בתשתיות למקומות עבודה, הייתם יוצרים למעלה מ-140,000 מקומות עבודה כבר בתקופה הזאת של שנה-וחצי.

אברהם פורז (מרצ):

איך אתה יכול לומר את זה כשזו היתה מדיניות הליכוד? הרי הליכוד הכניס, ובצדק, את סבסוד עלות העבודה, לא סבסוד אלא – – – אבל אתה אומר: למה לא הפכתם את המדיניות שלנו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גם הוא התנגד – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, ידידי הטוב, אני רוצה לומר לך, שאני התנגדתי אז ותקפתי את זה בחריפות ובהצבעה הצבעתי, כחבר קואליציה, נגד התקציב, בגלל עלות העבודה, כי אמרתי שיש לתת את זה לשכירים, משום שבמסגרת העלות זה היה בהסכם, אבל מי שחתם על זה לא היתה רק הממשלה, לא רק המעסיקים, אלא גם ההסתדרות, חבר הכנסת פורז. מי שמכהן היום כשר התחבורה בממשלה זו היה אז מזכיר ההסתדרות, והוא מכר את השכירים, ואז שרת העבודה התנגדה בתוקף תפקידה כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

חשבתי לתומי, שאם באמת שרת העבודה והרווחה תיכנס לתפקיד זה, היא תתמודד עם הבעיות של הקבוצות החלשות, של החלכאים, של הנדכאים, של המפגרים, וכמובן, של העניים, ועוד יותר, היא תדאג ליצירת מקומות עבודה נוספים באמצעות הכסף שהיא לחמה נגדו, שתמיד נתנו אותו במתנה למעסיקים.

אברהם פורז (מרצ):

יעקב שמאי (הליכוד):

מה היתה דעת הממשלה, אותה ממשלה שתקפת אותה אז, ואתה תוקף היום את חברי הכנסת?

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אברהם פורז, אנא ממך, אנחנו לא עורכים כאן סימפוזיון. נתתי לך את האפשרות. שאלת, הוא ישיב. תבין, זה על חשבון זמנה של הכנסת, כי תם זמנו.

יעקב שמאי (הליכוד):

מה היתה אז הטענה המרכזית של הממשלה? היתה טענה, שזה ייצור מקומות עבודה, שזה יוזיל את ההוצאות.

אברהם פורז (מרצ):

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אני אומר לך את מה ששרת העבודה והרווחה יודעת. זה לא פתח מקום עבודה אחד נוסף.

אברהם פורז (מרצ):

אתה טועה.

יעקב שמאי (הליכוד):

יש לי הוכחות סטטיסטיות.

אברהם פורז (מרצ):

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, יש לי הוכחות סטטיסטיות. מספר המובטלים בישראל הלך וגדל, הלך והעמיק, ועכשיו, בחודשים האחרונים, מספר המובטלים הולך וגדל. מנסים להתמודד עם זה סטטיסטית. הרי זה לא ילך, גברתי שרת העבודה והרווחה.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

רבותי, מוכרחים לשים סוף לפולמוס הזה ולפינג-פונג הזה, אי-אפשר.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני חושב שהדרך להתמודד עם העוני היא הדרך שהלכת בה עד לפני שנה וחצי, זו הדרך שנאבקת למענה.

היו"ר י' עזרן:

אנא ממך, אתה צריך לסיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

כן, אדוני היושב-ראש, מייד.

זו דרך שבה יכולים למצוא ולתת פתרון הולם, פתרון נאות לבעיית העוני, וצריך למצוא לה פתרון מייד. הרי לפני למעלה משנה-וחצי אמרתם לעובדים, אמרתם לאזרחים, שאתם תשנו את סדרי העדיפויות. אין הוצאות ליהודה ולשומרון, ביטלתם את ההשקעות ביהודה ובשומרון, אין עוד כסף שלגביו היתה לכם כל יום הצעה לסדר שאמרה: לשם הולך הכסף. נהפוך הוא, שם אתם רוצים להחזיר. מה עשיתם עם הכסף שחסכתם? איפה מקורות התעסוקה? איפה הצמיחה? מדוע העוני מעמיק? מדוע הסטטיסטיקות מראות שמספר המובטלים הולך וגדל ומספר דורשי העבודה הולך וגדל? זה מה שצריך להתמודד אתו, ולא לפגוע בכיסיהם של אחרים.

גברתי השרה, אף שהממשלה קיבלה את הצעתך, היא עשתה טעות, ואני בטוח שגם בתוך תוכך את יודעת שזו טעות, זה איזה יישור קו סטטיסטי שאתו לא פותרים בעיה. יש צורך אמיתי ומיידי לטפל בבעיה בצורה יסודית ומעמיקה, להתמודד לא על חשבון קבוצה אחרת לטובת קבוצה אחרת, אלא להתמודד באמת עם בעיית העוני, להעלות את רמת החיים של הישראלים במדינת ישראל, ולא לתת להם איזה כיסוי קטן כזה או אחר. אני מציע לך, תודיעי לממשלה שאת חוזרת בך מדרכך זו, את חוזרת בך מכוונתך זו – –

היו"ר י' עזרן:

אם אמשיך לתת לך לדבר, חבר הכנסת שמאי, הם יאשימו אותי שאני תומך בך בהסתדרות.

יעקב שמאי (הליכוד):

– – ושהממשלה לא תעשה את הדבר הסטטיסטי הזה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

אברהם פורז (מרצ):

– – –

היו"ר י' עזרן:

אבל אני לא רוצה שיאשימו אותי כאן, רבותי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה גם לא יעזור.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה ציון לשבח.

היו"ר י' עזרן:

כן, בהחלט. גברתי שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, היזהר מאוד מעניין ההסתדרות.

היו"ר י' עזרן:

אני מאוד נזהר. אני תומך בו אישית, אבל לא בהסתדרות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מה קרה? למה אסור לתמוך בהסתדרות?

אברהם פורז (מרצ):

סיעת ש"ס תמכה במפלגת העבודה בבחירות להסתדרות ונקנסה.

היו"ר י' עזרני:

סליחה, זה לא קשור. לכן כעת אני רוצה לתמוך בחבר הכנסת שמאי. טוב, אם זה מניח את דעתך.

אברהם הירשזון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אתה נהיית עכשיו מגלה מוקשים?

היו"ר י' עזרני:

רבתי, בבקשה לאפשר לשרה לדבר. מספיק כבר, היא זכאית בהחלט, בשופי, להתייחס לכל מה שנאמר כאן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבתי חברי הכנסת, חבר הכנסת שמאי, אני רוצה לקבוע כאן ועכשיו: מאז כניסתי לממשלה לא שיניתי את דעתי כהוא זה. שני דברים קרו לי מיום שנכנסתי לממשלה: האחד, שיש לי מכונית ונהג, ואני מודה שזה מאוד מאוד נוח, לראשונה בחיי. דבר שני, שאני עובדת הרבה יותר קשה, ואני מודה שאני מאוד אוהבת לעבוד.

אני מציעה לכולנו, ואני לא אומרת את זה לך, חבר הכנסת שמאי, כי אתה לא העלית את הנושא הפוליטי; אני מציעה לכולנו, בוויכוח על העוני, לא לנהל ויכוח פוליטי. את זה אני אומרת גם לחברי בממשלה. הדוח האחרון מתחלק לשניים, חצי שנה לליכוד וחצי שנה למפלגת העבודה. את הציבור העני במדינת ישראל לא מעניין מי היה בשלטון. מעניין אותו מי נמצא היום בשלטון.

אני קבעתי ואני חוזרת ואומרת, שההתמודדות עם העוני היא לא רק התמודדות של שרת העבודה והרווחה. אני מסרבת ולא אקבל על עצמי את האחריות הבלעדית למצב העוני במדינת ישראל. עוני זה שיכון, עוני זה חינוך, עוני זה בריאות, עוני זה גם רווחה.

אילולא היה המוסד לביטוח לאומי, אילולא שילמנו קצבאות למיליון ו-600,000 אנשים בישראל, היו מיליון ו-100,000 עניים בישראל.

הזכיר זאת חבר הכנסת שמאי. אני נלחמתי נגד המגמה להוריד הורדה גורפת את עלות העבודה למעסיקים, חבר הכנסת פורז. זאת, משני טעמים: הטעם הראשון היה כי חשבתי שזה לא צודק; גם לא צודק וגם אינני בטוחה שזה הוסיף, בוודאי לא הוסיף משמעותית, עובדים למערכת העבודה בישראל.

הסיבה השנייה, והיא לא פחות חשובה: ההורדה הגורפת הזאת הביאה לכך שתלותו של המוסד לביטוח לאומי בתקציב המדינה הפכה לתלות מוחלטת. מיום הורדת עלות העבודה, 60% מקצבאות המוסד לביטוח לאומי המשולמות לציבור הם מכספי המדינה. 40% בלבד, זה לא רק עלות העבודה, זה סעיף 200 ועלות העבודה, 4.9 מיליארדי שקלים. השנה משפה האוצר את המוסד לביטוח הלאומי בנושא עלות העבודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

שזה אותו סכום.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לומר לכם, שברגע ש-40% בלבד הם כספי העובדים וכספי המעסיקים, הופך המוסד לביטוח לאומי, לצערי הגדול, כלי שלוקח חלק יותר מדי גדול לטעמי מתקציב המדינה. הוא מאבד הרבה מעצמאותו, ובשנים האחרונות הוא איבד יותר מדי מעצמאותו. אני עושה מאמצים גדולים להחזיר למוסד לביטוח לאומי את עצמאותו, וזה לא קל.

חבר הכנסת שמאי, אני אמרתי תמיד, ואתה ללא ספק שמעת אותי אומרת זאת בוועדה, שכאשר יש עוני ויש מצוקה ויש עוגה תקציבית – גם כשהייתי באופוזיציה אמרתי זאת, ואתה יודע שהמאבק שלי בנושא עלות העבודה היה נגד חברי באותה עת בממשלה. ואתה זוכר בדיוק מה קרה; אני עמדתי בראש המאבק, ואם אינני טועה הייתי היחידה ממפלגתי, במאבק הזה בכנסת. אני אמרתי שאינני מבינה, ואני אומרת זאת גם היום, מדוע אני צריכה לקבל קצבת אלמנה בסך 560 שקלים מדי חודש, כאשר במדינת ישראל יש 40,000 אלמנות שחיות רק על קצבת אלמנה, ואנחנו מוסיפים להן השלמת הכנסה כדי שהן לא תחיינה מתחת לקו העוני. יחד עם ההשלמה הסכום מגיע ל-860 שקלים. אם יש לאלמנה ילדים, היא מקבלת קצבת ילדים.

זה לא דבר חדש, אני אומרת זאת מזמן שאני בממשלה. אם מישהו יאמר לי, שזה צדק חברתי, שזה שוויון חברתי, לתפיסת עולמי, מאז אני זוכרת את עצמי – זה לא צדק חברתי.

אני בעד הורדת עלות העבודה והחזרתה, או לפחות בעד לתת את זה רק למשק היצרני. אם כי, ואני חייבת לומר, אני רואה את זה היום מהנתונים של שירות התעסוקה, ואני רואה את זה גם ממה שקורה בעולם – היום ענף השירותים תורם תרומה משמעותית יותר מאשר הענף התעשייתי מבחינת ידיים עובדות ומציאת פתרונות לנושא התעסוקה, כי אנחנו יודעים שבתעשייה, ככל שהיא משתכללת, אם היא משתכללת במיכון, שכלול במיכון פירושו פחות ידיים עובדות.

אברהם פורז (מרצ):

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת פורז, אני לא הפרעתי לך. ברגע שאתה עושה קואליציה עם חבר הכנסת יעקב שמאי נגד התוכנית הזאת, אני כבר לא יודעת איפה אני נמצאת.

אברהם פורז (מרצ):

אבל כל אחד מסיבה אחרת.

יעקב שמאי (הליכוד):

זו הפרדה של עוני מפוליטיקה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זאת גם אני עושה, לא תוכל לומר עלי שלא.

שאול יהלום (מפד"ל):

את טוענת שזו הפרדה של עושר מפוליטיקה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

נכון.

חבר הכנסת שמאי, אני רוצה לומר לך, שאני פשוט אדם פרקטי. אני יכולה להיות מאוד פופולרית ולקבל עוד כמה כותרות בתקשורת, אם אומר שאני בעד החזרת לפחות חלק מעלות העבודה, ואני בעד. אני יכולה לומר שאני בעד מיסוי הבורסה, ואני בעד. אבל כאדם פרקטי אני רוצה לומר לך, וסליחה שאני מקיימת את השיחה הגלויה מלב אל לב מעל במת הכנסת, לפי הערכתי אין לזה כל סיכוי לעבור בממשלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

נכפה את זה בכנסת, לא צריך ממשלה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני חברת ממשלה, אתה חבר כנסת. אני הייתי חברת כנסת, אני יודעת מה כוחי כחברת ממשלה ומה הם הלאווים שאני מצווה עליהם כחברת ממשלה. ומאחר שאינני מתכוונת להתפטר מחברותי בממשלה, אני חייבת גם למלא אחר כללי המשחק.

יעקב שמאי (הליכוד):

זה מה שנאמר – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, חבר הכנסת שמאי – – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני ייאבק על זכותו, בהחלט.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אתה תיאבק על זכותך, אני איאבק על זכותי. אני שלמה עם התוכנית שהבאתי מאל"ף ועד תי"ו, לפי תפיסת עולמי. אני יזמתי אותה, אני אמרתי למנכ"ל החדש של המוסד לביטוח לאומי: לא עוד אנחנו נהיה הדווחים על ממדי העוני. אנחנו נשלם השנה קצבאות בגובה של 17.1 מיליארד שקלים. באתי והצעתי: ב-410 מיליון שקלים מתוך הסכום הזה בלבד אנחנו נעשה קצת סדר אחר. לחלק מהאנשים זו תהיה תוספת קטנה, לחלק מהאנשים, לרובם, זו תהיה תוספת מאוד משמעותית.

ואני רוצה כאן, ברשותך, אדוני היושב-ראש, להיכנס לפרטי התוכנית.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, רציתי להבין את עניין הקצבה של האלמנות. גברתי אמרה שהיא מתנגדת. למה? להשלמת הכנסה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, אני שואלת כל הזמן, אדוני היושב-ראש, איזה מין צדק חברתי זה, איזה מין שוויון זה? אם אני, בשכר שאני מקבלת וגם הפנסיה החלקית של בעלי המנוח, מקבלת כמו כולם 560 שקלים מדי חודש קצבת אלמנה, כאשר יש במדינת ישראל 40,000 אלמנות שחיות רק על קצבת אלמנה, וכדי שהן לא תגענה לחרפת רעב אנחנו מוסיפים להן עד ל-860 שקלים, כדי שהן תהיינה מעל קו העוני – – –

אברהם פורז (מרצ):

לפי זה, למה לשלם קצבת זיקנה לאנשים אמידים?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

למה לא יהיו הקצבאות יותר פרוגרסיביות?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת הלפרט, עכשיו אני באה להציג את דעתי.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אני שואל אותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

עוד לא שמעת אותי. אתה רק נכנסת.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

— — —

היו"ר י' עזרן:

טוב, רבותי, אני מצטער. אני חשבתי שחשוב מאוד להבהיר את הנושא הזה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למעשה את רוצה לבטל את הביטוח הלאומי. הרי אדם משלם לביטוח הלאומי ואדם מקבל מהביטוח הלאומי. אם את רוצה לבטל לבעלי הכנסות גבוהות, יהיה מס הכנסה והתקציב ייתן למי שצריך. הביטוח הלאומי נוצר כדי לתת בזיקנה למי שלקחו ממנו בצעירותו. זה הביטוח הלאומי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, זה לא מקרה שאני אמרתי שבקצבת זיקנה לא ניגע. מדוע? לגבי עולים חדשים, אנחנו המדינה היחידה בעולם שבה כאשר עולה חדש מגיע, אשה בגיל 60 וגבר בגיל 65, לשדה התעופה בן-גוריון, הם מקבלים אוטומטית חותמת מהמוסד לביטוח לאומי שהם זכאים לקצבת זיקנה, בלי שהם עבדו בארץ יום אחד, בלי שהם שילמו.

לגבי הישראלים זה לא כך. זו הקבוצה ששילמה כל חייה למוסד לביטוח לאומי. לגביה הנושא הביטוחי הוא משמעותית תופס יותר מאשר לגבי כל האוכלוסיות האחרות.

שאול יהלום (מפד"ל):

אבל גם אלמנה שילמה וגם בעלה שילם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

יש הרבה אלמנות צעירות, מי כמוך יודע זאת.

היו"ר י' עזרן:

לצערנו הרב.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה לא רק עניין של גיל לגבי האלמנות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני יכולה להמשיך?

היו"ר י' עזרן:

רבותי, הוויכוח כאן הופך כבר להיות אקדמי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש החזיר את הנושא הזה לדיון.

היו"ר י' עזרן:

כן, אני גם לא הפרעתי לך ואין לי שום טענות על ההערה החשובה שלך. אבל פשוט לא נוכל להפוך את הדיון החשוב הזה לדיון אקדמי, מכיוון שיש כאן הצגת עמדות ותפיסות עולם ברורות. יש שתי אסכולות, אין מה לעשות. יהיה קשה מאוד לגשר עליהן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לומר בפשטות. אני הסברתי לך גם מדוע זה לא ביטוחי, חבר הכנסת ויינשטיין, כאשר 60% בכלל אינם כספי הביטוח הלאומי, לצערי הרב. אבל אם זה ילך למקום אחר, אני יודעת שגם הקצבאות שיש לא תשולמנה.

אנחנו עדים לכך שבשנה אחת, מ-1991 ל-1992, עלה מספר המשפחות החיות מתחת לקו העוני מכ-152,000 ל-174,000 משפחות. באותן משפחות חיות 616,000 נפש, מהן 261,000 ילדים.

שכיחות העוני גדלה בעיקר בקרב הקשישים ובקרב משפחות עם ארבעה ילדים ויותר. על רקע המציאות הזאת אני ראתי צורך, כפי שאמרתי קודם לכן, לעשות קצת סדר אחר בתוככי חלוקת הקצבאות של המוסד לביטוח לאומי.

התוכנית אושרה על-ידי הממשלה, ואני מאוד מקווה שהיא תאושר גם על-ידי הכנסת. היא מתמקדת באוכלוסיות הנזקקות ביותר. היא מיועדת להגדיל, באמצעות קצבאות המוסד לביטוח לאומי ועל-ידי הפחתת דמי הביטוח הלאומי, את הכנסתן של קבוצות האוכלוסייה ששכיחות העוני בקרבן היא הגבוהה ביותר.

מדובר במשפחות שמתקיימות רק מהקצבה המוענקת להן על-ידי המערכות השונות להבטחת הכנסה מינימלית, של המוסד לביטוח לאומי, ולשכירים בעלי שכר נמוך. הכנסתן של משפחות אלה תוגדל באמצעות הצעדים הבאים:

תשלום גמלה להבטחת הכנסה בשיעור המוגדל לאלה בגיל 46 ומעלה הזכאים כיום לגמלה בשיעור הרגיל. הגדלת הגמלה תהיה בשיעור של 25%. כאן היה ויכוח קשה עם האוצר. האוצר טען שגילאים אלה הם בני-יציאה לעבודה. טענתי היתה שהיום, כאשר אנשים בגילים 45-46 מפוטרים מהעבודה, הסיכויים שלהם למצוא מקום עבודה חדש קלושים ביותר.

הגדלת התוספת בגין ילדים במסגרת הקצבאות המשולמות לאוכלוסיות מעוטות הכנסה, מ-5% מהשכר הממוצע או מ-7.5% להורים יחידים, ל-10% ממנו בעד כל אחד משני הילדים הראשונים.

יעקב שמאי (הליכוד):

הרי הממשלה הזאת ביטלה את הבטחת ההכנסה לקצבאות. עכשיו אתם רוצים להחזיר את זה? אתם רוצים עוד הפעם להטיל את הקנס על צעירים שיש להם שני ילדים. הרי אמרתם שאתם עשיתם שינוי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אם אפשר להמשיך, ברשותך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אני מבקש.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני פשוט הזכרתי לה, זה היה הישג סוציאלי של הממשלה הזאת. עכשיו באה שרת העבודה והרווחה ואומרת עוד הפעם להטיל מיסוי על קצבאות הילדים.

היו"ר י' עזרני:

אדוני חבר הכנסת שמאי, אנא ממך. בבקשה, גברתי השרה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כאן תהיה התוספת הכי משמעותית, אדוני היושב-ראש. זאת הקבוצה המונה 70,000 משפחות באוכלוסייה בארץ. האוכלוסייה הזאת, כפי שאמרתי קודם לכן, חיה רק על קצבאות המוסד לביטוח לאומי.

בתוכנית המוצעת על ידי אנחנו מורידים בכמעט 34,000 את מספר המשפחות האלה, ואומר כאן איך אנחנו עושים זאת.

בעד הילד הראשון תהיה הגדלת קצבה של 170 שקלים לחודש.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אחר כך לא תדע מתי להעיר לי. אתה שומע חצי משפט. אולי אני אצליח לשכנע אותך, חבר הכנסת שמאי, אולי, אבל אתה לא מקשיב.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני בו-זמנית הצלחתי לשמוע את מה שאמר לי חבר הכנסת זיסמן ואת דברייך, גברתי השרה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אתה לא מקשיב לי. אני רואה שאתם, שני חברים טובים שלי, כל הזמן משוחחים ביניכם, אתה וחבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא, אנחנו מקשיבים.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אבל חבר הכנסת שמאי חשוב לי כאן.

יעקב שמאי (הליכוד):

גברתי השרה, אנחנו בודקים את הנתונים ביחד.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, לא, אתה לא בודק נתונים. אתה יודע שאני רואה טוב מאוד מה שאתה עושה. אנחנו מכירים איזה יום-יומיים, נדמה לי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

דוד מגן (הליכוד):

גברתי השרה, את צריכה לזכור שחבר הכנסת אברהם הירשזון הוא מראשי ההסתדרות הלאומית. אז זאת הסתודדות של שתי הסתדרויות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני יודעת, אני באתי לברך את פתיחת הוועידה של חבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

והוכחת בקיאות מפליאה.

היו"ר י' עזרן:

זאת השוואת נתונים כנראה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גם שם אנחנו הסכמנו בהרבה מאוד דברים.

אני חוזרת ואומרת: לקבוצה הזאת, שהיא הכי חלשה באוכלוסייה, אנחנו מוסיפים 170 שקלים לילד הראשון, מוסיפים עוד 170 שקלים לילד השני.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

רק לשני ילדים? ומה עם משפחה ברוכת ילדים? מה עם משפחה עם שמונה ילדים?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

רק לשני ילדים. חבר הכנסת הלפרט, כן, רק לשני הילדים הראשונים. אתה רוצה שאני אצטט לך כמה קצבת ביטוח לאומי מקבלת משפחה בת שמונה ילדים עבור הילדים שלה?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדרבה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת הלפרט, אתה היית כמה חודשים אחראי למוסד לביטוח לאומי. היתה לך אפשרות לעשות את כל הדברים שאתה מעיר עליהם עכשיו. מדוע דווקא אתה בא לקבוע דברים שהיה ביכולתך לעשות?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

את עושה רושם שאת דואגת רק למשפחות עם שני ילדים. כאילו ממשלת ישראל מעוניינת רק במשפחות עם שני ילדים, והיתר לא מעניינות אותם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מאחר שאני לא חושבת כמוך – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

זה הרושם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אפשר גם להשיב לך? הלוא אתה כל כך מאוהב בשאלה שלך, תן גם להשיב לך.

היו"ר י' עזרן:

השאלה ברורה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני יודעת שאין לי סיכוי לשכנע אותך. אבל כמו שלך אין סיכוי לשכנע אותי, אני בכל זאת רוצה להשיב לך.

אילו היה לנו יותר כסף, חבר הכנסת הלפרט, יכול להיות שהיינו נותנים ליותר. אבל מאחר שלכל המשפחות בקבוצה הזאת יש לפחות שני ילדים, אני חושבת שתוספת בקצבאות ביטוח לאומי של 340 שקלים לחודש בקצבה, זאת תוספת מאוד משמעותית. הלוואי שהיינו יכולים לתת את זה למשפחות אחרות.

חבר הכנסת הלפרט, אני אומר לך איפה אנחנו לא פוגעים במשפחות, כאשר זה מגיע לארבעה ילדים ומעלה. כאן זו ההוצאה הגדולה ביותר שלנו. זה יעלה בתוכנית – מתוך 410 מיליון, 180 מיליון. וזאת תהיה הקבוצה שתינה, 34,000 משפחות, מההטבה הגדולה ביותר בתוכנית הזאת. היא גם תחסום הרבה משפחות מליפול מתחת לקו העוני.

הנושא הבא הוא הגדלת קצבאות הזיקנה והשאירים לאלה הזכאים להשלמת הכנסה בשיעור של 3.6%. הסכום הוא קטן, הוא אכן קטן. אנחנו החלטנו לפצות אותם על השחיקה ביחס לשכר הממוצע במשק שחלה בקצבה שהם מקבלים.

אנחנו החלטנו להפחית את שיעור דמי הביטוח הלאומי לשכירים, חבר הכנסת שמאי, ששכרם נמוך ממחצית השכר הממוצע במשק. לאמור, ששכרם הוא פחות מ-1,725 שקלים לחודש. במקום 5.35%, הם ישלמו לביטוח הלאומי 2.67%. זו הפחתה של 40 שקלים לחודש. הם ישלמו מחצית מדמי הביטוח הלאומי.

התוכנית כולה, אדוני היושב-ראש, מיועדת להוריד את מספר המשפחות העניות בכ-55,000, שהן כ-32% מכלל המשפחות העניות. עלות התוכנית, כפי שאמרתי קודם לכן, היא 410 מיליון שקל.

המקורות הכספיים למימון התוכנית מצויים בתוך מערכת הביטוח הלאומי. שני המקורות העיקריים – מיסוי קצבאות ילדים לבעלי הכנסות גבוהות והרפורמה בגביית דמי ביטוח משכירים. צעדים אלו אינם פוגעים בהכנסת המשפחות החלשות באוכלוסייה.

חבר הכנסת שמאי, מאחר שדיברת על פגיעה בשכר, אני רוצה לקרוא בפניך, ואתן לך גם בכתב, את טבלת השינויים בתשלום דמי הביטוח לשכירים לפי קבוצות שכר נבחרות, לפי התוכנית החדשה. בהכנסה של עד 1,680 שקל לחודש, ובמסגרת השכר הזה נמצאים 625,000 עובדים שכירים מתוך 1,750,000 שכירים במשק – –

יעקב שמאי (הליכוד):

כמה הם 5% עלות עבודה אם היו נותנים להם?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, דקה. הלאו את סיפור עלות העבודה כבר הבהרתי.

– – הם ישלמו 39 שקלים פחות. בעלי הכנסה עד 3,360 שקל לחודש, בקבוצה הזו יש 584,000 שכירים, ישלמו 25 שקל פחות. בעלי הכנסה עד 5,040 שקל לחודש, ובקבוצה זו יש כרבע מיליון עובדים שכירים, ישלמו 10 שקלים פחות. בעלי הכנסה עד 6,720 שקל לחודש, ובמסגרת זו עובדים 120,000 איש, ישלמו עוד 2 שקלים לחודש. בעלי הכנסה עד 10,080 שקל לחודש, ובמשק יש 115,000 עובדים ברמת שכר זו, ישלמו עוד 36 שקל לחודש. בעלי הכנסה עד 13,440 שקל לחודש ישלמו עוד 135 שקל לחודש.

היו"ר ד' שילנסקי:

גברתי השרה, כשהחלפתי את היושב-ראש הקודם, אמרו לי שאת כבר מדברת על זמן שאול.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אבל היו לי הרבה קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין ברירה, התקנון הוא תקנון.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לומר רק לגבי המיסוי על הקצבאות, שהן תהיינה, חבר הכנסת הלפרט, לבעלי שכר החל משכר המתקרב ל-7,000 שקל לחודש, וזה יהיה עד שלושה ילדים. כל מי שיש לו ארבעה ילדים ויותר, לא נמסה לו קצבה אף לא של ילד אחד. כאן עשינו הבחנה מאוד ברורה, כדי שכל משפחה שיש לה מספר גדול יותר של ילדים לא תמוסה כלל.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כך התחיל גם הקיצוץ של קצבת ילד ראשון, אחר כך זה עבר לשני. דובר רק במי שיש לו 150% מהשכר הממוצע במשק, אחר כך זה ירד ל-100%. עכשיו זה 7,000 שקל לחודש, בשנה הבאה זה יהיה 4,000 שקל, וזה ימשיך לרדת. אני מדבר מתוך ניסיון שגם את מכירה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הלפרט, אני אבקש מכולם לא לקרוא עוד קריאות ביניים בגלל ההגבלה בזמן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, אני רק רוצה להעיר לחבר הכנסת הלפרט, כמי שמצויה בנושאים החברתיים באופן בלעדי, בלי לעסוק כמעט בשום נושא אחר בעשר השנים האחרונות להיותי בכנסת, ואני מאוד מצויה בכל הנושאים – אני חוזרת ואומרת לך, חבר הכנסת הלפרט, שאני עומדת כל כולי מאחורי התוכנית הזו. אני חושבת שלא יהיה צדק חברתי במדינה הזאת אם לא ניקח יותר מהחזקים וניתן לחלשים. ולא יקרה כהוא זה אם מתקציב קצבאות של 17.5 מיליארד שקל, ש-60% מהם הם כספי מדינה, לצערי, ולא כולם כספי גבייה, אנחנו ניקח 410 מיליון שקל מהאוכלוסיות היותר חזקות ונעביר לאוכלוסיות היותר חלשות, כדי ששליש מהן יצאו ויעלו אל מעל לקו העוני.

אדוני היושב-ראש, אתחשב בהצעה שלך, ובכך אני מסיימת את התשובה. אני בטוחה שעוד נשוב לדון בנושא הזה. אני רואה חשיבות רבה מאוד בדיונים האלה. אני חושבת שככל שהכנסת תרבה לעסוק בנושאים החברתיים, גם המודעות של החברה, גם המודעות של האוכלוסיות המבוססות, שחלקן בטוחות שלהן זה לא יקרה לעולם, וגם המודעות של חברי הממשלה ושל כלל חברי הכנסת לחשיבות הגדולה שבנושאים החברתיים תהיה הרבה יותר חזקה.

אני מציעה להעביר את ההצעות לדיון ממצה יותר ומפורט יותר בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

ואת מכירה את הוועדה הזאת.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

ומה התוכנית של כבוד השרה לגבי משפחות ברוכות ילדים עם שמונה ועשרה ילדים?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כבוד השר כבר השיבה לך עשר פעמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לשרת העבודה והרווחה.

לפני שחבר הכנסת דוד מגן מעלה את הצעתו להסיר, אני רוצה להודיע לכולם – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי קודם להסיר – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אני נרשמתי ראשון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקבל מסגנית מזכיר הכנסת פתק שבו כתוב: חבר הכנסת מגן מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת פורז.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני נרשמתי ראשון אצל סגנית מזכיר הכנסת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני יושבתי פה במשך כל זמן הדיון בנושא הזה, ואני מבקש להסיר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

של מי?

דוד מגן (הליכוד):

את שמאי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, תרשו לי להסביר. כולכם ותיקים ומכירים את העניין. אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך שהיו שני מציעים. אחד ביקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פורז. אם מישהו רוצה, הוא יכול לבקש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני ביקשתי להסיר את שמאי.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אינני יודע. אולי יש שניים המבקשים להסיר את שמאי. אינני יודע עכשיו איך להחליט.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה. אני מבקש שתתקשר אל – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוחה. מבקשים להסיר את שמאי. אבל פה מדברים על ההצעה שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אכן, מבקשים להסיר את הצעתך, חבר הכנסת שמאי, ולא אותך.

חבר הכנסת ויינשטיין, חבר הכנסת בא-גד הראה חברות לדוגמה והוא ויתר.

לפני כן אני רוצה להודיע משהו. יש אלי פנייה, בעיקר של עובדי הכנסת, ובעיקר של הקצרניות. בגלל שעות העבודה הרבות הם מתמוטטים. לכן עומדת בפני השאלה, האם לרחם על חברי הכנסת ולתת לכל אחד עוד כמה דקות, או לרחם על העובדים. הצדק מחייב שכולנו נרחם על העובדים, ולכן אני מודיע שאני אנתק היום מיקרופונים. כולם מתבקשים, לכן, להצטמצם.

חבר הכנסת דוד מגן, לרשותך דקה. אתה הקורבן הראשון.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל על כך שאדבר רק 55 שניות, ואולי פחות.

הממשלה ממשיכה לדבר בשני קולות. הממשלה קיבלה החלטה, ולאחר ההחלטה על מיסוי קצבאות הילדים אנו שומעים היום את נציבות מס ההכנסה, המדברת על כך שההחלטה היא בלתי ישימה. לא נשמעה התייחסות של שרת העבודה והרווחה להתבטאות של נציבות מס ההכנסה.

עניין שני. אנו מדברים על משפחות ברוכות ילדים. גם השרה הזכירה, זוכרת ושומעת את המפולת הקיימת במשפחות ברוכות ילדים כאשר הבן הרביעי או הבת הרביעית מתגייסים לצבא. הפער בין קצבת הילדים למשפחה בת ארבעה ילדים לבין הקצבה למשפחה בת שלושה ילדים הוא פער גדול מאוד, אשר מוביל אותן משפחות לבעיות כלכליות קשות. צריך לעשות איזו פעולה לצמצום הפער, כך שה"נפילה" לא תהיה גדולה כל כך כאשר הבן הרביעי מהסוף מתגייס לצה"ל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן, דיברת דקה וחמש שניות. נשארתי חייב לי חמש שניות.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי שרת העבודה והרווחה, את נאלצת לקחת ממשפחות בעלות הכנסה בינונית ולתגמל משפחות עניות, משום שכספי המבוטחים בכל הממשלות לדורותיהן מבוזבזים. אנשים חוסכים כל ימי חייהם, והכסף הזה נשמר בערך נומינלי ולא מושקע בהשקעות. לכן אני מציע לך, אם את רוצה לעשות רפורמה מקיפה, היסטורית, תדאגי לכך שכספים שמושקעים בביטוח לאומי יושקעו בהשקעות ריאליות, כדי שערכם יישמר.

נקודה שנייה. אמרת שהתנגדת בנושא עלות העבודה משום שאין בכך צדק. גברתי השרה, אנחנו לדורותינו מתגמלים אנשים. משקיעים זרים באים לכאן, והם מיליארדרים, ואנחנו אומרים: תהיו משוחררים מ-80%-90% מס הכנסה. כלכלה מניעים לא רק על-ידי ראיית הצדק אלא על-ידי השגת מטרות. לכן, אולי לא צודק להוריד את עלות העבודה למעסיקים, אבל משיגים מטרות כלכליות. אני מבקש שתשקלי את זה, ולכן אני מציע שהצעתו של חבר הכנסת יעקב שמאי תישקל שנית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרת את זה בעדינות ובאינטליגנטיות. אני אשאל את חבר הכנסת פורז, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה דיון במליאה. אני חושב שהנושא הוא מסוג הנושאים שצריכים דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. חבר הכנסת שמאי, האם אתה מסכים שהצעתך תידון בוועדה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מסכימה לדיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, יש לנו כאן רק הצעה אחת; והשעון מופעל, רבותי.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע שהצעתם של חברי הכנסת אברהם פורז ויעקב שמאי: התוכנית למיסוי קצבאות הילדים ושיעורי המס לביטוח לאומי לצורך מאבק בעוני, עוברת לדיון במליאה.

הצעות לסדר-היום המערכת החינוכית ומניעת אלימות בעקבות רצח נהג המונית

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא – הצעות לסדר-היום מס' 3107, 3108, 3109, 3111, 3114, 3116, 3120, 3145, 3155 ו-3169 בנושא: המערכת החינוכית ומניעת אלימות בעקבות רצח נהג המונית. ראשון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת אברהם הירשזון, אחריו – חבר הכנסת זבולון המר, ואם הוא

לא יהיה – חבר הכנסת יוסף בא-גד. אני מפנה את תשומת לבכם, רבותי, הנאום הוא בן שבע דקות. תעשה לך חשבון היכן אתה מדלג. חזקה שכל הדברים שלך חשובים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא אכפת לי שתנהג בי כבית-שמאי, אבל ב-49 דקות – כולי בית-שמאי.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אדוני סגן השר, מה עוד צריך לקרות כדי שמערכת החינוך תתעורר מתרדמתה ותטפל בתופעות האלימות בקרב הנוער, כפי שמטפלים במחלה קשה ובחולי חברתי ההולך ומתפשט?

גילויי האלימות הולכים ונעשים קשים, חריגים ואכזריים יותר ויותר. רצח נהג המונית בהרצלייה, מר רוט, זיכרוננו לברכה, הוא אות קין על מערכת החינוך.

אדוני סגן השר, אינני מתכוון למערכת החינוך דווקא בתקופה הזאת, ולא לכל מערכת החינוך, חלילה, אלא לכישלונה המוחלט בחינוך למניעת אלימות, בעיקר במוקדים מסוימים, והם הולכים ורבים.

זה שנים אני מתריע מעל במת הכנסת, בוועדת החינוך ובפורומים ציבוריים וחינוכיים אחרים, על כך שמשרד החינוך אינו מעניק טיפול חינוכי שיטתי, ארצי ומסודר למניעת אלימות בקרב תלמידים.

כבר נואשנו מלשמוע, בכל עת שתלמיד או תלמידים מעורבים במעשי אלימות נוראים, את התגובה השבלונית של דובר משרד החינוך האומר: מדובר במעשה חריג. עוד מעשה חריג ועוד מעשה חריג ולפנינו תופעה חריגה המחייבת התערבות חריגה וטיפול חריג. הטענות על כישלונה של מערכת החינוך במניעת עבריינות הנוער אינן חדשות.

אדוני היושב-ראש, הגיעה לידי חוברת "מגמות", רבעון לחקר בעיות הילד, כרך ט', מס' 3, מיולי 1958, ושם מופיע מאמר מאת פרופסור פרנקנשטיין. הוא מדבר על טיפוס חדש של עבריינות נוער והוא אומר: "אולם על אף כל ההסתייגויות האלה רשאים אנו לשאול מהם הגורמים החברתיים המשותפים לכל צורות המבנה של 'טיפוס העבריינות החדש' ומהו המכנה המשותף שעליו נוכל להעמיד את ביטוייו השונים?". והוא אומר: "האדם בתקופתנו הטכנולוגית נוטה להעביר חלק ניכר מיוזמתו אל המכשיר המכני ואל הקולקטיב המבצע. הוא מזלזל בכוח ההפעלה וההכוונה של האידיאות הגדולות ומעדיף שיקולי כדאיות, שהרי שיקולים אלה הם תנאי להצלחה טכנולוגית". והוא

ממשיך ואומר: "דפוס החינוך המשפחתי השתנו כתוצאה מכמה גורמים, ביניהם מהחלשת הבטיחות הערכית וההתמצאות החינוכית הטבעית של ההורים המודרניים, הלומדים חינוך מבלי לסגל לעצמם את הנלמד. ההורים שמרוב השתקעות בבעייתיות האישית של עצמם שכחו את תפקידם כמכוני ילדיהם". והוא מוסיף ואומר: "תודעת הערכים והתפיסה העצמית של האדם במציאות הטכנולוגית מצטיינות בחיצוניותן ובהעדר של האניות הפנימית".

אדוני היושב-ראש, כל זה נכתב כבר ב-1958, ואנחנו צריכים לשאול את עצמנו, האם המדע מנותק ממערכת החינוך.

וב-1993 – לקט מקרי של קטעי עיתונות מהתקופה האחרונה מעורר פחד ואימים. אני מצטט: "הילדים הרביצו לי כל הזמן, כמעט התעלפתי, אבל אמרתי לעצמי שאני צריך להיות חזק. בקושי הגעתי הביתה. נפלתי על המיטה ובכיתי. אמרתי לאמא שנפלתי בדרך כדי שהיא לא תיבהל ולא תיקח אותי למשטרה. אם הייתי הולך למשטרה הילדים האלה היו הורגים אותי". זה לא קטע מסיפור מתח. כך תיאר חוויותיו ילד בן 11, תלמיד בית-ספר יסודי במרכז הארץ. כאשר הם לא רבים, הוסיף הילד בריאיון עם כתבת "מעריב" שרה פרידמן, הם משחקים במשחקי חניקות וניג'לות, ברולטת כביש וברולטת חלון. בבאר-שבע המציאו משחק ילדים חדש – רולטת כביש. בשרון נחשפה כת שותי דם. תלמידים בכמה בתי-ספר, בני 14-16 מקיזים מדמם לספל משותף ושותים ממנו. בעשרות מקומות בארץ נחשפו ילדים, אדוני היושב-ראש, החוגגים בסופי שבוע עם עברייני סמים במסיבות אסיד.

אבל לא רק הדברים המתפרסמים בכתבי-העיתון היומיומית מפחידים אותנו. גם סקרים ונתונים רשמיים שפורסמו לאחרונה מצביעים על החרפת האלימות. נתונים רשמיים שריכז משרד החינוך והתרבות מצביעים על כך, שבשנת 1992 דווחו למשטרה 1,400 מקרי אלימות קשה בבתי-הספר, מהם 140 מקרים בתוך בתי-הספר, והאחרים בסמוך. מתוך המקרים האלה היו כ-100 מקרים שבהם נגרמה חבלה גופנית חמורה, שכללה גם תקיפת עובדי ציבור – מורים, שרתים, עובדים סוציאליים ועובדים אחרים. ביותר מ-450 מקרים נגרם נזק בזדון לרכוש. גם בנושא אלימות מורים נגד תלמידים נרשמו עשרות מקרים. עשרה מורים הורחקו אשתקד מעבודתם בשל אלימות נגד תלמידים.

סקר אחר, שנערך על-ידי מכון גיא-קרטוגרפיה בתל-אביב, מצא שכ-60% מהתלמידים דיווחו על אלימות ברמות שונות מצד ילדים אחרים בבית-הספר. 14% דיווחו על אלימות חמורה. 29% מכלל 12,000 תלמידי כיתות ה' עד י' בתל-אביב הוכו מכות קשות, לפחות פעם אחת במשך שנת הלימודים, לפחות פעם אחת.

אגודת "אל-סם" מסרה, כי 7% מקרב בני הנוער הלומדים הם צרכני סמים, ו-24% מקרב בני הנוער העובד ושאינו לומד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מציע לך להתחיל לצמצם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

יש גם מחקר מקיף על הרגלי שתייה בצפון הארץ, אדוני היושב-ראש, שמוכיח קיום מספרים מדהימים של בני נוער ששותים בפאבים – מתחת לגיל המותר ובמקומות שאסור לשתות בהם משקאות. הוא אומר שכרבע מכלל השותים עלולים להתמכר.

אני מוסיף עוד דבר אחד, אלימות בקרב ילדים עולים. כישלון הקליטה החברתית של ילדי העולים, נושא זה הוא כבר חמור, ואדוני סגן השר, הצבעתי במקרים מספר על התופעה הזאת ואתה ניסית לומר לי שהתופעה מתוקנת. לצערי הרב, 42% מילדי העולים מצויים מתחת לקו העוני; רבים מהם, בני 12, יוצאים לעבוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הירשזון, אתה ידוע כחבר טוב מאוד שלי. אני יכול להתחיל בכך בתור דוגמה, לדרוש ממך לסיים, כך שאוכל לדרוש גם מאחרים. אם חבר טוב כמו הירשזון הפסקתי, אחרים בוודאי אוכל להפסיק. אודה לך אם תצמצם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני באמת תמיד מדייק בזמן. אנא ממך, תן לי בפעם הזאת עוד דקה, דקה וחצי, כדי לגמור.

היו"ר ד' שילנסקי:

בקשה יפה כזאת, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם סוף פסוק הוא שהממשלה כשליחת ציבור לא תוכל להתערב ולמנוע שידורים אלימים ומסרים אלימים בטלוויזיה? אולי דווקא צריך לרתום את הטלוויזיה כדי להוריד את רמת האלימות בארץ.

אני רוצה לציין את קריאתו המפורסמת, אדוני היושב-ראש, והשנויה במחלוקת של הסופר ס. יזהר, בספריו ובמאמריו, שאמר שלא צריך לחנך לערכים. חשבנו שזאת קריאה שנשארה בודדה. מסתבר שבקרב מעצבי דעת הקהל היא לא נשארה, כנראה, בודדה.

לכן, אדוני סגן השר, אני פונה אליך. בידיכם עכשיו להחליט האם משרד החינוך והתרבות הוא באמת משרד חינוך ותרבות, הוא מורה דרך, או שהוא לא עוד משרד החינוך ולא עוד משרד התרבות אלא משרד הלמידה.

אני חושב שהיום חובתו של כל ישראלי החרד לפרצופה של החברה הישראלית לקום ולומר: מאסנו באלימות, צריך לקום ולעשות מעשה. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת זבולון המר – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואני חוזר על דרישתי.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, כבוד סגן שר החינוך, כנסת נכבדה, נאמר בפרשת שופטים, בחומש דברים: כי יימצא חלל באדמה אשר ה' אלוהיך נותן לך לרשתה נופל בשדה ויצאו כל זקני העיר ההיא, הקרובים אל החלל. עוד המשך בתורה: וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם. שואל רש"י את השאלה: וכי עלתה על לב שזקני בית-דין שופכי דמים? הרבנים הראשיים, גדולי הדור יוצאים ואומרים: אנחנו לא שפכנו את הדם של הנרצח. האם עולה על דעת מישהו שגדולי הדור ירצחו מישהו? אלא תדעו לכם, אם קורה שמישהו נהרג, זו אשמת כולנו. ואם קרה רצח בהרצליה על-ידי נערים, זו אשמת כל בית ישראל. איש לא יוכל להינקות, דתי, חילוני, מכל סוג שהוא. כנגע, נראה לי, בבית קרה אסון.

אני נדהם, במקום ששר החינוך יודיע למחרת: כל בתי-הספר בכל המדינה לא ילמדו בשעה הראשונה וכולם ייכנסו לאולמות, מי שירצה יאמר תהילים ומי שירצה ישמע שיחת מוסר – עוד לא קרה במדינת ישראל שמבוגר ירצח במתוכנן על-ידי ילדים, ואם עוברים לסדר-היום, מי יודע לאן נגיע. אבל, לא פלא שזה קורה.

בעיתון "ידיעות אחרונות" מסופר: עולה בת 14 מעפולה התאבדה בקפיצה מהקומה השישית. טרגדיה נוראה. משפחה מרוסיה, נקלטו טוב, האבא עובד בבית-חולים, לאמא יש עבודה, הילדה סבלה מקשיי קליטה חברתית. טרגדיה. אנחנו לא בסדר. אבל, היא השאירה מכתב ובו ציטוט משר של הזמר אביב גפן. עולה אביב גפן בטלוויזיה וקורא לנוער להתאבד, איש לא מכניס אותו לבית-הסוהר. והיא, הילדה התמימה והמסכנה, עם שיר של אביב גפן בכיס חולצתה מקיימת את מה שאביב גפן לימד אותה, ואנחנו שותקים.

כותב יוסף לפיד בעיתון "מעריב": "התפוז המכני – ואולי האשמה לא נעוצה בכלי התקשורת אלא בחינוך מתירני מדי החוסך מילדים את שבט ההורים ואת אימת המורים". אנחנו מאוד דמוקרטים, מתירנים, תראו מה עשיתם עם המתירנות.

אני בכוונה לא אומר מה אני חושב על כל החינוך, אני שותק, אני לא רוצה לרקוד על הדם, חס וחלילה. אני מביא לכם את אביב גפן, להבדיל – את יוסף לפיד, אני מביא את האמא של הרוצח שאומרת: ילד משגע, ילד טוב, יש לו IQ גבוה, נתנו לו כל מה שצריך, ילד מפונק, לא חסר לו כלום, הלך לחוגים של נוער שוחר מדע. ועוד היא מוסיפה: חתיר, יש לו הרבה מעריצות. את לא מבינה, אמא אומללה – ושמעתי שגם היא רצתה להתאבד – שאם נותנים לילד כל מה שהוא רוצה ומפנקים

יותר מדי, הורסים במו-ידיים את הילד. נאמר במשלי: חוסך שבטו שונא בנו. גם לפינוק וגם להטבות יש גבולות.

אני עומד עכשיו להראות משהו שזעזע אותי ואני חושב שזה צריך לזעזע את כולנו ואת סגן השר שיושב פה. כבוד סגן השר, כדאי שתראה. יש פסטיבל עכו, ואני אומר לכם, כאיש מוסר, הייתי מתבייש להראות את זה, אבל אולי סוף סוף תזדעזעו, איך אתם הורסים דור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בא-גד, אסור להציג – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

דברי התורה ירדו מהחשבון. עכשיו נציג – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני מתכוון לדבר אחר, להציג – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

זה לא מיצג, זה קטע מעיתון. טוב, אני לא אציג, יותר טוב לא להציג, אתם צודקים, כי זה גועל נפש.

פסטיבל עכו, אני מתבייש לומר, אבל שהעם יבין: חוני משתין בקערה, רואים את התמונה שלו וזה לעיני כולם. אני הייתי מקיא עליו. בעד זה משלמים כסף לראות פסטיבל. חוני משתין, סליחה.

להקת סמרטוט הופיעה. ופה רואים דבר, שומו שמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

איזו להקה?

יוסף בא-גד (מולדת):

להקת סמרטוט. קבוצת סמרטוט, שואה, מוות, עירום, טירוף, אלוהים – מותר לומר את זה עם השם כי זה גועל נפש. אז מה מראים? מישהו תלוי על עץ צלוב, ותסלחו לי, אתם יודעים מה הוא עושה? מאונן לעיני הציבור. אני מוכן להעביר לכבוד סגן השר את התמונות.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הייתי בהצגה.

יוסף בא-גד (מולדת):

היית בהצגה ולא קמת וצעקת: בוז? כך התוצאות. רבותי, מה אתם מתפללים על התוצאות אם אתם הורסים במו ידיכם?

יש כאן וידוי של מורה מתיכון בגבעתיים, לא דתי, שמואל פקר שמו: אני מורה בבית-ספר תיכון, בעל 33 שנות הוראה. אינני מתכוון להמשיך ללמד אף לא שעה אחת. את רוב זמני אני מבזבז בעבודה משטרתית. תמיד ידעתי לשלוט בכיתה בלא קושי אבל בחינוך אין דמוקרטיה טהורה כמו באגודה היוונית. כדי שתהיה דמוקרטיה, יש לדרוש יד נוקשה, לא אמהית, לא להקל, לא להרפות, לא להיות מורה דמגוגי. שוב אני אומר, זה אדם לא-דתי.

אני מתיימר לומר לכם, רבותי, 40 שנה אני ראש ישיבה. עברו אצלי אלפי תלמידים. לא נגעתי בתלמיד, וברוך השם יש משמעת, יש אווירה טובה. למה אי-אפשר להגביל את הילדים, לקבוע להם גבול, שילד ידע שההורים, המורים והמחנכים לא חייבים לתת לילד הכול?

אני אומר, חייבים לעשות קריעה על מה שקורה בתוכנו. זה לא עניין של דתים וחילונים אלא זה עניין של הרס המוסר, ואם יש הרס כזה, אל נתפלא על התוצאות, השם ישמור.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו – לחברת הכנסת ענת מאור.

אדוני סגן השר, אם חבר הכנסת יהלום היה מדבר הוא ודאי היה מספר. הזמנו חברי כנסת לנסוע לראות הצגה – "ארבייט מאכט פריי". נסענו מטעם הכנסת. לפי שם ההצגה ברור שזה על השואה. כידוע, אני הייתי שם ואני ער לנושא. נסעתי. אינני מדבר על חילול זכר השואה וסילוף השואה במה שראיתי. אבל לקראת הסוף – אני מספר זאת כי הכנסת נסעה, הייתי שם במסגרת הכנסת – רקד אחד כשהוא עירום כביום היוולדו. נתנו לאנשים מגלב כדי שירביצו לו. לאחרים, בקהל, גם לחברי הכנסת, נתנו לשתות בירה. רצו להראות גזענות, כיצד אנחנו חוזרים למה שהיה בשואה. הנה הראו קודם תמונות מה עשו ליהודים, ומה אנחנו עושים עכשיו לאחרים. חברי הכנסת יושבים ושותים בירה.

היות שדובר כאן על פסטיבל עכו, והיות שלא היה דיווח אחרי אותה נסיעה שסיפרתי עליה – וזו היתה שגיאה, כי כרגיל אם יש אירוע של הכנסת מדווח עליו – אני דיווחתי עכשיו על התמונה הזאת. זה נעשה במסים שלי, שלך ושלו וגם של ניצולי השואה, עם המסים הדלים שלהם.

חבר הכנסת הלפרט, שבע דקות. אתה כבר קראת קודם קריאות ביניים, אבל אני לא מוריד לך את הזמן. בבקשה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

תודה רבה לך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרצח הנורא, המתועב והמחריד שבוצע על-ידי שני נערים בני טובים מבית-ספר תיכון בהרצלייה מחייב אותנו לעשות בדק בית וחשבון נפש נוקב, ובראש ובראשונה במערכת החינוך.

ראשית, המצב החמור מחייב אותנו להציג תמונה ברורה ואמיתית של המצב הקיים. שנית, יש לעמוד על הסיבות והמניעים להידרדרות הנוראה. ולבסוף, יש להגיע למסקנות, ובהתאם לכך לאמצעים שיש לנקוט.

אשר למצב ולתמונה האמיתית – לצערנו הרב, בשנים האחרונות החברה במדינת ישראל הופכת יותר ויותר אלימה בכלל ובקרב בני הנוער בפרט.

שנים רבות אנו מתריעים על אלימות קשה, מעשי רצח אכזריים, שוד, תקיפות קשישים ועוד. אבל מעשה הרצח של נהג המונית בהרצלייה הוא שיא חדש וחסר תקדים, שחייב לזעזע את אמות הספים. מדובר כאן ברצח בדם קר לשם כיף, לשם התברבות. עדיין מהדהדים באוזני דברי אשתו של הנרצח, כאשר נודע לה שהרצח בוצע על-ידי נערים יהודים: "לאן הגענו? מה קרה לנו?", היא שאלה.

חברי הכנסת, הזכיר כאן הרב בא-גד את פרשת עגלה ערופה, כתוב: "כי ימצא חלל – – – וענו ואמרו, ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו". מסביר רש"י: וכי עלתה על לב שזקני בית-דין שופכי דמים הם? אלא – אומר רש"י – לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לווייה. חברי הכנסת, זוהי המשמעות של רצח במוסר היהודי המקורי, שלא פטרנוהו בלא מזון ולווייה; שלא פטרנו בן אדם בלי לתת לו מזון, בלי ללוות אותו – זה כבר מושג של רצח אצל חז"ל. וראו לאן הידרדרנו.

באותו יום שבו התפרסם דבר הרצח התפרסמה ידיעה נוספת, על בן שהתנפל על אביו הישן, דקר אותו בסכין מטבח בכל חלקי גופו והשאיר אותו במצב אנוש. האב עוד הספיק לומר לאנשי משטרה ולרופאים, לפני שאיבד הכרתו: למה הוא עשה לי את זה?

חברי הכנסת, עלינו לשאול את עצמנו, מה הן הסיבות והמניעים להידרדרות כה חמורה? אין ספק שלא נצא ידי חובתנו אם לא נתעמק בשורש הבעיה ובמניעים למעשי הרצח והאלימות.

כלי התקשורת, הטלוויזיה, הסרטים האלימים והפורנוגרפיה הם הגורמים העיקריים להידרדרות, וזאת לפי עדות מומחים בתחום החינוך והמשטרה. 50,000 בני נוער שוליים אינם לומדים ולא עובדים.

חברי הכנסת, שנים רבות נלחמנו כדי להגביר את הפיקוח והצנזורה על סרטים ומחזות, אבל במקום להגביר הפיקוח, ביטלו לגמרי, אפילו את הצנזורה המקלה.

נוצר רושם שקיימת התפרקות כללית אצל הנוער. רבבות בני נוער מעשנים סמים, למרות המודעות לסיכון הגופני והנפשי. רבבות תאונות דרכים מתרחשות, עם מאות הרוגים ואלפי פצועים, כאשר ברוב המקרים מעורבים בני נוער. שוב ושוב שומעים על התאבדויות, משחקים מסוכנים כמו רולטה רוסית ועוד, העיקר להפגין חברמניות ולצפצף על כולם.

מערכת החינוך במדינה כבר מזמן אינה מערכת חינוכית במובן המלא של המושג, אלא מערכת לימודים. רוב המורים מלמדים מקצוע אך לא עוסקים בחינוך תלמידיהם. בני הנוער לא מקבלים חינוך לאמונה, לערכים, למידות טובות, לקדושת האדם, לערך החיים. זה פרי באושים של חינוך המעורטל מתורה ויראת שמים, חינוך של – ככל הגויים בית ישראל.

אברהם אבינו אמר לאבימלך: "רק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני". אברהם אבינו אמר: אינני מטיל ספק בתרבות שלכם, באדיבות שלכם, אבל, אם חסרה הנקודה של יראת אלוקים, אז – הרגוני. זה עלול להסתיים בהריגה, ברצח.

הגיעה השעה להסיק את המסקנות המתבקשות. עם כל הקושי שיש בדבר, עלינו להודות שמערכת החינוך נכשלה במשימה העיקרית שלה: לחנך את הנוער. לא יעזור דבר, אפילו לא ההצעה של שר החינוך לפרסם בטלוויזיה לפני כל סרט אלים, שמדובר בסרט אלים. להיפך: זה רק יגביר את הסקרנות אצל הנוער לראות אותם סרטים.

הפתרון היחיד הוא, כאמור, חינוך לתורה וליראת שמים, חינוך על ברכי מסורת ישראל ושורשי עמנו, עם שיבה למקורות. רק זה הפתרון, ואין לו תחליף. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, וגם יישר כוח שחשכת לנו כמה דקות. כל דקה היום חשובה.

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור, אחריה – חבר הכנסת אפרים סנה. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אלכס גולדפרב, שנמצא ויושב בשקט כל הזמן וממתין לתורו.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הבית, האירוע המזעזע, לשמחתנו הוא עדיין אירוע חריג, שהרי גם אם הוא לא יחיד במערכת החינוך שלנו, הוא חריג בקיצוניותו. אולם, מטבע הדברים, כאשר קורים אירועים חריגים, זה מחייב אותנו להתייחס אל שורשי התופעות שעשויות או עלולות לגרום לתרבות של אלימות, שמצמיחה אירועים כאלה כנורמה, כפי שקורה בארצות-הברית ובחלק ממדינות אירופה המתמודדות עם כך היום.

עם כל הטרגיות והחומרה של האירוע, אני רוצה לשבח קודם כול את ההתנהגות של מנהלת בית-הספר ושל בית-הספר כולו. התרשמנו מאוד בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת מהתגובה העניינית ומהמודעות החינוכית שהם גילו. ואני רוצה לשבח את שר החינוך והתרבות אמנון רובינשטיין על כך שהוא התייצב מייד, לא להגנה "מטעם" על בית-הספר ומערכת החינוך, אלא מתוך הזדהות עם התפיסה והפילוסופיה החינוכית של אינטגרציה, שבית-הספר לקח על עצמו, מדיניות של מעורבות בין תלמידים חזקים ובין תלמידים חלשים והגשת סעד ועזרה לכל ילד. וגם אם הפעם לא עלה בידי המערכת לשקם את הנערים, הרי יש אלפי ועשרות אלפי מקרים של נערים ונערות, שאילולא מדיניות כזו במערכת החינוכית, הם היו מועדים הרבה יותר. וצריך לזכור, שאם האלימות לא היתה בין כותלי בית-הספר, הרי היא היתה צומחת ברחוב והיתה מגיעה לממדים הרבה יותר רציניים. לכן, מבחינה זו ברכה קודם כול לצוות החינוכי, לעירייה ולמשרד החינוך.

בזמן הקצר העומד לרשותי אני רוצה להתמקד בשלושה נושאים, אשר עיסוק בהם עשוי וצריך לצמצם, להערכת, את תופעת האלימות בחברה ובחינוך. הראשון והעיקרי הוא הנושא של הערכים המנחים את החברה כולה. כמי שהיתה במערכת החינוך לאורך שני עשורים בכל הרמות של הוראה, של ניהול בית-ספר ושל מרצה באוניברסיטה, ככל שהשכלתי ורחבה דעתי, השתכנעתי שהביטוי "פני החינוך כפני החברה" הוא הנכון, ודווקא ככל שהחברה דמוקרטית יותר וככל שאמצעי התקשורת והגישות העולמיות למידע – רבה יותר. מי שחושב שניתן ליצור חברה מסוג מסוים ולהטיל על מערכת החינוך לתקן, ליישר ולדבוק בדפוסים טהורים, יותר מאשר משלה את עצמו, את ההורים, את התלמידים ואת מערכת החינוך כולה.

העלינו בוועדת החינוך והתרבות את הבעייתיות בחברה שבה ההצטיינות לא מביאה בחשבון את הערכים. ודאי שאנחנו בעד הישגיות, ודאי שאנחנו בעד הצטיינות. השאלה היא, האם זה רק להצטיין בלעשות כסף, בלהרוויח, או שהצטיינות היא גם מידת הערכים שבך? השאלה היא, האם אדם מצטיין זה גם ואהבת לרעך? השאלה היא, האם מצטיין זה גם כבד את אביו ואת אמו? על מה מתגמלת החברה בסטטוסים? וזה בידינו.

ומערכת החינוך, האם כשמה כן היא, או שהדגש מוסט יותר ויותר להישגיות בלמידה בלבד, לזו הקוגניטיבית? ואיפה ההתפתחות הרגשית והערכית והחברתית של הילד והילדה המתחנכים בה?

הצעתי למשרד החינוך, במקום לצמצם את מערך בחינות הבגרות, ואני מאוד בעד שינוי הרבה מאוד מתוכני הבחינות – אבל עכשיו נעשה רק את המתמטיקה והאנגלית כיעד? ומה על המקצועות ההומניסטיים? ומדוע שהתכנים בבגרות לא יהיו תכנים של הבנה והעמקה? ומדוע שלא נוסף בחינת בגרות שתתגמל את הנער על תרומתו לבגרותו החברתית והאישית? הצעתי פרויקט תרומה לחברה, שבו הנער והנערה התורמים ופעילים בקהילה, בהדרכה בתנועות הנוער, במגן-דוד-אדום, ובכל תחום

שהם בוחרים בו – יעבדו במשך שנתיים, כאשר המנחה יעבוד אתם, והתלמידים יקבלו איזה רקע תיאורטי, וזה יתוגמל דווקא בחברה ההישגית, בארבע נקודות. שכן אי-אפשר מצד אחד לדבר על הישגיות, ומצד שני מצד שני לא לתגמל באותם קריטריונים הישגיים גם את הערכים שהם כל כך חשובים לנו.

לפיכך, אני חושבת שבמהות, מי שישאיר את החברה רק לרווח ולהישגיות צרת האופק, בלי ערכים ובלי תרבות, אל יתפלא שעל-יד פס הייצור התעשייתי המתקדם והמודרני יש תופעות שליליות שנוצרות באותו פס ייצור – התופעות של אלימות, שיכרות, סמים וניכור חברתי.

הנושא השני: יזמתי וגם ועדת החינוך והתרבות יזמה חוק שלפיו יימחק העבר הפלילי בגיליון המתגייס של כל נער ונערה. אני רוצה לדווח לכם כמנהלת בית-ספר, שהגם שיש לנו חוק פלילי לנוער, הרי שהורים, מנהלים וידידים של נערים שמועדים לא פונים למפלג הנוער בשעה שהם אמורים לפנות. וכל זאת מדוע? בגין הכתם הנוראי, שילווה את הנער והנערה עם גיוסם לצבא, ואת זה מי שאמור לפנות למשטרה לא לוקח על עצמו. ואז אנחנו מוצאים את עצמנו נכשלים בהעמדת סייגים לנערים ולנערות בעוד מועד, ולא בקצה הדרך. לא צריך להגיע למקרה קיצוני כל כך כמו רצח, שהוא ממש מזעזע, וכפי שאמרת, הוא חריג. אבל בהעדר התערבות ומעורבות של המשטרה בשלב המאוד-מוקדם, כששיקול חינוכי מצדיק זאת, ואנחנו נרתעים מלעשות כן, אנחנו גורמים לאסקלציה, לשינוי נורמות ותפיסות ועמדות, מהו דבר אנטי חברתי שעליו להיות מחוץ לתחום.

אני חושבת שקידום החקיקה הזו יאפשר שהחינוך יהיה במה לטעייה ולהתנסות, כי כך נער מתחנך. הוא אחראי לחייו רק בגיל 18. לא סתם נאמר, שאדם יכול להצביע בגיל 18 ואדם יכול לעמוד לדין רק בגיל 18. עד אז, בתקופת ההתחנכות יש מעידות ורבות מהן הן קטנות, יחסית, אבל אם המערכת החינוכית לא יכולה לשים סייג בעוד מועד, החל מהדברים הקטנים והבינוניים, ולהגיד שהיא מתכוונת לכך שנורמה היא אכן נורמה, ומי שעובר עליה פעם אחת, פעמיים ושלוש פעמים, יש לזה סייג – לא נוכל לקדם את עיצוב הנורמות בצורה העמוקה ולהביא להפנמתן על-ידי החניכים, שכן הם לומדים שאנחנו אומרים "אל תעשה" – ולא מתכוונים ברצינות.

לפיכך, אני חושבת שהצעת החוק שלפיה רק העבירות החמורות ביותר יישארו בגיליון הגיוס של הנער והנערה ואילו כל העבירות הבינוניות, ובוודאי הזעירות והקטנות, יימחקו לחלוטין – ובדיון בוועדה מצאנו שלמחוק משמעותו להוציא אותן לחלוטין מהמחשב, ולא שהן יעברו בדרכים-לא-דרכים לכיוונים אחרים – תתרום רבות למיתון האלימות.

מאחר שזמני תם, אני רוצה במשפט אחד או שניים להתמקד בסוגיה השלישית שהעלינו, ואני חושבת שהיא תוסף רבות, והיא – קידום חקיקה שתמצא איזון בין חופש הביטוי של רשות התקשורת ובין מניעת סרטי אלימות. לדעתי צריך למתן את זה בכלל, אבל בוודאי בשעות הצפיייה של נוער וילדים. אי-אפשר שהתקשורת תהיה חופשית לחלוטין ותשווק ככל העולה על דעת המפיקים, ואילו מטלת החינוך ומניעת האלימות והפנמת הערכים תהיה רק על ההורים ועל המערכת החינוכית.

אני רוצה להזכיר לכולנו, שדמוקרטיה משמעותה הפרדת רשויות, אבל גם ריסון ואיזון. וכשם שיש הכרח שיהיה ריסון ואיזון בין הרשות השופטת, המחוקקת והמבצעת, וזה אל"ף-בי"ת של הדמוקרטיה, וכשם שיש הכרח שיהיה ריסון ואיזון בין זכויות הרוב והמיעוט ואיזון בין זכויות היחיד לבין זכויות החברה, כך יש הכרח שהרשות של התקשורת, שהיא חלק מהרשויות של ימינו, ובדין, צריכה להיות עצמאית ולהשפיע ולבקר, אבל היא צריכה להיות גם במערכת המקבילה של הפרדת הרשויות, זו של הריסון והאיזון.

לסיכום, חברי הכנסת, אני מאמינה, שאם בצד המודעות הציבורית אנחנו נתרום את חלקנו גם על-ידי קידום שתי החקיקות, זו של גיליון נקי לנערים ולנערות עם גיוסם לצבא – ועל-ידי כך נאפשר למערכת החינוכית להיעזר, נוסף על כל הערכים, גם במערכת המשטרתית – וזו של הגבלת סרטי האלימות והמין המשווקים בצורה אגרסיבית בשעות הצפייה של ילדים ונוער, נתרום אנחנו את חלקנו למערכת הכוללת של מיתון האלימות וכיבוד האדם בחברה כולה ובמערכת החינוכית בפרט. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אפרים סנה – אינו נוכח. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אינני יודע, משום מה היה לי לב רך כלפי חברת הכנסת ענת מאור, אבל אני חוזר לנוקשות מבחינת הזמנים.

שאול יהלום (מפד"ל):

כמה קיבלה חברת הכנסת ענת מאור?

היו"ר ד' שילנסקי:

זה הסוד שלי.

שאול יהלום (מפד"ל):

כשהיא מנהלת ישיבה, אי-אפשר להמשיך, היא לא נותנת.

היו"ר ד' שילנסקי:

סימן שהיא ממלאת את תפקידה יותר טוב ממני. זה סימן של יעילות. בבקשה, חבר הכנסת גולדפרב.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, עכשיו הבנתי את סוד הקואליציה בין מרצ לבין ש"ס. חבר הכנסת בניזרי, אילו לא היית עסוק והקשבת לדבריה של חברת הכנסת מאור, שאמרה

שהיא רוצה להגביל את שידור הסרטים וצורת הסרטים – חברת הכנסת מאור, האם זה על דעת מרצ מה שאמרת נגד חופש הביטוי? מעניין. אבל בפוליטיקה הכול אפשרי.

ענת מאור (מרצ):

כנראה לא האזנת לדברי – – –

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, אפתח את דברי בהשתתפות בצערה של משפחת הנהג קורבן הרצח, ומהצד השני – אני, כהורה, משתתף גם בהרגשה הקשה והכבדה של משפחות הנערים.

בעולם כולו נצפית בשנים האחרונות עלייה הולכת וגוברת של עבריינות ושל מעשי רצח של בני נוער בנשק חם. ואולם, במדינת ישראל, עבריינות נוער הכוללת אלמנטים אלימים כמעט לא היתה עד היום. עבריינות כזו לא נצפתה, ובוודאי לא למטרות של שוד לשמו, לשם בצע כסף, בשילוב הנוראי עם מעשה קונדס. זוהי נורה אדומה לחברה כולה, והאחריות היא קולקטיבית. על החברה הישראלית להביא בחשבון, שמעשים נוראים כגון אלו שנעשו בשבוע שעבר בהרצלייה עלולים לחזור על עצמם.

אנחנו בהלם, מפני שפגעו בתמונה הדמיונית שלנו על ילדות ונעורים. אמרנו לעצמנו, שהילד הוא יצור טוב, בעיקר אם עוטפים אותו בכל טוב. אבל עלינו להתעורר ולהסתכל בסטטיסטיקה של תיקי החקירה שנפתחו נגד בני נוער בשנת 1993, לפי נתוני המטה הארצי של המשטרה: גרימת חבלה גופנית חמורה – 210 תיקים; תקיפה – 805 תיקים; תקיפת עובד ציבור – 37 תיקים; תקיפה בנסיבות מחמירות – 150 תיקים; פריצות לדירות ולבתי-עסק – 846 תיקים; גנבת רכב – 477 תיקים; גנבה מתוך רכב – 928 תיקים; עבירות מין – 204 תיקים, ועל הרשימה החמורה הזאת אפשר להוסיף מראשית 1994 – רצח אחד בדם קר.

לפי דעת מומחים, בני נוער בכלל, וכאלה המבצעים עבירות במיוחד, אינם מושפעים רק מגורם אחד, אלא אנו עדים לתהליך. בני נוער מושפעים משורה של גורמים, שרק הסתכלות משולבת עליהם יכולה לנסות ולהסביר את התנהגותם. החברה המטריאליסטית שלנו משדרת לבניה, כי צריך להשיג הכול. הערכים נזנחו לטובת הישגיות. לנוער אין אמות מידה פנימיות האומרות לו מה מותר ומה אסור. והאשמה היא בנו, בחברה המשדרת להם את ה"מאצ'ואיזם" הזה, שצריך להשיג הכול כאן ועכשיו, צריך להוכיח את עצמך.

בו זמנית, הנוער רואה סביבו גם שבירה של מסגרות ומתירנות. חוסר יכולתה של המשפחה להעביר מסרים ברורים של התנהגות מוסרית רצויה, זוהי גישה מתירנית אשר משאירה את רוב ההחלטות לנוער, כמו סגנון בילוי ושעות הגעה הביתה, ולכן מעמידה את הצעיר בפני ההחלטה שהוא זה הקובע. ואז, אם מערכת הנורמות שלו משתבשת, הוא ממשיך ופועל על-פיה בלי לשתף את ההורים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אי-אפשר לדבר מהאולם עם היציע. זה אסור לחברי הכנסת וגם לאלה שעוזרים לחברי הכנסת. אתה בחור צעיר וזריז, תואיל לעלות למעלה ולדבר שם.

אלכס גולדפרב (צומת):

גם לנושא התרופפות מוסד המשפחה יש משקל מכריע בדיון זה – שיעור הגירושין הגבוה, המבנה החד-הורי, השבירה של מוסד המשפחה כמוסד תומך ומפקח. המוסדות החברתיים האחרים, המתנ"ס, הפסיכולוג, המורה, היועץ בבית-הספר – כל אלה עדיין לא מסוגלים להתמודד עם הנטל שהוטל עליהם בהעדר התמיכה המשפחתית.

עלינו להסתכל ולהזדעזע לא רק מהעובדה שבן-טובים מעורב בפרשה. אין הבדל בזעזוע אם מדובר בו או בנער ממשפחה טובה פחות. שניהם נערים צעירים, ילדים בסך הכול. וגם ה"שפע" שהוצג באמצעי התקשורת אינו בדיוק הסיפור. החשודים ברצח הם תושבי הרצלייה, לא הרצלייה-פיתוח, הם גרים בשכונה מסודרת, רגילה, כמו השכנים שלנו, כמונו הרוב. וזו משמעות דבריו: צאו מהשאננות, אי-אפשר להאשים רק גורם אחד – את התקשורת או את החינוך או את המשפחה. הבעיה היא מכלול הדברים.

אבל יש ליצור מודעות לנושא האלימות והעבריינות בכלל ובקרב בני נוער בפרט. הכול מתחיל במודעות, אסור לנו להתעלם ולהגיד שזה לא קורה אצלנו, שזה קורה רק בחוץ-לארץ, או רק במשפחות במצוקה – זה קרה לנו כאן ועכשיו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בניזרי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתנצלת על קולי הצרוד. הנושא הכאוב שעל סדר-היום הוא מעשה הרצח האכזרי עצמו, אך במיוחד הדאגה של כולנו לאותה אווירה, לאותם מניעים שדחפו נערים, שלא רק לדעת הוריהם, אלא לדעת החברה הסובבת אותם, היו נערים עם בעיות, אבל לא נתפסו כנערים רוצחים.

השאלה העומדת בפנינו היא, האם הגידול המדאיג שיש בנתונים לגבי פשיעה של נערים הגיע כבר לשיא במקרה הרצח המזעזע הזה, או שאנחנו בפתחה של תקופה חדשה ונוראה?

לאלימות הפיסית לא תמיד יש ביטוי קשה כזה של רצח, אבל יש אלימות פיסית בתוך בתי-הספר ובמקומות שבהם בני הנוער מתאספים. היו מקרים של שימוש בנשק קר, של דקירות. השאלה היא, מי אחראי ומי יכול לטפל בנושאים האלה.

אחד המקומות העיקריים הוא בית-הספר. אני רוצה להדגיש את החשיבות של בית-הספר כמקום שבו נערים נפגשים וכמקום שבו נערכת איזו החברה שלהם, הצטרפות שלהם לחברה.

אחת הטענות הנשמעות, ולדעתי המוצדקות, היא שבבתי-ספר לא מעטים קיימת מגמה של השתקה של מקרי תקיפה, של עבריינות ושל מעשים פליליים, גם משום שמנהלי בתי-הספר חוששים לשמו הטוב של בית-הספר וגם משום שהורים מפעילים לחצים כדי לגמור את העניין בתוך בית-הספר. לכן, מקרי אלימות לא מעטים לא מגיעים לא לידיעת הגורמים המטפלים ולא לתודעת הציבור.

אני חושבת, שעם כל הרצון להגן על הנערים ולאפשר להם סביבה חינוכית הטובה ביותר, הניסיון להשתיק את המקרים, להסתיר אותם, רק מחמיר את המצב. אני חוששת, שבמהלך הפרטה של בתי-ספר, כאשר בתי-ספר יצטרכו מה שנקרא לגייס לעצמם תלמידים, יהיה להם עניין רב עוד יותר להסתיר מקרים של אלימות, מקרים של פגיעות, מקרים של התייחסות גסה בין נערים לבין עצמם.

לכן אני חושבת, שמשרד החינוך צריך להנחות את מנהלי בתי-הספר, שלא להשתיק את העניינים אלא לטפל בהם בצורה חינוכית, ובמידת הצורך בצורה משפטית.

נקודה נוספת חשובה היא הזמינות של שירותי הטיפול. יש שירות המבחן לנוער. שירות המבחן לנוער, שמטפל בנערים עבריינים שהועברו לטיפול שירות המבחן, טיפל בשנת 1985 ב-7,700 קטינים. בשנת 1992 הוא כבר טיפל בקרוב ל-15,000 קטינים, מהם 6,000 קטינים בגין מה שמכונה אי-תביעה. כלומר, העבירו אותם לשירות המבחן בלי שהם עברו את המסלול המשפטי.

אני חושבת, ששירות המבחן לנוער כורע תחת עומס הטיפול, וכל חיסכון שעושה המדינה, שעושות הרשויות במימון שירות המבחן לנוער, אנחנו משלמים עליו אחר כך כפל-כפליים בטיפול בנערים ששירות המבחן אינו מצליח לשקמם. כי המטרה בטיפול בנוער צריכה להיות ענישה, אבל ענישה משקמת.

אני רוצה להדגיש נקודה נוספת. אחד המקורות, לאו דווקא במקרה המסוים הזה של רצח נהג המונית, אבל אחד המקורות לפשיעת נוער, להיגררות נוער לעבירות נגד אדם ונגד רכוש, הוא נשירה מבתי-הספר. הנתונים על הנשירה הם חמורים ביותר. לפי הנתונים האחרונים, בשנת הלימודים התשנ"ב נשרו מבתי-הספר 52,000 בני נוער, רובם בגיל חטיבת הביניים ובית-הספר התיכון; מתוכם, 18,000 יהודים ו-34,000 ערבים.

הנשירה הזאת היא חממה לעבריינות נוער. מעטים הנערים הנושרים שמגיעים לעבודה, שמוצאים עבודה. רבים מהם מסתובבים חסרי מעש, נופלים קורבן לעבריינים מבוגרים, בעצמם חסרים מקורות קיום, ומגיעים לעבירות נגד רכוש ונגד אדם.

אבל יש גם אלימות לא של מצוקה, אלא אלימות שמכונה במדינות אחרות "אלימות מתוך שעמום". יושבים בני נוער, משתעממים, אין להם מה לעשות, ומחליטים לעשות מעשה, לפגוע במישהו, להתעלל במישהו, לשבור משהו, להשמיד משהו. האלימות מתוך שעמום היא פרי של ליקוי בסיסי בחברה, פרי של ליקוי שנותן לנערים לצמוח באווירה של שעמום.

אין ספק שירידת קרנן של תנועות הנוער, ירידת המחויבות החברתית, ראיית המחויבות החברתית כדבר מיושן, מולידה אותה תרבות שעמום, ותרבות השעמום מובילה לשימוש מוגבר בכל מיני סרטי וידיאו שהם מרובי אלימות, מרובי תכנים של סאדיזם, מרובי תכנים של אלימות על רקע מיני וכו'.

לכן, נדמה לי שהחברה הישראלית, אם היא רוצה למנוע להבא מקרים נוראים כמו רצח נהג המונית ולהקטין בצורה משמעותית את העבריינות והפשיעה בקרב הנוער, צריכה לטפל ברצינות בעבירות הקלות לכאורה, גם באלימות מתוך שעמום, ולמנוע נשירה מבתי-הספר. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו באולם. אחרון – חבר הכנסת שלמה בניזרי, בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, רבותי חברי הכנסת, קודם כול ברצוני לבקש שיושב-ראש הישיבה יעביר את מחאתי, ואני חושב – גם מחאתם של כל חברי הכנסת, על כך שלא אושרו בקשותיהם של חברי הכנסת, אלא היינו צריכים להגיש ערעור כדי שיידון נושא חשוב ומהותי כל כך בחיי החברה במדינת ישראל, שהוא בנפשנו ובנפשה של האומה היהודית. אחרי שהנושא אושר בערעור, דוחפים אותו לדיון בשעה 19:00. אנחנו לא מדברים בשביל הרדיו, ברוך השם, אנחנו מדברים אל עם ישראל, אנחנו מדברים כדי שהדברים יקבלו הד, לא כדי שהם ייכנסו לפרוטוקול של הכנסת. דוחפים את זה לשעה מאוחרת כל כך, ואני שואל את עצמי, מה האפקט שנוכל להרוויח עבור עם ישראל? אני מקווה שסגן השר, בדברי תשובתו, לפחות יוכל לתת פתרון, שבאמת יצדיק את המאמץ שאנחנו רוצים להשקיע בחינוך ילדי מדינת ישראל.

רבותי חברי הכנסת, אתמול בערב, כהכנה לדיון בנושא זה במליאה, אמרתי שאעבור קצת בספריית הכנסת על קטעי עיתונות, לדעת מה קורה במדינת ישראל. ב-10-11 השנים שאני נמצא בישיבה לא קראתי הרבה עיתונים, ואמרתי: בוא נראה מה המצב במדינה.

רבותי, אומרים בדרך כלל "אורו עיני". אורו עיני מבחינת החושך שגיליתי, שבו עם ישראל נמצא היום. איפה החינוך שבאמצעותו אנחנו מובילים את עצמנו? אני שומע ש-40% מקרב התלמידים הם אלקוהוליסטים. חבר הכנסת הירשזון היטיב להביא את כל הסטטיסטיקות. חושך על פני תהום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא צריך להחשיך יותר. 40% אלקוהוליסטים.

שלמה בניזרי (ש"ס):

סליחה, אני עוד הבאתי את הסקר המקל. יש סקרים שאומרים שיש 55%. אני לא מדבר בשמי, אני מצטט מהעיתונים.

רבותי, הדברים ממש מפחידים, ואני שואל את עצמי, לאן אנחנו מובילים את עצמנו?

אחד הדברים שכדאי להתמקד בהם במספר הדקות המצומצם שיש לרשותי הוא – לחפש בדיוק את שורש הרעה. בתור ילד הייתי יושב וצופה בטלוויזיה, או בקולנוע בסרטי קראטה של ברוס לי ואחרים. כשהייתי יוצא החוצה, ילד טוב מבית טוב, לא גדלתי בפשע, האמינו לי שכל התנועות שלי וכל הווי החיים שלי היו אחר כך מוכתבים בדיוק בהשפעת אותם סרטים.

אנחנו מלעיטים את הילדים שלנו – סליחה, לא אני, אלה שצופים בטלוויזיה וקוראים בעיתונות לדעתי נותנים לילדים שלהם רעל. הטלוויזיה היא מכשיר נפלא, שאין דוגמתו. אני חושב שזו אחת ההמצאות המצוינות ביותר במאה ה-20, אבל תלוי מה אתה מעביר לילד, וכמה שעות, אם אתה מלעיט את הילד כל היום ברצח, באופיום, בסמים וכו'. איך אמר פעם מרקס? הדת היא אופיום להמונים. יופי, הוצאנו את הדת, נתנו להם אופיום? אנחנו נותנים להם לראות בטלוויזיה איך משתמשים בסמים, איך רוצחים, איך גונבים ואיך אונסים?

לדברים האלה יש השפעה מכרעת על נפשו של הילד, וגם של המבוגר אחר כך. תסתכלו מה כותבים הקרימינולוגים. פרופסור סילפן כותב השבוע בעיתון "מעריב": לא ערכתי מחקר בנושא אבל אני יודע כי אישית לפתוח טלוויזיה מתחיל להיות מגעיל. אנחנו קולטים 40 תחנות דרך הכבלים, וכמעט בכולן יש אלימות איומה. לאזרח אין דרך להתגונן מפניה, היא מגיעה לסלון שלו, לחדר השינה, לשירותים. יש כאלה שגם כשהם מתקלחים הם רואים טלוויזיה, חס ושלום שלא יהיה להם ביטול תורה, ביטול זמן.

מפחיד אותי שאפילו בתוכניות ה"טוק שואו" – אני קורא לזה "טוק שואה" – יש היום אלימות מילולית איומה, ואיש אינו עושה דבר. המסרים הקשים האלה עוברים הלאה. כולנו נבכה בעתיד. הוא אומר: נבכה בעתיד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בניזרי, אני יכול לבקש ממך טובה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

בסדר, הבנתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאת ביניים על המשך ה"טוק שואו". לקחת בחזרה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

בסדר, חזרתי בי, לקחתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

הוא אומר: כולנו נבכה בעתיד. אנחנו נבכה בעתיד? אנחנו בוכים היום, אני כבר לא יודע מה נוכל לבכות בעתיד. האם בעתיד נבכה? תסתכלו על המצב הנורא שקיים היום. הפכנו לצרכנים, שלא מרצון, של דבר שהורס אותנו.

רבתי, אני לא בא להגיד: אל תראו טלוויזיה. לא, תראו טלוויזיה, תצפו, אבל לפחות שיהיה איזה פיקוח. ולכן אני יוצא בקריאה אליך, אדוני סגן השר. שמעתי שיש יוזמה כזאת מצד שר החינוך והתרבות, לבוא ולהטיל פיקוח על הסרטים שמקרנים בטלוויזיה הישראלית או בכבלים, שכל זה הוא תחת הפיקוח שלכם. רבתי, חוסו על נשמותיהם של הילדים, תסתכלו מה אתם מכניסים להם.

בסקר שנערך לאחרונה בגרמניה, ששם 70% צופים בסרטי פורנו ואלימות, נמצא שלאחרונה היו מקרי רצח שביצעו בני נוער, אשר הודו כי שאבו את הרעיון לפשיעה מצפייה בטלוויזיה. לא צריך מחקרים – המציאות. אני אומר לכם את זה אישית, וכל אחד יכול לבדוק על עצמו את גובה ההשפעה של כלי התקשורת על האנשים עצמם.

אתם שואלים אותי: האם זה רק הטלוויזיה? לא, רבתי. אני חושב שאנחנו חטאנו מיום שקמה המדינה. הרי בן-גוריון, מה אמר? שמדינת ישראל תהיה אור לגויים. אוי ואבוי, לו בן-גוריון היה רואה את המצב שאליו הגענו, איזה אור לגויים נהיינו ואיך אנחנו מתחרים אתם בפשע, באונס, בהרבה דברים. לא שאין לנו מדינה נפלאה, אנחנו מייצרים ויש לנו הרבה דברים להיות בהם בבחינת אור לגויים, אבל הדבר הבסיסי ביותר, שזה חינוך, חינוך האומה היהודית, את זה אנחנו לא מצליחים להעביר לילדינו. אנחנו מדברים על שלום עם הגויים, אנחנו מדברים על טכנולוגיה, אנחנו מדברים על הכול, אבל העם שצריך להוביל אותנו הלאה – אין, רבתי.

תסתכלו מה כותב חיים גורי. הסופר אומר: "בעיית האלימות קשורה כנראה עם המועקה של החברה שלנו, שעברה תהליך קשה, עד שחדלה למצוא חן בעיני עצמה. כמעט כל ישראלי מרגיש שהחברה

חולה, גם בלי הרבה בדיקות". תסתכלו מה כותב יעקב חסדאי, שהוא אלוף-משנה במילואים: "מלחמה יעילה נגד האלימות מחייבת שינוי דרסטי בעולם הערכים של החברה". כל זמן ששינוי כזה לא יתחולל, לא תהיה ברירה אלא להיכנע גם לפושעים הקטנים שבחברה.

רבותי חברי הכנסת, אומר הנביא: באין תורה יפשע עם. אומנם חברת הכנסת גוז'נסקי – דיברנו בצד – אומרת לי: תשמע, גם החברה שלכם. אני מכיר את שני העולמות טוב מאוד. תבואו ותבדקו את העובדות בשטח ותראו בדיוק מהו העולם של הערכים שמוביל אותנו אלפי שנים. עם ישראל היה תמיד אור לגויים, היה עם סגולה, גם בלי כל החילוניות שאנחנו הבאנו על עצמנו. אנחנו מביאים את השואה על עצמנו בחינוך של הילדים. הקריאה היחידה שצריכה לצאת: לקום ולעשות בדק בית פנימי בתוכנו, לראות אם לא טעינו בכל הדרך הזאת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, הבמה לרשותך, ואני בטוח שתשכיל להגביל את עצמך בזמן, להגיד את הדברים הנכונים בזמן הקצר ביותר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

העיקר שיגיד את הדברים הנכונים.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, המקרה הנדון מייצג חריגות קיצונית ביותר, יוצאת דופן. נדיר שבגיל כה צעיר יש שיבוש אישיות כה קשה. תופעות שנראו על פני השטח בבית-הספר לא הצביעו על חריגות כה קיצונית. עצם התופעה, כפי שנתגלתה במקרה זה, קשה מאוד לזיהוי, במיוחד כאשר מדובר בסביבה הרגילה. הילד נראה מסודר, בא מבית שדאג לו, הוערך כ"נחמד" על-ידי חבריו, וכך הופיע כלפי חוץ. התופעה החריגה היא ללא ספק פנימית שלו וקשה לזיהוי.

יתירה מכך, המידע שעמד לרשות מערכת החינוך לא כלל את התופעות שהיו ידועות למפלג הנוער. בית-הספר והשירות הפסיכולוגי לא היו שותפים לכל המידע שהיה מצוי בידי מפלג הנוער –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

למה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

– – מסיבות של שמירת סודיות. למרות הכוונות הטובות, לא ניתן היה לעמוד על חומרת המצב, מכיוון שהיקף הבעיה ועומקה לא ניתנו לזיהוי בטווח הזמן הקצר ועל בסיס המידע שהיה בידי המערכת. התפיסה השלטת היתה, כי כל עוד הנער לא נושר ממערכת החינוך, יש שליטה ובקרה עליו, סיכויי ההידרדרות מצטמצמים וסיכויי שיפור מצדו עולים.

מערכת החינוך מטבעה היא אופטימית ושמה לה למטרה לטפח, לתקן ולשקם. מערכת הייעוץ והמערכת הפסיכולוגית בבית-הספר אכן עשו זאת, והנער היה בטיפול בהתאם לעקרונות אלו. יש להצביע על כך, שחברו של התלמיד, שהמערכת נואשה ממנו, אכן נשר ממערכת החינוך והופנה לטיפול אלטרנטיבי, מוסד של שירותי הרווחה, אבל זה לא מנע ממנו להיות מעורב באירוע, והוא אף יצר קשר עם תלמידים במערכת החינוך. כך שגם הוצאת ילד מבית-הספר אינה תמיד פתרון בדוק.

כלי הטיפול והשיקום הפסיכולוגיים והפסיכיאטריים מוגבלים באיתור חריגויות יוצאות דופן. גם לא כל תופעה חריגה ניתנת לשיקום. כל מקרה חריג באופן קיצוני שונה ממקרה אחר, ולא תמיד ניתן להעריך מראש את מידת ההצלחה.

מערכת החינוך, כשהיא גמישה וזוכה לשיתוף פעולה מצד ההורים, יש לה לעתים סיכוי להצליח עם התלמידים החריגים במקום שאחרים נכשלים. עם זאת, מטבע הדברים הצלחות אלו בדרך כלל אינן זוכות לפרסום.

אין ספק שמהאירוע החריג הנדון יש להפיק לקחים, בעיקר בתחום של שיתוף בית-הספר במידע מגורמים שמחוץ לבית-הספר, אם כי יש, כמובן, בעיית צנעת הפרט. מידע המועבר חייב להיות בבלימה, עם כללי האתיקה והסודיות המקצועית.

אגף השירות הפסיכולוגי-הייעוצי במשרד החינוך עשה ועושה מאמץ לשכלל כלים ודרכים לאבחון ולזיהוי. בהדרגה מיתוסף למערכת החינוך כוח אדם מקצועי המאפשר הדרכת מורים והורים. כיום יש יותר הדרכת מורים על-ידי השירותים הפסיכולוגיים והייעוצים מאשר אי-פעם בעבר.

מתוך מגמה להפחית ולמנוע אלימות בבתי-הספר, הבהיר משרד החינוך את התקנות והנהלים למקרים של תופעות אלימות בבית-הספר בחוזר מנכ"ל מיוחד, ד', התשנ"ב–1992.

אגף השירות הפסיכולוגי-הייעוצי מעורב בנושא מההיבט המקצועי בכך שהוא מעמיד לרשות מערכת החינוך את הכלים הבאים: 1. חומר רקע מקצועי. ב-1989 יצאה לאור חוברת על אלימות ומניעת אלימות. חוברת מס' 2 נמצאת בהכנה ועומדת לצאת לאור בקרוב; 2. תוכנית לימודית ניסיונית. פותחה תוכנית מוסדית למניעת אלימות והיא מועברת החל מהשנה לבתי-הספר; 3. סיוע על-פי פנייה. אגף השירות הפסיכולוגי-הייעוצי מעמיד אנשי מקצוע לרשות בתי-הספר הפונים בבקשה להדרכה ולסיוע, הן בבניית תוכניות מניעה ייחודיות והן בטיפול במקרים חריגים. יועצים בבתי-הספר, פסיכולוגים ברשויות המקומיות והיחידה למניעת אלימות בבתי-הספר בשפ"י עומדים לרשות בתי-הספר במידת הצורך באירועים חריגים ועל-פי פנייה. מפקח במשרה מלאה עוסק בשפ"י בפיתוח כלים ובהעברת השתלמויות; 4. השתלמויות. אגף השירות הפסיכולוגי-הייעוצי מקיים מערך הדרכה

ליועצים במערכת החינוך. חלק גדול מן היועצים כבר עברו השתלמויות מקצועיות בנושא. תוכניות מניעת אלימות מועברות במרבית בתי-הספר העל-יסודיים ובחטיבות הביניים.

אנו מקווים להמשיך, להרחיב ולפתח את התוכניות בעתיד על מנת למנוע, ככל שניתן, את תופעות האלימות.

צריך לזכור, כי מדיניות המשרד היא להרחיב את שיעור הלומדים בבתי-הספר גם כאשר מדובר במקרים גבוליים ופרובלמטיים. מדיניות זו הביאה לשיקומם של נערים רבים, שאילולא מדיניות זו היו מידרדרים לעולם עוני ופשע.

אני הייתי רוצה להוסיף מעבר לדברים הכתובים, שעזרו והכינו לנו האגפים השונים של המשרד, בעקבות האירוע הקשה שהיה בהרצליה. כמו שאמר חבר הכנסת בניזרי, אחרון הדוברים בהצעה לסדר-היום, אנחנו פחות מדגישים את הבעיות הקשות ולא מביאים אותן לידיעת הציבור. תמיד כשקורים הדברים הם מקבלים את הפרסום הרעשני, באותו יום או יומיים, ובצדק, ולאחר מכן – שבועות של שקט, לפעמים גם חודשים, ואולי, לשמחתנו, אירוע כזה לא יקרה בכלל בעתיד.

אנחנו מדברים על אלימות ועל תופעות של נוער שלא יודע לנצל את הזמן הפנוי שלו. כל אחד בדרכו שלו: חבר הכנסת בניזרי בא מציבור שיודע למצות את הזמן הפנוי שלו בדרך שלו, ויש הציבור האחר. אנחנו במשרד החינוך והתרבות עושים מאמץ גדול כדי לסייע לתנועות הנוער, כדי לסייע לחינוך הבלתי פורמלי, כדי לסייע לרשויות המקומיות להפעיל, יחד עם החברה למתנ"סים, פעילויות שונות, על מנת שניצול שעות הפנאי יהיה נכון ובכיוונים החיוביים.

לצערי הרב, אנחנו עדים לתופעות שונות. לפני חודשים מספר ביקרתי ביום שישי בערב ב"עמק האלכוהול" באזור מפרץ-חיפה. בביקור הזה ראינו שם דברים, שלא האמנתי שהם קיימים במדינת ישראל. הדוגמה של אזור מפרץ-חיפה היא לא היחידה. אפשר לראות את זה בדרום תל-אביב – וכשאני אומר דרום תל-אביב אין הכוונה לתושבי דרום תל-אביב אלא לבני צפון תל-אביב שיוצאים לדרום תל-אביב כדי להתפרק ולעשות אותם דברים שהיו נמנעים אילו היו מוצאים זמן להפעלה ולהכוונה נכונות בדברים חיוביים שהמערכות הציבוריות מעמידות לטובת העניין.

חברי הכנסת, אני אומר לכם כאן, שהבעיה שלנו היא לא אמצעים, הבעיה שלנו היא לא מחסור במבני ציבור להפעלת הנוער, הבעיה שלנו היא איך כולנו ביחד, לא מערכת החינוך לבד – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש מקומות שיש בהם מחסור.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ודאי שיש מקומות שיש בהם מחסור ומתפקידנו לעזור ולסייע. אני מקווה שבקדנציה של הממשלה הזאת נסגור פערים של למעלה מ-40 שנה לאותם ציבורים שיש להם מחסור. אפשר לראות את זה בשכונות, באזורים חלשים, במגזר הערבי ובהרבה מקומות. עם זאת, אי-אפשר להשתמש בתירוצים של מחסור במבנים או מחסור באמצעים. אנחנו חייבים לעשות חשבון נפש, כל אחד עם עצמו, איך אנחנו מתמודדים עם אותן בעיות ומסייעים כדי לצמצם את התופעות הקשות והחריפות.

גברתי היושבת-ראש, הייתי מציע להזמין את חברי הכנסת, לא את הוועדות העוסקות בכך בלבד, לא רק את ועדת החינוך ולא רק את ועדת העבודה והרווחה, לביקור כזה. הייתי מבקש שתציעי ליושב-ראש הכנסת לצאת ביוזמה לארגן אוטובוס עם חברי כנסת כדי לסייר לילה שלם באזור תל-אביב, יחד עם משטרת ישראל.

שלמה בניזרי (ש"ס):

עשינו את זה פעם, חשכו עיני.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי שזה יהיה לא רק במסגרת הוועדות הנוגעות בדבר באופן ישיר. זאת, כדי שהבית הזה והמדינה ידעו, שב-1994 אנחנו נמצאים במצב שקשה לתאר אותו מעל במת הכנסת. אנחנו נראה מה קורה עם הנוער הישראלי בחלק מהאזורים בין השעות 24:00 ל-05:00. כדי לשמור את קדושת השבת לא אציע לעשות את זה בערבי שבת – הכנסת בוודאי לא תיזום פעולה כזאת בערב שבת – אבל גם בערב רגיל, או בלילה רגיל, אפשר לראות את הדברים. אז נוכל לצאת בקריאה לנוער לחזור לערכים, כי מחר הנוער הזה צריך לשרת בצבא ולהוות דוגמה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני סגן השר, כל הכבוד לדברים שלך, אבל מישהו צריך להנהיג את השינוי. מי יעשה את זה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מוכן להוסיף משפט על-פי בקשתך.

משרד החינוך והתרבות עושה מאמצים גדולים בנושא. אמרתי שאנחנו מפעילים מערכות בחינוך הבלתי פורמלי ונעשית פעולה נהדרת עם הרשויות המקומיות, עם העיריות ועם תנועות הנוער, ומשרד החינוך מקיים גם יום לימודים ארוך והרבה דברים יפים, אבל זה לא מספיק. לכן, כמשרד החינוך והתרבות אנחנו מוכנים להניף את הדגל, לתת דחיפה, סיוע ועזרה, אבל אם כל אחד מאתנו לא יעשה את זה בחלקה הקטנה שלו וירחיב את המעגל – לא נוכל להתמודד עם הבעיה הכואבת והקשה הזאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מציע להעביר את זה לדיון בוועדת החינוך.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני סגן השר, מה עם היוזמה של שר החינוך לגבי ביקורת על הסרטים האלימים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הוא דיבר על זה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

הדגשתי את זה. שר החינוך יבדוק את העניין עם שרת המדע והאמנויות, עם שרת התקשורת, שהיא הממונה על רשות השידור והאחראית לטלוויזיה בכבלים, ועם השר שמעון שטרית, הממונה על ערוץ-2. הכוונה היא להגיע למצב, שהשידורים יהיו בשעות שבהן הנוער איננו ער. ודאי שצריך למצוא דרכים ופתרונות כאלה, שאפשר יהיה להתמודד באמצעותם. לא אומר בצורה סוחפת שצריך להפסיק את כל השידורים האלה משום שאנחנו יודעים שברגע שמונעים את הדברים בצורה מינהלתית אנחנו מעודדים למעשה רכישה והשאלה של סרטי וידיאו, וכמעט בכל בית בישראל יש מכשיר וידיאו. אנחנו יודעים שלא זה הפתרון.

שלמה בניזרי (ש"ס):

— — —

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אמרתי שצריך למצוא דרכים ופתרונות. אני בטוח שעם היוזמה שהוזכרה ואחרי ששר החינוך ייפגש עם הגורמים הנוגעים בעניין ימצאו פתרון שיביא לצמצום ולהתאמה נכונה של סרטים, כדי לצמצם את הפגיעה הקשה שגורמת לאלימות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אדוני סגן השר, אם תרשה לי, יש לי אליך שאלה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בבקשה.

היו"ר א' סלמוביץ:

האם למשרד החינוך יש נתונים בדבר אלימות במוסדות חינוך?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בוודאי.

היו"ר א' סלמוביץ:

זה לא כל כך נראה בוועדת החינוך.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מדי פעם אנחנו מפרסמים נתונים, אבל נתונים משתנים. יש נתונים על הדברים האלה, הבעיה שלנו היא לא נתונים ולא מספרים אלא איך ביוזמה משותפת של כולם אנחנו מחזירים את הערכים לנוער. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת נעמי בלומנטל מציעה להסיר את הצעת חבר הכנסת הירשזון.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

פרוצדורלית אני מבקשת להסיר את ההצעה מסדר-יומה של הכנסת, וברור שאנחנו נדרשים לנושא הזה.

רציתי להביע את המצוקה שלנו, ההורים, כאשר אנחנו נתקלים במקרה איום כזה. אנחנו שואלים את עצמנו, מה אנחנו יכולים לעשות לאחר שאנחנו מגדלים את הילדים באהבה, עם הרבה תשומת לב, עם הרבה רצון טוב, כאשר הילדים חשופים לטלוויזיה, לסרטים שדיברו עליהם קודם לכן, לסמים, לאלכוהול ולכל מיני מערכות שאין לנו שליטה עליהן. עם זאת, ודאי שאין לנו להאשים רק את מערכת החינוך אלא לשאול את עצמנו, כהורים, מה עוד אנחנו יכולים לעשות ולתרום כדי שתופעות מסוג זה לעולם לא יחזרו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת הירשזון, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בגלל חומרת הנושא – כל הדוברים היטיבו להביע זאת – אני חושב שמן הראוי שזה יובא לדיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בא-גד איננו נוכח. חבר הכנסת הלפרט איננו נוכח. חברת הכנסת מאור?

ענת מאור (מרצ):

זה מצריך דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדפרב?

אלכס גולדפרב (צומת):

דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גוז'נסקי?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

למליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בניזרי בוודאי רוצה גם הוא להעביר למליאה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מניח שגם סגן השר תומך בדיון במליאה?

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אין לי בעיה עם זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, אנחנו מצביעים על הצעה אחת והיא קיום דיון במליאה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

בעוד חמש-מאות שנה יתקיים דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, הלוח מופעל, רבותי.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, עשרה בעד, אין נגד, נמנע אחד. אני קובע, שההצעות של חברי הכנסת הירשזון, בא-גד, הלפרט, מאור, גולדפרב, גוז'נסקי ובניזרי בנושא: המערכת החינוכית במניעת אלימות בעקבות רצח נהג המונית, עוברות לדיון במליאה.

הצעה לסדר-היום בנייה מואצת ובלתי חוקית הנעשית בידי ערבים במזרח-ירושלים

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום – הצעה לסדר-היום מס' 3177, של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בנושא: בנייה מואצת ובלתי חוקית הנעשית בידי ערבים במזרח-ירושלים.

אדוני סגן שר החינוך, אני מבין שאתה תענה על שתי הצעות באותו נושא, כי גם לחבר הכנסת רפאל איתן הצעה לסדר-היום באותו נושא. בבקשה, חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-13 ביולי 1992, ביומה הראשון של הכנסת השלוש-עשרה, כוננה ממשלת ישראל. אני מצטט מדברי ראש הממשלה יצחק רבין, שאמר את הדברים כדלקמן: "אנחנו רואים צורך להדגיש, כי הממשלה תוסיף לבסס ולחזק את ההתיישבות היהודית לאורך קווי העימות, בשל חשיבותם הביטחונית, ובירושלים רבתי. ממשלה זו, כמו כל קודמותיה, מאמינה כי אין חילוקי דעות בבית הזה בדבר נצחיותה של ירושלים כבירת ישראל. ירושלים השלמה והמאוחדת היתה ותהיה לעולמי עד בירתו של עם ישראל, בריבונות ישראל, מוקד לגעגועיו ולחלומותיו של כל יהודי. הממשלה נחושה בדעתה, כי ירושלים אינה נושא למיקוח. גם השנים הבאות יעמדו בסימן הרחבת הבנייה בירושלים רבתי. כל יהודי, דתי וחילוני, נשבע 'אם אשכח ירושלים תשכח ימיני'. שבועה זו מאחדת את כולנו, ובוודאי אותי, כיליד ירושלים". ציטטתי את דברי ראש הממשלה מנאום שלו כראש הממשלה שכוננה ב-13 ביולי.

אין לי צל של ספק, שבתחום הפוליטי הדברים האלה מתבצעים, וכפי ששמתם לב, ראש הממשלה מדבר על ירושלים רבתי, ואני יודע שהיום לא רק מדברים על אחדותה ושלמותה של ירושלים, אלא יותר ויותר מדברים על האחדות והשלמות של ירושלים וסביבותיה, או ירושלים רבתי.

אבל הדברים האלה חייבים להיות מתורגמים בעובדות ובמעשים. ועובדות ומעשים פירושם מעשים של ממש להגדלת הרוב היהודי בעיר הזאת. אם במדינת ישראל 82% הם יהודים ו-18% אזרחים ערבים, רובם מוסלמים ומקצתם נוצרים, ומיעוטים קטנים אחרים, בירושלים הרוב שלנו הוא של 72%. הממשלה חייבת לעשות מאמץ לאומי מיוחד במינו על מנת להפנות לירושלים עולים חדשים וגם ותיקים מבני הארץ הזאת ולמנוע נשירה מבירת ישראל.

לצערי העמוק, התהליך הזה של נשירה נמשך. קרוב לרבעה של צעירים, חיילים משוחררים וזוגות צעירים, עזבו את בירת ישראל במהלך 1993. גם שיעור העולים לירושלים נע בסביבות 8% בלבד. אני זוכר שב-1989 הבטיח ראש הממשלה מר יצחק שמיר, שלמרות הקליטה הישירה הוא יעשה מאמץ לכוון לירושלים כ-30% מהעולים.

מאז 1967, מאז שוחררה ירושלים ואוחדה מחדש, היא בריבונות ישראלית על כל חלקיה, ויש בה 28% ערבים. אין ספק שהם נהנים, וצריכים ליהנות, ממלוא הזכויות האזרחיות, וצריך לעשות למען השוויון שירותים. נדמה לי שהממשלה הראשונה שהחליטה על השוויון שירותים היתה הממשלה בראשותו של מנחם בגין, זיכרוננו לברכה.

בתחום הפיסי, בתחום התשתית, הם צריכים לקבל את הזכויות המגיעות להם, כך גם בתחום הדיור, והם צריכים לחיות גם ברמת חיים הוגנת. כי העיר הזאת היא עיר שמה שמאפיין אותה זה דו-קיום בין כל חלקי האוכלוסייה בה. מה שמאפיין אותה זה אווירה של סובלנות ואורך רוח בין אוכלוסיות ייחודיות – אבל בשום פנים ואופן לא הבדלה מלאכותית, שיטתית ורצופה של המיעוט הערבי; בשום פנים ואופן לא. במקום לחזק את האוכלוסייה, איך יובטחו הדברים האלה שראש הממשלה הבטיח – ואני יודע שבתחום הפוליטי הוא עושה זאת, אין לי ספק שהוא עושה זאת. שר הבינוי והשיכון הכריז בלובי הערבי בושינגטון, שבירושלים ייבנו 13,000 יחידות דיור, והוא לא התכוון רק לירושלים בגבולות המוניציפליים שלה, אלא הוא התכוון גם לחבר בין מעלה-אדומים וגבעת-זאב לבין ירושלים.

אנחנו מוכרחים לדעת, שיש תופעה הנמשכת שנים של בנייה בלתי חוקית בירושלים, וצריך לטפל בבנייה בלתי חוקית זו בזהירות, בתבונה, בהתחשבות. אבל מה אנחנו שומעים לאחרונה? שיש הכוונה והפניה של תושבים ערבים מיהודה ומשומרון להשתקע בירושלים. זה נוגד את האינטרס

הלאומי של מדינת ישראל. אני יודע שזה שידור חי, ואני חוזר ואומר: השוואת שירותים, כן; סיפוק הצרכים הבסיסיים באופן שווה לכולם, כן; דיור לכולם, גם לאוכלוסייה הערבית, כן.

לא אשכח את 20 באוקטובר, היום האחרון של מועצת העירייה הקודמת לפני הבחירות לעירייה, כאשר הייתי בין אלה שהצביעו בעד הקמת שכונה יהודית בראס-אל-עמוד, אבל גם בעד הקמת 1,800 יחידות דיור לערבים בשכונה הסמוכה לה. עם זאת, האם ייתכן שיימשך התהליך הזה כשאינן פה תמריצים ואין הקלות ואין שום דבר המושך עולים ובני הארץ לבוא ולגור בירושלים?

התבשרנו, ואני שמח על כך, שיש 30,000 משפחות עולים הזקוקות למה שנקרא דיור ציבורי, ו-8,000-10,000 מהן יקבלו דיור כזה במשך 1994. בירושלים אין דירה אחת לדיור ציבורי. כל אחד יודע למה לא נבנו דירות לדיור ציבורי בעיר הזאת בשביל נכים, בשביל קשישים, בשביל נזקקים, בשביל מקרים סוציאליים. אבל, האם אנחנו יכולים תמיד לחיות על המחדלים של הממשלה הקודמת בנושא הזה? איפה התוכנית של משרד הבינוי והשיכון של הממשלה הזאת לבנייה בירושלים?

יש בנייה בירושלים, אבל אני מתכוון לבנייה לשכבות מהסוג הזה. עובדה היא שגם עולים יורדים מירושלים. לאחרונה הייתי בביקור מטעם ועדת העלייה והקליטה בגבעת-המטוס. מציעים דירות לעולים, אבל מחוץ לירושלים.

כדי להגשים את הדברים האלה, צריך באופן שיטתי ורצוף להשקיע מאמץ, גם פוליטי, גם ארגוני וגם מימוני-תקציבי. אני חושב שזה צו השעה. אי-אפשר לומר רק שהצלחנו להוציא את ירושלים מהאוטונומיה. מה עושים בתקופת הביניים עד לשיחות על שלום קבע? איך מנצלים את תקופת הביניים הזו? האם מנצלים אותה על מנת לאכלס ולהביא לפה יותר יהודים כדי לשמור על הרוב היהודי בירושלים? ירושלים לא ידעה רוב אחר בתולדותיה, כי תמיד היה בה רוב יהודי, רוב יהודי שמכבד את המיעוט ומתייחס אליו בהגינות וביחס שווה. זה כן.

אבל כשם שצריך להבטיח רוב יהודי במדינת היהודים, ובגלל זה יש תהליך שלום, ואני מקווה שהוא יגיע לסיומו בשלום כולל ובר-קיימא, הוא צריך להביא אתו יותר עולים לישראל כדי להגדיל את הרוב היהודי במדינת ישראל, ועוד יותר מכך בירושלים הבירה.

משום כך צריכה עיריית ירושלים לעשות את כל המוטל עליה בעניין הבנייה הבלתי חוקית בירושלים, ואני מקווה שהיא תעשה זאת על-פי סמכותה לגבי מה שמופקד בידיה. הממשלה, יחד עם העירייה וגורמים אחרים, חייבים לבלום את התהליך הזה, שבאים לירושלים על מנת ליצור עובדות שאנחנו לא נוכל להשלים אתן בשום פנים ואופן.

לכן אני רוצה לסיים את דברי ולקרוא לממשלה, לקרוא לעיריית ירושלים, לקרוא לכל הגורמים – למדיניות אחרת, מדיניות לאומית אחרת לגבי משיכת יהודים לכאן, לגבי חיזוק כלכלי וחברתי של האוכלוסייה הירושלמית ומניעת העברתם של אלה שצריכים להישאר במקומות שהם גרים בהם.

רק כה נוכל להבטיח את הרוב היהודי ואת ריבונותנו בעיר הזאת לא רק להלכה אלא גם למעשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

בנייה בלתי חוקית במזרח-ירושלים

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רפאל איתן, אני רואה, כחייל ותיק כבר עומד מוכן להעלות את הצעתו, מס' 3178. מה שחינך את החניכים שלו הוא מגשים לגבי עצמו.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז תחילת ההתיישבות היתה הבנייה בארץ-ישראל הביטוי למידת אחיזתו של העם היהודי בארץ-ישראל. כאשר שרר בארץ שלטון זר, אחד מביטויי המאבק בו היה הבנייה, ההתיישבות, חיזוק השורשים. הארץ הזו נשלטה על-ידי זרים, אבל מעולם לא היתה שייכת להם. אומנם אנחנו נחשבים לזרים כאן, בעיני הערבים, אבל הארץ שייכת לנו. ומחובתנו למנוע כל השתלטות באמצעות בנייה בלתי חוקית על חבלי ארץ, ובעיקר בירושלים.

מחובתה של הממשלה, של כל ממשלה, למנוע הפרות חוק בכלל וכאשר אלה מונחות פוליטית בפרט. הממשלה, מחובתה הראשונה במעלה להגדיל את האוכלוסייה היהודית בכל חלקי ירושלים. נוכחנו מה קרה בגליל, כאשר ממשלות נרתעו ממימוש החוק ומאכיפתו, ואנו עלולים להיקלע לאותו מצב גם באזורי ירושלים.

ירושלים היא בירתנו, ומעולם לא היתה בירתו של שום עם אחר, משחר ההיסטוריה הידועה. ועל זה אפשר לשמור וצריך לשמור, וגידול האוכלוסייה הוא התשובה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר החינוך.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שמעתי את הדברים של חבר הכנסת עמנואל זיסמן ושל חבר הכנסת רפאל איתן. אני חושב שהנושאים הם נושאים מאוד חשובים, ומחייבים דיון רציני, מעמיק, לחיזוקה של ירושלים. לכן אני מבקש להעביר את זה לדיון בוועדת הפנים, שם אפשר יהיה למצות את הנושא בצורה מעמיקה. נוכל לזמן גם את ראש העיר ירושלים, גם את נציגי הממשלה ואת היוזמים, כדי שיהיה דיון פורה ומבטיח עתיד טוב לירושלים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת זיסמן, אתה מסכים לוועדה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

ועדת הפנים.

חבר הכנסת איתן, אתה מסכים לוועדה?

רפאל איתן (צומת):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חמישה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בנושא: בנייה מואצת ובלתי חוקית הנעשית בידי ערבים במזרח-ירושלים, והצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן, בנושא: בנייה בלתי חוקית במזרח-ירושלים – עוברות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חברי הכנסת, מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, ביום שני הבא עלינו לטובה, י"ט בשבט התשנ"ד, 24 בינואר 1994, בשעה 16:00. ישיבה זו הסתיימה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:55.